

Årsrapport 2014

Fylkesmannen i Vest-Agder

Innhold

I - Fylkesmannens beretning	Side 3
II - Introduksjon til embedets hovedtall	Side 7
III - Årets aktiviteter og resultater	Side 9
IV - Styring og kontroll i embedet	Side 20
V - Vurdering av framtidssikter	Side 22

I - Fylkesmannens beretning

Leders beretning

Jeg har herved gleden av å legge fram Vest-Agders årsrapport for 2014. Embetets resultater er gode og mitt inntrykk er at våre samarbeidspartnere er fornøyde. Jeg kommer tilbake til samarbeidet med KS og NAV nedenfor. Regionplan Agder 2020, som er vedtatt av begge fylkeskommunene på Agder, omtales også innledningsvis, på samme måte som planen for likestilling, integrering og mangfold (LIM-planen) beskrives særskilt her.

Internt på embetet har driften gått meget bra. For å kunne levere bedre tjenester til kommunene, gjennomførte vi i 2014 en krevende organisasjonsutviklingsprosess, som blant annet resulterte i etablering av en ny avdeling for Utdanning og barnevern fra årsskiftet 2014/15. Ny avdelingsdirektør for den nye avdelingen og ny fylkeslege tiltrådte samtidig ved årsskiftet. Midt i savnet etter to erfarne og dyktige direktører som gikk av med alderspensjon i 2014, er det interessant å konstatere at nye ledere tilfører embetet ny energi og andre perspektiver. Avgangen til utdanningsdirektør Gunnar Skaar og fylkeslege Kristian Hagestad ble markert med faglige seminarer og hyggelig samvær.

Departementets medarbeiderundersøkelse ble gjennomført med en svarprosent på 97! Resultatene var gode, men det er alltid rom for forbedring. Samtlige avdelinger har identifisert innsatsområder for oppfølging videre. De tiltak som er beskrevet i handlingsplanene, skal iverksettes i løpet av en toårsperiode. Embetsledelsen og ledermøtet følger opp. Personlig takker jeg mine medarbeidere for svært positiv tilbakemelding.

Generelt er mitt inntrykk at avdelingene har prioritert løpende saksbehandling og klagesaker når ressursituasjonen har krevet prioritering. Utadrettet virksomhet og utviklingsoppgaver har derved måttet stå tilbake på enkelte felt. Jeg støtter denne prioritering, men det er mitt håp at neste år vil gi anledning til å ivareta også sistnevnte oppgaver bedre.

Økonomisk var ressursituasjonen stram hele året, men blant annet ved hjelp av pålagt vakansekrav for ledige stillinger, balanserte budsjettet. Årsavslutning for embetets regnskap er alltid krevende, men tett oppfølging over året minimerer risikoen for merforbruk.

Fylkesmannen medvirket aktivt til markeringen av Grunnlovsjubileet i 2014. I tillegg til at en av våre yngre jurister var med i hovedkomiteen for jubileet, deltok jeg også personlig for å få i stand mange arrangementer i fylket, herunder ett på embetet.

På slutten av året kom en overraskende beskjed. Den 14. november vedtok Kongen i statsråd at de to fylkesmannsembetene på Agder fra 1. januar 2016 skal slås sammen. Det er etablert en partssammensatt styringsgruppe for gjennomføringen av sammenslåingen. Den overraskende beslutningen om sammenslåing er tatt godt i mot ved embetet. Det ble satt pris på at KMD ikke krevde at fagavdelingene flytter sammen før lokaliseringen av kontorsted for det nye fellesembetet er bestemt. Som en konsekvens av dette samtykket KMD til at jeg fortsetter min tjeneste som fylkesmann ut 2015, ut over oppnådd aldersgrense.

Kommunereformen

Embetet startet arbeidet med kommunereformen på forsommeren. Landbruksdirektør Dag Petter Sødal er tilsatt som prosessveileder og startet arbeidet 1. august. Han rapporterer at samarbeidet med KS Agder er nært og godt. Det holdes regelmessige samordningsmøter på toppnivå politisk og administrativt mellom KS Agder, begge fylkeskommunene og begge fylkesmannsembetene. I oppstarten var det viktigste å gi informasjon om reformen til enkeltkommuner og de tre faste regionsamarbeidene i fylket. I november konkluderte prosessveilederen med at trinn 1 i oppdraget var utført, dvs. at alle kommuner var kjent med reformen og i gang med vurderinger og utredninger. Embetet har fordelt 1 million kroner (av totalt 5) i prosjektskjønnsmidler for 2014 til kommunereformprosjekter, og tar sikte på minst tilsvarende for 2015.

Det er i alt 9 utredningsprosjekter mellom de 30 kommunene på Agder, hvorav 3 krysser fylkesgrensen. 4 prosjekter er rene Vest-Agder-konstellasjoner, og disse ligger i front med hensyn til framdrift. Det arbeides svært godt i mange av prosjektene, men forståelsen for reformbehovet er varierende. Noen kommuner er med i flere prosjekter, og det er foreløpig helt åpent hvordan retningsvalgene vil ende til slutt. Vi antar at fasen med retningsvalg vil starte i april. Ett prosjekt arbeider konkret mot løp 1, men det er uklart om dette kan lykkes.

KS peker på at kommunereformen vil gi muligheter til at Agderkommunene, både de som blir sammenslått og de som beholder gamle grenser, kan arbeide aktivt med å bygge «den nye kommunen»: En kommune som er i stand

til å møte morgendagens utfordringer.

Kommuneøkonomi

Fylkesmannens hovedinntrykk er at kommuneøkonomien er under kontroll. I løpet av 2014 har vi meldt ut vår eneste ROBEK-kommune. Netto driftsresultat i 2013 for kommunene i fylket sett under ett var på 2,7 pst. I tillegg har kommunene i Vest-Agder i snitt relativt solide fondsreserver. Et særtrekk ved kommunene i Vest-Agder er gjeldssituasjonen. I de senere år har kommunene i snitt vært blant de to-tre fylkene med høyest netto lånegjeld. Utviklingen i rentenivået har derfor stor betydning for kommuneøkonomien Vest-Agder. Det er individuelle forskjeller både i forhold til gjeldsnivå og driftsbalanse. Vi ser også at det er krevende for kommunene å møte stadig nye behov for tjenester innenfor flere sektorer. Vårt inntrykk er at kommunene gjennom høy kompetanse på økonomistyring tilpasser driften til rammebetingelsene som gis i kommuneopplegget.

Regionplan Agder 2020

Planen er vedtatt av begge fylkestingene og har fem hovedpunkter:

- Arbeid med klimautfordringer – høye mål-lave utslipp
- Det gode livet – Agder for alle
- Utdanning – verdiskapning bygd på kunnskap
- Kommunikasjon – de viktigste veivalgene
- Kultur – opplevelser for livet

Fylkesmannen i Vest-Agder har bidratt til utarbeiding av Regionplan Agder 2020 og har satt i gang tiltak knyttet til planens hovedmål.

LIM-planen for likestilling, inkludering og mangfold er nå vedtatt

LIM-planen, Agder-fylkenes regionale likestillings-, inkluderings- og mangfoldsplan, ble vedtatt av Vest-Agder og Aust-Agder fylkesting i desember 2014. Planen er et klart svar på landsdelens utfordringer når det gjelder likestilling og levekår, og er utarbeidet som en del av oppfølgingen av Regionplan Agder 2020 og de to fylkenes regionale planstrategier. Det har vært gode medvirkningsprosesser som har involvert omtrent 200 personer med ulike ståsteder direkte. Prosjektlederens skriver: «Fylkesmannen i Vest-Agder har vært representert i den arbeidende prosjektgruppa, og fylkesmann Ann-Kristin Olsen har vært medlem av den administrative styringsgruppa og en tydelig ambassadør for planprosessen.»

Fra 2015 er LIM-planen regionens viktigste redskap for å styrke likestilling og levekår, og en viktig samarbeidsplattform for fylkeskommuner, fylkesmenn, kommuner og andre regionale instanser. Planen har et tolvårsperspektiv, og fokuserer på kjønn, etnisitet, funksjonsevne, alder, religion/livssyn, seksuell orientering/kjønnsuttrykk/ kjønnsidentitet og sosial bakgrunn. LIM-planen behandler temaene demokratisk deltakelse, likestilt utdanning, et arbeidsliv for alle, likeverdige offentlige tjenester og trakassering og vold.

Det første handlingsprogrammet til LIM-planen ble utarbeidet parallelt med planen, og gjelder perioden 2015-2019. Sammen med nye tiltak og anbefalinger har det vært intensjonen å ta med tiltak som allerede er i gang, for å fremme erfaringsdeling og samhandling. Ett viktig eksempel er det omfattende prosjektet Likestilling som regional kraft (2012-2015) der Agdermodellen for likestilling er et delprosjekt. Denne modellen skal bli en struktur for systematisk likestillingsarbeid i kommunene og en bred likestillingsallianse der fylkesmannen også deltar. 2015 blir et pilot-år for gjennomføring av LIM-planen. Arbeidet skal følge-evalueres av eksterne helt fra starten.

Samarbeid med KS

Det kan være nyttig å gi noen eksempler på det gode samspillet som embetet hadde med KS Agder i 2014. Begge parter ønsker å utvikle dette videre. Partene er klare på at embetet og KS har forskjellige roller. Jeg vil fremheve at KS Agder i 2014 bidro med info og analyser for å belyse landsdelens utfordringer og på denne måten ga viktige bidrag til at kommunene i fylket aktivt kan arbeide for å løse sine utfordringer. Fylkesmannen i Vest-Agder og KS Agder samarbeidet i 2014 blant annet om utviklingen og samspillet i NAV. KS har stått for

innsamling av nyttige data fra ulike kilder. KS arbeidet i 2014 aktivt for å styrke rådmannens internkontroll sett hen til det økende antallet statlige kontroller og tilsyn. KS, Kristiansand og fylkesmannen har et interessant samarbeidsprosjekt på dette feltet. Det beskrives senere i årsrapporten. I god dialog med embetet er KS opptatt av å styrke kompetansen til skolelederne og følger tett opp landsdelens utfordringer på likestilling og integrering.

Samarbeid med NAV

Fylkesdirektør Elisabeth Blørstad skriver: «Innledningsvis vil jeg bemerke at også i 2014 har samarbeidet mellom NAV Vest-Agder og Fylkesmannen vært meget bra. Dette kommer ikke minst til uttrykk gjennom de etter hvert mange arenaene vi samhandler på. Det være seg kompetansebygging overfor NAV-kontorene, felles personalsamling for alle ansatte, kvalitetskonferanse, ordfører- og rådmannskonferanse etc. Jeg opplever samarbeidet som både nyttig og nødvendig for byggingen og utviklingen av Nav i Vest-Agder. «

Fylkesdirektøren beskriver noen utviklingstrekk og nøkkeltall for 2014:

Arbeidsmarkedet

Ledigheten i 2014 var høyere i snitt enn den var året før. Ved utgangen av desember i 2014 var ledigheten f.eks. 9 % over tilsvarende måned i fjor. Den utjevningen mellom kjønnene man så i 1. tertial 2014 holdt seg gjennom året. Ledigheten for menn ble 8 % høyere i snitt i 2014, og for kvinner ble den 10 % høyere i snitt enn i 2013.

Samlet sett ble ledigheten i fylket over landsgjennomsnittet i 2014.

Utviklingen på områder med store utfordringer i fylket

Nedsatt arbeidsevne

Antallet personer med nedsatt arbeidsevne viste en fallende tendens i 2014 året sett under ett. I perioden april – juni steg antallet en del, men falt så en god del utover høsten. Dette samsvarer godt med at det hele tiden i 2014 var en fallende tendens i beholdningstallene for mottakere av arbeidsavklaringspenger.

Uføre

Når det gjelder utviklingen på uføre, så var det en stigning på omlag 560 personer gjennom 2014. Forklaringen er at en del av de konverterte sakene er blitt omgjort til uførepensjoner. At stigningen ikke er større i andel\antall kan tilskrives en både økende og aldrende befolkning, m.a.o. flere får overgang fra uføre til alderspensjon

Ungdom

Ungdom som faller ut av skoleverket er fortsatt en utfordring, men NAV i Vest-Agder har hatt et godt grep om denne gruppen i 2014. Til tross for en stigende ledighet generelt, har man greid å presse ned antall ledige ungdommer til under nivået for 2013

Sykefravær

Utviklingen innen sykefravær har vært svakt fallende. Pr 3. kvartal 2014 var det legemeldte sykefraværet 5,5 % mot 5,6 % året før.

Næringslivet i fylket 2014

Næringsstrukturen bærer preg av stor variasjon som omfatter alt fra et nettverk av små, familieeide bedrifter til store industribedrifter som i stor grad har utenlandsk eierskap. Kristiansands-regionen har markert seg som en viktig vekstkraft i landsdelen. De kystnære områdene på strekningen fra Arendal til Mandal har opplevd betydelig vekst, mens indre deler av Agder har hatt en svakere utvikling enn gjennomsnittet i regionen. Det er også særlige utfordringer i forhold til levekår lengst vest i fylket.

Vest-Agder er et av landets tyngste industrifylker, idet over 16 % av den yrkesaktive befolkningen er knyttet til industrien, mens det på landsbasis er noe over 8%.

Næringslivet i de to Agder-fylkene er preget av sterke klynger. Den største næringsklyngen i Vest-Agder er NODE (leverandørbedrifter til olje- og gasssektoren). NODE har fått status som GCE (Global Centre of Expertise).

Reiselivsnæringen har rike tradisjoner på Sørlandet og representerer en viktig verdiskaper i regionen. Dyreparken i Kristiansand har i mange år vært blant Norges aller mest besøkte reiselivsattraksjoner med rundt 900.000 besøkende årlig.

Agder Energi er en sentral aktør i norsk energiproduksjon og nærheten til Europa kan innebære betydelige vekstmuligheter for fornybar kraftproduksjon i årene fremover. De planlagte overføringskablene til kontinentet er avgjørende for videre utvikling.

Jeg ser behov for å styrke samarbeidet med næringslivet i fylket, men erfaring tilsier at det bør gjøres ved å bruke allerede etablerte arenaer. Tidligere initiativ overfor næringslivet har forsøkt å etablere nye møteplasser. Dette har vært meget vanskelig.

Avslutningsvis vil jeg konkludere med at 2014 har vært et aktivt år hvor vi i hovedsak har drevet virksomheten i henhold til egne planer og de målsettinger som vi er pålagt. Det er for meg som leder av fylkesmannsembetet i Vest-Agder en glede å kunne konstatere at ledere og medarbeidere på en utmerket måte har bidratt til at årets oppnådde resultater er meget tilfredsstillende.

Kristiansand, 20. februar 2015,

Ann-Kristin Olsen (sign.)

II - Introduksjon til embetets hovedtall

Fylkesmannen er statens representant i fylket og har ansvar for å følge opp vedtak, mål og retningslinjer fra Stortinget og regjeringen. Fylkesmannen er dessuten et viktig bindeledd mellom kommunene og sentrale myndigheter.

Fylkesmannen utfører ulike forvaltningsoppgaver på vegne av flere departementer. Fylkesmannen kontrollerer også kommunenes virksomhet og er klageinstans for mange kommunale vedtak. Fylkesmannen har derfor fagkunnskap på en rekke overordnede samfunnsområder, samtidig som vi besitter viktig lokalkunnskap.

Fylkesmannen skal også sørge for rettssikkerheten for den enkelte innbygger, virksomheter og organisasjoner ved å se til at grunnleggende prinsipper som likebehandling, likeverd, forutsigbarhet, uavhengighet, habilitet og rettferdighet blir ivaretatt i forvaltningen.

- Fylkesmannen er sektormyndighet på en rekke viktige politikkområder. Som sektormyndighet representerer Fylkesmannen flere departementer og underliggende direktorater og sentrale tilsyn.
- Fylkesmannen er rettssikkerhetsmyndighet som klageinstans for kommunale vedtak og som tilsynsmyndighet på sentrale velferdsområder som forvaltes av kommunene.
- Fylkesmannen er regional samordningsmyndighet for staten. Fylkesmannen skal blant annet samordne statlige virksomheter og deres arbeid mot kommunene.
- Fylkesmannen skal holde sentrale myndigheter orientert om viktige spørsmål i fylket og formidle relevant informasjon til kommunale, fylkeskommunale og statlige organer.

Fylkesmannen har også oppgaver for Kongehuset. Fylkesmannen er administrativt underlagt Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Fylkesmannens visjon er «**Kompetanse og rettssikkerhet**».

Fylkesmannen i Vest-Agder er har sitt kontor i Fylkeshuset i Kristiansand. Vi er organisert i 6 avdelinger og en beredskapsstab. Fylkesmannen i Vest-Agder har 115 ansatte fordelt på 103 årsverk i 2014. Det var flere endringer i ledelsen i 2014. Ledelsen består nå av:

- Fylkesmann: Ann-Kristin Olsen
- Ass. fylkesmann: Tom Egerhei
- Administrasjonsdirektør: Øivind Hamre
- Fylkeslege: Geir Stangeland (ny)
- Direktør for utdannings- og barnevernsavdelingen: Kristin Eidet Robstad (ny)
- Direktør for samfunnsavdelingen: Britt Møll Abrahamsen
- Fung. landbruksdirektør: Unni Svagård
- Miljøverndirektør: Ørnulf Haraldstad

Fylkesmannen gjennomførte i 2014 en OU-prosess for å gjennomgå organiseringen av embetet. Resultatet av prosessen ble en mindre endring av avdelingsstrukturen. Beredskapsoppgavene ble flyttet fra samfunnsavdelingen til en stabsenhet direkte under embetsledelsen. Den andre endringen var at oppdrag knyttet til barnevern, utdanning og barnehage er samlet i en ny utdannings- og barnevernsavdeling.

Fylkesmannen i Vest-Agder har et nært samarbeid med andre offentlige virksomheter. Vi vil særlig trekke fram samarbeidet med Fylkesmannen i Aust-Agder. De to embetene gjennomfører felles opplærings- og veiledningstiltak overfor kommunene, bl.a. knyttet til kommuneøkonomi. Det er nært samarbeid mellom fagavdelingene i begge embeter, bl.a. felles tilsyn på flere tjenesteområder. De to embetene arrangerer også felles etatsjefsmøter for statlige etatsledere i Aust- og Vest-Agder og felles beredskapsrådsmøter. Samarbeidet ble forsterket mot slutten av 2014 da det ble bestemt i Statsråd at de to embetene skal slås sammen med virkning fra 01.01.2016.

Fylkesmannen har også et svært nært samarbeid med NAV Vest-Agder om oppfølging og kompetanseoppbygging i de lokale NAV-kontorene. I gjennomføringen av oppdraget knyttet til Kommunereformen har vi et nært samarbeid med KS Agder. Vi har også en god dialog med Vest-Agder fylkeskommune om oppfølging av regionplanarbeidet. Fylkesmannen deltar også i kontaktgruppen som Statens vegvesen har etablert knyttet til planlegging av ny E 18/E 39 gjennom fylket.

III - Årets aktiviteter og resultater

1. Generelle samordningsoppgaver. Modernisering av offentlig sektor

Sentrale politiske føringer

Fylkesmannen vektlegger en god og samordnet styringsdialog med kommunene. Vi gjennomførte fire kommunemøter i 2014

Fylkesmannen etablerte i 2013 «Fylkesmannens tilsynsforum». Dette er en møtearena for alle statlige etater som har tilsynsoppgaver rettet mot kommunene. Her møter også de to revisjonsdistriktene i Vest-Agder, KS Agder samt fylkesrevisjonen. Hensikten er å ivareta den samordningsfunksjonen fylkesmannen har på tilsynsområdet etter kap. 10 A i kommuneloven. Forumet skal også sikre kompetanseoverføring mellom etatene. Vi har også iverksatt et eget utviklingsprosjekt på tilsynsområdet i samarbeid med KS Agder og Kristiansands revisjonsdistrikt. Gjennom dette prosjektet vil vi utvikle modeller for samarbeid mellom Fylkesmannens tilsynsvirksomhet på utdanningsområdet og den kommunale revisjonen. Målsettingen er å vurdere om noe av det statlige tilsynet kan ivaretas gjennom kommunerevisjonen og ev. rådmannens egenkontroll. Prosjektet finansieres av Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Innenfor kommuneøkonomi vektlegger embetet å jobbe forebyggende for å unngå at kommuner blir registrert i ROBEK-registeret. En viktig oppgave er å informere om det økonomiske opplegget og veilede kommunene i økonomiske planlegging. En annen viktig oppgave er å fokusere på måloppnåelsen i kommunene, gjennom bruk av KOSTRA-tall i styringsdialogen.

Embetet startet arbeidet med kommunereformen på forsommeren, og prosessveileder var på plass 1. august, se omtalen i kap. I

Det er i alt 9 utredningsprosjekter/konstellasjoner mellom de 30 kommunene på Agder, hvorav 3 krysser fylkesgrensen. 4 prosjekter er rene Vest-Agder-konstellasjoner, og disse ligger i front med hensyn til framdrift.

Vi har etablert et uformelt samarbeid med Kartverket i regionen for å sjekke behovet for grensejusteringer. Det er aktuelt å etablere et eget prosjekt for å se på grensen mellom Flekkefjord og Sokndal kommuner i den "delte" bygda Åna-Sira

Effekter

Vi vurderer vår kommunedialog som godt innrettet mot formidling av nasjonal politikk og forventninger til kommunene. Kommunemøtene har bred deltakelse fra politisk og administrativ ledelse i kommunene og hele Fylkesmannens ledergruppe deltar også. Vi mener at vi har funnet en form for kommunedialogen som bør videreføres, men hele tiden justeres for å fange opp nye politiske føringer og satsinger.

Det er tilfredsstillende igjen å kunne konstatere at ingen av Vest-Agder kommunene er å finne på ROBEK-lista, etter utmeldelsen av Lindesnes kommune våren 2014. Siden ordningen med Robek-registrering trådte i kraft i 2001 er det kun to kommuner (Vennesla og Lindesnes) i Vest-Agder som er blitt satt under statlig administrasjon. Fylkesmannen i Vest-Agders vurdering er at kommunene i fylket viser god økonomistyring innenfor gjeldene rammebetingelsene. Vår policy om å ha en god dialog og lav terskel for å imøtekomme kommunenes ønsker om veiledning, mener vi fungerer godt forebyggende for å unngå ROBEK-registrering. Vi har gjennomført informasjonsmøter om kommuneopplegget, vår og høst, som ledd i veiledningen. Skjønns- og kommunemøter gir oss en god oversikt over kommunenes utfordringer knyttet til tjenesteproduksjon. Når det gjelder kommunereformen merker vi økt pågang og ønske om bistand til å kartlegge økonomiske konsekvenser ved ulike sammenslåingsalternativ.

Vi disponerer 5 mill. kr til prosjektskjønn. Dette finansierer utviklings- og moderniseringstiltak i kommunene. Tilbakemeldingen fra kommunene er at dette er en finansieringsbistand som er helt avgjørende for å kunne gjennomføre innovasjon i kommunal sektor. Vi ønsker å videreføre denne satsingen. Kommunereformen er også et prioritert område for disse midlene. I 2014 har vi brukt 1 million kroner til kommunereformprosjekter, noe som vi vurderer som avgjørende for at kommunene har kommet godt i gang med å utrede ulike sammenslåingsalternativ.

Tilsynsvirksomheten virker effektivt som rettssikkerhetsstrategi. Vi er mer usikre på hvor stor effekt tilsynsvirksomheten og våre rapporter gir som grunnlag for kvalitetsutviklingene i de kommunale tjenestene. Vi mener at tilsynsvirksomheten bør kunne utnyttes langt mer effektivt enn i dag til å bygge opp kompetanse og kvalitet i den kommunale tjenesteproduksjonen. Dette er i stor grad opp til kommunene, men Fylkesmannen

hadde ønsket at vi kunne ha økt ressursbruken til oppfølging av tilsynsvirksomheten for å bidra til å bedre kvaliteten i tjenesteproduksjonen.

Utfordringer og utvikling

Vi opplever at kommunene etterspør en aktiv dialog med kommunene. Det er imidlertid en utfordring å prioritere tilstrekkelig med ressurser til dette arbeidet.

Fylkesmannen bruker mye ressurser på tilsynsvirksomhet rettet mot kommunale tjenesteområder. Vi opplever imidlertid fortsatt at kommunene etterlyser bedre koordinering av Fylkesmannens og andre statlige etaters tilsynsvirksomhet. Både for tilsynsmyndighetene og kommunene er det svært ressurskrevende å gjennomføre et tilsyn, f.eks. som en systemrevisjon. For Fylkesmannen som samordningsmyndighet er det utfordrende å sikre at tilsynstrykket blir riktig fordelt mellom kommunene samt at de nødvendige risikovurderinger blir tillagt vekt som prioriteringsgrunnlag. Dette innebærer imidlertid også en utfordring for våre oppdragsgivende departementer/direktorater/tilsyn. Fylkesmannen mottar svært detaljerte krav til tilsynsvirksomheten. Dette kommer til dels i konflikt med mulighetene for å sikre en god samordning av tilsynsvirksomheten overfor kommunene med det resultat at noen kommuner kan få et stort tilsynstrykk. Svært detaljerte tilsynskrav kan også komme i konflikt med å muligheten til å gjennomføre tilsyn basert på enge risikoanalyser. Vi mener dette forholdet må vurderes nærmere i gjennomgangen av styringen av embedene.

Skattesvikten i 2014 og utviklingen i behovet for lovpålagte tjenester innenfor en rekke tjenesteområder som er vanskelig å planlegge for, er faktorer som vi ser skaper utfordringer for kommunene i fylket vårt. Sammenliknet med skatteanslaget i statsbudsjettet for 2014 som ble lagt frem høsten 2013, ble skatteinntektene 2251 mill. kr lavere for kommunene på landsbasis. 11 av våre 15 kommuner har en skattevekst i 2014 som er svakere enn landsnittet. Dette krever god økonomistyring. Regnskapsresultatet for 2014 vil vise hvordan kommunene våre har taklet dette. Så langt har vi ikke fått signaler om store regnskapsmessige underskudd. En foreløpig gjennomgang av årsbudsjett og økonomiplaner for 2015-2018 viser så langt ingen åpenbare ROBEK-kandidater.

Vi er spent på utviklingen i gjeld fremover. Her ligger Vest-Agder helt på topp, dersom vi sammenlikner gjennomsnittlig gjeld fylkesvis. Vi er bekymret for at noen kommuner kan tenke strategisk i forhold til investeringer i egen kommune, sett i sammenheng med muligheten for endringer i kommunestrukturen. Det lave rentenivået bidrar til at netto driftsresultat ved inngangen til 2014 er tilfredsstillende sett under ett for fylket. Gjeldsnivået varierer imidlertid betydelig mellom kommunene og følgelig sårbarheten dersom renta stiger.

Levekårsproblematikken i vårt fylke er beskrevet i tidligere årsmeldinger og tør være godt kjent. I den varslede gjennomgangen av inntektssystemet, vil det være viktig for våre kommuner at kostnadsnøkkelen gjennomgås for å sikre at ulikheter i levekår utjevnes på en god måte.

2. Velferd, helse og personlig tjenesteyting

Helse- og omsorgsområdet

Resultater

Fylkesmannen gjennomførte 13 systemrevisjoner på helse- og omsorgsområdet i 2014, fire færre en volumkravet fra Statens helsetilsyn. De siste fire ble imidlertid gjennomført i begynnelsen av 2015. I tillegg til de landsomfattende tilsynene med helsestasjonsvirksomheten og kommunenes folkehelsearbeid, hadde vi tilsyn med distriktpspsykiatriske senter (sammen med Aust-Agder og Telemark), helsemessig og sosial beredskap, fysioterapitjenester, barne- og ungdomspsykiatri og rusarbeidet i kommunene.

Vi behandlet 148 hendelsesbaserte tilsynssaker, en nedgang fra 2013 hvor vi hadde 177. Vi ligger likevel høyt sett i forhold til folketallet. Vi hadde 153 rettighetsklager, noe som er stabilt med 2013. På begge områder har vi oppfylt krav til saksbehandlingstid.

Av forvaltningsoppgaver ellers krever førerkortfeltet mye ressurser. Det har vært en økning i antall førerkortsaker til behandling i forhold til de to foregående år. Vi er på landsbasis oppe på 2011-nivå, hvor den store økningen i hovedsak skyldtes fornyelse av førerkortklasse C1. Vi har grunn til å tro at økningen i 2014 blant annet kan ha årsak i at leger har blitt mer bevisst på å melde om ulike typer helsesvikt som ikke er forenlig med å inneha førerkort. Saksbehandlingen utgjør drøyt to årsverk.

På Omsorgsplan2015 har det særlig vært fokus på å spre gode eksempler og legge til rette for interkommunale nettverk hvor kommunene kan få inspirasjon og tips om hvordan jobbe med innovasjon. Vi har fokusert på spredning av gode prosjekter gjennom konferanser, nettverkssamlinger og studieturer, og fulgt med på prosjekter

innen velferdsteknologi. Tilskuddsmidler har blitt bevilget til etablering av videreutdanning og metodeutvikling som for eksempel avansert sykepleie relatert til samhandlingsrefomen/ kommunale øyeblikkelig døgnplasser, LCP-prosjekt (Liverpool care pathway) i 13 av 15 kommuner i Vest-Agder. Demensplan 2015 har særlig vært fulgt opp via ABC-opplæring og kompetanseheving, Inn på tunet–informasjon og fokus på samarbeid med frivillige organisasjoner og Utviklingspsykehjem for sykehjem og hjemmetjenester.

Alle 15 kommuner har nå mottatt oppstartsmidler til øyeblikkelig hjelp døgnbehandling (KØH). Vi har fulgt denne etableringen blant annet ved befaring ved virksomheten i Vennesla kommune. På samhandleingsområdet vil vi ellers trekke frem at elektroniske pleie- og omsorgsmeldinger (PLO-meldinger) nå kan mottas og sendes mellom helseforetak og samtlige kommuner både innen somatikk, rus og psykisk helse.

Det har vært et sterkere fokus på barn og unge feltet i 2014 fra vår side ved at vi både var med og arrangerte samlinger og deltok med innlegg på en sektorovergripende gruppe i embetet. Kommunene tok oppfordringen om å søke mer midler til kommunalt rusarbeid. Dette førte til at vi ble tildelt ca 4 millioner mer på slutten av året som la føring for at vi fikk økt bevilgningen for 2015. Fylkesmannen i Vest-Agder var dermed med og viste behov for tjenester når ny opptrappingsplan for rus legges fram i 2015.

Utfordringer

Vi ser en stor utfordring i å få implementert folkehelsearbeid og -tenkning i kommunene. På dette området gjennomførte vi tre systemrevisjoner og 12 kartleggingstilsyn med bruk av egenvurdering, det vil si at vi hatt tilsyn med samtlige av fylkets kommuner. Det kom frem at seks av kommunene ikke hadde kommet i gang med folkehelsearbeidet. Vi har gjennom dette fått et solid innblikk i situasjonen i kommunene, noe som gir et godt grunnlag for vårt videre arbeid. Fylkesmannens tiltak for å styrke kommuners overvåkingsarbeid og fylkeskommunens kompetanse på folkehelseoven og et kunnskapsbasert folkehelsearbeid har vært basert på generell veiledning, rådgivning, foredrag på kommuneseminar/besøk/workshop, samt kompetansekurs for folkehelserådgivere.

Sosialområdet

Sentrale politiske føringer

«Fylkesmannen har et ansvar for oppfølging av lover, retningslinjer og veiledere og skal bidra til å gjennomføre nasjonal politikk i helse- og omsorgssektoren regionalt. Fylkesmannen skal føre tilsyn med at innbyggerne får de helse- og omsorgstjenester de har krav på i henhold til helse- og omsorgslovgivningen med forskrifter. Dette gjelder også de øvrige kommunale tjenestene i henhold til lov og forskrifter innen arbeids- og velferdsforvaltningen, barnevern, rusomsorg og utdanning. Sakene skal behandles innenfor fastsatte frister»

«Fylkesmannen skal bidra til at innsatsen i kommunale og fylkeskommunale tjenester rettet mot barn og unge med sammensatte problemer blir koordinert. Arbeidet sees i sammenheng med regjeringens innsats for bedre vilkår for barn som vokser opp i fattige familier, og innsatsen for å øke gjennomføring i videregående opplæring» (dette er felles for helse-, sosial-, barnevern- og utdanningssektoren).

Effekter

Måloppnåelsen på området vurderes som god knyttet til gjennomføring og oppfølging av de foreskrevne tilsyn, saksbehandlingstid på klagesaker og kompetansetiltak overfor NAV kontorene. Vi registrer, gjennom klagesakene, en økt kompetanse knyttet til saksbehandling og lovforståelse i NAV kontorene. Vi ser at NAV kontorene har utfordringer på det sosiale området knyttet til barnefattigdom, spesielt i forhold til barnerike innvandrersfamilier. Fylkesmannen er bekymret for utviklingen knyttet til drop-out i skolen. Arbeid knyttet til NAV i skole og liknende tiltak (Lindesnes Losen) er startet. Dette er et arbeid Fylkesmannen støtter økonomisk og gjennom deltagelse i referansegrupper.

Utfordringer og utvikling

Fylkesmannen har i 2014 hatt en økning av antall klagesaker etter lov om sosiale tjenester i NAV, økonomisk stønad. Gjennom tilsyn med tildeling og gjennomføring av kvalifiseringsprogrammet, er det avdekket avvik. Fylkesmannen har fulgt opp Nav kontorene med fagsamlinger knyttet til kvalifiseringsprogrammet. Det har også vært opplæring med vekt på tjenesten «opplysning, råd og veiledning». Samarbeidet med Nav fylke er videreført, både på ledelses- og saksbehandlerplan. Kontakten med Nav-ledere og saksbehandlere på NAV kontorene er hyppig, og mye veiledning skjer ved telefonkontakt. Arbeidet med felles opplæringsplan/kursplan med NAV fylke er styrket, men vi ser at dette arbeidet kan bli bedre, spesielt når det gjelder samordning knyttet til barn og unge-feltet. Intern samhandling i embetet på dette området er igangsatt og vil videreutvikles i 2015.

Vergemål

Arbeidet som lokal vergemålsmyndighet har også i 2014 vært utfordrende både knyttet til dataprogram, mangelfull overføring av saker fra enkelte overformynderier, stor pågang av nye saker, etablering av hensiktsmessige rutiner for arbeide, samt kontrollsystemer. Tilleggsbevilling på området har vært nyttet fullt ut.

Måloppnåelse

Vi har kort saksbehandlingstid knyttet til godtgjøringsaker og hasteoppnevninger. Det er ved utgangen av 2014 akseptabel saksbehandlingstid knyttet til opprettelse av vergemål, samt saker knyttet til bruk av kapital. Den største utfordringen knytter seg til kapitalforvaltning. Kontakten med vergene er god og tilgangen på nye verger er tilfredsstillende.

3. Oppvekst, barnehage og opplæring

Koordinering av arbeidet med barn og unge

Ifølge vårt oppdrag skal vi stimulere til samarbeid og samordning på tvers av etater og fagområder.

Et tiltak som har bidratt til dette er etablering av en arbeidsgruppe internt på tvers av avdelinger med fokus på barnekonvensjonen, «Sjumilssteget». Gruppen har samarbeidet om og gjennomført fylkeskonferanse om «Sjumilssteget» som et ledd i samhandlingsprosessen. Målgruppen for konferansen var kommunens politiske og administrative ledelse, ansatte og representanter for barn og unges medvirkningsorgan og frivillige organisasjoner. Det er planlagt at denne samarbeidsgruppen med fokus på barn- og unge skal videreføres i 2015.

Effekten av dette arbeidet mener vi vil bli at kommunale ledere på tvers av sektorer ser nødvendigheten av samarbeid for å kunne gi barn og unge de rettigheter barnekonvensjonen legger opp til.

Tilsyn og veiledning

I embetsoppdraget er det stort fokus på tilsyn både på barnehagefeltet og opplæringsområdet. Avdelingen har god kompetanse og lang erfaring med å føre tilsyn. Høsten 2014 var imidlertid krevende på grunn av lite ressurser.

Avdelingen ble drevet med vakanse i en 100 % stilling fra mai til desember. Av den grunn måtte vi prioritere arbeidsoppgaver og har derfor ikke kunnet oppfylle aktivitetskravene til fulle. Det felles nasjonale tilsynet med fokus på elevenes utbytte av opplæringen er tidkrevende. Metodikken med å gi veiledning i god tid før tilsynene er en ordning kommunene setter pris på. De tre kommunene vi valgte ut dette året representerte tre ulike regioner. Veiledningen ble holdt i den kommunen som skulle få tilsyn, mens andre kommuner i samme region ble invitert til å delta. I følge tilbakemeldingene fra kommunene var dette nyttig. Vi la stor vekt på å peke på hvorfor vi fører tilsyn, og at vi ønsker at elevenes rettsikkerhet skal ivaretas på best mulig måte. Vi gav tilbud om informasjon eller veiledning for de som ønsket det

Tilsynene i barnehagesektoren har hatt fokus på pedagognormen og det er avdekket at det er vanskelig å rekruttere nok pedagoger i enkelte kommuner i Vest-Agder. Det er spesielt i distriktskommunene adgangen til å gi midlertidig dispensasjon fra pedagogkravet benyttes

Utfordringene når det gjelder tilsyn, er å få inn relevant dokumentasjon på forhånd og videre å nå ut til kommunene med nok informasjon slik at de er godt forberedt til å ta i mot oss når vi kommer. En annen utfordring er å styrke og utvide læringseffekten av tilsyn vi gjennomfører. Dette handler i mange sammenhenger om interne grep og prioritering hos Fylkesmannen.

Vi erfarer at kommunene i stor grad opplever våre tilsyn og vår veiledning som nyttig. Temaet for det felles nasjonale tilsynet oppleves som relevant, og vi ser at skolene jobber aktivt med læreplanene Likevel er det nødvendig med fortsatt fokus på dette arbeidet slik at gode rutiner gode rutiner er implementert. Effekten synes å være god i de kommunene som er godt forberedt. I noen kommuner inviterer skoleledelsen alle lærerne på skolen sammen med foreldre- og elevrepresentanter på åpningsmøte og sluttmøte, slik at de kan få del i informasjonen vi gir. Dette synes vi er et godt tiltak.

Klagebehandling

Via vår klagebehandling ser vi at de fleste av våre kommuner har mangelfull forvaltningskompetanse. I stedet for tilsyn på dette området er vi i planleggingsfasen av et tredagers kurs i saksbehandling og forvaltningsrett i Lindesnesregionen. Vi har stor tro på at dette vil være nyttig fordi kommunene ønsker kompetanseheving på dette

området. Vi vil bygge på den erfaringen vi får fra dette kurset, og tilby det til de andre regionene dersom dette blir vellykket.

Klagesakene har i hovedsak vært behandlet innen tre måneder hos Fylkesmannen. Saksbehandlingen kan i enkelte tilfeller ta lang tid. I flere saker er det mangelfulle opplysninger og svak saksbehandling fra underinstansen, som i de fleste klagesaker er rektorer. Vi ser et stort potensial for å øke forvaltningskompetansen hos skoleeiere og skoleledere. Dette vil vi ta større ansvar for i 2015

Vi erfarer at vår veiledning i forbindelse med klagebehandling gjør kommunene bedre i stand til å fatte enkeltvedtak og dokumentere i tråd med regelverket.

Kompetanseutvikling og rekruttering

Til tross for at avdelingen hadde redusert bemanning i deler av året, mener vi å ha utført oppdraget med å bidra til å styrke kompetanse og kvalitet i barnehagesektoren. Vår oppgave er blant annet å arbeide helhetlig og langsiktig med andre aktører i sektoren. Fylkesmannen har et godt og konstruktivt samarbeid med både kommunene, UiA og Utdanningsforbundet. Strategidokumentet «kompetanse for framtidens barnehage – 2014-2020» er styrende for vårt arbeid. Vi har hatt stort fokus på strategiens satsingsområder på våre møter med kommunene. Vårt inntrykk er at kommunene blir mer målbevisste og tydelige i sine strategidokumenter. Alle kommunene søkte om statlige kompetansemidler i 2014.

Fylkesmannen har i flere år drevet et systematisk kompetanseløft i barnehagesektoren der den autoritative voksne, tidlig innsats, selvregulering og empatisk kompetanse har vært tema. Fylkesmannen har bidratt til at kommuneadministrasjon og ansatte har fått økt kunnskap om dette, samt fokus på kunnskap om implementering av strategier og endringsarbeid som et eget kompetanseområde

Flere kompetansehevende tiltak er igangsatt. Vi nevner KOMPASS som er et tiltak i samarbeid med UiA. Kurset er spesielt lagt til rette for assistenter med flerspråklig/flerkulturell bakgrunn. Videre nevner vi BASIS-kurs som er en kursrekke på fem kursdager «Barnefaglig kompetanse». Til slutt har vi for andre gang igangsatt «Barnehagebasert fagbrev».

Høyt læringsutbytte og kompetanseutvikling er viktige satsingsområder i grunnskolen. Flere statlige strategier er i gang. Strategien der fokus er satt på å heve læreres kompetanse har vært prioritert. Fylkesmannen har lagt stor vekt på informasjon om statens satsing på feltet, på midler til videreutdanning, vikarmidler og stipendmidler til lærere som ønsker å søke på tilbudet. For første gang har de kommunale skoleeierne nå samlet sett benyttet seg av hele rammen for videreutdanning.

Vi deltar i alle program som ligger i oppdraget. «Ungdomstrinn i utvikling» har høy prioritet i vårt fylke. Alle våre kommuner deltar i dette programmet. Det legges stor vekt på betydning av at både kommunale ledere, rektorer og lærere er engasjert. Spesielt viktig er det at programmet blir implementert og at kommunale ledere har forventninger til de skolene som er med.

Når det gjelder «Vurdering for læring» er majoriteten av kommunene med. Dette er mulig gjort ved bruk av pedagogiske sentre. Vår største kommune, Kristiansand, har sitt eget program FLIK – forskningsbasert læring i Kristiansand, men blir med i pulje seks.

Utfordringene når det gjelder utviklingsarbeid, er å få engasjert kommunens ledelse i så stor grad at de ulike satsinger blir prioritert. Effekten når satsingene er implementert er at lærere blir engasjerte og at dette igjen kan føre til at elevene får bedre utbytte av opplæringen.

Barnevern

Fylkesmannen skal bidra til et helhetlig og samordnet tjenestetilbud til utsatte barn og unge

I Vest-Agder er det 6 barneverntjenester som ivaretar oppgavene for de 15 kommunene, basert på interkommunalt samarbeid med vertskommuner. En kommune i Aust-Agder er med i et interkommunalt samarbeid med en kommune i Vest-Agder. Det ble i 2014 tildelt 5,3 nye stillinger til barneverntjenestene i fylket, i tillegg til de 26,5 nye stillingene som kom i perioden 2011-2013. Kommunene er etter satsingen bedre rustet til å møte den økte saksmengden i tjenesten.

Fylkesmannen har hatt fokus på samtaler med barn. På dette kurset deltok i tillegg til barneverntjenesten også ansatte fra barnehage, helsestasjoner, skoler og ansatte i psykiatrien. Dette er i henhold til embetsoppdrag. Vi har i tillegg startet opplæring i LEAN og vil videreføre dette i 2015. Fokus i denne opplæringen har vært å strukturere undersøkelser i barnevernet på en bedre og mer effektiv måte.

Kommunene har utfordringer i forhold til internkontroll og trenger en økt kompetanse på saksbehandling. Fylkesmannen er bekymret for mange av de barna/ ungdommene som oppholder seg i institusjoner da de altfor ofte dropper ut av skole eller deltar i meget begrenset grad.

Vi har kort saksbehandlingstid knyttet til klagesaker. Der er ikke saker hvor saksbehandlingstiden overstiger 3 måneder. Ved klager hvor det blir iverksatt begrensninger i barn/unges liv på institusjoner, bli disse behandlet umiddelbart. Fylkesmannen mottar mange telefoner hvor det blir gitt råd og veiledning, både til kommuner og befolkningen for øvrig. Fylkesmannen vil fortsette arbeidet med å bistå kommunene med å videreutvikle og styrke kommunenes innsats på feltet barn og unge.

Måloppnåelsen på feltet vurderes som god.

Introduksjonsloven

Tilsynet vi gjennomførte etter introduksjonsloven (BLD) har kontrollert at deltakerne får et program som er på full tid og er helårlig.

Når det gjelder Introduksjonsloven er effekten tydelig. Flyktningetjenesten (NAV) og voksenopplæringen **må** samarbeide. Vi får gode tilbakemeldinger om at nettopp dette tilsynet har vist hvor nødvendig samarbeidet er. (BLD)

4. Arealdisponering, byggesaker og universell utforming

Planarbeidet

Vi har de siste årene i økende grad deltatt tidlig i planprosesser, særlig i større prosesser som planlegging av riksveinettet, samt regionale planer som tar for seg senterstruktur og kollektivakser. Vi mener vi lykkes godt med å synliggjøre de arealinteressene vi er satt til å ivareta, tidlig i planprosessene. Dette henger sammen med at vi har satt av ressurser i form av en egen plangruppe til å gjøre denne jobben. Samordnet areal- og transportplanlegging (ATP) er styrende for planleggingen i Kristiansand, selv om det også her gjøres arealdisponeringer som strider mot prinsippene for ATP. I de øvrige kommunene i fylket er ATP langt fra så fremtredende som premiss for planleggingen. Bruk av arealregnskap som grunnlag for arealdisponering i kommuneplanene er også fortsatt nokså fraværende. I denne sammenheng ser vi spesielt at de minst befolkede kommunene i fylket ofte legger ut uforholdsmessig store volum av utbyggingsområder i sine kommuneplaner i forhold til det begrensede byggepresset vi har i disse kommunene. I tilfeller der vi har vurdert utbyggingsvolumet som uforholdsmessig stort i forhold til behovet, har vi i slike saker likevel ikke fremmet innsigelse isolert på grunnlag av ATP. Vi har også eksempler på at vi i vår behandling av planforslag har akseptert nedbygging av dyrket mark i og nær kollektivknutepunkter og kommunesentra. Samtidig har vi påklagd flere dispensasjonsvedtak som åpner for bit-for-bit-nedbygging av dyrka mark i sentrumsnære LNF-områder med høyt byggepress.

Vi har i 2014 fremmet innsigelse til 22 planforslag og påklaget 6 dispensasjonsvedtak. Strandsonen er fortsatt et fremtredende konfliktområde, 3 av Fylkesmannens 6 klager på dispensasjonsvedtak er knyttet til strandsonen, og 3 er knyttet til jordvern. Innsigelsene er begrunnet i følgende hensyn, antall innsigelser i parentes: Barn og unges interesser (3), strandsonen (7), jordvern (1), naturmangfold (3), risiko og sårbarhet (3), landskap (3), vassdragsnatur (1), støy (2). Noen av planforslagene har flere innsigelser innenfor nevnte temaer til, derfor blir parentesene over summert høyere enn 22. Antall klager og innsigelser fra Fylkesmannen har i sum gått markert ned i løpet av de siste fem år 2009-2014. Følgende tall summert for hvert år i denne femårsperioden viser dette: 172 – 68 – 73 - 69 – 40 - 28.

Byggesaker

Resultater og effekt

Vi stadfestet i 2014 en større andel av klagesakene enn året før. Vi har hatt sterkt fokus på begrunnelser og dispensasjonsvurderinger, gitt kommunene veiledning og tatt de aktuelle temaene opp i møter med kommunene. At vi nå i større grad enn tidligere kan stadfeste kommunens vedtak, kan anses som et resultat av dette arbeidet. Etterspørselen fra kommunene om veiledning knyttet til plan- og bygningsloven er imidlertid større enn det vi kan etterkomme. Med begrensede ressurser har vi måttet prioritere klagesakene framfor veiledning. Når det gjelder utadrettet opplæring og informasjon om regelverket, samarbeider vi med fylkeskommunen og kartverket. Vi var med å arrangere konferansen «Fremtidens løsninger», bl.a. passivhus.

Utfordringer og utvikling

Fylkesmannen har i 2014 hatt fokus på saksbehandlingstiden for byggesakene. Gjennom ekstrainsats med bl.a. overtid, kom vi i juni ned mot 12 ukers saksbehandlingstid. I løpet av sommermånedene steg saksbehandlingstiden igjen. Ny innsats på høsten har forbedret situasjonen. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for alle klagesakene, herunder også planklager, er 3,8 måneder mot 6,2 måneder i 2013. Dette er en sterk forbedring, men vi er ennå ikke i mål. Innsatsen mot å nå lovbestemt frist vil fortsette. Det er fortløpende diskusjoner om prioriteringer, maler og rutiner. I perioder har planklagene vært nedprioritert. For planklagene isolert er gjennomsnittlig saksbehandlingstid 4,7 måneder.

5. Landbruk og næringsutvikling,

Sentrale politiske føringer

Landbruksavdelingens samfunnsoppdrag er å arbeide for matsikkerhet, landbruk over hele landet, økt verdiskaping og bærekraftig landbruk i fylket. Det viktigste vi gjør, er

- å forvalte de inntekts- og velferdspolitiske tiltakene med tilhørende kontroll
- å sikre bærekraftig og fornuftig bruk av landbruksarealene og gjennom det et godt jordvern, miljøvennlig skogbruk og levende landskap
- å bidra til økt produksjon og næringsutvikling på landbruksbedriftene gjennom bruk av tilskuddsmidler, og gjennom regionalt samarbeid med næring og offentlig partnerskap. Dette er et langsiktig arbeid.

Vi opplever at det for tiden er en god og stedvis/tidvis optimistisk aktivitet i landbruket, med store investeringer i driftsbygninger for melk og sau. Det mobiliseres til økt produksjon av frukt og bær, lokalmat, produksjon av juletre og pyntegrønt og til å velge naturbruk i videregående skole. Avvirkningen i skogen er fortsatt høy, og med en tilhørende svært god og gledelig tilplanting etter hogst.

I kommunedialogen er det viktig for oss at landbruket har en naturlig og selvfølgelig plass i kommunenes næringsliv. Kommunenes holdning varierer naturlig nok med næringas omfang, men vi registrerer at flere ordførere etter hvert tar landbruket mer på alvor og setter næringa på dagsorden.

Vi er også opptatt av å samarbeide bredt regionalt, dvs i begge Agder-fylkene, og med øvrig tiltaksapparat innen entreprenørskap og næringsutvikling.

Landbruksavdelingen både ønsker og skal være et kompetansesenter for kommunene. Det forutsetter at vi har ressurser og kompetanse selv. Det har vært en utfordrende høst med utstrakt hørings- og møtevirksomhet for å bli oppdatert på lov- og regelverksendringer og forenklingsforslag. Mye av dette videreføres raskt og effektivt til kommunene. Oppfølging og veiledning i den daglige saksbehandlingen er også viktig. Kompetansen i kommunen er varierende, men stort sett god og relativt stabil. I høst ble det etablert et felles landbrukskontor for fire kommuner (Marnardal, Audnedal, Lindesnes og Mandal). Dette er spennende med tanke på større fagmiljø og mer kompetanse på ett sted, og utfordrende mht. fagsystemene i landbruket, som enda ikke tar høyde for at kommuner «deler» tilskudd.

Staben vår er på 13 personer og 11,8 årsverk (2 i 40 % stilling), og vi merker godt at vi er midlertidig underbemannet. Landbruksdirektør Dag Petter Sødal ble prosessveileder for kommunereformen 1.august-14, og fylkesgartneren gikk av med pensjon 1. sept. Disse to ble erstattet med en midlertidig 40 % stilling på næringsutvikling, siden BU-ansvarlig gikk inn i stillingen som fungerende landbruksdirektør. Stillingsstopp i forbindelse med embetssammenslåing med Aust-Agder gjør det vanskelig å utvide arbeidsstokken med det første.

Regionalt bygde (RBU) - og næringsutviklingsprogram (RNP):

RBU Vest-Agder 2013-2020 har samme oppbygging og varighet som fylkeskommunenes Regionplan Agder 2020. RNP 2013-14 er felles med Aust-Agder, og skulle vært revidert i høst. Gjennom Regionplan Agder 2020 er det tre store planprogram i gang, bl.a ett om innovasjon og bærekraftig verdiskaping (VINN), der landbruk og marine næringer er en egen temagruppe. VINN skal etter planen vedtas i fylkestingene i juni 2015 etter en høring. Vi foretar derfor en enkel oppdatering av RNP for 2015 våren 2015, og planlegger en større revisjon til høsten der vi tar med oss prioriteringene i VINN-planen.

Inn på tunet (IPT):

Vi har en 40 % stilling til Inn på tunet-arbeidet. Vi har flere gode tilbydere som er i drift og flere som ønsker å starte opp. Utfordringen for de fleste er å få gode avtaler med en viss varighet, og kommunale budsjetter vanskeliggjør en ordentlig satsing på IPT-tilbud. En annen utfordring er at mange opplever KSL Matmerks

godkjenningsordning som et veldig krevende og komplisert system å gjennomføre, og vi har av den grunn ikke nådd vår målsetting om 15 godkjente tilbydere i fylket. Dette er bekymringsfullt.

Vi har et godt internt samarbeid med andre fagavdelinger i embetet, og ser klare koplinger til andre avdelingens oppdrag mht barn og unge, Omsorg 2020 og psykisk helse og rus. Vi skulle ønske at koplingen til IPT kom klarere fram i andre departementers oppdrag.

Vi samarbeider tett med FMAA, og nå også med FMRO om nasjonal konferanse november 2015.

Vi er fortsatt med i et spennende faglig Antrozoologi-nettverk v/ UiA, som står bak flere aktiviteter og prosjekter:

1.«Dyreassisterte aktiviteter i en IPT-kontekst for rusavhengige i ettervern», et kvalifiseringsprosjekt høsten 2014 sammen med bruker- og pårørendeorganisasjonen A-larm og IPT-gården Kjerlingland Hest- og aktivitetsgård (Lillesand)

2. Forprosjekt knyttet til ungdom i faresonen (drop-outs) og IPT/dyreassisterte aktiviteter – med midler fra forskningsrådet PraksisVel. Vår fagansvarlige er prosjektmedarbeider her i 20% stilling fra 1.12.14 – 30.06.15.

2. UIA tilbyr et EVU-kurs innen «Dyreassisterte intervensjoner – samhandling mellom dyr og mennesker», 5 studiepoeng. Dette er veldig positivt som et ledd i vår målsetting om å øke kunnskapen, kjennskapen og kompetansen til studenter, yrkesaktive og tilbydere om bl.a. effekten av samspill mellom mennesker og dyr.

Økologisk landbruk

Det er nedgang i antall produsenter og økologisk areal i 2014 – nå er vi nede i 3%, og det er langt fram til målet om 15%. Nedgangen skyldes at melkeproduksjonen falt ut da videreføring av økologisk melk tok slutt på Agder.

Det er en slags skjebnens ironi at produksjonen går ned, nå som den generelle interessen og etterspørselen etter økologisk og kortreist mat er sterkt økende. Vi tror at et økt fokus på gründerskap og innovasjon kan være nyttig også i økologisk landbruk.

Handlingsplanmidler til økologisk landbruk ble overført til BU-midlene i 2014, og tiltak skulle heretter forvaltes etter forskrift. Vi brukte mye tid på å formidle praktiske konsekvenser av dette, noe som viste seg å være helt unødvendig siden BU-forskriften for midler til utredning og tilrettelegging ble opphevet fra nyttår 2015. Det er bevilget ca. 280.000 kr til økologiske prosjekter.

Vest-Agder har et tilknytningsprosjekt for økologisk jordbærproduksjon, knyttet opp mot Foregangsfylkene for frukt og bær (Hordaland/Sogn og Fjordane). Produksjonsmiljøet er svært lite og sårbart, og det har vært en del organisatoriske utfordringer hos prosjekteier, men det er optimisme fram mot sesongen 2015. Representanter fra landbruksavdelingen i begge fylker sitter i styringsgruppe for prosjektet.

Økt bruk av trevirke

Vi har deltatt i det regionale prosjektet AgderWood (-2014), med fokus på økt bruk av tre. Det har kommet opp mange gode pilotprosjekter for energieffektive bygg, med hovedvekt på trebruk.

Arrangementet «Trebiennalen» videreføres også, og har som mål å være en arena for utvikle Agder til en ledende trebruks-region.

Klimatiltak

Vi har ikke vært i front her, utover å delta i informasjonsprosjektet Bioenergi, som eies av Agder-fylkene, Telemark, Vestfold og Agderfylkene. Aktiviteten er imidlertid økende, spesielt i Listerregionen. Vi har bidratt til et forprosjekt v/Lista Bondelag om biogassanlegg i et tett og aktivt landbruksmiljø på Lista, som det nå er søkt om bygging av.

Vest-Agder er et prøvefylke for klimaarbeid (Miljødirektoratet). Landbruksavdelingen deltar her, og har fokus på landbruksvei og utfordringer med erosjon/skade grunnet økt avrenning.

Vi arbeider med å minske avrenning fra landbruket gjennom de ordinære miljø- og tilskuddsordninger. I Regionalt miljøprogram (RMP) er det lagt inn tilskudd til miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel. Tilskudd til grøfting vil også kunne redusere klimagassutslipp, men det er liten interesse for disse midlene fordi tilskuddssatsene sannsynligvis er for lave.

Kontroll

Vi har dyktige medarbeidere på kontroll, som i løpet av de siste årene har opparbeidet seg god kompetanse og rutine. I årets forvaltningskontroll av kommuner ble NMSK-tilskuddene tatt med i tillegg til produksjonstilskuddene. Vi oppdaget at det er atskillig klarere føringer og mer «støtteregulverk» for bruk og forvaltning av midler i jordbruket enn i skogbruket. Dette gir seg utslag i en håndtering som f.eks. kan være riktig i forhold til hensikten med midlene, men ikke helt i tråd med økonomireglementet – og det er brukt maler utarbeidet av Fylkesmannen til dette. Vi må derfor gå gjennom våre tidligere anbefalinger/rutiner først.

6. Naturressursforvaltning og miljøvern

Kartlegging av naturmangfold

Deler av fylket er godt kartlagt. I 2014 har vi prioritert kvalitetssikring av data og kartlegging av kystlynghei. Dataene blir stadig bedre og datasettet utvides for fylket. Gjennomført kartlegging bruker vi daglig til forvaltning av arter, naturtyper og til arealforvaltningen. Dette er svært nyttig kunnskap som vi trenger enda mer av. Resultatene og måloppnåelsen er god, men måloppnåelsen vil bli enda bedre med mer ressurser til ytterligere kartlegging.

Vannforskriften

Arbeidet med vannforskriften har blitt utført i henhold til oppdraget. Vi integrerer vannforskriften i all saksbehandling som gjelder vannforekomster. Rollen som miljøfaglig rådgiver overfor alle aktører er krevende.

Utfordring:

Et klart resultat av arbeidet er bedre hensyntagen til vannmiljøet i blant annet forurensningssaker og plan- og dispensasjonssaker etter PBL. Arbeidet med vannforvaltningen har blitt mer helhetlig enn tidligere.

Forvaltning av verneområder

Forvaltning av verneområder går bra, men vi har ikke klart å ferdigstille alle forvaltningsplanene som forventet. Vi har prioritert å gjøre ferdig forvaltningsplanen for Listastrendene. Arbeidet med problematikken «fuglferdsel» pågår. Vi har satt i gang arbeidet med en omfattende restaurering av Slevdalsvann naturreservat. Samarbeidet med SNO er meget godt. Samarbeidet med de to verneområdestyrene er godt.

Utfordring:

Utfordringen med utarbeidelse av forvaltningsplaner er begrensede ressurser til arbeidet. Trenden er likevel at vi får opp nye planer og reviderer eldre planer. Dette gir oss et bedre grunnlag for forvaltningen framover.

Prosessene med dette planarbeidet har gitt oss god kontakt med kommuner og grunneiere som blir nyttig i forvaltningen framover.

Villreinforvaltningen

Villreinforvaltningen går som planlagt. GPS-prosjekt på villrein i Setesdal- Ryfylke blir gjennomført etter oppsatt plan. Et mål med prosjektet er å få reinen til å ta i bruk en større del av leveområdene sør og vest i området. En forutsetning for å nå målet synes å være økt tetthet av dyr totalt sett. Trenden nå er økende bestandstetthet.

Villaks

Kalking av elvevannet er fortsatt nødvendig for å opprettholde de nye laksebestandene i fylket. Vi har arbeidet mye for å få i gang FoU-prosjektet «Krafttak for laks». Prosjektet vil arbeide med økt kunnskap om de nye bestandene, økt lakseproduksjon, negative effekter av vannkraftreguleringer på laksen, og verdiskaping med basis i de nye bestandene. Utfordringen er ressurser til dette arbeidet som vi mener er meget viktig for norsk lakseforvaltning. Resultatene av elvekalkingen i Vest-Agder er minst seks nye laksebestander og en verdiskaping som langt overgår kalkingskostnadene i flere av elvene.

Fremmede, skadelige arter

Fremmede, skadelige arter er et økende problem. Vi har gjort tiltak mot boersvineblom og rynkerose. Vi har samarbeidet med mattilsynet om en informasjonsfilm som kan vises på fergene til Color Line. Vi mangler

bevilgninger til dette arbeidet. Spredning av fiskeartene sørv, ørekyt, suter og karpe er en trussel mot ferskvannøkosystemene i fylket. Vi savner en avklaring i forhold til nasjonal strategi mot fremmede ferskvannorganismer. De tiltakene vi har gjort mot fremmede arter virker der og da, men gir ingen endelig løsning på problemet

Tilsyn med forurensing

Tilsynsaktiviteten siste år har vært redusert som følge lav bemanning og skifte av saksbehandlere. Vi har i 2014 prioritert tilsyn med graveentreprenører for å se på håndteringen av forurensete masser ved bygge- og gravearbeider. Vi har deltatt på alle de sentrale tilsynsaksjonene. Det legges generelt for dårlig til rette for at tilsynsvirksomheten i fylkene kan øke. Vårt inntrykk er at tilsynsvirksomheten har stor positiv effekt, og at det er ønskelig med mer kontroll. Arbeidet med forurenset sjøbunn går bra. Mattilsynet har endret kostholdsradene for Kristiansandsfjorden. Det er nå tilrådelig å spise fisk/filet fra hele fjorden.

7. Samfunnsikkerhet og beredskap

Fylkesmannens kommunerettede arbeid i 2014 har bl. a. bestått i tilsyn med fire kommuner og øvelser i fire kommuner. Tilsynene har gitt gode resultater. Kommunenes forbedringspotensial ligger i samordning av risiko- og sårbarhets (ROS-) analyser og beredskapsplaner internt og med eksterne aktører og i lokal bearbeidelse av interkommunal ROS-analyse. To av tilsynene ble gjennomført sammen med helse- og omsorgsavdelingen. Dette er meget nyttig både for kommunen og for Fylkesmannen fordi man på den måten ser kommunens beredskap i et langt bredere perspektiv. Praksisen med disse fellestilsynene har utviklet seg gradvis og blitt stadig bedre. Vi har fått tillatelse av Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap og Helsetilsynet til å utarbeide felles rapport, noe som ytterligere bedrer samordningen av disse tilsynene.

Kommuneøvelsene i 2014 ble gjennomført med nytt scenario - ekstremvær. Forut for øvelsene ble det gjennomført en temadag med deltakelse fra kommunene som skulle øves i 2014, NVE, DNMI, Agder Energi, Post- og teletilsynet og Sivilforsvaret. Øvelsene ble gjennomført mer som case-øvelser enn spilløvelser. Representanter på sektor-/enhetsnivå deltok i tillegg til kriseledelsen. Etter hver øvelse ble kommunen bedt om å lage en evalueringsrapport med handlingsplan. Vi har fått meget gode erfaringer med denne øvingsmodellen, som gir god læring til alle involverte.

ROS Agder, fylkes-ROS utarbeidet i samarbeid med Fylkesmannen i Aust-Agder, ble tre år i 2014. Revisjonsarbeidet ble påbegynt i 2014 med ferdigstilling i 2015.

Fylkesberedskapsrådene i Vest- og Aust-Agder gjennomførte felles møte i 2014 med terrortrusselen som tema. Rådet var ikke samlet utover dette.

8. Kommentarer til ressursrapportering

Kunnskapsdepartementet

Som nevnt under kunnskapsdepartementet mangler ressursrapportering på landsdekkende oppgaver, resultatområde 360, i oversikten. På kap 0525-01 er ressursforbruket 730 323 kroner og på fagkapitler 1 568 952 kroner. Totalforbruket på kap 0525-01 blir 5 267 014 kroner og på fagkapitler 2 957 665 kroner.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Resultatområdene 431 Tilsyn med kommunenes plikt til å sørge for et krisesentertilbud og 440 Tilsyn med familievernkontor er ikke med i oversikten. Totalforbruket på disse to områdene er 53 021 kroner. Total sum for BLD blir 2 903 056 kroner.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Grunnet brevlig ompostering skal forbruket på resultatområde 600 Ressursbruk knyttet til adm/felles oppgaver/drift reduseres med 500 000 kroner. Totalt blir forbruket på KMD redusert til 30 425 345 kroner.

Fylkesmannen i Vest-Agder fører alle felles administrative kostnader på resultatområde 600 i tillegg til lønnskostnader til ledelse og administrasjonsavdelingen. Dette er for eksempel kostnader til husleie, andre kostnader knyttet til kontorarealer, andel felleskostnader for fellestjenester i fylkeshuset, IKT-kostnader, telefon, porto og kontorrekvisita.

Kostnader på fagkapitler er kostnader knyttet til prosessveileder for kommunereformen.

Se ellers eventuelle kommentarer under det enkelte fagdepartement

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
Klima- og miljødepartementet	kr 8 360 221,64	kr 2 297 898,35
Landbruks- og matdepartementet	kr 8 265 935,10	kr 0,00
Kunnskapsdepartementet	kr 4 536 691,07	kr 1 388 713,59
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	kr 2 850 035,26	kr 196 799,33
Justis- og beredskapsdepartementet	kr 2 027 966,41	kr 5 182 915,46
Kommunal- og moderniseringsdepartementet	kr 30 988 415,11	kr 323 101,27
Arbeids- og sosialdepartementet	kr 1 051 853,98	kr 828 902,49
Helse- og omsorgsdepartementet	kr 10 055 547,35	kr 1 449 419,42
Andre	kr 328 580,35	kr 0,00
Sum:	kr 68 465 246,00	kr 11 667 749,00

IV - Styring og kontroll i embetet

1. Fylkesmannens overordnede vurdering av styring og kontroll i embetet

Fylkesmannen benytter mål- og resultatstyring som grunnleggende styringsprinsipp. Vi har egen administrasjonsordning med tilhørende delegasjonsreglement. Hovedprinsippet er utstrakt grad av delegering av fag- og personalansvar til avdelingsdirektørene. Administrasjonsordningen angir hvilke saker som skal legges fram for embetsledelsen for beslutning og/eller orientering.

Vi har over flere år arbeidet med å implementere risikostyring som et sentralt element i virksomhetsstyringen, men må konstatere at dette også må være et prioritert satsingsområde i 2015. Den overordnede risikovurderingen har tatt utgangspunkt i følgende overordnede krav:

- Fylkesmannens evne til å oppnå fastsatte mål i tråd med tildelingsbrev og embetsoppdrag
- Fylkesmannens evne til å oppfylle overordnet krav om effektiv ressursbruk
- Vår vurdering av om sentrale risikoforhold er innenfor akseptabelt nivå

Denne svært overordnede gjennomgangen avdekker etter vår vurdering risikoforhold som vi må følge opp:

- Tap av medarbeidere med nøkkelkompetanse uten at vi har dubler kompetansen
- Et svært omfattende embetsoppdrag som krever stor ressursbruk bare for å sette seg inn i det, Embetsoppdraget er heller ikke utformet slik at det gir et godt grunnlag for prioritering av oppdragene. Det er absolutt en risiko for at enkelte oppdrag ikke blir fanget opp og utført.
- Sårbare systemer som kan føre til tap av vesentlig informasjon eller innsyn i sensitiv informasjon
- Manglende IKT-kompetanse blant våre medarbeidere som medfører at vi ikke får tatt ut hele effektiviseringsgevinsten av de store IKT-investeringene som er gjort.
- Risiko for at medarbeidere innen enkelte tjenesteområder kan bli utsatt for fare eller store personlige påkjenninger, f.eks. innen barnevern, sosialområdet, helse- og omsorg. Utfordringen her er at vi fortsatt ikke har sikker utforming av samtalerom m.v., og ikke tilstrekkelige rutiner for slike situasjoner.

Vi har arbeidet systematisk med systemsikkerhet og forvaltning av personsensitive opplysninger. Dette anses tilfredsstillende ivaretatt. Vi har også etablert et overordnet internkontrollsystem. Dette bør imidlertid gjennomgås og oppdateres. Det må også arbeides mer systematisk med å etablere kompetanse og forståelse for betydningen av systematisk risikostyring og internkontroll på alle nivåer i embetet.

2. Bemanning, kapasitet og kompetansesituasjonen i embetet

Fylkesmannen gjennomførte i 2014 en OU-prosess for å gjennomgå organiseringen av embetet, jf. omtalen i kap. II. Vi har i 2014 fått store endringer i ledergruppen ved at tre av avdelingsdirektørene er nytilsatt, samt at vi har fungering som landbruksdirektør. I påvente av at OU-prosessen skulle bli satt i verk fra årsskiftet har det vært vakanse i lederstillingen i den tidligere utdanningsavdelingen. Dette har gitt en krevende arbeidssituasjon på utdannings- og barnehageområdet i 2014, men er nå langt på vei rettet opp. Det var betydelig turn-over i stillinger i første halvår 2014, noe som også utfordret kompetansenivået og kompetansesammensetningen i embetet. I andre halvår 2014 var bemanningen nær fulltallig og stabil.

Vi opplever ikke spesielle problemer knyttet til å rekruttere stillinger til embetet. I enkelte stillingsgrupper er det imidlertid betydelig turnover. Det gjelder særlig juriststillingene i samtlige avdelinger.

Høy turn-over gir som effekt at det må brukes mye ressurser til opplæring av nye medarbeidere i embetet. Dette kan påvirke saksbehandlingstid og muligheten for å gjennomføre alle oppdragene.

Vi har i 2014 ikke gjennomført en systematisk kompetansekartlegging eller utarbeidet en kompetanseplan. Det er et arbeid som vil bli prioritert når vi etablerer det nye embetet for Aust- og Vest-Agder 01.01.2016. Vi erfarer imidlertid at vi har medarbeidere med høy kompetanse som leverer tjenester med høy kvalitet. Vi har tidligere hatt utfordringer med saksbehandlingstida for behandling av klagesaker etter plan- og bygningsloven. Gjennom systematisk innsats blir nå disse sakene i hovedsak behandlet innen fastsatt frist.

Forvaltning av vergemål er fortsatt en hovedutfordring. Dette må særlig tilskrives svikt i dataløsningen. I andre halvår 2014 har saksbehandlingstiden vært akseptabel for opprettelse av nye vergemål. Hovedutfordringen er kapitalforvaltningen. En vesentlig årsak til at vi har en bedre situasjon på området i slutten av 2014, er en ekstraordinær arbeidsinnsats fra medarbeiderne på området. Det kan ikke planlegges med tilsvarende individuell ekstrainsats framover, så vergemålsforvaltningen vil fortsatt være et av våre risikoområder som må følges nøye.

3. Prosjekter og igangsatte tiltak knyttet til embetets systemer

JobbNorge:

Fylkesmannen innførte rekrutteringsverktøyet Jobbnorge i 2014. Dette er et nettbasert rekrutteringsverktøy som håndterer hele rekrutteringsprosessen fra publisering, via søknadsbehandling, til innstilling. Kommunikasjonen med søkerne foregår også via verktøyet, og bruk av verktøyet har ført til en effektivisering av rekrutteringsprosessen.

SAP-Tid:

Fylkesmannen i Vest-Agder har vedtatt innføring av SAP-Tid. Systemet har blitt prøvd ut i deler av embetet og skal gjennomføres for alle fra 01.01.2015. Registrering av arbeidstid i SAP-portalen gir en mer helhetlig behandling av ansattes arbeidstid og lønn. Det blir enklere å ta ut oversikter og rapporter i samme system. Tidligere har Fylkesmannen benyttet tjenester i WinTid.

Sikker utskrift:

Anskaffelse av nye kopimaskiner/printere i 2014 har gitt en bedre løsning for gjennomføring av sikker utskrift – Follow-me print. Dette er et prioritert tiltak i embetets informasjonssikkerhetspolicy.

4. Oppfølging av avdekkede svakheter/utfordringer, herunder revisjonsmerknader fra Riksrevisjonen

Det har vært gjennomført tilsyn fra Datatilsynet hos Fylkesmannen i Vest-Agder 24. januar 2014. I utarbeidet kontrollrapport fra Datatilsynet fremkom varsel om at Datatilsynet vil fatte vedtak om pålegg med hjemmel i personopplysningsloven § 46, jf. Forskriften § 2-2.

Fylkesmannen har utarbeidet dokumentasjon og redegjort for at avvikene i kontrollrapporten er lukket.

I kontrollrapporten ble følgende avvik påpekt:

- oversikt over hvilke behandlinger av personopplysninger som foretas og hvilke opplysninger som inngår i disse.
- manglende dokumenterte rutiner for ivaretagelse av enhver krav om innsyn i Fylkesmannens behandlinger og den registrertes rett til innsyn i egne opplysninger etter personopplysningsloven § 18.
- ikke utferdiget rutiner for å gi tilstrekkelig informasjon til den registrerte i samsvar med personopplysningsloven § 19 og 20.
- virksomheten skal etablere dokumenterte rutiner for sletting av personopplysninger og sikre at sletting foretas i følge bestemmelsen i loven.
- virksomheten må gjennomføre risikovurdering for å klarlegge sannsynligheten for og konsekvenser av sikkerhetsbrudd.
- virksomheten må gjennomføre sikkerhetsrevisjon av bruk av sikkerhetssystemet jevnlig, personopplysningsloven § 13.

Fylkesmannen har på bakgrunn av ovennevnte oppdateringer av prosedyrer og nye rutiner, gjennomført sikkerhetsrevisjon 13.10.2014. Ledelsens gjennomgang finner at informasjonssikkerhetspolicyen i embetet er hensiktsmessig, tilstrekkelig ivaretatt og at den tilfredsstillende relevante krav til personopplysningsloven og forskriften.

5. Vesentlige forhold knyttet til personalmessige forhold og arbeidsmiljø

Se eget avsnitt under del IV, angående »Bemanning, kapasitet og kompetansesituasjonen» og under del V.

V - Vurdering av framtidsutsikter

1. Endringer i våre rammebetingelser

Fylkesmannens framtidige evne til å løse samfunnsoppdraget vil i stor grad bero på endringer i våre omgivelser, både lokalt, nasjonalt og globalt, og endringer i våre interne rammebetingelser. Det vil føre for langt å gjøre en omfattende analyse av dette, men noen forhold kan løftes fram.

Norsk økonomi står ved et veiskille. Vest-Agder er del av en sårbar landsdel. Med det taktskiftet vi står foran, er vårt fylke utsatt. Fylkestinget i Vest-Agder drøftet nylig utfordringsbildet i fylket og spurte hva fylket, som har en sårbar næringsstruktur, skal leve av i fremtiden. De siste årene har vi nytt svært godt av veksten i den oljerelaterte delen av næringslivet. Dyktige aktører har skapt tusenvis av arbeidsplasser gjennom utvikling av teknologisk avanserte leveranser til oljeindustrien, verden rundt. Forskning viser imidlertid at bortsett fra den oljerelaterte virksomheten har sysselsettingen i industrien på Sørlandet gått ned. Den øvrige veksten i sysselsettingen har stort sett skjedd i offentlig sektor. Samtidig stiller vår landsdel svakt på flere områder som er viktige for fremtidig vekst. Ett av disse henger sammen med høyere utdanning. Sørlandinger tar det i mindre grad enn andre. Den vedtatt Regionplan Agder 2020 beskriver utfordringer på flere felt. Det kreves omstilling og ny vekst i fremtidsrettede næringer. Utfordringsbildet er komplisert.

Vest-Agder hadde 01.01.2015 180 877 innbyggere. Veksten i innbyggertallet var 1,3 % i 2014. Vest-Agder er blant de fylkene i landet med størst befolkningsvekst. Bare Rogaland, Sør-Trøndelag og Oslo og Akershus hadde større vekst i 2014. Alle kommunene i Vest-Agder hadde økning i folketallet i 2014. Økningen var størst i Lyngdal(2,9 %), Søgne (1,9 %) og Kristiansand (1,7 %) og minst i Åseral, Marnardal og Hægebostad (alle 0.2 %).

Sentralbanksjef Øystein Olsen pekte i sin årlige tale på behovet for at norsk økonomi nå starter omstillingen fra en høylønnsom næring som olje og gass til mer kompetansebaserte næringer for fremtiden. Han uttalte videre: «Fallet i oljeprisen det siste halvåret har vært betydelig. Selv om prisen skulle komme noe opp igjen, har vi fått en påminning om usikkerheten knyttet til fremtidige inntekter. Lavere oljepriser innebærer at fondet vil vokse langsommere enn tidligere anslått. På lengre sikt blir det i så fall mindre penger å rutte med. Handlingsrommet i finanspolitikken er redusert».

Produktivitetskommisjonen, som la fram sin rapport 10. februar i år, beskriver at vi står overfor alvorlige utfordringer i tida som kommer. Kommisjonen peker for eksempel på at Norge har alvorlige kostnadsproblemer innenfor samferdselssektoren. Det er 60 prosent dyrere å bygge vei i Norge, enn å bygge samme type vei i Sverige. Utvalget mener også at en stor del av samferdselsprosjektene som bygges i dag er samfunnsøkonomisk ulønnsomme. Kommisjonen viser også til at bare 58 prosent av studentene i høyere utdanning fullfører en grad i løpet av ti år. Utvalget påviser dessuten at kunnskapsproduksjonen på alle nivåer er lite effektiv i Norge. Dette forplanter seg selvsagt til effektiviteten og rammevilkåret for næringslivet og den offentlige tjenesteproduksjonen. I tillegg er Norges utfordring, sammenliknet med våre naboland, at næringslivet er lite variert. Med nedgang i petroleumsnæringen må vi prestere bedre i andre næringer. Da er det bekymringsfullt at vi bare produserer middelmådig gjennom hele det offentlige kunnskapsløpet. Rattsø-utvalget konkluderer med følgende: «Kunnskap er den viktigste kilden til økt produktivitet.» Produktivitetsvekst i Norge må bygge på kunnskap. Derfor er kommisjonen bekymret for at Norge bruker mye ressurser på utdanning, mens resultatene i grunnskolen er middels i internasjonale sammenlikninger og frafallet i videregående skole er høyt. «Det reiser spørsmål ved om eierskapet til og ledelsen av skolene er profesjonelt nok i kommunesektoren,» mener kommisjonen. Produktivitetskommisjonen peker også på at det er behov for effektivisering av offentlig sektor. Til tross for stor økning i ressursbruken de siste årene, er det ikke tilsvarende bedring i resultatene og kvaliteten på offentlige tjenester. Kommisjonen mener bl.a. at offentlig sektor må få tydeligere mål og dermed krav til hva som skal leveres. Det vil få virkning også for vårt embete hvis rapporten følges opp.

Ovennevnte endringer i budsjettammer og styring av offentlig sektor vil få betydning for fylkesmannsembetets rammebetingelser og oppdrag. Samtidig arbeider KMD med en ny modell for styring av fylkesmannsembetene som vil medføre konkrete endringer i styringsdialogen med våre oppdragsgivende departementer og direktorater. Sannsynligvis vil det bli mindre aktivitetsstyring og større grad av overordnet målstyring. Det innebærer at embetet får større mulighet til å velge virkemidler og satsingsområder ut fra lokale og regionale utfordringer. Det kan kreve endret kompetanse blant våre medarbeidere.

Vest-Agder er et fylke med en høy andel sysselsatte innen leveranser til olje- og gasssektoren. Ca. 10 000 ansatte er direkte knyttet til disse næringene. Vi opplever nå fall i prisene på råolje og allerede de første varslere om omfattende nedbemanning innen denne sektoren. Dette vil kunne gi direkte og indirekte konsekvenser for flere av de velferdstjenestene vi har oppdrag knyttet til. Lavere kronekurs gir et konkurransefortrinn for

eksportnæringene, og Vest-Agder er det fylket i landet som har høyest eksport av bearbejdede råvarer pr. innbygger. Dette kan muligens motvirke noe av den negative effekten av fallende råoljepris, men vi må samtidig erkjenne at fastlands-industrien ikke etterspør den samme kompetansen som nå blir fristilt fra olje- og gasssektoren.

Den økonomiske og politiske situasjonen i våre europeiske naboland og krigsområder kan gi endringer i arbeidsinnvandring og øke behovet for å ta mot flyktninger. Dette vil i stor grad påvirke fylkesmannens samfunnsoppdrag knyttet til integrering og andre velferdsoppdrag.

Klimautfordringene har foreløpig hatt relativt liten betydning for gjennomføringen av våre oppdrag. Nye internasjonale og nasjonale forpliktelser kan innebære at klimahensynene blir langt sterkere premisser både for våre forvaltningsoppgaver innen klimatilpasning og utslippsreduksjon. Det vil også kunne påvirke vår egen drift gjennom å tvinge fram alternativer til utstrakt bruk av bil og fly i reisevirksomhet, f.eks. mer bruk av videokonferanser og digital kommunikasjon. Det kan samtidig også være et effektiviseringsiltak. Embetet driver et pilotprosjekt på klimatilpasning.

Produktivitetsutvalget konkluderer med at «en omfattende reform av kommunestrukturen fremstår som helt sentral for å få til en effektiv bruk av ressursene i sektoren», men professor Rattsø presiserer at det aller viktigste tiltaket for å øke produktiviteten er å få realisert effektive kollektivløsninger. Kommune- og regionreformen vil kunne gi vesentlige endringer for Vest-Agder. Dersom vi får en vesentlig reduksjon i antall kommuner og overføring av vesentlig nye oppgaver til kommunene, vil det måtte utløse en ny arbeidsdeling mellom regional stat og kommunene og et behov for endret kompetanse og nye arbeidsformer på embetet.

Demografiske endringer må håndteres. Vi vil oppleve en utvikling i retning av at en stadig større del av befolkningen består av eldre. Dette vurderes ikke til å gi vesentlige utfordringer for Fylkesmannen på kort sikt, men det er helt vesentlig at kommunene allerede nå planlegger for å dimensjonere tjenestetilbudet for en annen befolkningssammensetning

Vi er allerede i gang med å forberede sammenslåingen av embetene i Aust- og Vest-Agder til ett nytt embete fra 01.01.2016. Det innebærer at vi får et nytt embete med ca. 215 medarbeidere som har svært bred kompetanse og god kapasitet.

Rekrutteringssituasjonen på Sørlandet er generelt gunstig. Begge Agderfylkene framstår som attraktive regioner å flytte til.

Ressurssituasjonen. Budsjettmidler, personell, kompetanse, teknologi m.v. er avgjørende for at vi skal kunne gjennomføre våre oppdrag.

Embetet må ha fortsatt fokus på lederutvikling og vektlegger føringene som er gitt i statens nye lederplakat. Her framheves det at god ledelse bidrar til at forvaltningen har gjennomføringskraft, oppnår resultater for samfunnet og har attraktive, moderne arbeidsplasser. Forvaltningen skal fremme demokrati og rettssikkerhet og stå for faglig integritet og effektivitet. Vi vil bestrebe os på å følge opp statens føringer.

Embetet må øke graden av digitalisert tjenestetilbud til våre brukere. Det gjelder både kommuner og førstelinjetjenester til publikum.

2. Vurdering

Endringer i våre omgivelser vil gi endringer i de samfunnsoppdragene vi skal løse. Økt arbeidsledighet, økonomisk stagnasjon og endringer i flyktningestrømmer, kan redusere presset på areal- og miljøressursene, men øke behovet for velferdstjenester. Dette må Fylkesmannen kunne tilpasse seg til ved å overføre ressurser og kapasitet internt i embetet. Dette vil være fullt mulig med den kompetanse og omstillingsvilje vi har i embetet i dag.

Omstilling til en mindre oljedrevet nasjonaløkonomi vil kreve at offentlig sektor, og dermed fylkesmannsembetet, må tilpasse seg en situasjon med innstramminger i statsbudsjettet årlig.

Behovene for endret styring av offentlig sektor slik Produktivitetskommissjonen peker på, vil få betydning for fylkesmannsembetets rammebetingelser og oppdrag. Som et ledd i dette arbeides det også med en ny modell for styring av fylkesmannsembetene som vil medføre konkrete endringer i styringsdialogen med våre oppdragsgivende departementer og direktorater. Det går mot mindre aktivitetsstyring og større grad av overordnet målstyring. Det innebærer at embetet får større mulighet til å velge sine virkemidler og satsingsområder ut fra lokale og regionale utfordringer. Det kan kreve endret kompetanse blant våre

medarbeidere.

Klimautfordringene bør føre til økt bruk av teknologi som videokonferanser o.l. for å redusere bruk av bil og fly i tjeneste. Dette vil samtidig være et effektiviseringstiltak. Vi har teknologien i dag, men den må tas i bruk. Her har også oppdragsgivende departementer/direktorater et ansvar. Fylkesmannen vil kunne tilpasse seg dette raskt og bør dessuten være foregangsmenn på feltet.

Kommune- og regionreformen vil antakelig medføre en endret ansvars- og funksjonsfordeling mellom Fylkesmannen og kommunene. Vi må være åpne for å tilpasse oss situasjonen etter stortingets behandling av de aktuelle proposisjonene våren 2017.

Sammenslåing av fylkesmannsembetene i Aust- og Vest-Agder bør føre til at vi får et nytt og enda bedre embete fra 2016 og videre framover. Vi anser at dette vil gi oss langt bedre muligheter for å møte de utfordringene som endringer i våre omgivelser vil utløse. Forutsetningen for at det nye embetet skal lykkes i å møte de nye utfordringene vil imidlertid avhenge av at ressursituasjonen ikke svekkes.

Regjeringen har fokus på å fornye, forenkle og forbedre den norske forvaltningen. Ledelse er en forutsetning for å lykkes i dette endringsarbeidet. Det innebærer at fylkesmannsembetet må ha kontinuerlig oppmerksomhet rettet mot lederutvikling på alle nivåer i organisasjonen. Når vi etablerer et nytt embete fra 01.01.2016 blir dette særlig viktig.

Økt digitalisering av våre tjenester vil kreve økt IKT-kompetanse i alle deler av embetet; både hos de som har drifts- og utviklingsansvar for IKT-området og blant saksbehandlere og ledere. Begrepet Den digitale Fylkesmann må gis innhold og bidra til mer effektiv og bedre tjenesteproduksjon

VI - Årsregnskap

Ledelseskomentarer til årsregnskapet 2015

Formål

Fylkesmannen i Vest-Agder er underlagt Kommunal- og Moderniseringsdepartementet. Fylkesmannen er et statlig forvaltningsorgan som fører regnskap i henhold til kontantprinsippet, slik det framgår av prinsippnoten til årsregnskapet. I tillegg til ordinær tildeling fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet mottar Fylkesmannen i Vest-Agder en rekke belastningsfullmakter fra ulike fagdepartement og direktorater. Dette er midler som brukes til ulike prosjekterrelaterte tiltak.

Bekreftelse

Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten, rundskriv R-115 fra Finansdepartementet og krav fra til Kommunal- og moderniseringsdepartementet i virksomhets- og økonominstruks for Fylkesmannen. Jeg mener regnskapet gir et dekkende bilde av våre disponible bevilgninger, regnskapsførte utgifter, inntekter, eiendeler og gjeld.

Vurderinger av vesentlige forhold

I 2014 har Fylkesmannen i Vest-Agder disponert tildeling til ordinær drift på 70 572 000 kroner og i tillegg mottatt belastningsfullmakter på til sammen 172 416 366 kroner jf. bevilgningsrapporteringen. Note A viser tildeling fra KMD og overførte midler fra 2013.

Note B viser en mindreutgift for post 01 på 1 324 721 kroner. En brevlig ompostering på 500 000 kroner har ikke kommet med i denne regnskapsoversikten. Dette gjelder en tilleggstildeling på 500 000 kroner vi mottok 26.11.14 for et prosjekt for en nasjonal kartdatabase Fylkesmannen i Vest-Agder har prosjektansvar for. Denne tildelingen ble først ompostert til post 21, men er nå tilbakeført til post 01. **Dette medfører at riktig mindreforbruk i 2014 økes med 500 000 kroner fra 1 324 721 kroner til 1 824 721 kroner på post 01. Tilsvarende blir mindreutgiften på post 21 endret fra 294 368 kroner til en merutgift på 205 632 kroner.**

Inntektsførte beløp på kap 3525 post 01 utgjør 17 106 979 kroner. Arbeidsgiveravgiften utgjør 8 569 281 kroner, offentlige refusjoner vedrørende lønn (refusjon sykepenger og foreldrepenger) utgjør 1 894 344 kroner og andre driftsinntekter 3525 post 02 er 995 267 kroner. Inntekter på post 02 er knyttet til diverse refusjoner til kurs, konferanser og en bok som ble lagd i forbindelse med kronprinsparets tur i fylket høsten 2013. Fylkesmannen i Vest-Agder har ansvar for drift av ulike tjenester på fylkeshuset i Vest-Agder og 10 481 925 kroner av inntektene på post 01 er refusjoner knyttet til disse oppgavene. De øvrige inntektene er knyttet til ulike faglige prosjekt.

Artskontorrapporteringen viser at rapporterte utgifter til drift og investeringer, eksklusiv utbetalinger av tilskudd, var totalt 116 999 444 kroner. Av dette var utbetalinger til lønn og sosiale utgifter kr 74 163 606 kroner mot 71 484 295 kroner i 2013. Økningen skyldes dels helårsvirkning av vergemålsansatte og kompensasjon for lønnsoppgjøret. For ordinært driftskapittel, kap. 0525 post 01, utgjør lønn og sosiale utgifter cirka 75 % av de totale kostnadene.

Det er liten bruk av eksterne konsulenter til driftsoppgaver i embetet. Note 4 viser imidlertid et forbruk på 26 416 439 kroner for konsulenttjenester totalt for alle kapitler. Dette gjelder i første rekke kjøp av tjenester innen områder som er utenfor vår styring, der regelverket bestemmer kjøp av

konsulenttenester og utbetalingene er knyttet til åpne fullmakter: Dette er blant annet Fritt rettsråd (ca. 7,0 mill. kroner) og vergemål (ca. 6,6 mill. kroner). Videre er ca. 8,8 millioner kroner knyttet til prosjekter på miljøområdet. Av dette er det brukt nærmere 3,0 mill. kroner til undersøkelser og prosjekter knytta til kalking av vassdrag. Det øvrige på miljøområdet er brukt til å kjøpe tjenester til skjøtsel og ulike tiltak i verneområder og kjøp av ulike miljørelaterte undersøkelser. Innen området utdanning og barnehage er det kjøpt ulike tjenester for ca. 2,1 mill. kroner. Dette er særlig knyttet til kompetanseutvikling i barnehager. Til intern drift er regnskapet belastet med ca. 500 000 kroner til tjenestekjøp. Av dette utgjør nødvendige IT-tjenester ca. 140 000 kroner. Saksomkostninger i forbindelse med omgjøring av vedtak beløper seg til nærmere 90 000 kroner. Andre tjenestekjøp er knyttet til Miljøfyrtårnsertifisering og diverse undervisnings – og kompetanseopplegg. Konto for tjenestekjøp er i enkelte tilfeller også blitt brukt i forbindelse med regnskapsmessige omposteringer.

Note 4 viser husleieutgifter på totalt 8 831 721 kroner. Av dette utgjør husleie for embetet 8 759 695 kroner. Leie av kontorlokaler til områdeforvalter i Sirdal kom på totalt 67 855 kroner. Note 4 viser en total økning i driftskostnadene på ca. 1,7 mill. kroner. Dette skyldes særlig helårsvirkning av driftsansvar for vergemål.

Forvaltning og utbetaling av tilskudd skjer i henhold til Økonomireglementet i staten. Fylkesmannen forvalter mange ulike tilskudd og hovedtyngden er tilskudd til kommunene. Tilskudd til kommuner utgjør hele 117 717 874 kroner av totalbeløpet på 143 996 959 kroner. Av tilskudd til organisasjoner på 10,1 mill. kroner utgjør tilskudd til trossamfunn 5,3 mill. kroner. Tilskudd knytta til forvaltning av internasjonale skoletilbud knytta mot organisasjoner var 2,3 mill. kroner. Det øvrige er ellers i vesentlig grad ulike utbetalinger på miljøområdet.

Det er utbetalt 10,1 mill. kroner i tilskudd til private. Av dette er ca. 3,9 mill. kroner knytta til utbetalinger innen miljøretta oppgaver. Nærmere 3,7 mill. kroner gjelder utbetalinger i forbindelse med forvaltning av internasjonale skoletilbud. Det er utbetalt nærmere 1,1 mill. kroner i vikarmidler til private skole.

Mellomværende med statskassen utgjorde pr 31.12.14 i alt 4 885 185 kroner. Oppstillingen av artskontorapporteringen viser hvilke eiendeler og gjeld mellomværende består av.

Tilleggsopplysninger

Riksrevisjonen er ekstern revisor og bekrefter årsregnskapet for Fylkesmannen i Vest-Agder. Årsregnskapet er ikke ferdig revidert per dags dato, men revisjonsberetningen antas å foreligge i løpet av 2. kvartal 2015.

Kristiansand, 25. februar 2015

Ann-Kristin Olsen (sign.)

Fylkesmann i Vest-Agder

Prinsippnote årsregnskapet

Årsregnskap for Fylkesmannen i Vest-Agder er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten ("bestemmelsene"), fastsatt 12. desember 2003 med endringer, senest 18. september 2013. Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av Kommunal- og Moderniseringsdepartementet.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger Fylkesmannen i Vest-Agder står oppført med i kapitalregnskapet. Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser grupper av kontoer som inngår i mellomværende med statskassen.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet: Regnskapet følger kalenderåret

- a) Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- b) Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp
- c) Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene korresponderer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen "*Netto rapportert til bevilgningsregnskapet*" er lik i begge oppstillingene.

Fylkesmannen i Vest-Agder er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.8.1. Ordinære forvaltningsorgan (bruttobudsjetterte virksomheter) tilføres ikke likviditet gjennom året. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

Bevilgningsrapporteringen

Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som Fylkesmannen i Vest-Agder har rapportert til statsregnskapet. Det er stilt opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet som vi har fullmakt til å disponere. Oppstillingen viser alle finansielle eiendeler og forpliktelser Fylkesmannen i Vest-Agder står oppført med i statens kapitalregnskap.

Kolonnen samlet tildeling viser hva vi har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver kombinasjon av kapittel/post. Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kombinasjon av kapittel/post (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet og vises i kolonnen for regnskap. Avgitte belastningsfullmakter er inkludert i kolonnen for samlet tildeling, men bokføres og rapporteres ikke til statsregnskapet fra Fylkesmannen i Vest-Agder.

Artskontorrapporteringen

Artskontorrapporteringen viser regnskapstall Fylkesmannen i Vest-Agder har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Fylkesmannen i Vest-Agder har en trekkrettighet for disponible tildelinger på konsernkonto i Norges bank. Tildelingene skal ikke inntektsføres og vises derfor ikke som inntekt i oppstillingen.

Note 7 til artskontorrapporteringen viser forskjeller mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen.

Oppstilling av bevilgningsrapportering for regnskapsår 2014

Utgiftskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2014	Merutgift (-) og mindretgift
0525	Fylkesmannsembetene - driftsutgifter	01	Driftsutgifter		70 572 000	72 136 890	-1 564 890
0525	Fylkesmannsembetene - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		4 072 000	20 884 611	-16 812 611
0225	Tiltak i grunnopplæringen - driftsutgifter	01	Driftsutgifter		290 000	283 629	
0225	Tiltak i grunnopplæringa - særskilde driftsut	21	Spesielle driftsutgifter		1 270 000	1 268 058	
0225	Tilskudd til oppl. av barn og unge i statl. asy	64	Diverse		14 470 000	12 906 864	
0225	Tilskudd til leirskoleopplæring	66	Diverse		1 798 000	1 798 000	
0225	Tilskudd til internasjonale utdanningsprogra	72	Tilskudd		439 000	344 803	
0225	Tilskudd til studieopphold i utlandet	73	Tilskudd		10 726 000	10 726 000	
0226	Kvalitetsutvikling i grunnopplæringen - spes	21	Spesielle driftsutgifter		5 320 285	5 320 285	
0226	Kvalitetsutvikling i grunnopplæringen - vide	22	Diverse		16 937 615	16 839 682	
0231	Barnehager - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		4 078 000	4 078 000	
0310	Tilskudd til tros- og livssynssamfunn	70	Tilskudd		0	5 195 124	
0469	Vergemålsordningen - driftsutgifter	01	Driftsutgifter		5 962 629	5 962 629	
0469	Vergemålsordningen - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		0	7 007 303	
0470	Fri rettshjelp	70	Tilskudd		0	426 390	
0470	Fritt rettsråd	71	Tilskudd		0	6 980 264	
0571	Rammetilskudd til kommuner - spes. driftsu	21	Spesielle driftsutgifter		300 000	300 000	
0621	Tilskudd til sosiale tjenester og sosial inklud	21	Spesielle driftsutgifter		1 948 080	1 948 080	
0621	Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte	63	Diverse		6 491 322	6 491 322	
0718	Rusmiddelforebygging - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		253 300	253 300	
0719	Annet folkehelsearbeid - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		25 000	25 000	
0734	Særskilte tilskudd til psykisk helse og rustilt	01	Driftsutgifter		0	1 440 459	
0734	Tvungent psykisk helsevern	70	Tilskudd		0	228 632	
0761	Spesielle driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		878 300	878 300	
0761	Tilskudd til omsorgstjenester	60	Diverse		6 017 200	6 017 200	
0761	Omsorgstjeneste - utviklingstiltak	67	Diverse		3 200 000	3 300 000	
0762	Primærhelsetjeneste - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		80 000	80 000	
0762	Primærhelsetjeneste - forebyggende helsetje	60	Diverse		1 530 000	1 530 000	
0762	Forebygging av uønsket svangerskap og abo	73	Tilskudd		400 000	400 000	
0763	Rustiltak - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		354 100	354 100	
0763	Rustiltak - kommunalt rusarbeid	61	Diverse		19 163 393	19 163 393	
0764	Psykisk helse - psykisk helsearbeid	60	Diverse		1 718 312	1 716 113	
0781	Forsøk og utvikling mv - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		0	32 489	
0783	Personell - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		190 000	190 000	
0854	Tiltak i barne- og ungdomsvernet - spes. dri	21	Spesielle driftsutgifter		940 345	940 345	
0854	Kommunalt barnevern	60	Diverse		19 898 871	19 898 871	
1144	Miljørettet prosjektarbeid m.m.	77	Tilskudd		95 000	95 000	
1400	Miljøverndepartementet - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		550 000	550 000	
1410	Miljøovervåking og miljødata	21	Spesielle driftsutgifter		513 000	497 507	
1420	Miljødirektoratet - driftsutgifter	01	Driftsutgifter		1 015 977	1 015 977	
1420	Miljødirektoratet - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		4 176 500	4 176 500	
1420	Statlige vannmiljøtiltak	22	Diverse		26 570 000	26 570 000	
1420	Tiltak i verneområder	31	Diverse		2 596 000	2 596 000	
1420	Tilskudd til vannmiljøtiltak	70	Tilskudd		625 000	625 000	
1420	Erstatning for beitedyr tatt av rovvilt	72	Tilskudd		1 000 000	997 736	
1420	Forebyggende og konfliktdepende tiltak i r	73	Tilskudd		200 000	200 000	
1420	Friluftsmål	78	Tilskudd		2 960 000	2 960 000	
1420	Verdensarvområder, kulturlandskap og verd	81	Diverse		172 300	172 300	
1420	Tilskudd til prioriterte arter og utvalgte natu	82	Diverse		1 172 000	1 172 000	
1420	Nasjonalsentresentre og andre naturinfo.sentr	85	Diverse		650 000	650 000	
1425	Vilt- og fisketiltak - driftsutgifter	01	Driftsutgifter		750 000	750 000	
1425	Tilskudd til fiskeformål	70	Tilskudd		280 000	280 000	
1425	Tilskot til viltpremål	71	Tilskudd		338 837	338 837	
Sum utgiftsført					242 988 366	280 992 994	

Inntektskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Samlet tildeling	Regnskap 2014	Merinntekt og mindreinntekt (-)
3525	Inntekter ved oppdrag	01	Driftsinntekter		17 106 979	17 106 979
3525	Ymse inntekter	02	Ymse		995 267	995 267
3525	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	15	Refusjon av arbeidsmarkedstiltak		4 535	4 535
3525	Refusjon av fødsels- og adopsjonspenger	16	Refusjon av foreldrepenger		701 649	701 649
3525	Refusjon av sykepenger	18	Refusjon av sykepenger		1 188 160	1 188 160
5309	Tilfeldige inntekter, ymse	29	Ymse		138 825	
5700	Arbeidsgiveravgift	72	Arbeidsgiveravgift		8 569 281	
Sum inntektsført					0	28 704 696
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet					252 288 298	
Kapitalkontoer						
60068401	Norges Bank KK /innbetalinger				20 405 794	
60068402	Norges Bank KK/utbetalinger				-271 066 440	
715210	Endring i mellomværende med statskassen				-1 627 653	
Sum rapportert					0	
Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (201414)						
Konto	Tekst		2014	2013	Endring	
6260	Aksjer		0	0	0	
715210	Mellomværende med statskassen		-4 885 185	-3 257 532	-1 627 653	

Virksomhet: AH - Fylkesmannen i Vest-Agder

Note A Forklaring av samlet tildeling			
Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
52501		68 111 000	68 111 000
52501		500 000	500 000
52501		100 000	100 000
52501		1 294 000	1 294 000
52501	567 000		567 000
52521	4 072 000		4 072 000

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift(-)/ mindre utgift	Utgiftsført av andre i hht avgitte belastnings-fullmakter	Merutgift(-)/ mindreutgift etter avgitte belastnings-fullmakter	Standard refusjoner på inntektspostene 15-18	Merinntekter iht merinntektsfullmakt	Omdisponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21 fra neste års bevilgning	Innsparinger	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
52501	"kan overføres"	-1 564 890	0	-1 564 890	1 894 344	995 267			1 324 721	3 528 600	1 324 721
52521	"kan overføres"	-16 812 611		-16 812 611	0	17 106 979			294 368	[5% av årets tildeling i note A]	294 368

*Maksimalt beløp som kan overføres er 5% av årets bevilgning på driftspostene 01-29, unntatt post 24 eller sum av de siste to års bevilgning for poster med stikkordet "kan overføres". Se rundskriv R-2/2013 for mer detaljert informasjon om overføring av ubrukte bevilgninger.

Se kommentar i regnskapsrapporten

Forklaring til bruk av budsjettfullmakter

Mottatte belastningsfullmakter

Stikkordet «kan overføres»

Stikkordet «kan benyttes under»

Stikkordet «overslagsbevilgning»

Avgitte belastningsfullmakter (utgiftsført av andre)

Fullmakt til å bruke standard refusjoner av lønnsutgifter til å overskride utgifter

Fullmakt til å overskride driftsbevilgninger mot tilsvarende merinntekter

Fullmakt til å overskride investeringsbevilgninger mot tilsvarende innsparing under driftsbevilgninger under samme budsjettkapittel

Fullmakt til å overskride driftsbevilgninger til investeringsformål mot tilsvarende innsparing i de tre følgende budsjettår

Innsparing i regnskapsåret som følge av bruk av fullmakt til å overskride driftsbevilgninger til investeringsformål mot tilsvarende innsparing i de tre følgende budsjettår

Romertallsvedtak

Mulig overførbart beløp

Oppstilling av artskontorrapporteringen for 2014

	Note	201414	201314
Inntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer	1	0	0
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1	0	0
Salgs- og leieinnbetalinger	1	18 094 822	24 551 897
Andre innbetalinger	1	1 000	112 500
Innbetaling av finansinntekter	1	0	0
<i>Sum innbetalinger</i>		18 095 822	24 664 397
Utgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn og sosiale utgifter	2	74 163 606	71 484 295
Offentlige refusjoner vedrørende lønn	2	-1 894 344	-2 388 144
Utbetalt til investeringer	3	765 395	445 300
Utbetalt til kjøp av aksjer		0	0
Andre utbetalinger til drift	4	62 060 610	60 325 656
Utbetaling av finansutgifter	4	0	0
<i>Sum utbetalinger</i>		135 095 267	129 867 107
Netto rapporterte utgifter til drift og investeringer		116 999 444	105 202 711
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m,m,	5	0	0
<i>Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten</i>		0	0
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader	6	143 996 959	92 650 171
<i>Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer til andre</i>		143 996 959	92 650 171
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler			
5700 Folketrygdens inntekter - Arbeidsgiveravgift		8 569 281	8 245 945
5309 Tilfeldige inntekter (gruppeliv m,m)		138 825	133 933
<i>Sum inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler</i>		8 708 105	8 379 878
Netto utgifter rapportert til bevilgningsregnskapet		252 288 298	189 473 004
Oversikt over mellomværende med statskassen			
Eiendeler og gjeld		201414	01.01,2014
Fordringer (legg til linjer og vis på konto)	7	9 000	30 319
Kasse (legg til linjer og vis på konto)	7	0	0
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank (legg til linjer og vis på kor	7	0	0
Skyldig skattetrekk	7	-3 047 581	-2 911 969
Skyldige offentlige avgifter (legg til linjer og vis på konto)	7	0	0
Annen gjeld (legg til linjer og vis på konto)	7	-1 846 604	-375 882
Sum mellomværende med statskassen		-4 885 185	-3 257 532

Note 1 Inntekter rapportert til bevilgningsregnskapet 2014

	201414	201314
<i>Innbetalinger fra gebyrer</i>		
Byggesaksgebyr	0	0
Tilsynsavgift elsikkerhet	0	0
Gebyrer / avgift omsetning produksjon sprengstoff første omsetningsledd	0	0
Sum innbetalinger fra gebyrer	0	0
<i>Innbetalinger fra tilskudd og overføringer</i>		
Sum innbetalinger fra tilskudd og overføringer	0	0
<i>Salgs- og leieinnbetalinger</i>		
Salgsinntekt tjenester, avgiftsfri	17 135 569	23 504 684
Inntekter av oppdrag, utenfor avgiftsområdet	959 253	567 158
Leieinntekt fast eiendom, unntatt avgiftsplikt	0	480 055
Sum salgs- og leieinnbetalinger	18 094 822	24 551 897
<i>Andre innbetalinger</i>		
Salg av utrangert materiell, avgiftsfritt	1 000	112 500
Sum andre innbetalinger	1 000	112 500
<i>Innbetaling av finansinntekter</i>		
Renteinntekter	0	0
Valutagevinst (agio)	0	0
Annen finansinntekt	0	0
Sum innbetaling av finansinntekter	0	0
Sum inntekter rapportert til bevilgningsregnskapet	18 095 822	24 664 397

Note 2 Utbetalinger til lønn og sosiale utgifter og innbetalinger av offentlige refusjoner vedrørende lønn 2014

	201414	201314
<i>Utbetalinger til lønn og sosiale utgifter</i>		
Lønninger	59 041 832	56 414 453
Arbeidsgiveravgift	8 569 341	8 245 945
Pensjonsutgifter*	0	0
Andre ytelser	6 552 433	6 823 897
Sum utbetalinger til lønn og sosiale utgifter	74 163 606	71 484 295
<i>* Denne linjen benyttes av virksomheter som innbetaler pensjonspremie til SPK.</i>		
<i>Offentlige refusjoner vedrørende lønn</i>		
Sykepenge og andre refusjoner	1 894 344	2 388 144
Sum offentlige refusjoner vedrørende lønn	1 894 344	2 388 144
Antall årsverk:	103	105

Note 3 Utbetalt til investeringer 2014

	201414	201314
Immaterielle eiendeler og lignende	22 694	55 766
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	0	0
Beredskapsanskaffelser	0	0
Infrastruktureiendeler	0	0
Nasjonaleiendom og kulturminner	0	0
Maskiner og transportmidler	0	0
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	574 071	344 501
Andre utgiftsførte investeringer (*)	168 630	45 033
Sum utbetalt til investeringer	765 395	445 300
<i>(*) Spesifiseres ytterligere dersom det er andre vesentlige poster som bør fremgå av regnskapet</i>		

Note 4 Andre utbetalinger til drift og utbetaling av finansutgifter 2014

	201414	201314
<i>Andre utbetalinger til drift</i>		
Husleie	8 831 721	7 206 116
Vedlikehold egne bygg og anlegg	0	0
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	1 284 975	1 587 538
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	6 642 370	7 106 813
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	129 573	99 740
Mindre utstyrsanskaffelser	834 847	605 964
Leie av maskiner, inventar og lignende	1 117 066	1 820 121
Konsulenter og andre kjøp av tjenester fra eksterne	26 416 439	23 718 347
Reiser og diett	3 765 789	4 028 470
Øvrige driftsutgifter (*)	13 037 830	14 152 546
Sum andre utbetalinger til drift	62 060 610	60 325 656
<i>Utbetaling av finansutgifter</i>		
Renteutgifter	0	0
Agiotap	0	0
Andre finansutgifter	0	0
Sum utbetaling av finansutgifter	0	0
<i>(*) Bør spesifiseres ytterligere dersom det er vesentlige poster som bør fremgå av regnskapet</i>		

Note 5 Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten 2014

	201414	201314
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten	0	0

Note 6 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten 2014

	201414	201314
Tilskudd til kommuner	-15 493	68 147 118
Tilskudd til fylkeskommuner	0	4 693 734
Tilskudd til kommuner	117 717 874	0
Tilskudd til fylkeskommuner	7 251 939	0
Tilskudd til private	10 141 397	6 393 963
Tilskudd til organisasjoner	8 528 438	13 141 840
Tilskudd til statsforvaltningen	372 805	273 516
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	143 996 959	92 650 171

Note 7 Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen 2014

Del A Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

	201414	201414	
	Spesifisering av bokført avregning med statskassen	Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassen	Forskjell
Finansielle anleggsmidler			
Finansielle anleggsmidler*	0	0	0
<i>Sum</i>	0	0	0
Omløpsmidler			
Kundefordringer	1 999 863	0	1 999 863
Andre fordringer	9 000	9 000	0
Kasse og bank	0	0	0
<i>Sum</i>	2 008 863	9 000	1 999 863
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-8 637	0	-8 637
Skyldig skattetrekk	-3 047 581	-3 047 581	0
Skyldige offentlige avgifter	0	0	0
Annen kortsiktig gjeld	-1 846 604	-1 846 604	0
<i>Sum</i>	-4 902 822	-4 894 185	-8 637
Langsiktige forpliktelser			
Annen langsiktig gjeld	0	0	0
<i>Sum</i>	0	0	0
Sum	-2 893 958	-4 885 185	1 991 226

* Virksomheter som eier finansielle anleggsmidler i form av investeringer i aksjer og selskapsandeler fyller også ut note 7 B

Del B Spesifisering av investeringer i aksjer og selskapsandeler

	Forretnings-	Ervervsdato	Antall aksjer	Eierandel	Stemmeandel	Årets resultat i selskapet	Balanseført egenkapital i selskapet	Balanseført verdi i regnskap*
<i>Aksjer</i>								
Selskap 1								
Selskap 2								
Balanseført verdi 31.14.2014								0

* Investeringer i aksjer er bokført til anskaffelseskost. Balanseført verdi er den samme i både virksomhetens kontospesifikasjon og kapitalregnskapet.

Ledelseskomentarer til årsregnskapet 2015

Formål

Fylkesmannen i Vest-Agder er underlagt Kommunal- og Moderniseringsdepartementet. Fylkesmannen er et statlig forvaltningsorgan som fører regnskap i henhold til kontantprinsippet, slik det framgår av prinsippnoten til årsregnskapet. I tillegg til ordinær tildeling fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet mottar Fylkesmannen i Vest-Agder en rekke belastningsfullmakter fra ulike fagdepartement og direktorater. Dette er midler som brukes til ulike prosjekterrelaterte tiltak.

Bekreftelse

Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten, rundskriv R-115 fra Finansdepartementet og krav fra til Kommunal- og moderniseringsdepartementet i virksomhets- og økonominstruks for Fylkesmannen. Jeg mener regnskapet gir et dekkende bilde av våre disponible bevilgninger, regnskapsførte utgifter, inntekter, eiendeler og gjeld.

Vurderinger av vesentlige forhold

I 2014 har Fylkesmannen i Vest-Agder disponert tildeling til ordinær drift på 70 572 000 kroner og i tillegg mottatt belastningsfullmakter på til sammen 172 416 366 kroner jf. bevilgningsrapporteringen. Note A viser tildeling fra KMD og overførte midler fra 2013.

Note B viser en mindreutgift for post 01 på 1 324 721 kroner. En brevlig ompostering på 500 000 kroner har ikke kommet med i denne regnskapsoversikten. Dette gjelder en tilleggstildeling på 500 000 kroner vi mottok 26.11.14 for et prosjekt for en nasjonal kartdatabase Fylkesmannen i Vest-Agder har prosjektansvar for. Denne tildelingen ble først ompostert til post 21, men er nå tilbakeført til post 01. **Dette medfører at riktig mindreforbruk i 2014 økes med 500 000 kroner fra 1 324 721 kroner til 1 824 721 kroner på post 01. Tilsvarende blir mindreutgiften på post 21 endret fra 294 368 kroner til en merutgift på 205 632 kroner.**

Inntektsførte beløp på kap 3525 post 01 utgjør 17 106 979 kroner. Arbeidsgiveravgiften utgjør 8 569 281 kroner, offentlige refusjoner vedrørende lønn (refusjon sykepenger og foreldrepenger) utgjør 1 894 344 kroner og andre driftsinntekter 3525 post 02 er 995 267 kroner. Inntekter på post 02 er knyttet til diverse refusjoner til kurs, konferanser og en bok som ble lagd i forbindelse med kronprinsparets tur i fylket høsten 2013. Fylkesmannen i Vest-Agder har ansvar for drift av ulike tjenester på fylkeshuset i Vest-Agder og 10 481 925 kroner av inntektene på post 01 er refusjoner knyttet til disse oppgavene. De øvrige inntektene er knyttet til ulike faglige prosjekt.

Artskontorrapporteringen viser at rapporterte utgifter til drift og investeringer, eksklusiv utbetalinger av tilskudd, var totalt 116 999 444 kroner. Av dette var utbetalinger til lønn og sosiale utgifter kr 74 163 606 kroner mot 71 484 295 kroner i 2013. Økningen skyldes dels helårsvirkning av vergemålsansatte og kompensasjon for lønnsoppgjøret. For ordinært driftskapittel, kap. 0525 post 01, utgjør lønn og sosiale utgifter cirka 75 % av de totale kostnadene.

Det er liten bruk av eksterne konsulenter til driftsoppgaver i embetet. Note 4 viser imidlertid et forbruk på 26 416 439 kroner for konsulenttjenester totalt for alle kapitler. Dette gjelder i første rekke kjøp av tjenester innen områder som er utenfor vår styring, der regelverket bestemmer kjøp av

konsulenttenester og utbetalingene er knyttet til åpne fullmakter: Dette er blant annet Fritt rettsråd (ca. 7,0 mill. kroner) og vergemål (ca. 6,6 mill. kroner). Videre er ca. 8,8 millioner kroner knyttet til prosjekter på miljøområdet. Av dette er det brukt nærmere 3,0 mill. kroner til undersøkelser og prosjekter knytta til kalking av vassdrag. Det øvrige på miljøområdet er brukt til å kjøpe tjenester til skjøtsel og ulike tiltak i verneområder og kjøp av ulike miljørelaterte undersøkelser. Innen området utdanning og barnehage er det kjøpt ulike tjenester for ca. 2,1 mill. kroner. Dette er særlig knyttet til kompetanseutvikling i barnehager. Til intern drift er regnskapet belastet med ca. 500 000 kroner til tjenestekjøp. Av dette utgjør nødvendige IT-tjenester ca. 140 000 kroner. Saksomkostninger i forbindelse med omgjøring av vedtak beløper seg til nærmere 90 000 kroner. Andre tjenestekjøp er knyttet til Miljøfyrtårnsertifisering og diverse undervisnings – og kompetanseopplegg. Konto for tjenestekjøp er i enkelte tilfeller også blitt brukt i forbindelse med regnskapsmessige omposteringer.

Note 4 viser husleieutgifter på totalt 8 831 721 kroner. Av dette utgjør husleie for embetet 8 759 695 kroner. Leie av kontorlokaler til områdeforvalter i Sirdal kom på totalt 67 855 kroner. Note 4 viser en total økning i driftskostnadene på ca. 1,7 mill. kroner. Dette skyldes særlig helårsvirkning av driftsansvar for vergemål.

Forvaltning og utbetaling av tilskudd skjer i henhold til Økonomireglementet i staten. Fylkesmannen forvalter mange ulike tilskudd og hovedtyngden er tilskudd til kommunene. Tilskudd til kommuner utgjør hele 117 717 874 kroner av totalbeløpet på 143 996 959 kroner. Av tilskudd til organisasjoner på 10,1 mill. kroner utgjør tilskudd til trossamfunn 5,3 mill. kroner. Tilskudd knytta til forvaltning av internasjonale skoletilbud knytta mot organisasjoner var 2,3 mill. kroner. Det øvrige er ellers i vesentlig grad ulike utbetalinger på miljøområdet.

Det er utbetalt 10,1 mill. kroner i tilskudd til private. Av dette er ca. 3,9 mill. kroner knytta til utbetalinger innen miljøretta oppgaver. Nærmere 3,7 mill. kroner gjelder utbetalinger i forbindelse med forvaltning av internasjonale skoletilbud. Det er utbetalt nærmere 1,1 mill. kroner i vikarmidler til private skole.

Mellomværende med statskassen utgjorde pr 31.12.14 i alt 4 885 185 kroner. Oppstillingen av artskontorapporteringen viser hvilke eiendeler og gjeld mellomværende består av.

Tilleggsopplysninger

Riksrevisjonen er ekstern revisor og bekrefter årsregnskapet for Fylkesmannen i Vest-Agder. Årsregnskapet er ikke ferdig revidert per dags dato, men revisjonsberetningen antas å foreligge i løpet av 2. kvartal 2015.

Kristiansand, 25. februar 2015

Ann-Kristin Olsen (sign.)

Fylkesmann i Vest-Agder

Prinsippnote årsregnskapet

Årsregnskap for Fylkesmannen i Vest-Agder er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten ("bestemmelsene"), fastsatt 12. desember 2003 med endringer, senest 18. september 2013. Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av Kommunal- og Moderniseringsdepartementet.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger Fylkesmannen i Vest-Agder står oppført med i kapitalregnskapet. Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser grupper av kontoer som inngår i mellomværende med statskassen.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet: Regnskapet følger kalenderåret

- a) Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- b) Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp
- c) Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene korresponderer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen "*Netto rapportert til bevilgningsregnskapet*" er lik i begge oppstillingene.

Fylkesmannen i Vest-Agder er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.8.1. Ordinære forvaltningsorgan (bruttobudsjetterte virksomheter) tilføres ikke likviditet gjennom året. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

Bevilgningsrapporteringen

Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som Fylkesmannen i Vest-Agder har rapportert til statsregnskapet. Det er stilt opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet som vi har fullmakt til å disponere. Oppstillingen viser alle finansielle eiendeler og forpliktelser Fylkesmannen i Vest-Agder står oppført med i statens kapitalregnskap.

Kolonnen samlet tildeling viser hva vi har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver kombinasjon av kapittel/post. Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kombinasjon av kapittel/post (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet og vises i kolonnen for regnskap. Avgitte belastningsfullmakter er inkludert i kolonnen for samlet tildeling, men bokføres og rapporteres ikke til statsregnskapet fra Fylkesmannen i Vest-Agder.

Artskontorrapporteringen

Artskontorrapporteringen viser regnskapstall Fylkesmannen i Vest-Agder har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Fylkesmannen i Vest-Agder har en trekkrettighet for disponible tildelinger på konsernkonto i Norges bank. Tildelingene skal ikke inntektsføres og vises derfor ikke som inntekt i oppstillingen.

Note 7 til artskontorrapporteringen viser forskjeller mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen.

Oppstilling av bevilgningsrapportering for regnskapsår 2014

Utgiftskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2014	Merutgift (-) og mindretgift
0525	Fylkesmannsembetene - driftsutgifter	01	Driftsutgifter		70 572 000	72 136 890	-1 564 890
0525	Fylkesmannsembetene - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		4 072 000	20 884 611	-16 812 611
0225	Tiltak i grunnopplæringen - driftsutgifter	01	Driftsutgifter		290 000	283 629	
0225	Tiltak i grunnopplæringa - særskilde driftsut	21	Spesielle driftsutgifter		1 270 000	1 268 058	
0225	Tilskudd til oppl. av barn og unge i statl. asy	64	Diverse		14 470 000	12 906 864	
0225	Tilskudd til leirskoleopplæring	66	Diverse		1 798 000	1 798 000	
0225	Tilskudd til internasjonale utdanningsprogra	72	Tilskudd		439 000	344 803	
0225	Tilskudd til studieopphold i utlandet	73	Tilskudd		10 726 000	10 726 000	
0226	Kvalitetsutvikling i grunnopplæringen - spes	21	Spesielle driftsutgifter		5 320 285	5 320 285	
0226	Kvalitetsutvikling i grunnopplæringen - vide	22	Diverse		16 937 615	16 839 682	
0231	Barnehager - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		4 078 000	4 078 000	
0310	Tilskudd til tros- og livssynssamfunn	70	Tilskudd		0	5 195 124	
0469	Vergemålsordningen - driftsutgifter	01	Driftsutgifter		5 962 629	5 962 629	
0469	Vergemålsordningen - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		0	7 007 303	
0470	Fri rettshjelp	70	Tilskudd		0	426 390	
0470	Fritt rettsråd	71	Tilskudd		0	6 980 264	
0571	Rammetilskudd til kommuner - spes. driftsu	21	Spesielle driftsutgifter		300 000	300 000	
0621	Tilskudd til sosiale tjenester og sosial inklud	21	Spesielle driftsutgifter		1 948 080	1 948 080	
0621	Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte	63	Diverse		6 491 322	6 491 322	
0718	Rusmiddelforebygging - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		253 300	253 300	
0719	Annet folkehelsearbeid - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		25 000	25 000	
0734	Særskilte tilskudd til psykisk helse og rustilt	01	Driftsutgifter		0	1 440 459	
0734	Tvungent psykisk helsevern	70	Tilskudd		0	228 632	
0761	Spesielle driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		878 300	878 300	
0761	Tilskudd til omsorgstjenester	60	Diverse		6 017 200	6 017 200	
0761	Omsorgstjeneste - utviklingstiltak	67	Diverse		3 200 000	3 300 000	
0762	Primærhelsetjeneste - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		80 000	80 000	
0762	Primærhelsetjeneste - forebyggende helsetje	60	Diverse		1 530 000	1 530 000	
0762	Forebygging av uønsket svangerskap og abo	73	Tilskudd		400 000	400 000	
0763	Rustiltak - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		354 100	354 100	
0763	Rustiltak - kommunalt rusarbeid	61	Diverse		19 163 393	19 163 393	
0764	Psykisk helse - psykisk helsearbeid	60	Diverse		1 718 312	1 716 113	
0781	Forsøk og utvikling mv - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		0	32 489	
0783	Personell - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		190 000	190 000	
0854	Tiltak i barne- og ungdomsvernet - spes. dri	21	Spesielle driftsutgifter		940 345	940 345	
0854	Kommunalt barnevern	60	Diverse		19 898 871	19 898 871	
1144	Miljørettet prosjektarbeid m.m.	77	Tilskudd		95 000	95 000	
1400	Miljøverndepartementet - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		550 000	550 000	
1410	Miljøovervåking og miljødata	21	Spesielle driftsutgifter		513 000	497 507	
1420	Miljødirektoratet - driftsutgifter	01	Driftsutgifter		1 015 977	1 015 977	
1420	Miljødirektoratet - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		4 176 500	4 176 500	
1420	Statlige vannmiljøtiltak	22	Diverse		26 570 000	26 570 000	
1420	Tiltak i verneområder	31	Diverse		2 596 000	2 596 000	
1420	Tilskudd til vannmiljøtiltak	70	Tilskudd		625 000	625 000	
1420	Erstatning for beitedyr tatt av rovvilt	72	Tilskudd		1 000 000	997 736	
1420	Forebyggende og konfliktdempende tiltak i r	73	Tilskudd		200 000	200 000	
1420	Friluftsmål	78	Tilskudd		2 960 000	2 960 000	
1420	Verdensarvområder, kulturlandskap og verd	81	Diverse		172 300	172 300	
1420	Tilskudd til prioriterte arter og utvalgte natu	82	Diverse		1 172 000	1 172 000	
1420	Nasjonalparksentre og andre naturinfo.sentr	85	Diverse		650 000	650 000	
1425	Vilt- og fisketiltak - driftsutgifter	01	Driftsutgifter		750 000	750 000	
1425	Tilskudd til fiskeformål	70	Tilskudd		280 000	280 000	
1425	Tilskot til viltpøremål	71	Tilskudd		338 837	338 837	
Sum utgiftsført					242 988 366	280 992 994	

Inntektskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Samlet tildeling	Regnskap 2014	Merinntekt og mindreinntekt (-)
3525	Inntekter ved oppdrag	01	Driftsinntekter		17 106 979	17 106 979
3525	Ymse inntekter	02	Ymse		995 267	995 267
3525	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	15	Refusjon av arbeidsmarkedstiltak		4 535	4 535
3525	Refusjon av fødsels- og adopsjonspenger	16	Refusjon av foreldrepenger		701 649	701 649
3525	Refusjon av sykepenger	18	Refusjon av sykepenger		1 188 160	1 188 160
5309	Tilfeldige inntekter, ymse	29	Ymse		138 825	
5700	Arbeidsgiveravgift	72	Arbeidsgiveravgift		8 569 281	
Sum inntektsført					0	28 704 696
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet					252 288 298	
Kapitalkontoer						
60068401	Norges Bank KK /innbetalinger				20 405 794	
60068402	Norges Bank KK/utbetalinger				-271 066 440	
715210	Endring i mellomværende med statskassen				-1 627 653	
Sum rapportert					0	
Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (201414)						
Konto	Tekst		2014	2013	Endring	
6260	Aksjer		0	0	0	
715210	Mellomværende med statskassen		-4 885 185	-3 257 532	-1 627 653	

Virksomhet: AH - Fylkesmannen i Vest-Agder

Note A Forklaring av samlet tildeling			
Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
52501		68 111 000	68 111 000
52501		500 000	500 000
52501		100 000	100 000
52501		1 294 000	1 294 000
52501	567 000		567 000
52521	4 072 000		4 072 000

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift(-)/ mindre utgift	Utgiftsført av andre i hht avgitte belastnings-fullmakter	Merutgift(-)/ mindreutgift etter avgitte belastnings-fullmakter	Standard refusjoner på inntektspostene 15-18	Merinntekter iht merinntektsfullmakt	Omdisponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21 fra neste års bevilgning	Innsparinger	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
52501	"kan overføres"	-1 564 890	0	-1 564 890	1 894 344	995 267			1 324 721	3 528 600	1 324 721
52521	"kan overføres"	-16 812 611		-16 812 611	0	17 106 979			294 368	[5% av årets tildeling i note A]	294 368

*Maksimalt beløp som kan overføres er 5% av årets bevilgning på driftspostene 01-29, unntatt post 24 eller sum av de siste to års bevilgning for poster med stikkordet "kan overføres". Se rundskriv R-2/2013 for mer detaljert informasjon om overføring av ubrukte bevilgninger.

Se kommentar i regnskapsrapporten

Forklaring til bruk av budsjettfullmakter

Mottatte belastningsfullmakter

Stikkordet «kan overføres»

Stikkordet «kan benyttes under»

Stikkordet «overslagsbevilgning»

Avgitte belastningsfullmakter (utgiftsført av andre)

Fullmakt til å bruke standard refusjoner av lønnsutgifter til å overskride utgifter

Fullmakt til å overskride driftsbevilgninger mot tilsvarende merinntekter

Fullmakt til å overskride investeringsbevilgninger mot tilsvarende innsparing under driftsbevilgninger under samme budsjettkapittel

Fullmakt til å overskride driftsbevilgninger til investeringsformål mot tilsvarende innsparing i de tre følgende budsjettår

Innsparing i regnskapsåret som følge av bruk av fullmakt til å overskride driftsbevilgninger til investeringsformål mot tilsvarende innsparing i de tre følgende budsjettår

Romertallsvedtak

Mulig overførbart beløp

Oppstilling av artskontorrapporteringen for 2014

	Note	201414	201314
Inntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer	1	0	0
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1	0	0
Salgs- og leieinnbetalinger	1	18 094 822	24 551 897
Andre innbetalinger	1	1 000	112 500
Innbetaling av finansinntekter	1	0	0
<i>Sum innbetalinger</i>		18 095 822	24 664 397
Utgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn og sosiale utgifter	2	74 163 606	71 484 295
Offentlige refusjoner vedrørende lønn	2	-1 894 344	-2 388 144
Utbetalt til investeringer	3	765 395	445 300
Utbetalt til kjøp av aksjer		0	0
Andre utbetalinger til drift	4	62 060 610	60 325 656
Utbetaling av finansutgifter	4	0	0
<i>Sum utbetalinger</i>		135 095 267	129 867 107
Netto rapporterte utgifter til drift og investeringer		116 999 444	105 202 711
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m,m,	5	0	0
<i>Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten</i>		0	0
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader	6	143 996 959	92 650 171
<i>Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer til andre</i>		143 996 959	92 650 171
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler			
5700 Folketrygdens inntekter - Arbeidsgiveravgift		8 569 281	8 245 945
5309 Tilfeldige inntekter (gruppeliv m,m)		138 825	133 933
<i>Sum inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler</i>		8 708 105	8 379 878
Netto utgifter rapportert til bevilgningsregnskapet		252 288 298	189 473 004
Oversikt over mellomværende med statskassen			
Eiendeler og gjeld		201414	01.01,2014
Fordringer (legg til linjer og vis på konto)	7	9 000	30 319
Kasse (legg til linjer og vis på konto)	7	0	0
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank (legg til linjer og vis på kor	7	0	0
Skyldig skattetrekk	7	-3 047 581	-2 911 969
Skyldige offentlige avgifter (legg til linjer og vis på konto)	7	0	0
Annen gjeld (legg til linjer og vis på konto)	7	-1 846 604	-375 882
Sum mellomværende med statskassen		-4 885 185	-3 257 532

Note 1 Inntekter rapportert til bevilgningsregnskapet 2014

	201414	201314
<i>Innbetalinger fra gebyrer</i>		
Byggesaksgebyr	0	0
Tilsynsavgift elsikkerhet	0	0
Gebyrer / avgift omsetning produksjon sprengstoff første omsetningsledd	0	0
<i>Sum innbetalinger fra gebyrer</i>	0	0
<i>Innbetalinger fra tilskudd og overføringer</i>		
<i>Sum innbetalinger fra tilskudd og overføringer</i>	0	0
<i>Salgs- og leieinnbetalinger</i>		
Salgsinntekt tjenester, avgiftsfri	17 135 569	23 504 684
Inntekter av oppdrag, utenfor avgiftsområdet	959 253	567 158
Leieinntekt fast eiendom, unntatt avgiftsplikt	0	480 055
<i>Sum salgs- og leieinnbetalinger</i>	18 094 822	24 551 897
<i>Andre innbetalinger</i>		
Salg av utrangert materiell, avgiftsfritt	1 000	112 500
<i>Sum andre innbetalinger</i>	1 000	112 500
<i>Innbetaling av finansinntekter</i>		
Renteinntekter	0	0
Valutagevinst (agio)	0	0
Annen finansinntekt	0	0
<i>Sum innbetaling av finansinntekter</i>	0	0
Sum inntekter rapportert til bevilgningsregnskapet	18 095 822	24 664 397

Note 2 Utbetalinger til lønn og sosiale utgifter og innbetalinger av offentlige refusjoner vedrørende lønn 2014

	201414	201314
<i>Utbetalinger til lønn og sosiale utgifter</i>		
Lønninger	59 041 832	56 414 453
Arbeidsgiveravgift	8 569 341	8 245 945
Pensjonsutgifter*	0	0
Andre ytelser	6 552 433	6 823 897
Sum utbetalinger til lønn og sosiale utgifter	74 163 606	71 484 295
<i>* Denne linjen benyttes av virksomheter som innbetaler pensjonspremie til SPK.</i>		
<i>Offentlige refusjoner vedrørende lønn</i>		
Sykepenge og andre refusjoner	1 894 344	2 388 144
Sum offentlige refusjoner vedrørende lønn	1 894 344	2 388 144
Antall årsverk:	103	105

Note 3 Utbetalt til investeringer 2014

	201414	201314
Immaterielle eiendeler og lignende	22 694	55 766
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	0	0
Beredskapsanskaffelser	0	0
Infrastruktureiendeler	0	0
Nasjonaleiendom og kulturminner	0	0
Maskiner og transportmidler	0	0
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	574 071	344 501
Andre utgiftsførte investeringer (*)	168 630	45 033
Sum utbetalt til investeringer	765 395	445 300

(*) Spesifiseres ytterligere dersom det er andre vesentlige poster som bør fremgå av regnskapet

Note 4 Andre utbetalinger til drift og utbetaling av finansutgifter 2014

	201414	201314
<i>Andre utbetalinger til drift</i>		
Husleie	8 831 721	7 206 116
Vedlikehold egne bygg og anlegg	0	0
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	1 284 975	1 587 538
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	6 642 370	7 106 813
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	129 573	99 740
Mindre utstyrsanskaffelser	834 847	605 964
Leie av maskiner, inventar og lignende	1 117 066	1 820 121
Konsulenter og andre kjøp av tjenester fra eksterne	26 416 439	23 718 347
Reiser og diett	3 765 789	4 028 470
Øvrige driftsutgifter (*)	13 037 830	14 152 546
Sum andre utbetalinger til drift	62 060 610	60 325 656
<i>Utbetaling av finansutgifter</i>		
Renteutgifter	0	0
Agiotap	0	0
Andre finansutgifter	0	0
Sum utbetaling av finansutgifter	0	0
<i>(*) Bør spesifiseres ytterligere dersom det er vesentlige poster som bør fremgå av regnskapet</i>		

Note 5 Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten 2014

	201414	201314
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten	0	0

Note 6 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten 2014

	201414	201314
Tilskudd til kommuner	-15 493	68 147 118
Tilskudd til fylkeskommuner	0	4 693 734
Tilskudd til kommuner	117 717 874	0
Tilskudd til fylkeskommuner	7 251 939	0
Tilskudd til private	10 141 397	6 393 963
Tilskudd til organisasjoner	8 528 438	13 141 840
Tilskudd til statsforvaltningen	372 805	273 516
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	143 996 959	92 650 171

Note 7 Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen 2014

Del A Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

	201414	201414	
	Spesifisering av bokført avregning med statskassen	Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassen	Forskjell
Finansielle anleggsmidler			
Finansielle anleggsmidler*	0	0	0
<i>Sum</i>	0	0	0
Omløpsmidler			
Kundefordringer	1 999 863	0	1 999 863
Andre fordringer	9 000	9 000	0
Kasse og bank	0	0	0
<i>Sum</i>	2 008 863	9 000	1 999 863
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-8 637	0	-8 637
Skyldig skattetrekk	-3 047 581	-3 047 581	0
Skyldige offentlige avgifter	0	0	0
Annen kortsiktig gjeld	-1 846 604	-1 846 604	0
<i>Sum</i>	-4 902 822	-4 894 185	-8 637
Langsiktige forpliktelser			
Annen langsiktig gjeld	0	0	0
<i>Sum</i>	0	0	0
Sum	-2 893 958	-4 885 185	1 991 226

* Virksomheter som eier finansielle anleggsmidler i form av investeringer i aksjer og selskapsandeler fyller også ut note 7 B

Del B Spesifisering av investeringer i aksjer og selskapsandeler

	Forretnings-	Ervervsdato	Antall aksjer	Eierandel	Stemmeandel	Årets resultat i selskapet	Balanseført egenkapital i selskapet	Balanseført verdi i regnskap*
<i>Aksjer</i>								
Selskap 1								
Selskap 2								
Balanseført verdi 31.14.2014								0

* Investeringer i aksjer er bokført til anskaffelseskost. Balanseført verdi er den samme i både virksomhetens kontospesifikasjon og kapitalregnskapet.

Innhold

Kongehuset	Side 2
Klima- og miljødepartementet	Side 2
Landbruks- og matdepartementet	Side 8
Kunnskapsdepartementet	Side 23
Statens Helsetilsyn	Side 39
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	Side 42
Justis- og beredskapsdepartementet	Side 48
Kommunal- og moderniseringsdepartementet	Side 55
Arbeids- og sosialdepartementet	Side 66
Helse- og omsorgsdepartementet	Side 67
Samferdselsdepartementet	Side 81
Utenriksdepartementet	Side 81
Kulturdepartementet	Side 82
Andre	Side 83

Fylkesmannsembetene utfører fagoppgaver for flere departementer og direktorater/tilsyn. Hvert departement er faglig overordnet embetene på det aktuelle fagområdet. I årsrapporten del III er det gitt en kort omtale og vurdering knyttet til hvert departementsområde. Nedenfor følger embetets mer utførlig resultatrapportering knyttet til embetsoppdraget for de ulike departementene.

Kongehuset

00.1 Kongelige besøk

Markering av sjøslaget ved Helgoland

HKH Kronprinsesse Mette Marit og HKH Kronprinsesse Mary av Danmark deltok ved 150-års markeringen av sjøslaget ved Helgoland i Kristiansand 9. mai 2014.

Afternoon Tea

Fylkesmannen har arbeidet med valg av kandidater til å delta på Afternoon Tea på Slottet. Det ble valgt ut 4 kandidater blant personer som har gjort en stor innsats i frivillig arbeid i sitt lokalmiljø. Deltakerne skal selv være pensjonist (over 67 år), og ikke mottatt Kongens fortjenestemedalje. Afternoon tea ble arrangert på Slottet i oktober med samling av deltakere fra hele landet.

Besøk på Røde Kors leirsted Haraldvigen i Randesund

Kronprinsparet besøkte Røde Kors sin sommerleir «Ferie for alle» 17. juli 2014. Dette er en ferieleir for hele familier.

00.2 Saksforberedelse av tildeling av ordener og medaljer

Det ble overrakt følgende medaljer i løpet av 2014:

- Kongens fortjenstmedalje: 12
- Den Kgl. Norske fortjenstorden: 1

Klima- og miljødepartementet

Resultatområde 01 – 06 Naturmangfold, vannforvaltning og vannforurensning

Marint vern: Vern av Framvaren gjennomført. Arbeid med forvaltningsplan er påbegynt.

Helhetlig vannforvaltning: Arbeidet med vannforskriften er komplekst og omfattende. Fylkesmannen har en sentral og krevende rolle. I spesielle oppdrag for 2014 påpekes det at alt vannmiljørelevant arbeid skal gjennomføres og integreres i den helhetlige vannforvaltningen, og at Fylkesmannen skal ha en sentral rolle som miljøfaglig rådgiver ovenfor alle aktører. Gjennomføring og integrasjon av alt vannmiljørelevant arbeid krever opplæring av saksbehandlerne ved embetet.

Rollen som miljøfaglig rådgiver ovenfor alle aktører krever klarere nasjonal og regional ledelse slik at aktørene i større grad forstår og tar ansvar for sine oppgaver. Dette krever også at Fylkesmannen har nok ressurser til å følge opp arbeidet. Bedre opplæring, tydeligere ledelse på nasjonalt nivå og en bedre ressursituasjon hadde gjort saken

enkler. Likevel mener vi å ha løst oppgavene på en god måte. Unntaket er overvåkingsprogrammet som ble ferdigstilt noe etter tidsfristen.

Kommentarer til oppdragene for 2014:

Oppdragene der vi skal bistå eller bidra i arbeidet med vannforskriften er vanskelige å vurdere. Erfaringen tilsier at vi i for liten grad blir bedt om å bidra eller bistå av andre sektorer eller vannregionmyndigheten. I stor grad er det vi som tar initiativ. Vi tror en tydeligere nasjonal og regional ledelse vil bedre situasjonen.

Fylkesmannen i Vest-Agder er fortsatt sekretær for Krypsivprosjektet. Den etterspurte rapporten ble levert som bestilt. Det er høy aktivitet på prosjektet, både med hensyn til tiltak og FoU. Fylkesmannen i Vest-Agder har tatt initiativ til at aktiviteten i større grad fokuserer på FoU. Dette har resultert i flere nye FoU-prosjekter, deriblant oppstart av et langsiktig overvåkings-program og en kost-nytte analyse av krypsivarbeidet. Forhåpentligvis vil dette bidra til å fastslå årsakene til problemveksten og sikre fortsatt finansiering av dette viktige arbeidet.

Fylkesmannen har så langt ikke blitt invitert til å delta på møte i styringsgruppa for Vann-Nett. Dette er beklagelig da Vann-Nett hadde nytt godt av større grad av innspill fra sentrale brukere. Slik det er nå opplever vi løsningen som tung i bruk.

Arbeidet med vannforskriften gjøres hos oss gjennom et vannteam bestående av representanter fra N-gruppa, F-gruppa og landbruksavdelingen. I tillegg har vi hatt to ansatte som har hatt vannforskriften som en av sine hovedoppgaver. I den siste tiden har det kun vært en ansatt. Vi er nå i gang med å avlaste situasjonen ved å integrere arbeidet ytterligere i avdelingen. Det betyr at flere medlemmer av vannteamet vil få praktiske oppgaver, spesielt innen iverksettelse av overvåkingsprogrammet. Denne oppgaven anser vi som meget ressurskrevende, og vi håper at en slik løsning vil være et steg i riktig retning for å løse den.

Vi er uenig med Fiskeridirektoratet grunnet forskjellig syn på nødvendigheten av å overvåke akvakulturanleggene ytterligere. Vårt standpunkt er at vi vet for lite om miljøpåvirkningen fra anleggene. Vi ønsker mer kunnskapsinnhenting. Vannforekomstene står med ukjent grad av påvirkning fra akvakultur.

Naturoppsyn og samarbeid med SNO: Samarbeidet med SNO er meget godt. Vi oppfatter SNO som sentral aktør i verneområdeforvaltningen med hensyn på oppsyn, informasjon og skjøtselstiltak.

Oljeforurensning: Miljøvernavdelingen deltok med to representanter på en todagers oljevernøvelse i regi NOFO, april 2014. Vi har god kontakt med IUA-ene.

Forvaltning av anadrom laksefisk og innlandsfisk: Ingen avvik å melde på dette området. Vår innsats har ført til aktiv bruk og verdiskaping i lakseelvene våre.

Vi har lagt mye arbeid i «Krafttak for laksen i sør». Oppstartseminar ble gjennomført i november.

Akvakultur: Vi har liten aktivitet på dette feltet. Oppgavene har blitt godt ivaretatt.

Avløp: Ny utslippstillatelse til Kristiansand og Vennesla gitt i 2013. Vi gir informasjon og veiledning til kommuner/fylkeskommune på oppfordring og ved seminarer. Alle som skal ha akkreditert prøvetaking har dette på plass. Kun 2 mindre avvik er registrert fra KAPA/akkreditor.

Avløpsaksjonen gjennomført for alle aktuelle renseanlegg.

Alle kommunene i Vest-Agder vil klare kravene om primærrensing. Spesielt er det Farsund og Flekkefjord som er aktuelle.

Viltforvaltning: Ingen avvik å melde. Samarbeidet med fylkeskommunen er godt. Antall klagesaker er beskjedent.

Fylkesmannen har vært viktig pådriver/deltaker i felles rypeforvaltningsprosjekt for Agderfylkene der både fylkesmenn, fylkeskommuner, fylkeslag av NJFF og verneområdemyndigheter samarbeider godt.

Rovviltforvaltning: Ingen avvik å melde. Ulv som gjør skade på bufe er hovedutfordringen. Følgende nevnes:

- Vi er sekretær for Kontaktutvalget for rovviltsaker i Vest-Agder.
- Vi samarbeider tett og godt med interkommunalt skadefellingslag og gruppe av kadaverhundekvipasjer.
- Det er gitt 2 skadefellingstillatelser på ulv i denne beitesesongen.

Forvaltning av villrein: Ingen avvik. Vi har koordinerings- og veiledningsansvar innen villreinområdene Setesdal Ryfylke, Setesdal Austhei og Våmur Roan, både for villreinnemnda og de lokale rettighetshaverutvalgene. Vi har økonomistyringen for villreinnemnda og fordeler tilskudd til villreintiltak. Fylkesmannen har en sentral koordineringsrolle i et GPS-merkeprosjekt i Setesdal Ryfylke. Samarbeidet mellom aktørene er utmerket.

Forvaltning i verneområder og opprettelse av nye verneområder: Vi har avvik på faste oppgaver 2014. Vi har ikke ferdigstilt alle forvaltningsplanene som planlagt. Årsaken er at det er mer ressurskrevende enn forventet å ferdigstille forvaltningsplanen for Listastrendene. Denne planen har hatt topp prioritet i 2014. Arbeidet med problematikken «fugl-ferdsel» pågår. Det er gjennomført feltforsøk og en foreløpig GIS- analyse.

Pågående forsøk med å bekjempe mink på utvalgte sjøfuglområder er under evaluering/rapportering. Samarbeidet med SNO er meget godt.

Vi har jobbet målrettet for å få gjennomført restaurering av Slevdalsvannet naturreservat. Vi godt samarbeid med Farsund kommune og Miljødirektoratet/SNO. Anbudskonkurranse er gjennomført. Arbeidet ble igangsatt desember 2014, ferdigstilling er planlagt 15. mars 2015.

Øvrige skjøtselstiltak er gjennomført i tråd med bestillingsdialogen.

Spesielle oppgaver 2014: Ingen avvik.

Status for forvaltningsplaner i arbeid:

- Listastrendene m/tilhørende VO inkludert tilliggende RAMSAR-områder. Ferdigstilles i 2015.
- Nedre Timenes NR: Forventet ferdig i 2015.
- Forvaltningsplan for sjøfuglreservatene: Forventet ferdigstilt i 2015.
- Forvaltningsplan for Framvaren marine verneområde: Arbeid startet opp høsten 2014. Ferdig i 2015.
- Fluetjønn, Småtjønn og Lohnetjønn naturreservater ble påbegynt i 2014.

Skogvern: Vi sendte vår tilrådning for utvidelse av Øykeheia naturreservat i Sirdal til Miljødirektoratet 11.7.2014. Vern vedtatt desember 2014.

Faste oppgaver 2014: Ingen avvik.

Det ble meldt inn seks nye lokaliteter for naturfaglig registreringer sommer/høst 2014. Miljøvern avdelingen har utarbeidet en liste over områder som er prioritert for frivillig skogvern. Lista er sendt til AT-skog og Skogeierforbundet.

Kulturlandskap: Faste og spesielle oppdrag 2014: Ingen avvik å melde. Vi har utarbeidet skjøtelsesplaner for de fleste nasjonalt verdifulle kulturlandskapene i fylket og har god dialog med grunneiere om tiltak.

Vi har et godt samarbeid med landbruksavdelingen i arbeidet med utvalgt kulturlandskap og samarbeidet om gjennomføring av blant annet nettverkssamling på Lista.

Arbeid med og forvaltning av trua arter, inkl. utvalgte naturtyper (UN) prioriterte arter (PA): Faste og spesielle oppdrag 2014: Ingen avvik på oppfølging av handlingsplaner.

Avvik på utarbeidelse av faggrunnlag: Vi har ikke klart å ferdigstille faggrunnlagene for sodaurt og sanddynemark.

Strandtorn: Ingen avvik på oppfølging av planen. Vi er inne i handlingsplanens siste år og det vil bli laget en oppsummering av status og resultater så langt. Hvilke føringer og ressurser som vil gjelde for 2015 er ikke avklart.

Hubro: Ingen avvik. Fylkesmannen er koordinator for felles oppfølging i Agderfylkene. Samarbeidet om tiltak er godt mellom kraftselskapene Agder Energi, Sira- Kvina kraftselskap, fylkesmenn og fylkeslagene av NOF.

Høstingsskog, slåttemark og kystlynghei følges godt opp.

Fremmede organismer: Faste oppdrag 2014: Ingen avvik.

Avdelingen samarbeider tett med landbruksavdelingen om utsetting av utenlandske treslag. Fylkesmannen i Vest-Agder har utarbeidet en egen veileder for forvaltning av forskriften.

Vi har arbeidet tett med mattilsynet om en informasjonsfilm som kan vises på fergene til Color Line. Arbeidet har strandet på grunn av manglende bevilgning fra direktoratet.

Spesielle oppdrag 2014: Noe avvik

Handlingsplanen mot fremmede skadelige arter er ikke ferdigstilt. Vi har utført tiltak mot boersvineblom og rynkerose i henhold til prioriteringen innmeldt for 2014. Vi har fjernet rynkerose i og utenfor Kjerkevågen naturreservat i Lindesnes kommune.

Resultatområde 08 Aktivt friluftsliv

Ivaretagelse av attraktive friluftslivsområder i plansaker

Faste og spesielle oppdrag 2014: Ingen avvik.

Arbeidet ivaretas ved vår behandling av kommune- og reguleringsplaner. Vest-Agder fylkeskommune har gjort en grovkartlegging av de store viktige friluftslivsområdene i fylket som del av Regional plan for idrett, friluftsliv og folkehelse. Denne legger vi til grunn når vi vurderer friluftslivsinteressene i plansaker og andre arealsaker, for eksempel vindkraftsaker. Kartleggingen bør snarest mulig forbedres med grundigere kommunevise kartlegginger, men foreløpig har få kommuner vært robuste nok til å gjøre dette på eget initiativ.

Fylkesmannen som grunneier/rettighetshaver på vegne av staten i de statlig sikrede friluftsområdene:

Faste og spesielle oppdrag 2014: Ingen avvik.

Vi har en del arbeid med eiendomsspørsmål i de statlig sikra friluftslivsområdene. Dette kan skyldes at kommunene ikke er bevisste nok på at områdene ikke skal brukes til andre formål, og at eventuell omdisponering må godkjennes av Miljødirektoratet.

Forvaltning og drift av de statlig sikra friluftsområdene: Ingen avvik.

Tilrettelegging for jakt og fiske: Ingen avvik.

Resultatområde 09 Giftfritt miljø

Generell status

Generelt har vi god oversikt. Overvåkingsprogrammet for miljøgifter i Kristiansandsfjorden viser betydelig bedring av tilstanden, men tilstanden har ikke nådd miljømålene i vannforskriften. Tiltak ved Bredalsholmen i Kristiansand er gjennomført i siste halvdel av 2013. Pålegg om ytterligere undersøkelser og tiltak er gitt. Arbeidet med å gjennomføre tiltak i de andre prioriterte fjordområdene pågår for fullt.

Farlig avfall og miljøgifter er alltid et hovedtema ved våre tilsyn. Generelt er bedriftene bedre informert om regelverket for håndtering av farlig avfall og kjemikalier enn tidligere. Grave-entreprenører har ikke gode nok kunnskaper om håndtering av masser ved inngrep i mulig forurenset grunn.

Kommunene er generelt dårlige til å bruke og oppdatere grunnforurensningsbasen.

Behandling av mange søknader om mudring og dumping tar mye tid. Dette skyldes nødvendige vurderinger etter naturmangfoldloven og vannforskriften. Søknadene inneholder ofte for lite dokumentasjon på disse feltene.

Grunnet skifte av saksbehandlere i 50% av stillingene i F-gruppa var kapasiteten vesentlig redusert på dette området i 2014.

Sedimenter

Samordning av tiltak i forurenset grunn og i sjø er et omfattende arbeid. Dette er i stor grad ivarettatt av fylkesmannen. Vi har nå fått Kristiansand kommune til å ta det ansvaret de var tiltenkt. Dette gjelder først og fremst arbeidet i Fjordgruppa som nå er i god gjenge. Vi har i møte med miljødirektoratet og bedriftene Glencore og Elkem i Kristiansand 13.08.14 påtatt oss en koordinerende rolle for å få på plass et nytt overvåkingsprogram for Kristiansandsfjorden.

Vi har fulgt opp oppryddingstiltak ved Bredalsholmen veteranshipsverft. Første runde av opprydding/mudring er gjennomført. Nye prøver viser at oppryddingen ikke var vellykket. Vi har gitt pålegg om ytterligere tiltak og flere undersøkelser.

Grunnforurensning

Grunnforurensningsdatabasen får for dårlig vedlikehold. Ressurser mangler og det må omprioriteres for å få dette til. Etterslepet er heldigvis ikke så stort.

Vi presser på for å få kommunene for å bruke databasen.

Avfall og gjenvinning

Avfallsplaner i havner. Vi har fått oversikt over havnene som skal ha avfallsplan, om lag 203 registrerte havner. Ingen har fått godkjent planer etter forskriftsendringen. Før endringen godkjente vi 17-18 planer, herav de største offentlige havnene. Alle 8 kystkommuner har sendt inn oversikter.

Behandling av avfallsplaner er gjennomført. Noe arbeid gjenstår.

Resultatområde 11 Stabilt klima

Redusere klimagassutslipp/tilpasning til klimaendringer: Audnedal, Lindesnes, Mandal og Marnardal kommuner skal revidere sine planer i 2014/2015. Bortsett fra Lindesnes kommune, er måloppnåelsen god for de øvrige. Det er likevel en del arbeid som gjenstår.

Tilpasning til klimaendringer: Fylkesmannen i Vest-Agder har etablert en klimagruppe som arbeider både med reduksjoner i klimagassutslipp og tilpasninger til et endret klima. Høsten 2014 ble det i samarbeid med Miljødirektoratet satt i gang et pilotprosjekt på klimatilpasning. Prosjektet omhandler effekter av havnivåstigning på kommunale fyllplasser som ligger nær havnivå, utfordringer for skogsbilveinettet som følge av ekstremnedbør, og effekter av endret klima på høyfjellsøkologi. Kommunene Kristiansand, Vennesla og Sirdal er viktige bidragsytere i pilotprosjektet. Prosjektarbeidet kom godt i gang i 2014. Sluttrapport skal leveres juli 2015.

Resultatområde 12 Tverrgående virkemidler

Oppsummering/generell status for hele resultatområdet:

Status er god på kunnskapsgrunnlag og miljøinformasjon.

12.1 Miljøhensyn i planlegging

Vi har de siste årene i økende grad deltatt tidlig i planprosesser, særlig i større prosesser som planlegging av riksveinettet, samt regionale planer som tar for seg senterstruktur og kollektivakser. Vi mener vi lykkes godt med å synliggjøre de arealinteressene vi er satt til å ivareta, tidlig i planprosessene. Dette henger sammen med at vi har satt av ressurser i form av en egen plangruppe til å gjøre denne jobben. Samordnet areal- og transportplanlegging (ATP) er styrende for planleggingen i Kristiansand, selv om det også her gjøres arealdisponeringer som strider mot prinsippene for ATP. I de øvrige kommunene i fylket er ATP langt fra så fremtredende som premiss for planleggingen. Bruk av arealregnskap som grunnlag for arealdisponering i kommuneplanene er også fortsatt nokså fraværende. I denne sammenheng ser vi spesielt at de minst befolkede kommunene i fylket ofte legger ut

uforholdsmessig store volum av utbyggingsområder i sine kommuneplaner i forhold til det begrensede byggepresset vi har i disse kommunene. I tilfeller der vi har vurdert utbyggingsvolumet som uforholdsmessig stort i forhold til behovet, har vi i slike saker likevel ikke fremmet innsigelse isolert på grunnlag av ATP. Vi har også eksempler på at vi i vår behandling av planforslag har akseptert nedbygging av dyrket mark i og nær kollektivknutepunkter og kommunesentra. Samtidig har vi påklagd flere dispensasjonsvedtak som åpner for bit-for-bit-nedbygging av dyrka mark i sentrumsnære LNF-områder med høyt byggepress.

Vi har i 2014 fremmet innsigelse til 22 planforslag og påklaget 6 dispensasjonsvedtak. Strandsonen er fortsatt et fremtredende konfliktområde, 3 av Fylkesmannens 6 klager på dispensasjonsvedtak er knyttet til strandsonen, og 3 er knyttet til jordvern. Innsigelsene er begrunnet i følgende hensyn, antall innsigelser i parentes: Barn og unges interesser (3), strandsonen (7), jordvern (1), naturmangfold (3), risiko og sårbarhet (3), landskap (3), vassdragsnatur (1), støy (2). Noen av planforslagene har flere innsigelser innenfor nevnte temaer til, derfor blir parentesene over summert høyere enn 22. Antall klager og innsigelser fra Fylkesmannen har i sum gått markert ned i løpet av de siste fem år 2009-2014. Følgende tall summert for hvert år i denne femårsperioden viser dette: 172 – 68 – 73 - 69 – 40 - 28.

12.2 Tilsyn og konsesjonsbehandling

Landbasert industri: Mange tillatelser er gitt. Spesielt gjelder dette utfylling i sjø/mudring dumping.

Vi sliter med å gjennomføre tilstrekkelig antall tilsyn. Vi har gjennomført 46 tilsyn i 2014 og nådde ikke målet på 100 tilsyn. Tilsynskapasiteten er for tiden redusert som følge av saksbehandlerskifter.

Gebyrinntektene ble som forventet.

Vi har deltatt på alle fellesaksjonene. Under risikoaksjonen hadde vi 4 fellestilsyn med arbeidstilsynet.

12.3 Kunnskapsgrunnlag og miljøinformasjon

Fylket er relativt godt kartlagt i forhold til naturtyper/biologisk mangfold. Det er et stort behov for kvalitetssikring av gamle data for naturtyper, verneområdebeskrivelser og artsdatasett i Naturbase. Vi har i 2014 prioritert kartlegging av kystlynghei.

Jf. opplæring og rådgiving knyttet til naturmangfoldloven: Vi har gjennomført et prosjekt sammen med kommunene Kristiansand, Søgne og Farsund som utvikler egen veileder for bruk av naturmangfoldloven i saksbehandlingen. Prosjektet videreføres og målet er å utvikle en effektkunnskapsbase (pilot).

Vi ble tildelt pokalen «Best i forurensning» i 2014!

12.4 Internasjonalt samarbeid

Ingen oppgaver.

Ressursrapportering

Midler under fagkapitler er knyttet til prosjektstillinger og gebyrfinansiert stilling innen tilsyn.

På KLD fagkapitler kap 14*, er det ført 64 664 kroner med resultatområde 660 Bolig- og bygningsrett. Dette beløpet er følgelig heller ikke inkludert i oversikten på fagkapitler.

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
01-06 Naturmangfold, vannforvaltning og vannforurensning	kr 4 753 219,82	kr 1 626 051,23
09 Giftfritt miljø	kr 502 982,96	kr 160 796,07
Andre oppgaver under KLD	kr 1 656 222,68	kr 278 725,02
11 Stabilt klima	kr 177 724,78	kr 97 279,42
12.2 Tilsyn og konsesjonsbehandling	kr 493 623,70	kr 116 752,37

Landbruks- og matdepartementet

Resultatområde 21 Matsikkerhet

21.1 Økt matproduksjon og trygg mat

Sentrale utviklingstrekk og Fylkesmannens arbeid for økt og trygg matproduksjon

Landbruksavdelingens samfunnsoppdrag er å arbeide for matsikkerhet, landbruk over hele landet, økt verdiskaping og bærekraftig landbruk i fylket. Det viktigste vi gjør, er å forvalte de inntekts- og velferdspolitiske tiltakene med tilhørende kontroll, sikre bærekraftig og fornuftig bruk av landbruksarealene og gjennom det et godt jordvern, miljøvennlig skogbruk og levende landskap, samt bidra til økt produksjon og næringsutvikling på landbruksbedriftene gjennom bruk av tilskuddsmidler, og gjennom regionalt samarbeid med næring og offentlig partnerskap. Dette er et langsiktig arbeid. Embetsoppdrag er sammensatt av langsiktige mål, noe som krever kontinuitet og godt samarbeid mellom alle aktuelle aktører. Det er derfor viktig med gode arbeidsvilkår og -miljøer, og at vi deltar, bidrar og etablerer kontaktpunkter og arenaer for samhandling.

Landbruket er i endring, også i vårt fylke, og vi ser at bøndene posisjonerer seg ulikt i forhold til politisk fokus på økt produksjon, næringsutvikling og bedriftsledelse. Landbruket er på dagsorden, på godt og vondt, i atskillig flere miljø enn tidligere, noe som kan være en krevende øvelse. Vi er optimistiske på landbrukets vegne. Melkeproduksjonen ser ut til å utvikle seg mot en større og mer spesialisert/sentralisert produksjon, og det er stor vekst og entusiasme i saueholdet. Utfordringen er å stimulere til ny og/eller økt landbruksvirksomhet på de øvrige brukene, både med tanke på matproduksjon (kjøtt, frukt og grønt), juletre/pyntegrønt og kulturlandskap.

Vi opplever at det for tiden er en god og stedvis/tidvis optimistisk aktivitet i landbruket, med store investeringer i driftsbygninger for melk og sau. Det mobiliseres til økt produksjon av frukt og bær, lokalmat, produksjon av juletre og pyntegrønt og til å velge naturbruk i vgs. Avvirkningen i skogen er fortsatt høy, og med en tilhørende svært god og gledelig tilplanting etter hogst.

I kommunedialogen er det viktig for oss at landbruket har (får) en naturlig og selvfølkelig plass i kommunenes næringsliv. Kommunenes holdning varierer naturlig nok med næringas omfang, men vi registrerer at flere ordførere etter hvert tar landbruket mer på alvor og setter næringa på dagsorden. Det er flere mobiliseringsprosjekter for landbruket i regi av kommunestyre/ordfører.

Vi er opptatt av å samarbeide bredt regionalt, dvs med kollegene i FMAA og med fylkeskommunene og Innovasjon Norge i begge Agder-fylkene. I næringsutviklingsarbeidet samarbeider vi også med øvrig tiltaksapparat innen entreprenørskap og næringsutvikling.

Landbruksavdelingen både ønsker og skal være et kompetansesenter for kommunene. Det forutsetter at vi har ressurser og kompetanse selv. Det har vært en utfordrende høst med utstrakt hørings- og møtevirksomhet for å bli oppdatert på lov- og regelverksendringer og forenklingsforslag. Mye av dette viderefremmes raskt og effektivt til kommunene. Oppfølging og veiledning i den daglige saksbehandlingen er også viktig. Kompetansen i kommunen er varierende, men stort sett god og relativt stabil. I høst ble det etablert et felles landbrukskontor for fire kommuner (Marnardal, Audnedal, Lindesnes og Mandal). Dette er spennende med tanke på større fagmiljø og mer kompetanse på ett sted, og utfordrende mht. fagsystemene i landbruket, som (ennå) ikke tar høyde for at kommuner «deler» tilskudd.

Staben vår er på 13 personer og 11,8 årsverk (2 i 40 % stilling), og vi merker godt at vi er midlertidig underbemannet. Landbruksdirektør Sødal ble prosessveileder for kommunereformen og fylkesgartneren gikk av med pensjon høsten 2014. Disse to ble erstattet med en midlertidig 40 % stilling på næringsutvikling, siden BU-ansvarlig gikk inn i stillingen som fungerende landbruksdirektør. Fylkeskogmesteren ble ass.dir, med to nyansatte medarbeidere på skog (vikar + nyansatt på Skogfond). Stillingsstopp i forbindelse med embetssammenslåing med FM Aust-Agder 1.1.2016 gjør det vanskelig å utvide arbeidsstokken med det første.

Samarbeid med regionale aktører og Mattilsynet

Samarbeidet og dialogen med næringsaktører, Innovasjon Norge Agder, fylkeskommunene og kollegene i FMAA er svært god. Flere av BU-prosjektene har en stor grad av samfinansiering. Det regionale partnerskapet forholder seg til Regionalplan Agder 2020, og vi fra landbrukets side har koplet opp våre strategiske bygde(RBU)- og næringsutviklingsprogram (RNP) program til denne. Vest-Agder og Aust-Agder har hvert sitt (nesten identiske) RBU, mens vi har felles RNP.

Gjennom Regionplan Agder 2020 er det tre store planprogram i gang, bl.a ett om innovasjon og bærekraftig verdiskaping (VINN), der landbruk og marine næringer er en egen temagruppe. VINN skal etter planen vedtas i fylkestingene i juni 2015 etter en høring. Vi foretar derfor en enkel oppdatering av RNP nå inntil vi kan ta med oss prioriteringene i VINN-planen.

Samarbeidet med Mattilsynet kunne vært bedre, og kommunene etterlyser tettere kontakt i vanskelige saker. Vi har som ambisjon å bedre samarbeidet i 2015.

Veterinære tjenester

Oversikt over kommunenes forbruk av vakt- og stimuleringsmidler til veterinære tjenester sendes Landbruksdirektoratet i eget brev.

Resultatområde 22 Landbruk over hele landet

22.1 Bruk av landbruksarealer

Utviklingen i beitebruk og tapsstatistikk

I 2014 er det registrert 19 beitelag som er med i organisert beitebruk (OBB) i Vest-Agder. Lagene har til sammen 266 aktive medlemmer. Det er sendt 32 927 sau og lam, 1190 storfe og 189 geit på beite i utmark. Dette er en liten nedgang siden 2013.

For beitesesongen 2014 har vi fått inn 1 søknad som behandles etter forskrift om erstatning for tap av sau på beite.

Rovviltkompensasjon – gjennomførte tiltak

Vest-Agder mottar ikke midler til rovviltkompensasjon fra LMD. Landbruksavdelingen følger arbeidet i den regionale rovviltneimnda og i kontaktutvalget for rovviltsaker i fylket, hvor miljøvernavdelingen vår gjør en god og balansert jobb. Rovvilterstatning og midler til forebyggende tiltak forvaltes av miljøvernavdelingen. SNO har sannsynliggjort 5 ulv og dokumentert 30 skadetilfelle i 2014.

Det ble i 2014 utbetalt kr 986 000 i erstatning til 29 søkere for tap av 77 sau og 245 lam.

2 søkere fikk avslag.

Streifende ulv er den største utfordringen i Vest-Agder, og det er viktig å ha Agder i tankene ved drøfting av ulveforvaltningen.

Geovekst og ”Norge digitalt”

Bruken av GIS og geodata er i stadig utvikling, og GIS-koordinatoren samordner og videreutvikler bruken internt på embetet. Geodata fra Norge Digitalt-parter, samt egenproduserte data, brukes daglig via vårt innsynsverktøy i plan- og miljøsaker, tilskuddsforvaltningen, og andre arbeidsfelt der det er krav til arealinformasjon. Internt på embetet er det etablert en GIS-gruppe som har regelmessige arbeidsmøter der ulike kartrelaterte prosjekt blir diskutert, gjennomført og tilrettelagt for intern bruk.

Embetet har i 2014 deltatt i Norge Digitalt, GEOVEKST og fagutvalgene for basis- og temadata i regionen. Det er etablert felles utvalg for begge Agderfylkene, og samarbeidet fungerer godt. Assisterende fylkesmann i Vest-Agder sitter som leder i lederforumet for Norge digitalt-utvalget for Agderfylkene.

Geodataplanen for Agder er et styringsdokument for Norge Digitalt, som revideres hvert år. Dokumentet beskriver organiseringen og handlingsplanen for geodataarbeidet i fylket for de fem neste årene. I samråd med kommunene signaliserer landbruksparten behov for nye ortofoto der det er planlagt periodisk ajourhold av AR5. I tillegg er nye laserdata viktig der det skal igangsettes nye skogbruksplanprosjekter. Landbruksparten har i 2014 deltatt på flere av de regionale FDV-årsmøtene som avholdes i januar/februar. Dette er en viktig arena for å diskutere detaljene i årets kartleggingsprosjekter.

Både landbruksavdelingen og geodatalederen arbeider med å informere kommunene om deres ansvar for kontinuerlig ajourhold av AR5. Dette er et FKB-datasett som sammen med nye ortofoto utgjør viktig informasjon som legges til grunn i saksbehandlingen på embetet.

Forøvrig benyttes et etter hvert stort tilfang av egenproduserte geodata i vårt innsynssystem. Antall og kvalitet på tjenester fra eksterne ND-parter er etterhvert svært godt, og vi har derfor nå kommet langt nok til å kunne benytte dem i geo-analyser for å generere ny informasjon.

Det største savnet av data gjelder plantjenester fra kommunene som kan integreres i våre egne systemer. Plandata er så sentralt at mangelen på gode tjenester her er en alvorlig hindring for saksbehandlerne. Vi er heller ikke fornøyd med håndteringen av Sak i Kart, dvs. georeferering av saker i Ephorte for visning i kartet; denne funksjonen er fortsatt ikke på plass.

Rapporter er levert Norsk institutt for skog og landskap via Krokus.

Tapstatistikk sau på utmarksbeite

Embeter	Antall sau sluppet (innen organisert beitebruk)		% tilslutning til org. beitebruk i fylket	Tapsprosent		Total tapsprosent	
	Sau	Lam		Sau	Lam	2013	2012
FMVA	12938	19989	57	2,85	6,1	5,7	5,5
Sum	12938	19989	57	0	0	0	

22.2 Eiendom og bosetting

Kommunenes arbeid med saker innen eiendomslovgivningen

I Vest-Agder har vi prioritert å kontrollere og følge opp kommunenes arbeid innen eiendomsjus gjennom løpende kontakt mellom vår jurist og saksbehandlerne i kommunene. Dette gir relativt god oversikt over arbeidet i de fleste kommunene. De administrative saksframleggene varierer fra kommune til kommune, mens de politiske avgjørelsene varierer utfra den politiske sammensetningen i utvalgene. Det forekommer fradeling av gårdstun slik at man skaper husløse eiendommer, oppdeling av eiendommer ved arveoppgjør og fradeling av tomter som er til skade for jordvernet. Vårt fylke har en stor andel små eiendommer.

Videre har vi et juridisk fagtema på alle de årlige kommunesamlingene, hvor aktuelle problemer og nye ting blir gjennomgått. Alle nyansatte landbruksmedarbeidere i kommunene blir invitert til oss for opplæring i jord- og konsesjonslov. Kommunene har også et stående tilbud om opplæring.

Vi har ikke tatt jord- og konsesjonslovene med i forvaltningskontrollen av kommunene til nå. Vi hadde kontrollhjemmelen i jordloven i bruk for alle jord- og konsesjonslovsaker i tre kommuner i et drøyt halvår for et par år siden. Fra 01.12.14 tok vi denne i bruk overfor Kvinesdal kommune ut 2015.

22.3 Forvaltning av inntekts- og velferdspolitiske tiltak og kontroll

Kommunenes forvaltning av virkemidlene og Fylkesmannens kontrollarbeid

Vårt inntrykk er at tilskuddsforvaltningen i kommunene generelt er god og det er en økt forståelse på kontrollområdet. Forvaltningskontrollene bekrefter dette, selv om det alltid vil være rom for forbedringer. Vi har fokus på tilskuddsforvaltning, kontroll og oppfølging av avvik på de årlige landbrukssamlingene for kommunene. I likhet med 2013 var også risikovurderinger inne som tema på egen dagssamling om produksjonstillegg mm.

Det er et generelt behov for at kommunene oppdaterer rutine sine hyppigere, for å forstå og gjennomføre

endringer i regelverket på en effektiv måte. På produksjonstilskudd ser vi fortsatt utfordringer ved at den risikobaserte kontrollen ikke utføres optimalt i forhold til mulighetene som ligger i den tilgjengelige datainformasjonen, og at relativt få kommuner har en metodisk tilnærming til risikobasert kontroll. På den andre siden ser vi også at lokalkjennskapen brukes aktivt, og flere kommuner begynner å bruke tema/problemstillinger som grunnlag for kontroll. Risikobasert kontroll, spesielt innen produksjonstilskudd, har blitt bedre. Vi opplever likevel at mange kommuner har et sterkt ønske om en sentral styring på utplukk av foretak til kontroll. Dette kan tyde på at det finnes usikkerhet rundt håndteringen av rollen som kontrollinstans i en del kommuner. Det kan også signalisere et behov for en mer samordnet kontroll per risikoområde på fylkes- og nasjonalt nivå.

I 2014 hadde vi forvaltningskontroller innen NMSK. Vi ser at sentrale saksbehandlingsrutiner og regelverksveiledning er mindre fremtredende i denne ordningen i forhold til tilskuddsordninger i jordbruket. Bl.a. kan det ligge noen forvaltningsmessige utfordringer knyttet til saksbehandlingssystemet og tilskuddsbrev i NMSK. Gjennom kontrollene ser vi også at overordnede forvaltningsnivå over tid har vært kjent med, og også veiledet til, dagens forvaltningspraksis. Selv om vi at opplever den kommunale tilskuddsforvaltningen generelt er i tråd med formålene, ser vi altså en tendens til forskjeller i den overordnede oppfølgingen av kontroll mellom skog- og jordbruksordningene.

Oversikt over behandling av klager og dispensasjonssøknader

Produksjonstillegg

Dette gjelder søknadsomgangene om produksjonstilskudd pr. 31.07.13 (131410) og pr. 01.01.14 (131420) som begge er utbetalt i 2014. Sistnevnte søknadsomgang inkluderer også avløsning ved ferie/fritid.

Klagebehandling: Fylkesmannen har utført 76 manuelle utbetalinger. 75 av disse var etter vedtak i kommunene, enten ved omgjøring etter klage eller på eget initiativ.

Fire klager har gått videre til Fylkesmannen som klageinstans. En av disse fikk medhold og manuell utbetaling, de tre andre fikk ikke medhold.

Dispensasjonssøknader: Fylkesmannen har innvilget 16 dispensasjoner. Det gjaldt dispensasjon fra: krav om minste omsetning (11), krav om å drive vanlig jordbruksproduksjon (2), registrering i Enhetsregisteret innen søknadsfristen (2) og søknadsfristen (1). To søknader om dispensasjon fra søknadsfristen ble avslått.

Andre ordninger

Det har vært gitt 9 dispensasjoner fra regelverket om avløsning under sykdom, mens 2 søknader er avslått.

Det er gitt ett avslag på klage i SMIL-ordningen.

Status i fylket for landbruksvikartjenester hos avløserlagene

Statusen i vårt fylke er god, og vi kjenner ikke til at det er vesentlige problemer med dekning av landbruksvikarer. Vi viser til rapport sendt Landbruksdirektoratet 10.02.2015.

Tidligpensjon

Vi har innvilget 2 søknader om tidligpensjon i 2014. Disse er kontrollert mot mottatte lister fra Landbruksdirektoratet. Ingen avvik funnet.

Oversikt over behandling av klager og dispensasjonssøknader 2014 - antall

Klagebehandling

Produksjonstilskudd		Miljøvirkemidler		Andre tilskuddsordninger	
Innvilget	Avslått	Innvilget	Avslått	Innvilget	Avslått
1	3	0	1	0	0

Dispensasjonssøknader

Produksjonstilskudd	Miljøvirkemidler	Andre tilskuddsordninger
---------------------	------------------	--------------------------

Innvilget	Delvis innvilget	Avslått	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått
16	0	2	0	0	0	9	0	2

Fylkesmannens kontroll av landbruksvirksomheten i 2014

1. Hvor mye ressurser er avsatt til kontroll?

Årsverk: 0,6

Antall personer: 3

2. Gjennomførte kontroller av kommunenes landbruksforvaltning(forvaltningskontroller)

Kommune:	Farsund kommune
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd - Kommunenes risikovurdering og utførelse av stedlig kontroll. - Kommunens kontrollrutiner ved saksbehandling.kontroll hos foretakene. NMSK. -Kommunens rutiner og praksis på kontroll av tiltak (foryngelse, skogkultur og veger).
Registrerte avvik:	1 avvik vedrørende manglende manuell kontroll av økologiske data mot Debio.
Oppfølging av avvik:	Kommunen har meldt tilbake at rutinen er endret på dette punktet.

Kommune:	Kristiansand kommune
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd - Kommunenes risikovurdering og utførelse av stedlig kontroll. - Kommunens kontrollrutiner ved saksbehandling.kontroll hos foretakene. NMSK. -Kommunens rutiner og praksis på kontroll av tiltak (foryngelse, skogkultur og veger).
Registrerte avvik:	Ingen
Oppfølging av avvik:	Ingen

3. Gjennomførte foretakskontroller. Foretakene kan anonymiseres ved A, B, C etc.

Foretak:	A
Orninger/omfang:	Tilskudd til veterinære reiser
Hjemmel for kontroll:	Økonomireglementet
Registrerte avvik:	Ingen
Oppfølging av avvik:	

4. Andre kommentarer/ innspill:

Det ble utført følgende kontrollarbeid på husdyrkonsesjonsområdet: 116 stk (alle i fylket)produsenter kontrollert mot LIB/PT, jf SLF rundskriv 7/14 SLF. Det er ikke innhentet opplysninger for noen foretak utover det som er tilgjengelig i egne systemer.1 foretak med svin/fjørfe er fulgt opp etter kontroll i 2013. Ingen foretak med skal følges opp vedrørende produksjonsgrensen i 2014. Det er ikke gjennomført stedlig kontroll hos noen foretak. Ingen foretak er kontrollert pga mistanke om driftsfelleskap. Ingen foretak er ilagt standardisert erstatning og beløp.

22.4 Regionalt tilpasset innsats

Kommuneretta arbeid

I kommunedialogen er det viktig for oss at landbruket har (får) en naturlig og selvfølgelig plass i kommunenes næringsliv. Kommunenes holdning varierer naturlig nok med næringas omfang, men vi registrerer at flere ordførere etter hvert tar landbruket mer på alvor og setter næringa på dagsorden. Vi har bidratt til flere mobiliseringsprosjekter, der kommunestyrets (ordførers) involvering har vært avgjørende for det vellykkede resultatet.

Landbruk inngår som fast tema på alle embetsledelsens møter med kommunene, og alle blir besøkt minst en gang i hver kommunevalgperiode. I tillegg deltar landbruksavdelingen fullt ut på et antall andre faste arenaer som embetet nå tydeliggjør som en del av kommunedialogen, bl.a. en samling for alle ordførere og rådmenn, en årlig tilsyns- og kvalitetskonferanse, og samlinger innen areal og beredskap.

Vi har en årlig 2-dagers landbrukssamling for kommunene, som også i 2014 hadde god tilslutning. Mestepartene av 1144-midlene benyttes til denne. Vi har i tillegg hatt mindre dagsamlinger om ulike fagtema. Vi er opptatt av å samarbeide bredt regionalt og kommunalt, og med øvrig tiltaksapparat innen entreprenørskap og næringsutvikling.

Landbruksavdelingen både ønsker og skal være et kompetansesenter for kommunene. Det forutsetter at vi har ressurser og kompetanse selv. Det har vært en utfordrende høst med utstrakt hørings- og møtevirksomhet for å bli oppdatert på lov- og regelverksendringer og forenklingsforslag. Mye av dette viderefremmes raskt og effektivt til kommunene, inkl. også på den årlige kommunesamlingen der Landbruksdirektoratet vanligvis er en kompetent og stor bidragsyter. Oppfølging og veiledning i den daglige saksbehandlingen er også viktig. Kompetansen i kommunen er varierende, men stort sett god og relativt stabil. I høst ble det etablert et felles landbrukskontor for fire kommuner (Marnardal, Audnedal, Lindesnes og Mandal). Dette er spennende med tanke på større fagmiljø og mer kompetanse på ett sted, og utfordrende mht. fagsystemene i landbruket, som (ennå) ikke tar høyde for at kommuner «deler på» tilskuddsforvaltningen.

kap. 1144 post 77 Regionale og lokale tiltak i landbruket til kommunerettet arbeid

Avdelingen fikk 95.000kr til kommuneretta arbeid i 2014. Midlene er benyttet til å styrke arbeidet overfor kommunene ut over det som ville vært mulig uten en slik bevilgning.

Vi har benyttet det meste av midlene (69.754kr) til å delfinansiere den årlige to-dagers fagsamlingen for kommunene. I 2014 ble den avholdt i Lyngdal/Rosfjord med tema bl.a. innen landbruksvei/samferdsel (m innledninger fra fylkeskommunen, Statens Veivesen og kommunene), tilskuddsforvaltning og kontroll (SLF og Mattilsynet), situasjonsrapport fra næringa (faglag og Innovasjon Norge) og betraktninger rundt regjeringsskifte og ny dagsorden i forvaltningen og landbrukspolitikken.

Resterende midler (25.246kr) har gått til dagsamlinger (lokalleie, foredragsholder, servering) om produksjonstillegg, sykdomsavløsning, kontroll og skogfaglige tema (vei, snutebiller)

Vi har ønske om å arrangere flere dagsamlinger for kommunene. Det er nyttig og informativt for både dem og oss.

Regionale bygdeutviklingsprogram

Begge Agder-fylkene samarbeider om regionale strategier og handlingsplaner for næringsutvikling i landbruket. Dialogen med næringsaktørene, Innovasjon Norge og fylkeskommunene er god, og flere av tiltakene har en stor grad av samfinansiering.

Det regionale partnerskapet forholder seg til Regionalplan Agder 2020, og vi fra landbrukets side har koplet opp våre strategiske bygdeutviklings(RBU)- og næringsprogram (RNP) til denne. Vest-Agder og Aust-Agder har hvert sitt RBU (strategier og mål) 2013-20, mens vi har felles RNP 2013-14. Partnerskapet inkl. fylkeskommunen/fylkestinget har bidratt og gitt sin tilslutning til programmene.

Fylkeskommunene har gjennom sin felles Regionplan Agder 2020 tre store planprogram under utarbeiding – LIM (likestilling, inkludering, mangfold), VINN (innovasjon og bærekraftig verdiskaping) og regional transportplan (logistikk skog er bragt inn som tema). VINN-planen har en egen temagruppe for «landbruk og marine næringer», der vi sammen med FM Aust-Agder har gått inn i arbeidet og tatt med oss våre planer. RNP 2013-14 skulle vært revidert for to nye år, men vi avventer utfallet av VINN-planen (operativ fra 2016) og foretar derfor en enkel revisjon sammen med næringsorganisasjonene og Norsk landbruksrådgivning Agder.

Vest-Agder fylkeskommune har etablert et eget landbruksforum, der politikere og representanter fra

landbruksorganisasjonene møtes. Vi deltar også aktivt der.

RBU omfatter også den tidligere Handlingsplan for økologisk landbruk, Regionalt miljøprogram **RMP**, som det rapporteres om senere (24.4), og Regionalt skog- og klimaprogram **RSK**:

Regionalt skog- og klimaprogram (RSK)

Gjennom årlige møter i "Kontaktutvalget for skogbruk i Vest-Agder" og felles kontaktutvalg for skogbruket i Telemark, Aust- og Vest-Agder gjennomgås og diskuteres ulike strategier i forhold til bruk av tilskuddsmidlene i skogpolitikken.

"Vest-Agder skog- og trenæringsforum" (VAST) ble etablert 12.03.13. Forumet er en interesseorganisasjon for skogbruket og den trebearbeidende industrien i Vest-Agder. Forumet har som formål å styrke og utvikle skognæringa i fylket. FM Vest-Agder har en sekretariatsfunksjon for forumet inntil videre. Utfordringer innen transport av skog- og treprodukter er de første oppgavene det nyetablerte forumet har arbeidet med.

En representant fra VAST er medlem i Vest-Agder fylkeskommunes (VAFs) Landbruksforum.

RSK – regionalt skog- og klimaprogram er ikke ferdigstilt. Elementene og prioriteringene innen skogbruksplanlegging med miljøregistrering, skogkulturtiltak, tilskudd til skogsbilveier, drift med taubane og hest mv. er på plass og kjent i kommunene, men ennå ikke samlet i egen plan. Vi har arbeidet mye med transportspørsmål (kai, veilister mm.) i 2013 sammen med fylkeskommunen, og det er et mål å få nedfelt noen felles satsningsområder som kan legges fram for Fylkestinget etterhvert.

Det er stor aktivitet i skogbruket i vårt fylke nå. Deltakelse i Kystskogbruket har gitt oss økt mulighet til å følge opp dette med nødvendige tiltak som faghjelp og skogkulturprosjekt.

Antall årsverk i landbruksforvaltningen i kommunene og FMVAs landbruksavdeling pr 31.12.2014

Det er 15 kommuner i Vest-Agder. Den kommunale landbruksforvaltningen representerer 21,9 årsverk, som fordeler seg slik mellom kommunene:

- Kristiansand 1,3 årsverk
- Farsund 3,1
- Flekkefjord 2
- Vennesla 1,8
- Songdalen 1,7
- Søgne 0,9
- Marnardal 5,1 (felles for kommunene Marnardal, Audnedal, Lindesnes og Mandal)
- Åseral 0,8
- Lyngdal 1,1
- Hægebostad 1,3
- Kvinesdal 1,8
- Sirdal 1

Noen av de ansatte har også ansvaret for viltforvaltningen. Dette utgjør en liten del i forhold til de øvrige landbruksoppgavene i kommunene.

Fylkesmannens landbruksavdeling 11.8 årsverk (se nærmere omtale i p. 21.1)

22.5 Ei livskraftig reindrift

Ikke aktuelt i Vest-Agder.

Resultatområde 23 Økt verdiskaping

23.1 Næringsutvikling innen jordbruk og bygdenæringer

Bruken av BU-midlene omtales i egen rapport til LMD innen 28.2.2015, med kopi til Innovasjon Norge.

Tiltak for økt satsing innen landbruksbasert vare- og tjenesteproduksjon innenfor Regionalt næringsprogram

Utrednings- og tilretteleggingsmidler: Vest-Agder fikk tildelt 2.190 mill kr (inklusive økologiske) for 2014, og vi har fordelt 1.910 mill.kr på 22 prosjekt. Vi overførte 94.000 kr fra 2013, og har inndratt 145.000 fra delvis- eller ikke-gjennomførte prosjekter i løpet av året. Vi har overført 505.000 kr til 2015 - ikke pga manglende prosjekter, men fordi noen forventede prosjektsøknader kom først etter fristen for årsavslutningen i Saturn tidlig i desember, og dermed blir innvilget i 2015.

Vi har fordelt prosjektene på de ulike resultatområdene i RNP, Regionalt næringsprogram. De fem resultatområdene følger Agderfylkenes omforente «Regionplan Agder 2020». Vi henviser til eget rapporteringsskjema for prosjektene. Her følger en forkortet oversikt:

- Kommunikasjon: De viktige veivalgene: ingen prosjekt
- Klima: Høye mål, lave utslipp - ingen prosjekt
- Det gode livet: Agder for alle - 11 prosjekt – 1.162.500 kr
  - Grovførbaserte husdyrproduksjoner (4)
  - Hagebruk/planteproduksjoner (5)
  - Juletre/ pyntegrønt (1)
  - Inn på tunet (1)
- Utdanning: Verdiskaping bygd på kunnskap - 4 prosjekt - 230.000 kr
  - Bedre fagutdanning (1)
  - Etterutdanning (3)
- Kultur: Opplevelser for livet - 7 prosjekt - 517.500 kr
  - Hestenæring (1)
  - Lokal mat (0)
  - Grønt reiseliv (2)
  - Økologisk (4)

Tiltakene har et bredt spekter innenfor landbruket og er forankret i vår felles tiltaksplan RNP med FMAA. I Vest-Agder har prosjekter med mål om å mobilisere til utvikling av enkeltproduksjoner eller geografiske områder gitt konkrete resultater. Etter oppstart av prosjekter innen tradisjonelt landbruk som "Ny giv i sauehaldet" og «Landbruksprosjektet» i Kvinesdal ser vi en pågang av søknader til Innovasjon Norge. Det er klare sammenhenger mellom prosjektene og påfølgende utbygginger og planer om satsing. En stor andel av tiltakene er slike mobiliseringsprosjekter som enten er startet opp i 2014 eller er inne i sin siste fase. I 2014 ble blant annet 2 slike prosjekt etablert opp mot frukt- og bærproduksjon i Agder, og 1 prosjekt ble videreført innen juletreproduksjon.

Andre tiltak har som mål å oppnå bedre kunnskap, erfaring eller forbedringer innen spesifikke produksjoner. Her vil ofte enkeltproduenter være tett knyttet opp mot arbeid som i hovedsak gjøres av Norsk Landbruksrådgivning eller Bioforsk.

Det gjennomføres også mindre tiltak som bl.a. bidrar til å få igang erfaringsutveksling, kompetanseheving, aktiviteter og informasjon for næringsaktørene.

Dialogen med næringsaktørene, Innovasjon Norge og fylkeskommunene er god, og flere av tiltakene har en stor grad av samfinansiering.

Inn på tunet

Inn på tunet er fortsatt prioritert med en 40 % fast stilling i landbruksavdelingen i Vest-Agder. Det interne samarbeidet hos fylkesmannen er godt, og består av en referansegruppe med representanter fra alle fagavdelingene, unntatt miljøvern avdelingen, som møter fast ca. 3-4 ganger i året. Referansegruppen bidrar med innspill til fagansvarlig for Inn på tunet-feltet, og legger til rette for informasjon om IPT på ulike samlinger som den enkelte avdeling arrangerer overfor ansatte i kommunene i fylket. Referansegruppen bidrar også til dialogmøter o.l. med aktuelle instanser i kommunene f.eks. innen dagtilbud for demente, og bruk av gårdsbruk på fagledersamling for Nav-ledere m.m.

I 2014 fikk arbeidsutvalget for tilbyderne i fylket innvilget en søknad om BU-midler til et prosjekt med formål å

undersøke interessen for, og muligheten til å formalisere og profesjonalisere et forretningsmessig samarbeid tilbydere i mellom. Prosjektet startet formelt opp høsten 2014 og skal ferdigstilles innen sommeren 2015. Det har vært en prioritert oppgave å følge opp prosjektleder for dette prosjektet. Videre har det blitt avholdt tilbydersamling, praktisk kurs i gjennomføring av KSL standard 1 og 11, samt praktisk kurs i prissetting og markedsføring av Inn på tunet-tilbud. Tilbydere opplever godkjenningsordningen som KSL Matmerk drifter som veldig krevende å gjennomføre, og vi har av den grunn ikke nådd vår målsetting om 15 godkjente tilbydere i fylket. Enkelte tilbydere gir tilbakemeldinger på at de har gitt opp å få på plass en godkjenning, da de opplever systemet for komplisert.

Vi er stadig med i et faglig Antrozoologi-nettverk sammen med fylkesmannen i Aust-Agder og flere representanter fra ulike fakultet ved UIA Kristiansand/Grimstad. Dette er en forsknings- og utviklingsgruppe. Våren 2014 fikk Antrozoologigruppen i regi av UIA, i samarbeid med bruker- og pårørende org. A-larm og IPT-gården Kjerlingland Hest- og aktivitetsgård, innvilget en søknad på kr. 200 000,- fra Regionalt forskningsfond Agder til et kvalifiseringsprosjekt. Fokuset i prosjektet var rettet mot dyreassisterte aktiviteter i en IPT-kontekst for rusavhengige i ettervern. Prosjektet ble gjennomført med en intervensjon f.o.m. 1. sept. – t.o.m. 28. nov. 2014 med interessante resultater. UIA arbeider nå med å ferdigstille endelige resultater fra intervjuene, og i denne forbindelse har vi søkt på Nav sine FARVE-midler til et større forskningsprosjekt.

Gjennom samarbeid i Antrozoologigruppen, har representantene fra UIA fått utarbeidet og godkjent et EVU-kurs innen «Dyreassisterte intervensjoner – samhandling mellom dyr og mennesker» på 5 studiepoeng <http://www.uia.no/studier/evu/dyreassisterte-intervensjoner-samhandling-mellom-dyr-og-mennesker>. Dette er et ledd i vår målsetting om å øke kunnskapen, kjennskapen og kompetansen til studenter, yrkesaktive og tilbydere om bl.a. effekten av samspill mellom mennesker og dyr.

Videre har det nevnte samarbeidet med UIA ført til en søknad om midler fra forskningsrådet PraksisVel, til et forprosjekt knyttet til ungdom i faresonen (drops-out) og IPT/dyreassisterte aktiviteter. Vi fikk innvilget midler til forprosjektet, og fagansvarlig for Inn på tunet startet opp som prosjektmedarbeider i dette forprosjektet 01.12.2014. Prosjektet skal være avsluttet 30.06.2015.

Det er tungt å få etablert nye Inn på tunet-tilbud i kommunene i Vest-Agder. Det er tydelig at utfordringer i de kommunale budsjettene vanskeliggjør en ordentlig satsing på Inn på tunet-tilbud fra kommunens side. Vi har hatt kontakt med noen kommuner i løpet av 2014 som har vært interessert i å prøve ut/etablere Inn på tunet-tilbud, men dette har ikke blitt realisert på bakgrunn av den økonomiske situasjonen i kommunen. Tilbydere sliter med å få varige og gode avtaler med kjøperne, noe som medfører at gode tilbydere avslutter sine planer med å drive med Inn på tunet, og heller satser på ordinære stillinger utenfor gårdsbruket.

Vi har flere gode tilbydere som er i drift og flere som ønsker å starte opp med slike tilbud. Utfordringen for de fleste er å få gode avtaler med en viss varighet.

Fylkesmannen i Vest-Agder deltar i arbeidet med å arrangere nasjonal Inn på tunet-konferanse i Rogaland høsten 2015, og bidrar på den måten til det regionale samarbeidet fylkesmennene i mellom på dette feltet

23.2 Skogbruk

Avvirkningen i 2014 gikk litt ned fra 271 000 m³ til 230 000 m³. Tømmer til skogindustrielt formål var 224 000 m³ mens andel til ved var 6 000 m³. Driftsforhold under deler av året og entreprenørkapasitet er grunn til nedgangen.

Gjennomsnittlig avvirkningsnivå de siste fire årene er nesten 100 000 m³ over snittnivået på avvirkningen fra 1980 – 2009. Den positive utviklingen skyldes blant annet tidligere aktiv skogreising og noe økt etterspørsel etter tømmer (flere kjøpere og entreprenører). Gran er dominerende i avvirkningen, snitt siste 5 år er 71 %.

Gjennomsnittlig pris på tømmervirke i Vest-Agder i 2014 ble kr 336 kr pr m³. Dette er en positiv oppgang siden 2013, men er nesten 30 kr lavere enn snittet på landsbasis. En økende andel av tømmeret fra Vest-Agder blir eksportert pr båt til Europa sammenliknet med tidligere. Tilrettelegging og videreutvikling av kaianlegg (Mandal - Strømsvika) for tømmereksport er og vil være svært viktig for avsetningen av tømmeret i Vest-Agder de kommende årene.

Økt avvirkning de siste årene har medført et betydelig økt behov for å sikre reetablering og stell av ny skog på arealene. Vest-Agder fikk tildelt kr 3,1 mill til NMSK skogkultur i 2014. For å sikre en mest mulig effektiv bruk av midlene har vi anmodet kommunene at maksimal tilskuddssats fra statstilskudd skal være 30%. FMVA har en behovsprøvet tildeling der vi ser på gjennomsnittlig avvirkningsnivå, og aktivitet innen planting og

ungskogspoleie. Vi fordeler tilgjengelige midler i to omganger (januar og september), før vi til sist omdisponerer midler i november / desember. Dette er for Fylkesmannen en krevende, men effektiv måte å forvalte og fordele midlene på. Det aller meste av NMSK midlene ble benyttet i 2014.

Omfanget av snutebilskader på arealer med plantet gran har økt betydelig de siste årene, vi har flere felt med 90 - 100% avgang. I 2014 holdt Fylkesmannen igjen kr 300 000 fra NMSK midlene øremerket tiltak til skogeiere med særlige store skader. Midlene ble benyttet til økt statstilskudd til markberedning og ny planting hos skogeiere som var hardt rammet (60%). For 2015 vil vi videreføre dette. Vi hadde derfor et sterkt ønske om å få noe mer midler til dette, men ble dessverre ikke hørt. FM mener snutebilskadene (på nye granlokalteter) bør kvalifisere til ekstra støtte på samme måte som fylkene på Vestlandet mottok grantørketilskudd.

Planting og markberedning viste en positiv utvikling i 2014. Planting nærmer seg nå nivået det bør ligge på. I løpet av de neste årene bør arealet med ungskogpleie dobles. Markberedning før planting bør økes betraktelig grunnet snutebillefare. Det er behov for å øke nivået på NMSK til skogkultur til minst samme nivå som i 2013, dvs 3,4 millioner. Tilskuddssats i Vest-Agder til NMSK er blant de laveste innen Kystskogbruket og sammenliknbare områder.

Det er trolig et betydelig oppgraderingsbehov av skogsbilveinettet. Skogsbilveinettet kan med fordel mange plasser erstatte enklere veier for traktor. Traktorveinettet burde i flere områder hatt bedre dekning, samtidig som det er et økende behov for oppgradering av standarden til veiklasse 7. Tilskuddsandelen til bilveier i klasse 3 og 4 ligger i snitt på 35-40 %, mens det for traktorveier i klasse 7 gis ca 25 %. Andre sammenliknbare fylker innen Kystskogbruket har langt høyere tilskuddsandeler. Byggekostnadene i Vest-Agder er relativt høye grunnet kupert terreng med mye stein. Det er derfor ønskelig med en økning av midler til veibygging.

Relativt sett har Vest-Agder trolig den høyeste andel av traktorveier bygget uten tilskudd (det meste i veiklasse 8). 41 anlegg og nesten 11 500 m ble ferdig i 2014. Veiklasse 8 bygges ut fra kortsiktige økonomiske vurderinger av skogeier. Om vi hadde hatt mulighet til å kunne gi mer tilskudd til veiklasse 7, ville trolig langt flere skogeiere valg bedre traktorveier. Vest-Agder har derfor et klart behov for å øke tilskuddsandel til skogsveier.

Fylkesmannen er med på å stimulere til faghjelpstillinger i samarbeid med alle kommunene i fylket i 2014. Faghjelpene bidrar med opplysning og kunnskap ut til skogeiere i forhold til fornyelse av skogen. Dette bidrar også til å øke hogstaktiviteten. De siste 3 årene har vi hatt et skogkulturprosjekt i samarbeid med Fylkesmannen i Telemark og Aust-Agder. Gjennom prosjektet ønsker en å sette sterkere fokus på nødvendigheten av og lønnsomheten i å drive en fornuftig skogkultur. Foreløpige resultater er positive.

Gjennomgang av *risikobasert fornyelseskontroll og resultatkontroll fornyelse* viser rimelig gode resultater. Kommuner rapporterer på kontrollene, ofte etter gjentatte purringer. Grunnet arealbruksendringer, tynninger og annet, faller dessverre en del av kontrollflatene ut. Vi registrerer fortsatt at ca 20 % av skogeierne ikke følger regelverket og sørger for tilfredsstillende fornyelse innen tre år etter hogst. Etter oppfølging fra kommunene, ser de aller fleste ut til å følge opp dette på en grei måte. Kun et fåtall skogeiere følger ikke opp kommunenes merknader. Fylkesmannen i Vest-Agder ønsker tydeligere virkemidler og gode eksempler fra SLF fra andre kommuner / fylker som har utført bruk av tvangsmidler. Vest-Agder ønsker ikke å være først ute og forsøke dette.

I 2014 er skogbruksplan prosjekter innen Kvinesdal, Mandal og Lindesnes avsluttet. Dette er rapportert i TSKOG. Det ble jobbet med oppstart av skogbruksplanprosjekt i Sirdal kommune, noe som videreføres i 2015. Kommunalt organiserte prosjektgrupper (med sekretariat fra fylkesmannen) står for utforming av takstprosjektene, og vi ser at dette skaper engasjement og aktivitet. Takstmetode vs. bestillingsprosenten er utfordrende i de kommuner med nærhet til fjell, kyst eller har store heieområder. Kvalitetsmessig ønsker vi bruke laser i takstene, men fremover ser vi at det kan bli en utfordring å finansiere laserprosjekter i noen områder (selv om GEOVEKST-samarbeidet fungerer godt).

Kapasitet innen skogbruk i avdelingen ble styrket med 0,5 årsverk innen skogfond. Vi har en vikar for en av de fast ansatte som er i permisjon. Fagansvarlig på skog vikarierer som assisterende landbruksdirektør. I sum er antall årsverk innen skog i 2014 ca. 2,3.

Resultatområde 24 Bærekraftig landbruk

24.1 Jordvern og kulturlandskap

Status i omdisponering av dyrka og dyrkbar jord

Vi har studert tallmaterialet for hele perioden fra KOSTRA-rapporteringen startet opp i 2005 til i dag. Vi er et lite fylke med små absolutte tall og store variasjoner mellom år. Det er nok ikke noen statistisk sikker utvikling, men vi mener nå vi kan se en tendens mot lavere omdisponering av dyrka jord. Tallene er ikke direkte sammenlignbare med tidligere år.

Aktivitet og utfordringer i dialogen med kommunene

Dialogen mellom Fylkesmannen og kommunen er tett og god i Vest-Agder, både i embetsledelsens kontakt med ordførere og rådmenn, og i det løpende arbeidet på faglig nivå. Vi har prioritert rollen som kompetansesenter både på landbruks- og planområdet. De nasjonale målene om å ivareta jord- og kulturlandskapsressursene er vel kjent i kommunene, og legges i hovedsak til grunn ved utarbeidelse av overordnede planer. Landbruksavdelingen har vært enig med kommunene i at det har vært riktig å sette av noe dyrket areal til sentrumsutvidelse i flere planer de senere år, mot at øvrige arealer gis langsiktig vern, og alternative utbyggingsretninger klargjøres der byggepresset er stort. Uenighet mellom embetet og kommunene er i hovedsak knyttet til respekten for vedtatt plan, sentrert rundt dispensasjoner som både prinsipielt og konkret strider tydelig mot jordvernet.

Interessen for kulturlandskapet er god, og folk er opptatt av å holde landskapet åpent. Det er likevel generelt vanskelig å få reflektert kulturlandskaphensynet i kommuneplanene på en konstruktiv måte. Det er behov for konkret veiledning og ev. utviklingsprosjekter om dette.

Jordvern - utviklingstrekk og virkemiddelbruk

FMVA har hovedfokus på at jordvernkonflikter løses best gjennom god planlegging, med analyse av ulike lokaliseringer og klare begrunnelser for de omdisponeringer som foreslås. Vi legger de største ressursene i oppfølgingen av de kommuner som har både stort byggepress og gode sentrale jordbruksarealer hvor det kan dyrkes matkorn.

Det er vårt klare inntrykk at jordvernet er styrket betydelig sammenlignet med tidligere tider, og at det relativt strenge regimet de siste 10 år har gitt resultater i form av en mer bevisst arealforvaltning i de fleste kommunene.

Vårt argument har vært at vi i Norge har nedbygd svært store arealer de siste 50-60 år. Skal denne trenden snus med varig virkning, må vi gjøre noe annerledes fra nå av og framover enn det vi har gjort før. Siden tap av jord til samferdselsformål og noe sentrumsutvidelse mm. vanskelig kan unngås, er det helt sentralt at vi slutter å legge "vanlige" boliger og næringsvirksomhet på dyrket mark. Dette er formål som lettest kan plasseres på mindre verdifull grunn hvis man jobber godt med kommuneplanen. Hvis ikke jordvernet prioriteres når det er konflikt, så er det ikke jordvern, men fritt fram. Kommunene har i hovedsak hatt forståelse for denne argumentasjonen.

Utvalgte kulturlandskap i jordbruket

Arbeidet med vårt nasjonalt utvalgte kulturlandskap Vest-Lista er ajour, og er et svært positivt prosjekt. I 2014 var vi vertskap for den nasjonale nettverkssamlingen 27.-28. august.

I 2014 har vi fokusert mer på formidling, og det er bl.a. åpnet en kulturlandskapsutstilling. Videre er hovedtiltakene *rydding og gjerding av gammel kulturmark* og *restaurering av steingjerder og bygninger*. Det er etablert billedokumentasjon som viser tilstanden før og etter tiltakene.

Alle midler er disponert. Det er rapportert utfyllende om dette i eget brev til SLF.

Landbruksrelaterte innsigelser etter plan- og bygningsloven

I 2014 fremmet landbruksavdelingen innsigelse i 3 plansaker ut fra landbrukshensyn, dvs. jordvern.

Den ene går på utbygging på dyrka jord i kommuneplan, samt at det er i strid med utbyggingsstrategien i planen. Den andre var på grunn av dårlig utnyttelse av sentrumsarealer. Som det går fram ovenfor, har en i overordna planer avgitt noe dyrka mark til sentrumsformål i seinere tid. Når dette skal detaljplanlegges har det noen steder vært lite forståelse for at en må utnytte arealene godt. Det har til dels vært planlagt vanlige eneboliger på dyrka mark i slike sentrumsområder. Vi har da reist innsigelse til slike planer. Vi har også en slik plan under behandling nå. Den tredje innsigelsen var til et større hytteområde der det var tatt dyrka jord til utbygging. Vi mente dette var helt unødvendig, da det var mange alternative arealer som kunne bygges ut.

Fylkesmannen påklaget 3 dispensasjonsvedtak i kommunene etter pbl med landbruksfaglig begrunnelse i 2014. 2

gjelder spredt boligbygging på dyrket mark i de aller beste områdene i jordbrukslandskapet i områder med stort utbyggingspress. I den ene av disse har kommunen imøtekommet vår klage og avslått søknaden. Den andre ser ut til ikke å være behandlet enda. Den tredje saken gjelder kulturlandskaps hensyn i nasjonalt utvalgt kulturlandskapsområde.

24.2 Samfunnsplanlegging

Landbrukets arealinteresser i samfunnsplanleggingen

De dominerende plansakene har også i 2014 vært planlegging av ny E39 gjennom fylket. Fylkesmannen bidrar aktivt til arbeidet, og har fokus på å sikre framdrift i prosessen. Vi vektlegger tidlig medvirkning og forutsigbarhet. Landbruk og jordvern synes ikke å bli avgjørende for valg av hoved-trase-alternativ på noen av strekningene. Jordvernet må likevel tas hensyn til ved valg av kryssløsninger og tilførselsveier både i Søgne, Mandal og Lyngdal. For tre delstrekninger kommer kommunedelplaner på høring i 2015.

Kommuneplan for Lyngdal har også vært en viktig sak. Selv om vi hadde noen innsigelser til denne, har vi hatt en god dialog med kommunen i prosessen, og det er tatt mer hensyn til jordvern nå enn ved tidligere planprosesser her.

Vi bruker betydelige ressurser på dialog med kommunene om kommuneplanarbeidet generelt, og jordvernet spesielt. Dette er tema på møter og samlinger, inkl. egne arealpolitiske samlinger sammen med fylkeskommunen. Vi deltar også i regionalt planforum.

Etter sterk vektlegging over tid fra vår side, mener vi nå at kommunene har høy bevissthet om Regjeringens vektlegging av jordvern og de aktuelle målsettingene. Det er svakere bevissthet om å bruke kommuneplanen aktivt for å tilrettelegge for at landbruket kan utvikle seg som næring, og for å gjøre konkrete og forpliktende grep for kulturlandskapet. Det er liten interesse eller forståelse i kommunene for å utpeke kjerneområder for landbruk, men "hensynssone landbruk" etter den nye planloven er mye brukt. Det er stort sett forståelse for at dette bør inn i planene.

I vekstområdene tror vi bindende langsiktige arealplaner for regioner av flere kommuner er en mulighet. Et slikt planarbeid er tidligere vedtatt som bindende regionplan for 7 kommuner i Kristiansandsregionen (Knutepunkt sør). Fylkesmannen har bidratt betydelig i arbeidet og gitt klar støtte til hovedgrepene i planen. Det ser ut til at denne fungerer godt som føring for kommuneplanene som skal rulleres i forhold til jordvern. Det ser ut til å være vanskeligere å styre hva slags næringsvirksomhet som skal utvikles i ulike områder.

Utpeking av framtidige utbyggingsretninger er et avgjørende grep i de fleste sentrumsområder. Koplingen mot infrastruktur er sentral mange steder, jf. Gandsfjordbrua i forhold til "Grønn strek" på Jæren. Vi vil oppfordre sentrale myndigheter til å bidra til at tilsvarende arbeid med interkommunal plan eller fylkesdelplan kan komme i gang i Lister-regionen, hvor konfliktene mellom utbygging og jordvern, natur og kulturminnevern er akutte med det utbyggingsmønsteret som har vært hittil. Det er også viktig at fylkesdelplan og RPR for kjøpesenter ikke slår negativt ut for jordvernet gjennom å hindre nødvendige nye plangrep ifht. jordvern.

Verneplaner, energisaker og konsekvensutredninger

Vi har et positivt og konstruktivt samarbeid med miljøvernavdelingen om forvaltningsplan for landskapsvern-området for ytre kystsoner og revisjon av skjøtselsplan for Lista-strendene landskapsvern-område. Det er skrikende behov for midler til skjøtsel av disse områdene gjennom å opprettholde landbrukets drift - over begge sektorenes budsjetter. Arbeidet sees også i sammenheng med Vanndirektiv-arbeidet. Det er økende fokus på, og godt samarbeid om, næringsutvikling knyttet opp mot verneområdene både i fjellet og langs kysten.

Arbeidet med frivillig vern av skog er inne i et meget godt spor i hele AT Skog-området. Landbruksavdelingen deltar aktivt og i tidlig fase i arbeidet med å planlegge nye hovedveier, bl.a. ny vei til Kjevik flyplass i konflikt med ypperlige hagebruksarealer og "E39 Søgne - Ålgård". Det pågår ikke andre større vernesaker eller KVU-saker for tiden.

Energisaker - et stort paradoks

Det kommer nå mange og til dels meget store energisaker til behandling i embetet under overskriften "Europas Grønne Batteri", hvor vårt fylke er i kjernen av aktiviteten. Det er en stor utfordring å gi disse sakene en forsvarlig behandling. Dette gjelder vindkraft, pumpekraft og overføringskabler med svært store dimensjoner, og samfunnsvirkninger som feier mye av det vi holder på med innenfor pbl-området totalt av banen. Embetsledelsen

har støttet opp om fylkeskommunen og kommunene i Listerregionen som har vært meget aktive mot NVE og OED med sikte på å få til bedre prosesser og mer lokal medvirkning i disse sakene.

Mangel på samlet plan for vindkraft er et problem også for landbruket, både som næring og som grunneiere - arealbeslaget er stort, prosjektene mange, og muligheten til å rangere og sammenligne prosjekter begrenset. Manglende kopling mot kommuneplan og reguleringsplan gjør samordning med annen virksomhet vanskeligere.

24.3 Klimautfordringene

Skogbruksplanlegging - miljøtiltak

Rapportering om skogbruksplanlegging og miljøtiltak er foretatt via TSKOG. Flere skogplanprosjekter ble avsluttet. Kun ett miljøtiltak er registrert og rapportert.

Bruk av trevirke og satsing på bioenergi

Vest-Agder har ikke vært i front innen bioenergi. Aktiviteten er nå økende, særlig i Listerregionen. Det er omsøkt bygging av et større biogassanlegg i Farsund. Vedproduksjon er en viktig tilleggsnæring i Vest-Agder, selv om markedet det siste året er noe mindre enn tidligere.

Nytt bioenergi-prosjekt: I 2014 ble det etablert et nytt fylkesovergripende bioenergi-prosjekt i samarbeid mellom Fylkesmannen og fylkeskommunene i Telemark, Vestfold, Aust- og Vest-Agder. Regionplan Agder har som mål at Agder i 2020 «skal være en internasjonalt ledende region for klimavennlig produksjon og distribusjon av fornybar energi». Landbruket skal også bidra til dette, jf vårt regionale bygdeutviklingsprogram (RBU). Bioenergi er satt på dagorden i planer og i politiske mål i regionen. Dette til tross er aktiviteten lav så langt, regionen er fortsatt umoden, og har bruk for mer informasjon og mobilisering for å få til en overgang til fornybar energi gjennom bruk av bioenergi. Prosjektets første år vil evalueres i slutten av februar 2014.

Et nytt prosjekt som viderefører tankene fra tidligere prosjekter med mål om å bidra til økt aktivitet innen bioenergi, kan derfor være et godt virkemiddel for å nå politiske mål, og realisere mer bioenergi i regionen.

Prosjektet "Agder Wood" har vært en flerårig satsing som skulle bidra til å løfte frem nyskapende fremtidsrettede bygg i tre som forbilder og kunnskapsbase for andre byggeprosjekter. Prosjekteiere har vært Vest- og Aust-Agder fylkeskommuner og Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder. Det er gjennom prosjektperioden kommet opp mange gode pilotprosjekter for energieffektive bygg, med hovedvekt på trebruk. Agder Wood har samarbeidet tett med arkitekter, bedrifter, utbyggere og produsenter med å stimulere til gode forbildeprosjekter innenfor vår hovedsatsing på energi og tre.

Prosjektet hadde en varighet fra 2010 til utløpet av 2014. Det vurderes å videreføre arbeidet.

Prosjektet "Trebiennalen" videreføres som et arrangement i regi av FM Aust-Agder, Aust- og Vest-Agder fylkeskommune og Innovasjon Norge. Formålet med Trebiennalen er å etablere en arena for å utvikle Agder til en ledende treregion, og arrangementet er nå blitt en tradisjon. Oppmerksomheten rettes både mot tradisjonelt trebyggeri og hvordan stimulere til fremtidsrettet bygging i tre gjennom en konferanse hvert andre år. Agder har en synlig tradisjon med å bygge i tre, spesielt kan det vises til sørlandsbyene og til den unike bebyggelsen i uthavnene. Hovedmålsettingen i dette formidlingsarbeidet er generelt å stimulere til:

- Mer bruk av tre
- Bedre bruk av tre
- Ny og innovativ bruk av tre.

Klimatiltak i landbrukssektoren

Klimahensynet og det globale mat/klima-perspektivet utnyttes som argument i arbeidet med å sette landbruk på dagsorden, og få til holdningsendringer og satsing på framtida innen både jord- og skogbruk. Poenget med at skogen binder CO₂ begynner å bli allment kjent, og inkluderes i kommunale handlingsplaner. Spesielt i Listerregionen arbeides det godt med klima- og energiplaner for kommunene.

Etter godkjenning i Miljødirektoratet ble Vest-Agder et prøvefylke for klimaarbeidet. Landbruksavdelingen deltar i prosjektet og har der fokus på landbruksvei og utfordringer med erosjon/skade grunnet økt avrenning. Vi ønsker at NVE og deres kompetanse i større grad en tidligere skal brukes i arbeidet rundt planlegging av nye veianlegg. Det planlegges å overføre kunnskapen videre ut i kommunene.

Biogass og biogassanlegg

I Lista bondelag (prosjekteier) har det over lang tid vært arbeidet med om hvordan man kan utnytte gjødsla til å lage biogass samtidig som man reduserer landbrukets klimaavtrykk. Lista er det området i Vest-Agder som trolig har de beste forutsetninger grunnet tetthet av husdyr. Høsten 2014 fikk Farsund kommune søknad om bygging av biogassanlegg på ei tomt i Lista fly- og næringspark. Det er også gitt positive signaler fra Innovasjon Norge og ENOVA om medvirkning i et hovedprosjekt der målet er å realisere anlegget. En mulig etablering kan skje i 2015.

Tiltak mot luftutslipp

I det den reviderte planen for Regionalt miljøprogram i 2013 er det lagt inn tilskudd til miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel. Dette virker både mot avrenning til vann, og mot utslipp av ammoniakk m.m. til luft. I 2014 hadde vi søknader for 8.019 dekar med slik spredning, og treffer dermed nokså nøyaktig den tildelte kvoten på en halv million kroner til dette. Tiltakene fordeler seg med 4 819 dekar på nedfelling eller nedlegging med moderne utstyr, og 3 200 dekar med vanlig spredning men nedmolding innen 2 timer. Rask nedmolding skal i følge Landbruksrådgivningen ha minst like god effekt som de andre tiltakene.

Vi har ikke kalkulert effekten av tiltaket, da vi antar at dette mest effektivt kan gjøres på nasjonalt nivå. Vi vil også bemerke at dette er tiltak som ikke kan kontrolleres, og i praksis er rent tillitsbasert.

Tilskuddet til grøfting vil også kunne bidra til reduserte klimagassutslipp gjennom å redusere jordas utslipp av lystgass. Til tross for et stort dreneringsbehov brukte Vest-Agder bare ca. 30% av tildelte tilskuddsmidler i 2014. Drenering er kostbart, og det er formålstjenlig å øke tilskuddssatsene. Dette kan gjøres uten at tildelte midler til fylket økes.

24.4 Produksjon av miljøgoder og reduksjon av forurensninger

Prioriteringer og måloppnåelse i regionalt miljøprogram (RMP)

I Vest-Agder er hovedfokus for regionalt miljøprogram (RMP) å motvirke gjengroing, og sikre skjøtsel av de mest verdifulle kulturlandskapene med bygninger, kulturminner og biologisk innhold. Vannforurensning er, med unntak av mindre lokale vannforekomster, ikke et vesentlig problem. Vi mener bestemt at programmet gir gode resultater.

Fylkesmannen har i samarbeid med kommunene valgt ut verdifulle, men marginale kulturlandskap for ekstra tilskudd og økt oppmerksomhet i kommunalt planverk. Denne prioritering fungerer godt i noen kommuner, men det er vanskelig å finne objektive kriterier, og ordningen er omstridd.

Etterspørselen etter tilskudd til miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel samsvarer godt med tilskottssatsene og tilgjengelige midler.

SMIL-ordningen

Innmeldt behov for SMIL-midler i 2014 fra kommunene (3,5 mill.kr) var som tidligere år større enn tildelte midler fra SLF (2,8 mill.kr). De fleste kommuner har konkrete søknader til behandling, og Fylkesmannen har ved tildelingen prioritert kommuner med høyt aktivitetsnivå og god forvaltning av tilskuddsordningen. Tildelingene var fra 50 000 kr til 450 000 kr. Tiltak for restaurering av gammel kulturmark, andre kulturminner/-miljøer samt verneverdige bygninger dominerer. Flere av tiltakene senere år har vært del av større prosjekter hvor målet er å se på helheten i spesielle kulturmiljø; både bygninger, kulturminner og landskap. Dette arbeidet skjer i nært samarbeid med kulturminneforvaltningen i fylket. Vi oppfordrer likevel kommunene til å prioritere strengere, for å få fram tydelige og varige prosjekter heller enn å spre midlene utover på mange små tiltak. Ved årets slutt var det ikke midler igjen på årets SMIL-kvote. Det ble totalt innvilget kr 3,14 mill. som også omfatter inndratte midler.

Vi følger kommunene tett gjennom tildelingsbrev og oppfølging, hvor inndragning og omfordeling av ubrukte midler gjennomføres. Dette har sikret en raskere sirkulasjon av midlene. Alle kommunene har reviderte strategier for forvaltningen av SMIL-midlene.

Også i 2014 oppfordret vi kommunene til å være pådrivere for restaurering og merking av gamle ferdselsveier og vurdere universell utforming av disse der dette er mulig, etablering av store og godt arronderte beiteareal i prioriterte områder, gjerne på tvers av eiendomsgrenser, og registrering og restaurering av jordkjellere. Det har

vært ekstra interesse for restaurering av jordkjellere i vestre del av fylket der historielagene er aktive. Dette har vært i samarbeid med kulturminneforvaltningen.

I RMP for landbruket i Vest-Agder 2013-2016 legges det vekt på at det skal være god sammenheng mellom prioriteringer i RMP- og SMIL-ordningene. Kommunene er derfor oppfordret til å innarbeide prioriteringene i RMP ved revisjon av plandokumentene og prioritere søknader som ligger innenfor RPM-områder. Fylkesmannen har tidligere utarbeidet forslag både til generelle strategier og til retningslinjer, for å hjelpe kommunene i dette arbeidet.

Vanndirektivet

Landbruksavdelingen har fulgt med på arbeidet med vanndirektivet, og deltatt på møter i Vannregionutvalget samt på mer fagrelaterte møter i de enkelte vannområder. Landbruksforvaltningen lokalt har også vært involvert i arbeidet i vannområdene. Det er et stort arbeid som gjøres i vanndirektivarbeidet, og det brukes totalt mye administrative ressurser til dette. Vi håper arbeidet følges opp med tilskudd til konkrete tiltak.

I Vest-Agder var Otra-vassdraget valgt ut i første periode. Tiltaksplanen viser at utslipp fra landbruk er en helt ubetydelig faktor i dette vassdraget. Det er heller ikke konflikter knyttet til uttak av vann til vanning eller annet. Det er nå satt i gang arbeid med andre runde planarbeid for dette vassdraget.

Det er utarbeidet regional plan for vannforvaltning i vannregion Agder. Det er også utarbeidet regional tiltaksanalyse som bygger på tiltaksanalyser for de enkelte vannområder i regionen. Den regionale planen er nå på høring, og vi har uttalt oss til denne. I regional plan har en prioritert 5 områder. Det er forsuring, krypsiv, vannkraftregulering, forurensa sedimenter og fremmede arter. Landbruk er altså ikke prioritert. I tiltaksanalysene for de enkelte vannområder er det imidlertid avrenning fra landbruk tatt med på linje med andre temaområder.

I Vest-Agder er sur nedbør og kraftutbygging de viktigste påvirkningene, og bortsett fra et par mindre områder er det ikke problemer med fosforverdiene. Derimot er nitrogenverdiene så høye og økende at svært mange vannforekomster står i fare for å ikke nå vannforskriftens mål om å komme i god tilstand. Det er store langtransporterte tilførsler av nitrogen i våre områder, og antatt høy bakgrunnsavrenning. Deler av økningen forklares også ved organisk bundet nitrogen, og det er usikkert om denne nitrogenformen utgjør et stort problem. En betydelig del kan skyldes avtagende forsuring og klimaforandringer. Det er satt i gang noe tiltaksovervåkning/vannprøvetaking for å få bedre grunnlag for tiltak. Det er også bestilt en tilførselsanalyse fra NIVA.

Landbruksavdelingen mener datagrunnlaget om tilstand, og om kildefordeling av nitrogentilførselene, foreløpig ikke er godt nok til å kunne pålegge landbruksnæringen nye tiltak. I et allerede grasdominert og relativt ekstensivt jordbruk er det også usikkert om vi har aktuelle tiltak som vil ha vesentlig effekt på nitrogenavrenningen. Foreslåtte tiltak overfor landbruket går derfor mest på opplysning og holdningsskapende arbeid, samt styrket overvåkning av vanntilstanden.

Enkelte steder med intensivt jordbruk, bl.a. på Lista, har man helt lokalt noe større problemer med nitrogen, fosfor mm. Her vil flere tiltak være aktuelle.

Det arbeides fra landbruksavdelingens side med å minske avrenning fra landbruk gjennom det ordinære arbeidet med landbrukets ulike miljø og tilskuddsordninger.

Miljøplaner

Det er krav om miljøplan trinn 2 for å få tilskudd til enkelte ordninger over RMP, og dette kravet følges opp. Vi har valgt å legge hovedvekten i vår egen innsats på å sikre gode og konkrete skjøtselsplaner der det gis tilskudd til skjøtsel av artsrik slått- eller beitemark og kystlynghei. Forskrift om miljøplan er avvirket fra 2015, men krav om gjødslingsplan videreføres. Stadig økende avstander til leiejord og pressede arbeidsforhold, innebærer at det kanskje er grunn til å tenke på husdyrgjødselhåndtering som kontrolltema framover.

Tilskudd fra regionalt miljøprogram utbetalt 2014 etter søknadsomgang 2013 - kroner utbetalt til hovedområder

Embeter	Kulturlandskap	Biologisk mangfold	Kulturmiljøer og kulturminner	Friluftsliv og tilgjengelighet	Avrenning til vassdrag og kyst	Utslipp til luft	Plantevernmiddel	Andre miljøtiltak
FMVA	4570364	431836	381813	40520	475145	555600	0	0
Sum	4570364	431836	381813	40520	475145	555600		

24.5 Økologisk landbruk

Vest-Agder har også i 2014 hatt felles arbeidsgruppe for økologisk landbruk med Aust-Agder der sentrale aktører er representert. Hovedmålene i handlingsplanen for økologisk landbruk er i utgangspunktet implementert i Regionalt Næringsprogram, og tidligere egne handlingsplanmidler ble overført til BU-midlene i 2014. Det ble satt av kr 250 000 til søknader knyttet til økologisk landbruk. I følge Saturn ble det brukt kr 232 500. Det ble gitt følgende tilskudd:

- Klimaalliansen: "Økologisk bydyrkingshage" på Grønt senter og Majobokurs, kr 25 000
- Agder Bær og Grønt: "Økobær på Agder" kr 50 000
- Norsk Landbruksrådgivning Agder (NLR Agder): "Kløver i enga" kr 97 500
- Oikos Agder: Infostand og "Åpen økologisk gård" kr 60 000

I tillegg er det tildelt kr 50 000 til den økologiske delen av prosjektet "Ny giv i sauehaldet" i regi av VA Sau og Geit og NLR Agder. Denne tildelingen er registrert som en ordinær BU-søknad.

Totalt er det dermed innvilget kr 282 500.

Fylkesmannen deltar med et tilknytningsprosjekt "Økologiske bær på Agder og forbrukernes prissensivitet"/ "Økobær på Agder" til og i samarbeid med Foregangsfylket for frukt og bær. Prosjekteier er Agder bær og grønt. Hovedfokus i 2014 var produksjon og salg av økologiske jordbær. Prosjektet videreføres i 2015.

Det er fortsatt reduksjon i antall økoprodusenter, og godkjent økoareal er redusert. Godkjent økologisk areal utgjør nå 3 % av det totalte jordbruksarealet i drift i fylket. Dette virker paradoksalt siden interessen for økologiske og kortreist mat øker.

Ressursrapportering

Resultatområde Kapittel 0525 Fagdep.

Oppgaver under LMD kr 8 265 935,10 kr 0,00

Sum: kr 8 265 935,00 kr 0,00

Kunnskapsdepartementet

Resultatområde 31 Forvaltningsoppgaver - barnehagen og grunnsopplæringen

31.1 Tilsyn

Barnehage

Fylkesmannen har gjennomført tilsyn i fire kommuner og igangsatt tilsyn i to kommuner. Alle tilsyn var egeninitierte og var rettet mot kommunen som barnehagemyndighet.

Stedlig tilsyn er gjennomført i Åseral, Lindesnes, Kvinesdal og Audnedal. Tema for disse tilsynene var:

- Kommunens plikt –jf. bh §§ 8 og 16 belyst gjennom forskrift om pedagogisk bemanning § 1 Norm for pedagogisk bemanning og § 3 Midlertidig dispensasjon
- Kommunen som godkjenningmyndighet, barnehageloven §§ 10 og 11
- Kommunens samordnet opptaksprosess § 12
- Kommunens håndtering av regelverket om rett til barnehageplass, barnehageloven § 12a

Skriftlig tilsyn er igangsatt i Farsund og Mandal. Tema : Undersøke om kommunen som barnehagemyndighet etterlever de rettslige kravene som er satt når det gjelder til å fatte vedtak om tilskudd til godkjente ikke-

kommunale barnehager, jf barnehageloven med forskrift om likeverdig behandling ved tildeling av offentlige tilskudd til ikke-kommunale barnehager (tilskuddsforskriften), og forvaltningsloven.

Fylkesmannen hadde et aktivitetskrav på 16 poeng, vi har innfridd 12. Som nevnt har vi igangsatt to skriftlige tilsyn (4 poeng), men på grunn av ressursituasjonen klarte vi ikke å slutføre disse i 2014. Tilsynene vil bli avsluttet i løpet av februar 2015.

Risikovurdering som lå til grunn for valg av tema:

De fire kommunene som ble valgt ut til å få stedlig tilsyn i år, var de som gjensto på dette feltet. Vi har hatt fokus på om kommunen som barnehagemyndighet via sitt tilsyn har hatt god kontroll med bemanningen - pedagogtettheten. Tradisjonelt har det vært mange delte plasser i barnehager i Vest-Agder, og flere barnehageeiere har sett pedagogkravet opp mot plasser og ikke antall barn. Derfor har dette vært tema for alle våre 15 kommuner. Likeledes er kommunen som godkjenningsmyndighet et anbefalt tema fra sentralt hold, samt at Fylkesmannen i Vest-Agder så det som meget hensiktsmessig å få inngående kjennskap til tenkning og praksis vedrørende kommunens godkjenning av barnehager i alle våre kommuner.

Tilsyn etter forskrift om likeverdig behandling er et skriftlig tilsyn med mål å øke rettsikkerheten i forhold til saksbehandlingen og beregningen av det kommunale tilskuddet til de ikke-kommunale barnehagene. Kommunene er valgt ut ifra en risikovurdering knyttet til erfaringer gjort gjennom klagesaksbehandling. Dette er det første tilsynet vi gjør på dette området. Tilsynet er krevende både som følge av generell liten erfaring med tilsynet hos embetene, og kompleksiteten på saksområdet. Tilsynet er igangsatt, men ikke avsluttet

Å veilede og føre tilsyn om kommunenes etterlevelse av reglene i Forskrift om pedagogisk bemanning er et særlig viktig og aktuelt tilsynsområde.

Fylkesmannen i Vest-Agder har nå gjennomført tilsyn og veiledning i alle 15 kommunene om de nevnte tilsynsystema. Vår klare oppfatning er at kommunene har fått en større forståelse for reglernes innhold, og at etterlevelsen er bedre.

Opplæring

Fylkesmannen har gjennomført FNT i tre kommuner (Marnardal, Vennesla og Sirdal). Vi hadde tilsyn med tre skoler, en i hver kommunene . De kommunene som ble valgt ut tilhører tre ulike regioner. Veiledning i forkant av tilsynene ble gjennomført i den kommunen som skulle ha tilsynet, men hele regionen ble invitert til å delta. Fylkesmannen fikk god tilbakemelding etter disse møtene.

Gjennomføringen av tilsynene ble satt i gang i høst. På grunn av ressursituasjonen i avdelingen ble tiden for knapp til å få rapportene ferdig før årsskiftet. To av kommunene fikk sluttmøte og foreløpig rapport i desember. Den siste kommunen fikk sitt sluttmøte og foreløpig rapport i januar.

Vi har i tillegg gjennomført egeninitierte tilsyn med fem kommuner, alle disse er skriftlige tilsyn. Tre kommuner har fått tilsyn etter oppl § 2-8 Særskilt språkopplæring, to av kommunene har fått tilsendt foreløpig rapport, endelig rapport skal gjøres ferdig nå i februar. Den tredje av kommunene hadde fått forlenget fristen med innsendelse av dokumentasjon og denne rapporten er påbegynt, men ikke ferdig. To kommuner ble kontrollert etter oppl § 2-9 Ordensreglementet. Begge tilsynene ble avsluttet høsten 2014.

I vår innmelding av aktivitetskrav hadde vi planlagt to skriftlige tilsyn vedr spesialundervisning (forvaltningstilsyn) og lagt en plan på å kunne gjennomføre tre hendelsesbaserte tilsyn. Vi ble gjort kjent med at fylkesrevisjonen hadde gjennomført et forvaltningstilsyn med spesialundervisning i videregående opplæring i 2013/2014. Det ble derfor naturlig å utsette vårt planlagte tilsyn med fylkeskommunen på dette temaet til 2015 og se på oppfølgingen i de videregående skolene etter fylkesrevisjonens rapport. På grunn av ressursituasjonen fant vi ikke tid til å omprioritere til et alternativt tilsyn i 2014.

Vi har ikke innfridd aktivitetskravene dette året. På grunn av ressursituasjonen i embetet ble det ikke nok tid til å få gjennomført alt. Embetet har gjennomgått en OU-prosess der en av endringene var at vår avdeling fra 1. januar 2015 ble ny Utdanings- og barnevernsavdeling. Utdanningsdirektøren avsluttet sin tjeneste 20. ma,i og ny utdanningsdirektør tiltrådte sin stilling 1. januar 2015. Hele høsten hadde vi derfor vakanse på 100%.

Når det gjelder forvaltningstilsyn, er det et bevisst valg at vi ikke har gjennomført tilsyn på dette området. Fylkesmannen ser bla. via sine tilsyn at forvaltningskompetansen i kommunene trenger å bli bedre. Vi har vurdert det slik at vi i stedet for å føre tilsyn med kommuner på dette feltet, heller vil tilby opplæring. I den forbindelse har vi tatt et initiativ til å skolere en region i forvaltningskompetanse. Dette er et samarbeid mellom kommunene

og Fylkesmannen og en av våre jurister er ansvarlig for opplegget.

For de felles nasjonale tilsynene har vi hatt tilsyn i små kommuner med små skoler. Vi valgte ut Sirdal, Vennesla og Marnardal, en kommune i hver region i Vest- Agder.

De tre kommunene som fikk oppfølgingstilsyn etter opplø § 2-8 i 2012, ble valgt ut fordi vi tidligere har hatt tilsyn med disse kommunene. Alle 15 kommunene i Vets-Agder hadde tilsyn etter opplø § 2-8 i 2010 og alle hadde fått flere pålegg. De tre kommunene ble tilfeldig valgt ut til å ha oppfølgingstilsyn i 2012. Det ble satt i gang oppfølgingstilsyn i 2012, men dette ble ikke slutført fordi vi så det uhensiktsmessig å fortsette siden situasjonen ikke hadde endret seg etter det første tilsynet. Vi har nå slutført tilsynet og kommunene er blitt bedre, men har fremdeles mangler.

Vi gjennomførte tilsyn med kommunene Audnedal og Lyngdal om ordensreglementet - opplø § 2-9. Det var behovet for å spre tilsynsbelastningen noenlunde jevnt mellom kommunene i fylket som var årsaken til at de to kommunene ble valgt ut. I forhold til risikovurdering var det ingen kommune som utpekte seg spesielt.

Vi avsluttet i 2014 tilsyn med fylkeskommunens rutiner ved **heving av lærekontrakter/opplæringskontrakter**. Tilsynet avdekket at det ikke var utarbeidet rutiner eller gitt tilstrekkelig opplæring om regelverket til de som skulle ivareta dette.

31.2 Klagesaksbehandling

Klagesakene har i hovedsak vært behandlet innen tre måneder hos FM. I flere saker er det mangelfulle opplysninger og svak saksbehandling fra underinstansen, som i de fleste klagesaker er rektorer. Vi ser et stort potensial for å øke forvaltningskompetansen hos skoleeiere og skoleledere. Dette vil vi ta større ansvar for i 2015.

Det har vært færre klager på **barnehageområdet**. Forklaringen på dette kan være at vi er aktive med veiledning til kommunene.

Antall klager etter **forskrift om likeverdig behandling** holder seg på samme nivå som fjoråret, men har vist seg å være svært tidkrevende å behandle med tanke på regelverksavklaringer, samt flere runder med saksopplysninger mellom partene.

Standpunktkarakter fag og orden og oppførsel

Sammenlignet med år 2012 og 2013 har vi hatt en fordobling av antall klager på standpunktkarakterer. Totalt behandlet vi 45 klager, en av disse klagen var på oppførsel. 37 fikk medhold. Selv om vi kan se en forbedring på noen skoler når det gjelder faglærers begrunnelse for den fastsatte standpunktkarakter, er det fremdeles mye igjen før vi kan si at vurderingsforskriften etterlevs.

En tendens er at flere og flere skoler setter opp karakteren til den eleven som har fått medhold. Vi er i tvil om i hvor stor grad vurderingen blir gjennomgått på nytt eller om skolen bare velger å gi en høyere karakter når eleven har fått medhold.

Fylkesmannen har årlig møter med kommuner og rektorer der vi veileder om eksamen og standpunktkarakterfastsetting. Mange kommuner deltar i "Vurdering for læring" og vi ser at prosjektet har hatt positiv virkning på de som er engasjert. I sør-vest nettverket (vurderingsarbeid) utveksler vi erfaring og veileder hverandre i dette arbeidet. I fellesskap har vi utarbeidet en veileder om standpunktkarakterfastsetting som vi årlig reviderer.

Vi behandlet en klage på karakter i oppførsel. Klager fikk medhold og vi endret karakter fra Ng til G. Kommune og skole ba om møte med oss for å få avklart hva vi hadde vektlagt. Det ble et nyttig møte for begge parter.

Klager på **skoleplassering** har vi år sett i tilfeller der nær- skolen har sprengt kapasitet, og eleven av den grunn

plassert på den nest nærmeste skolen. Vi har også klager på skoleplassering i tilfeller der foresatte vil at barnet skal få plass på en skole i et område de ønsker å flytte til, men ennå ikke har funnet bolig i.

De fleste **9a-sakene** har det til felles at det mangler selvstendig vurdering av elevens situasjon basert på elevens egen beskrivelse. Fylkesmannen må i de fleste sakene be om at eleven blir hørt. Videre er det i de fleste saker satt i verk samtaler med eleven, evt. andre elever som tiltak, uten at formålet med disse samtalene er konkretisert. Dette gjør det vanskelig å vurdere egnetheten av tiltaket. Noen saker er også preget av voksen-konflikter.

I tillegg til alternativene i skjemaet har Fylkesmannen behandlet klager på **fritak fra aktiviteter, bytte av fremmedspråk og undervisning i hjemmet**.

Vi har avslått klager på **utvidet rett til videregåendeopplæring** i to saker hvor det var søkt utfra andre kriterier enn de som gir rett etter loven. Det kan se ut som om fylkeskommunen gir utvidet rett for å unngå å ta inn søkere uten rett.

Når det gjelder **skoleskyss** har antall klagesaker holdt seg på samme nivå som ifjor.

Vi har behandlet en klage som gjelder **grunnopplæring for voksne**, avslag på krav om enkeltfag på videregående nivå. Vedkommende har dokumentasjon på fullført tilsvarende nivå fra eget hjemland.

Klage i grunnskolen (opplæringsloven med forskrifter)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Standpunkt (fag og orden og oppførsel)	42	37	5	0	0	
Spesialundervisning, § 5-1	6	3	1	2	0	
Grunnskoleopplæring for voksne, § 4A-1	1	0	1	0	0	
Bortvisning, § 2-10	1	0	1	0	0	
Permisjon fra opplæringen, § 2-11	7	1	6	0	0	
Skoleplassering, § 8-1	3	0	3	0	0	
Psykososialt skolemiljø, § 9a-3	9	4	3	2	0	
Sum	69	45	20	4		

Klage i videregående opplæring (opplæringsloven med forskrifter)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Rett til ett/to ekstra år i vgo, § 3-1 femte ledd	2	0	0	0	2	
Sum	2	0	0	0		

Klage i forbindelse med spesialpedagogisk hjelp til barn under opplæringspliktig alder (opplæringsloven)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Spesialpedagogisk hjelp, § 5-7	2	1	1	0	0	
Sum	2	1	1	0		

Type Klage	Medhold/delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Sum
Barnehageloven § 10	0	0	0	1	1
Barnehageloven § 16	0	0	0	0	0
Forskrift om familiebarnehager § 7	0	0	0	0	0
Forskrift om foreldrebetaling § 5	0	0	0	0	0

Forskrift om likeverdig behandling av barnehager i forhold til offentlige tilskudd	0	1	3	1	5
Forskrift om midlertidig og varig dispensasjon og unntak frå utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder § 4	0	1	0	0	1
Forskrift om pedagogisk bemanning § 3	0	0	0	0	0
Forskrift om regnskapsplikt for godkjente ikke-kommunale barnehager § 6	0	0	0	0	0

31.3 Statistikk og kvalitetsvurdering

BASIL

På barnehageområdet har Fylkesmannen oppnådd resultatkravene.

Kompetansen når det gjelder BASIL i kommunene er god, og Fylkesmannen har ikke sett det nødvendig å arrangere egne BASIL-samlinger. Gjennom arbeidet med BASIL får Fylkesmannen økt kjennskap til barnehagene og kommunene i fylket. Fylkesmannen bisto kommunene noe ved behov og særlig i forbindelse med vårt oppdrag med å kvalitetssikre innsamlede data i årsmeldingsskjemaet

GSI

Resultatkravene er oppnådd. Det er etablert fungerende rutiner mht framdrift og kvalitetssikring av data underveis og leveringsfrister er overholdt.

Kompetansen på GSI i embetet oppfattes å være god og har vært stabil over flere år. Utdanningsdirektoratets oppfølging, organisering og involvering av Fylkesmannen i arbeidet sikrer vedlikehold og oppdatert kompetanse.

For tiltak på GSI i 2014 har embetet ikke funnet det nødvendig å avholde felles GSI-opplæring. Skoleeierne klarer i stor grad å utdanne nye brukere på egenhånd. FM har informert om endringer i forkant på utdanningsmøter og veiledet når det har vært nødvendig underveis i innsamlingen.

Med utgangspunkt i tall fra GSI, har Fylkesmannen innarbeidet et årlig tiltak med sjekk av gruppestørrelse sett opp mot tidligere regler for klassesdeling. Skoleeiere som oppfattes å bryte Stortingets forutsetninger for gruppestørrelse, blir tilskrevet og bedt om redegjøre for de faktiske forhold. Effekten av dette tiltaket oppfattes å være at skoleeierne har en bevissthet på både kvaliteten i innrapporteringen i GSI og ressurstilgangen i form av lærerdekning i ordinær undervisning.

Fylkesmannen har deltatt i Sør-vest samarbeidet på GSI (kystfylkene fra Aust-Agder til Sogn og Fjordane). Gruppen har hatt en samling i 2014 og har i tråd med embetsoppdraget levert en evaluering av innsamlingen til Utdanningsdirektoratet.

Skoleporten

Resultatkravet er *ikke* oppnådd. Fylkesmannen har ikke aktivt fulgt opp skoleeierens bruk av Skoleporten i lokalt kvalitetsvurderingsarbeid. Fylkesmannen har ikke oversikt over skoleeierens bruk av verktøyene eller skoleeierens kompetanse i bruk av disse.

Kompetansen i embetet på Skoleporten med tilhørende verktøy oppfatter vi å være god. Av ressurs hensyn har arbeidet med Skoleporten blitt lavt prioritert.

Av tiltak har Fylkesmannen påtatt seg å samle inn alle kommunale tilstandsrapporter og gjøre disse tilgjengelig på vår hjemmeside. Fylkesmannen registrerer at nær alle bruker malen i Skoleporten. Fylkesmannen har også informert/presentert Skoleporten for skoleeierne gjennom den etablerte møteplassen "Utdanningsmøtet".

Fylkesmannens brukerstøttefunksjon på Skoleporten har vært lite etterspurt. Vi regner med at det sier noe om både bruken i sektoren og også brukervennligheten.

Vi har ikke lansert **Statistikkportalen**. Utdanningsdirektoratet holder oss orientert om det videre arbeidet.

Fylkesmannen har iverksatt et tiltak for å gjøre opplæringsstatistikk tilgjengelig for skoleeiere og andre gjennom

publikasjonen *Opplæringsvinduet*. Her bruker vi tall fra GSI, Kostra og Skoleporten til å gi grafiske fremstillinger av tilstanden, hovedsakelig i grunntidningen og brukes i sammenheng med kvalitetsvurdering. Effekten av tiltaket vises blant annet i at skoleeierne nytter *Opplæringsvinduet* som kilde til sine tilstandsrapporter og som grunnlag for politiske drøftinger/beslutninger.

31.4 Informasjon, veiledning og kunnskapsinnhenting

Barnehageområdet

Vi opplever en stor pågang og behov for veiledning. Vårt mål har vært å opptre tydelig, målrettet og effektivt. Samarbeidet med kommunene oppleves som svært godt. Fylkesmannen mener vi har oppnådd våre resultatkrav på området.

I Vest-Agder er det 15 kommuner hvorav ni både har kommunale og private barnehager, mens seks kun har kommunale barnehager. Det er 235 barnehager i fylket. En stor utfordring er å sikre at Fylkesmannens informasjon og veiledning når ut til alle barnehageeiere og andre aktuelle målgrupper.

Alle våre kommuner innfrir plikten til å oppfylle retten til barnehageplass. Flere av kommunene tilbyr plass til alle søkere gjennom hele året. Fylkesmannen har gjennom hele året kommunikasjon med kommunene som omhandler dette

Fylkesmannens barnehagemøter

Også i 2014 har Fylkesmannen arrangert ulike samlinger. På «*Fylkesmannens barnehagemøte – vår 2014*» i april var direktoratets veiledere «Språk i barnehage- mer enn bare prat» og «Barns trivsel – voksnes ansvar» hovedtema. I tillegg til andre aktuelle tema, var det også, som vanlig, en juridisk sekvens, denne gangen var det problemstillinger vedrørende asylsøkerbarn, og flere problemstillinger knyttet til forskrift om økonomisk likeverdig behandling.

«*Fylkesmannens barnehagemøte – høst 2014*» ble avholdt i desember. «Kompetanse for framtidens barnehage» er fortsatt et meget aktuelt dokument. Dette var utgangspunkt for erfaringsutveksling, informasjon om Fylkesmannens tiltak, og om samarbeidet med Universitetet i Agder representert ved studieleder for barnehagelærerutdanningen ved Universitetet i Agder. Det ble informert om igangsetting av ABLU - universitetstiltak knyttet til strategien.

Et tema kommunene hadde ønsket seg, var utfordringer i spenningsfeltet mellom spesialpedagogisk hjelp og annen tilrettelegging knyttet opp til barn med ulik helseproblematikk. Her var også leder for HABU/Sørlandets sykehus til stede. Dette er et meget komplisert område å skulle ivareta for kommunal barnehagemyndighet både økonomisk og juridisk.

Dag 2 var i hovedsak forbeholdt presentasjon av matematikksenteret og dere ulike barnehageprosjekter.

Andre arrangement

Fylkesmannen i Vest-Agder arrangerte *en dagsamling* for private barnehageeiere og kommunene hvor tema var forskrift om likeverdig behandling ved tildeling av offentlige tilskudd til ikke-kommunale barnehager, regel forståelse. Det var stor deltakelse (60 deltaker). Vår oppfatning er at disse samlingene har en meget god effekt vedrørende å informere om – veilede – og bidra til at reglene etterleves i sektoren.

På vegne av Utdanningsdirektoratet arrangerte Fylkesmannen i Vest-Agder i desember *regional KiB-konferanse «Kvalitet i Barnehage»* (Sogn- og Fjordane, Hordaland, Rogaland, Vest-Agder og Aust-Agder). Ca. 85 deltok og bidro med 27 referater fra flere workshop. Sektoren opplevde konferansen som meget vellykket og var svært begeistret for møte med Utdanningsdirektoratet, deres åpenhet og vilje til å lytte til sektoren. Det opplevdes meget tilfredsstillende for barnehagefolket å kunne kommunisere direkte med ansatte i Utdanningsdirektoratet.

Fylkesmannen har også i 2014 opplevd stort veiledningsbehov fra kommuner som barnehageeiere og som barnehagemyndighet. Temaene er særlig forhold mellom godkjenning av barnehageplasser og rett til tilskudd, godkjenning av barnehager, størrelse på styrerressurs og følger av brudd på godkjenning. Generelt mange henvendelser omhandler forskrift om økonomisk likeverdig behandling.

Fylkesmannen veileder kommunene der *klagesaksbehandling og tilsyn* avdekker manglende regelverksetterlevelse. Vi har få klagesaker, men mye veiledning på barnehageloven gjennom hele året. Vi tror at nettopp ved å drive aktiv veiledning vil kommunene bli dyktigere på å kjenne regelverket, og dermed veilede barnehager i egen kommune.

Utdanningsmøter

Fylkesmannen har etablert *Utdanningsmøtet* som et tiltak for informasjon og kunnskapsinnhenting. Dette er Fylkesmannens primære kanal for informasjon om nasjonale satsingsområder. Her blir det også informert om hvordan Fylkesmannen kan veilede og hvem i Utdanningsavdelingen som er saksansvarlig.

På Utdanningsmøtet stiller primært skolefaglig ansvarlige, KS og Utdanningsforbundet. Møtefrekvensen er fire til seks møter per skoleår. Det er også etablert et arbeidsutvalg for Utdanningsmøtet med tilsvarende møtefrekvens. Vi mener at tiltaket oppfyller sin hensikt mht. informasjon og at dette gjør det lettere å ivareta linjeprinsippet i vårt arbeid med sektoren. For kunnskapsinnhenting opplever vi også at tiltaket har effekt, da det gis rom for drøfting og diskusjoner med skoleeierne. Et forbedringspotensial for tiltaket synes å være rutiner for viderefremidling til Utdanningsdirektoratet.

Informasjon om regelverket

Vi sender kopi av alle vedtak i klagesaker til kommunen. I noen tilfeller tilbyr vi kommunen nærmere informasjon og veiledning på temaet. Henvendelser som vi besvarer til en kommune sendes i noen tilfeller til alle kommuner til informasjon. Vi har ikke selv holdt særskilte dagskurs om regelverk for skolenivå ut over veiledningene i forbindelse med FNT i 2014. Vi opplever en økende mengde henvendelser, særlig på epost. Med større kapasitet kunne vi i noen tilfeller ha invitert målgruppe for noen av henvendelsene til veiledning om det tema som etterspørres.

Vi har likevel tatt initiativ til et prosjekt som inneholder en tredagers kursrekke i saksbehandling og forvaltningsrett for kommunene i Lindesnesregionen i løpet av 2015. Dersom dette blir vellykket vil vi kunne tilby tilsvarende kurs i de øvrige regionene.

Hjemmeside/ sosial medier

Fylkesmannen benytter sin hjemmeside som et tiltak for informasjon. Hjemmesiden drives etter prinsippet om regional nytteverdi, dvs. at generell informasjon til sektoren overlates til andre sider, som f. eks udir.no.

Fylkesmannen er tilstede på *Facebook* og *Twitter*. Intensjonen er at de sosiale mediene skal tjene som "trakt" inn mot hjemmesiden og også senke terskelen for henvendelser fra allmennheten om utdanningsspørsmål. Tiltaket oppfattes å ha liten effekt. Dette må sees i sammenheng med ressurser som brukes på tiltaket.

Utdanning og barnehage

Fylkesmannens kommunebesøk

I 2014 besøkte embetsledelsen politisk og administrativ ledelse i fire kommuner. Kommunen presenterer da et bilde av hvordan de løser og prioriterer oppgaver utdannings- og barnehageområdet. Fylkesmannen gir sitt bilde

av hvordan oppgavene utføres. Dette er en viktig arena for kommunen å presentere seg og for Fylkesmannen å formidle statlig politikk.

Fokusvirksomheter og Hjulmøter

Fylkesmannen er med i nettverket "Hjulmøter" og bistår NAFO i arbeidet med møter to ganger i året. NAFOs nettverk består av representanter fra barnehage, skole, voksenopplæring, UiA, STATPED og Fylkesmannen (både barnehage, skole)

Videregående skole - oppfølging

Vi har drøftet våre forutsetninger for å følge opp fylkeskommunen med god informasjon og veiledning i sørvestsamarbeidet. Dette er et område vi er urolige for. Vi har erfart over tid og i mange sammenhenger at Fylkesmannen mangler informasjon om vesentlige stater og tiltak i den videregående opplæringen. Når Fylkesmannen blir "fjern" fra fylkeskommunen, kan det føre til at Fylkeskommunene ikke ser tilgangen til den kompetansen vi har og således benytter den i mindre grad eller på færre områder enn ønskelig. Med tanke på frafallstematikken, og i den sammenheng behovet for å se hele utdanningsløpet under ett, samt å bidra til samarbeid mellom kommunenivået og fylkeskommunen, mener vi at våre overordne må sikre at Fylkesmannen er informert om, eller involvert i, alle satinger som gjelder videregående opplæring.

31.5 Eksamen, nasjonale prøver og kartleggingsprøver

Eksamen i grunn- og videregående opplæring, nasjonale prøver og obligatoriske kartleggingsprøver er gjennomført etter gjeldende retningslinjer og forskrift til opplæringsloven.

Vi samarbeider med Aust-Agder og Rogaland om gjennomføringen av grunnskoleeksamen og sensuransvaret for de ulike fag rullerer mellom fylkene. I 2014 hadde Vest-Agder sensuransvar for engelsk. Vi gjennomførte en sensorskolering i sensureringsperioden. Tilbakemeldinger fra sensorer er at denne skoleringen har stor verdi. Hensikten er å få til en så like vurderingspraksis som mulig og gi sensorer faglig påfyll.

På grunn av endringer i norskfaget dette året gjennomførte vi også en fagdag for norsklærere. Utdanningsdirektoratet bidro med faglig kompetanse sammen med tidligere oppmenn fra eget fylke. Norsklærerne ble oppdatert på endringer i læreplan, fikk faglig påfyll og fikk prøvd sin vurderingspraksis sammen med andre. Effekten håper vi vil vises i at lærerne blir tryggere på sin vurderingspraksis og at elevene blir vurdert så likt som mulig.

I samarbeid med Aust-Agder hadde vi i år ansvar for klagebehandling i norsk sidemål for hele landet - grunnskolen område. Klagenemndaestø av 24 sensorer og behandlet 475 klager. Det er fremdeles vanskelig for noen skoler å registrere riktig norskkode, og vi vurderer det som uheldig når skoler ikke vet hvordan elever med fritak for norsk sidemål skal registreres. Feilregistrering medfører mye ekstraarbeid og elever kan risikere å bli vurdert på feil grunnlag.

Både nasjonale prøver og obligatoriske kartleggingsprøver ble gjennomført etter retningslinjene. I år hadde vi bare henvendelse fra en kommune som ikke hadde klart å overholde registreringsfristen for resultater av NP. Erfaringer fra skoler som har glemt og ikke får åpnet systemet etter fristen, har bidratt til at fristene stort sett blir overholdt nå.

Fylkesmannen i Vest-Agder

Særskild Rapportering	Spesifiser dersom avvik fra lands-gjennomsnittet totalt eller på enkeltprøver)	Spesifiser dersom stor variasjon mellom skoleeiere innad i fylket	Vurdering av årsak til avvik	Beskrivelse av tiltak over skoleeiere med høy andel elever med fritak
	NPENG05 = 3,41 % (nasjon 4,56 %) avvik			

<p>Hvor stor andel av elevene har fått fritak fra deltakelse på nasjonale prøver</p>	<p>= -1,15 NPENG08 = 2,23 % (nasjon 2,45 %) avvik = -0,22 NPLES05 = 3,57 % (nasjon 5,02 %) avvik = -1,45 NPLES08 = 2,62 % (nasjon 2,84 %) avvik = -0,22 NPLES09 = 2,63 % (nasjon 2,93 %) avvik = -0,29 NPREG05 = 3,09 % (nasjon 3,83 %) avvik = -0,74 NPREG08 = 1,71 % (nasjon 2,35 %) avvik = -0,64 NPREG09 = 1,89 % (nasjon 2,33 %) avvik = -0,43</p>	<p>NPENG05 = variasjon fra 0-9,8 % NPENG08 = variasjon fra 0-5,2 % NPLES05 = variasjon fra 0-12,5 % NPLES08 = variasjon fra 0-7,2 % NPLES09 = variasjon fra 0-15 % NPREG05 = variasjon fra 0-8,8 % NPREG08 = variasjon fra 0-5,2 % NPREG09 = variasjon fra 0-4,8 %</p>	<p>Variasjonene korresponderer i hovedsak med variasjonen i andel elever med enkeltvedtak om spesialundervisning eller særskilt norsk. Elever med spesialundervisning på trinn med få elever vil også utløse høyere andelstall</p>	<p>Fritaksandelen ligger jevnt over under det nasjonale. Det har ikke framkommet tall for 2014 som tilsier tiltak overfor skoleeiere</p>
--	---	---	--	--

31.6 Tiltak innenfor tilpasset opplæring, spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning

Avdelingen har rådgiver i hel, fast stilling med særlig ansvar for å følge opp tiltak innen tilpasset opplæring og spesialundervisning. Til stillingen er også lagt klagebehandling etter kapittel 5 i opplæringsloven. En betydelig del av stillingen har også vært koblet til avdelingens tilsynsprogram, hovedsakelig i forbindelse med gjennomføringen av felles nasjonalt tilsyn.

Samhandling med PPT og STATPED

Fylkesmannen har i 2014 gjennomført tre møter med fylkets PPT-ledere etter oppsatt plan. Kontaktperson fra STATPED har deltatt med informasjonsutveksling på deler av møtene. Rådgiver har løpende kontakt med STATPED sin kontaktperson for avdeling Sørlandet.

Temaer som har vært tatt opp på PPT-ledermøter har blant annet vært alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK), etter- og videreutdanning (SEVU PPT), nettverksbygging, ledelsesutfordringer, utfordringer i veiledning av skoler, skjæringspunktet spesialundervisning/spesialpedagogisk hjelp og behandling/habilitering gjennom programmer som TIOBA o.l., samt andre faglige og juridiske problemstillinger som PPT-lederne har hatt behov for å belyse.

Samhandling Fylkesmannens utdanningsavdeling, kommunenes opplæringsansvarlige, PPT-ledere og STATPED

I Vest-Agder er det et nettverk for samhandling mellom kommunenes opplæringsansvarlige, PPT-ledere, STATPED og Fylkesmannens utdanningsavdeling. Det ble gjennomført ett møte i nettverket høsten 2014. Neste møte er planlagt gjennomført i juni 2015.

Samhandling internt i embetet – planlagt og gjennomført fylkeskonferanse om Sjumilssteget

Utdanningsavdelingen har i samarbeid med de andre avdelingene på embetet planlagt og gjennomført fylkeskonferanse om Sjumilssteget, med tanke på å sette kommunenes i stand til å konkretisere artiklene i barnekonvensjonen når de planlegger og kvalitetssikrer sine tjenester til barn og unge.

Andre gjennomførte tiltak

Fylkesmannen holder seg oppdatert ved å delta på ulike lokale og nasjonale konferanser og deltar i ulike nettverk. Vi har god kompetanse på dette fagområdet, her jobber pedagog og jurist tett sammen.

Vi har gjennomført fagdag om forvaltning i saker om spesialundervisning for STATPED avdeling Sørland etter forespørsel. Vi har hatt innlegg på Fylkesmannens barnehagemøte om rettigheter i forbindelse med spesialpedagogisk hjelp og utfordringer i skjæringspunktet spesialpedagogisk hjelp og behandling/habilitering.

Egenvurdering av måloppnåelse i henhold til resultatkrav

Fylkesmannen er godt i gang med etablering og drift av tverrfaglige/tverretatlige nettverk. Tilbakemelding fra deltakerne har vært at nettverkssamarbeid oppleves som nyttig. Vi har sett utfordringer i å involvere U-H sektoren på grunn av størrelsen på nettverket og relevans knyttet til saker som tas opp. Vi vil i det videre arbeidet utfordre nettverket på hvordan U-H sektoren kan involveres i større grad. Et spesielt ansvar kan være å identifisere og melde behov for kompetanseheving på grunnleggende områder i det arbeidet kommunene skal utføre. For eksempel kan dette gjelde forebygging og håndtering av mobbing i skolene, saksbehandling i forbindelse med spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning. Samarbeid med U-H sektoren blir likevel etter vår mening til en viss grad ivaretatt i forbindelse med nasjonalt og regionalt arbeid med SEVU PPT.

Et tilbakevendende tema på møtene med PPT er forholdet mellom sakkyndighetsarbeid og arbeid på systemnivå. Det framkommer at PPT fremdeles hovedsakelig arbeider med individualsaker etter henvisning, men at det er etablert flere læringsmiljøprosjekter i fylket der PPT sitt arbeid på systemnivå er integrert i prosjektet.

Embetet har i 2014 etablert en arbeidsgruppe på tvers av avdelinger med fokus på barnekonvensjonen og verktøykassa «Sjumilssteget» www.sjumilssteget.no. Grappa har samarbeidet om og gjennomført fylkeskonferanse om Sjumilssteget som et ledd i samhandlingsprosessen. Det er planlagt at samarbeidsgruppa som ble etablert skal videreføres i 2015 og ha fokus på barn- og unge.

Samhandling mellom tjenester i kommunen er blant annet løftet opp i forbindelse med Fylkesmannens barnehagemøte og problemstillinger/utfordringer der barn har behov for tjenester på tvers av kommunens tjenesteområder.

Vi mener på den bakgrunn å kunne si at resultatkravet er innfridd.

31.7 Tilskuddsforvaltning

Barnehage

Tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder

Fylkesmannen rapporterte om antall barn i fylket som danner grunnlag for dette tilskuddet til Utdanningsdirektoratet innen fristen.

Utdanning

Fylkesmannen har forvaltet de statlige tilskuddene etter retningslinjene fra sentralt hold. Fylkesmannen har utarbeidet en risikovurdering og utfyllt analyseskjema for de to tilskuddsordningene vi forvalter. Alle søknader om tilskudd arkiveres i Ehorte. Til internkontroll benytter vi et regneark som gir oversikt over alle kommuner og søknader vi mottar. De fleste kommuner har gode rutiner når det gjelder å søke om tilskudd, men det hender at det kan glippe. Vi kan via vår oversikt fort se om noen trenger en påminning.

Leirskoleopplæring - vi har kontrollert søknader fra kommunene opp mot elevlister og faktura for opphold. Vi har i tillegg kontrollert elevlister på individnivå, for å sjekke eventuell dobbeltføring og for å sikre riktig gruppestørrelse. Vi har tatt noen stikkprøver til leirskoler for å verifisere informasjon. Kommunene er kjent med søknadsprosedyren, men det hender at noen må ha påminning - spesielt gjelder dette prognosetall.

Grunnskoleopplæring av barn og unge asylsøkere i mottak eller omsorgssentre

Fylkesmannen har kontrollert søknader fra kommunene opp mot lister mottatt fra BUFetat og UDI. Inneværende år hadde vi ingen på lista fra BUFetat.

Hvert år finner vi avvik mellom deltakere kommunen har på sitt skjema sammenlignet med listen fra UDI. Avviket kan skyldes at personen ikke finnes på lista, eller at deltakeren har flyttet tidligere eller seinere i forhold til oppgitte dato.

Vi kontrollerer dette for hver deltaker og etterspør kommunen om nye opplysninger der vi ser avvik. I noen saker er det UDIs liste som ikke er helt oppdatert, men kommunene kan også ha fått feil informasjon fra mottak om flyttedato/innflyttingsdato.

Vi kontrollerer i ettertid og avregner eventuelle avvik ved neste utbetaling til kommunen.

Kap 225 post 73 Tilskudd til studieopphold i utlandet

Vest-Agder har siden 1994 hatt ansvar for div internasjonale oppgaver. Dette gjelder drift mv av ordning med at et antall norske elever tas inn på treårige, ordinære tilbud på franske lyceer (Rouen, Bayeux, Lyon), inntak av norske elever ved United World Colleges over hele verden, TROLL-stipend og en ordning med stipend for elever som ønsker å ha opphold i Tyskland. I tillegg er Vest-Agder tildelt oppgaven med å behandle søknader om å ta ny/utsatt eksamen på vg skolenivå i utlandet.

Selv om vi ikke har noe rapporteringskrav hjemlet spesifikt i embetsoppdraget, tas nedenfor inn en årsbeskrivelse for 2014. Det gjøres for øvrig oppmerksom på at gjennomføring av oppdraget skjer med jevnlig kontakt både med KD (innhold, utvikling etc) og Utdanningsdirektoratet (tilskuddsforvaltning, saker). 2014 var siste året med disse landsdekkende oppgavene for vårt kontor. Se eget avsnitt om overgangen til SIU.

Generelt

Til grunn for arbeidet ligger: Embetsoppdraget 2014 resultatsområde 360. Tildelingsbrev nr. 1, revidert utg. 21.12.1999, pkt 3.2.5 om Internasjonalt samarbeid og Utdanningsdirektoratets fullmaktsbrev av 13.01.2014 pkt 5.1. tabell 1. Kunnskapsdepartementets retningslinjer for forvaltning av internasjonale utdanningsprogram

Det gode samarbeidet med UWC Norge og "Les Anciens" har fortsatt, og i begge organisasjonene har man lagt ned mye arbeid i å få til gode hjemmesider med fylldig informasjon, som supplement til våre egne sider. Vår hjemmeside (fivai.no) med informasjon om de internasjonale tilbudene fikk ny utforming i 2008. Siden ble tilpasset iphone og ipad i 2012.

United World Colleges

I 2014 var det 103 jenter og 29 gutter som søkte opptak, og etter vanlig søknadsbehandling og intervjuer ble 40 tilbudt plass. Det var en reserveliste med 10 kandidater. En av elevene på ventelisten ble tilbudt plass. De norske elevene er høyt verdsatt ved UWC-skolene, og gjør det stort sett meget godt faglig. I 2014 foretok vi ingen skolebesøk.

I UWC kommer det stadig til nye skoler, noe som er en del av bakgrunnen for at UWC Norge ønsker å øke elevtallet. De mener det bør være norsk representasjon på alle skolene. Vi støtter tanken. Et fleksibelt antall som ville øke i takt med antall skoler, ville være verdifullt. Ikke minst på bakgrunn av lange utbrukte reservelister, er det tydelig at det er mange nok solide kandidater til å øke antallet.

Franske lyceer – treårig tilbud

Søkertallet var samlet sett høyere enn foregående år. Imidlertid var det en meget ujevn fordeling på gutter og jenter, 75 søkere i alt, 63 jenter, men bare 12 gutter. Tradisjonelt har det vært plass til 14 jenter og åtte gutter ut ifra en fordeling med lange tradisjoner, de åtte guttene til skolen i Rouen, de 14 jentene fordelt på skolene i Bayeux og Lyon. Det har vært en utfordring å få nok kvalifiserte guttesøkere i flere år, med enkelte unntaksår. For å unngå å ha ubrukte plasser, har vi derfor lenge tenkt på å ha blandet seksjon i Rouen. Dette ville kunne gi en mer fleksibel fordeling. I år gikk vi i samarbeid med fransk side inn for en slik ny organisering. Resultatet er at de første tre norske jentene ble tatt opp i Rouen i år. Gutter har vært i Rouen siden 1918, så dette ble justering av en meget lang tradisjon.

Egenandelen for elevene er ubetydelig endret, og omleggingen vi innførte for få år siden om at alt betales inn første året og betalingen til vertsfamiliene er inkludert, synes å være vellykket. Vi gjør det slik at elevene betaler inn en del av beløpet som depositum når de tar imot plassen. Det ble tilsatt ny seksjonsleder i Lyon.

Kontoret besøkte alle tre skolene, og det ble lagt spesielt til rette for å styrke seksjonsledernes kompetanse og samarbeid. Vi organiserte også i 2014 et oppsummeringsmøte for seksjonslederne om våren. Kontoret organiserte i høst et møte i Paris for rektorene, dareicene (de internasjonaliseringsansvarlige) i academiene og seksjonslederne. Den nye norske ambassadøren var til stede på hele møtet, og det ble et meget positivt møte om betydningen av dette programmet.

Kontoret hadde som vanlig ansvaret for det fire uker lange forberedelseskurset for elever som var valgt ut til å gå tre år i Frankrike. Det omfattet også elever som skulle til 1-årig opphold i Frankrike, og på det nye tilbudet i Bac pro cuisine, til sammen 36 elever. De to siste tilbudene administreres av Institut français. Vi har et nært samarbeid med Institut français, og har deltatt aktivt for å støtte arbeidet med å få i gang det nye tilbudet på Bac professionnel cuisine. Kurset ble som vanlig, og i samsvar med den fransk-norske avtalen, holdt i Institut français sine lokaler i Oslo. Det var i alt 11 lærere som underviste i de fire ukene i fransk og matematikk. Kurset ble

avsluttet med felles møte for elevene og deres foreldre/ foresatte.

I år samarbeidet kontoret med SIU om en studietur til Caen og Bayeux for internasjonaliseringsansvarlige i fylkeskommunene. Vi har som vanlig deltatt på en rekke utdanningsmesser og seminarer for å informere om tilbudene. Vi har annonse og en kort artikkel i Muligheter som utgis i alle fylker. Hovedkanalene for informasjon er internett. Nåværende og tidligere elever drar på skolebesøk.

Vi mener at denne ordningen er så vellykket og givende faglig og menneskelig at den også burde utvides til å gjelde andre land, især Tyskland.

”Trollmidler”

I 2014 ble 25 søknader imøtekommet. Disse stipendene innebærer at 480 elever og deres 60 ledsagende lærere kunne dra på studietur til Frankrike. Det var 23 lærere som fikk innvilget individuelle stipend. Trollkomiteens medlemmer kommer fra ulike deler av landet, og det å være med i komiteen går på omgang. Medlemmene i Trollkomiteen 2014 kom fra Buskerud, Hedmark, Telemark og Finnmark. Vi hadde også et tildelingsmøte sammen med SIU som forberedte 2015 og behandlet søknader for våren 2015. Det var to nye komitémedlemmer, og medlemmene kom da fra Buskerud, Telemark, Akershus og Nord-Trøndelag.

Andre oppgaver

Stipendtilbud via den tyske ambassade kom også i 2014, og 12 delstipend (hvor deltakerne betaler reise tur-retur Tyskland) og fem helstipend (med alle utgifter dekket) ble delt ut. Alle plassene ble fordelt i samarbeid med fylkeskommunene. Som vanlig viser rapportene at oppholdene er godt organisert og innholdsrike. Ikke alle fylkene som fikk tilbudet, klarte å stille kandidater. Så vi benyttet oss av reservekandidater fra andre fylker slik at alle plassene kom til nytte for norske ungdommer. Det var også en norsk følgelærer med. I 2014 var følgelæreren fra Vest-Agder.

Europeisk ungdomsparlament

Aktiviteten er blitt gjennomført med en nasjonal sesjon på Lillehammer som fungerte som uttak for de to internasjonale sesjonene som skulle være i henholdsvis Riga og Kiev. Sistnevnte måtte avlyses på grunn av krigstilstander. Det ble i stedet sendt ni delegater og en lærer til «erstatnings sesjon» i Cork, Irland. På Lillehammer var 25 skoler i aktivitet og åtte elever og to lærere fikk dra til Riga. Mange flere elever i norske skoler er involvert i dette programmet i forbindelse med uttaket til den nasjonale sesjonen. I løpet av året har det til sammen vært 187 elever og 65 lærere som har vært aktiv deltakende i programmet. Dette programmet er særlig motiverende for samfunnsfagelever som får brynt seg på aktuelle politiske problemstillinger, dessuten får de praksis i engelsk på et avansert nivå. Vi ser at en del av elevene som deltar med stor iver kommer fra IB-skoler. Vårt kontor er medlem i styringsgruppa som møttes to ganger i fjor. 2014 har økonomisk sett vært et godt år for EYPNAA, noe som har ført til at enkelte kostnader som tidligere har vært dekket gjennom NK sitt budsjett, for dette året er blitt dekket av EYPNAA. Dette anser vi som spesielt i år

Overgang fra Fylkesmannen i Vest-Agder til SIU

Fylkesmannen i Vest-Agder ble på vårparten i 2014 informert om at oppgavene skulle bli overført til SIU. Fra august av hadde SIUs medarbeidere og Fylkesmannen et nært samarbeid for å få til en så smidig overgang som mulig slik at alt skulle være i funksjon hos SIU allerede 1. januar. SIU deltok på noe av forkurset i Oslo og på møtet i Paris som er nevnt ovenfor. De var på møte med Les Anciens (alumniforeningen) sammen med vårt kontor. De var på møte i Kristiansand for gjøre seg kjent med vår praksis, og vi var hos SIU i Bergen og informerte hele Oppføringsavdelingen generelt om programmene, samt gikk igjennom mange detaljer med de enkelte saksbehandlerne. Og vi fulgte de vanlige tildelingsrutinene for Troll-stipend så ikke skolene skal bli forvirret. SIU var derfor med på høstmøtet. Se avsnittet om Trollmidler.

Evaluering

Gjennom stabilitet og innarbeiding av rutiner/system vedr. disponeringsfullmakter, regnskapsføring og rapportering har vi gjennomføre oppgavene til tross for liten bemanning på feltet, på en etter vår mening på meget tilfredsstillende måte.

Resultatområde 32 Oppgaver for økt kvalitet i barnehagen og grunnsopplæringen

32.2 Kompetanseutvikling og rekruttering

Barnehage

Embetet har innfridd resultatkravene.

Til tross for at avdelingen i store deler av 2014 har hatt redusert bemanning, og oppgavene på barnehageområdet er mange er Fylkesmannen av den oppfatning at vi har utført oppdraget og oppnådd målsettingen om at vårt arbeid skal bidra til å styrke kompetanse og kvalitet i barnehagesektoren. Blant annet vil langt flere assistenter nå få en formell kompetanse ved å ta fagbrev i Barne- og ungdomsarbeid, mange unge gutter vil få et innblikk i arbeid i barnehage, svært mange barnehageansatte arbeider målbevisst med prosjektarbeid innen bla. språk, matematikk, digitale verktøy, selvmestring, barnehagen som læringsarena og sosial kompetanse.

Vårt oppdrag er blant annet å arbeide helhetlig og langsiktig med andre aktører i sektoren. Fylkesmannen har over flere år hatt et veldig godt og konstruktivt samarbeid med Universitetet i Agder. Dette i særlig grad med Barnehagelærerutdanningen, men også med ulike fagfakultet. Fruktene av samarbeidet kommer barnehagesektoren til gode ved at barnehagene og kommunene kommer i tettere relasjon til universitetet. UiA påpeker at det er enklere å etablere enkelte studier når kontakten med Fylkesmannen og kommunene er godt etablert. UiA er representert både i «Fylkesmannens likestillingsteam – barnehage» og i «Glød-nettverk».

Likestilling og rekruttering

Fylkesmannen har i mange år hatt et aktivt «Likestillingsteam- barnehage» med representanter fra demonstrasjonsbarnehager, kommuneadministrasjon, Utdanningsforbundet og UiA. I 2014 har det ikke vært møteaktivitet. Vi har utført våre oppdrag enten hver for oss, eller enkelte aktører i lag. Flere av de samme personene sitter også i «Glød-nettverket» som består av representanter fra KS, Fagforbundet, Utdanningsforbundet, kommunenivå og UiA. Et tiltak innen både likestilling og rekruttering er at det i flere måneder i 2014 har vært vist reklamefilm på Kristiansand kino for å anspore flere menn til å arbeide i barnehage. Fire kommuner har i 2014 fått tildelt midler for å jobbe videre med prosjektet « Ungdomsskolegutter som lekeressurs i barnehage».

Fortsatt er det lav andel av menn i fylkets barnehager. Fylkesmannen har ikke driftet MiB-nettverk i 2014. Vi har hatt større fokus på prosjektet «Ungdomsskolegutter som lekeressurs», og tiltak for å fremme likestillingsperspektivet i det pedagogiske arbeid. Tilskudd fra Utdanningsdirektoratet har vært helt nødvendig for å bidra til en utvikling. Vi deltok sammen med våre samarbeidspartnere i MiB-nettverket på den regionale yrkesmessa. Vi hadde godt besøk på standen.

I forbindelse med Rekrutteringskampanjen besøkte vi i lag med barn og ansatte i barnehage tre videregående skoler. Det avstedkom leserinnlegg i lokale aviser og innslag på radio. En deltaker i «Glød-nettverket» var ansvarlig og aktiv i dette arbeidet.

Arbeidet med å fremme likestilling mellom gutter og jenter i læringsmiljø i grunnsopplæringen har på grunn av ressursituasjonen i avdelingen ikke blitt prioritert inneværende år.

Når det gjelder de oppgavene vi har hatt på det Internasjonale område har vi brukt mye tid på likestillingsarbeid og prioritert dette.

Likestillingsarbeidet for de landsdekkende oppgavene har i hovedsak gått ut på å få opp søkerallet for gutter. Det er en utrolig skjev fordeling når det gjelder jenter og gutter. I 2014 var det spesielt skjevt. Vi ser at dette gjelder alt som har med gutter i aldersgruppen for videregående nivå å gjøre, ikke bare disse programmene, og regner med at noe har med modenhet å gjøre. Det er det ikke så lett å gjøre noe med, men vi forsøker å legge vekt på momenter i informasjonsarbeidet som skal oppmuntre gutter til å søke og som ikke skal virke for feminint. Det

går både på utforming av informasjonsmateriell og på innholdet i det vi sier. Det er samme problem for UWC, de franske lyceene og de tyske stipendene.

For de tyske stipendene er vi avhengig av at fylkeskommunene nominerer både jenter og gutter. Der vi står fritt til å velge blant de nominerte, satser vi på å få så tilnærmet likt antall gutter og jenter som mulig i sammensetningen av gruppen som skal få reise på kurs. En kjønnsbalansert gruppe er som regel mer interessant enn en ren jentegruppe. Ren guttegruppe er utenkelig.

For UWC er dette et problem som går igjen på alle skolene, og noen skoler forlanger å få gutter slik at de ikke ender opp med tilnærmet jenteskoler. For en del år siden kvoterte vi nærmest inn gutter, men det fikk vi motbør på fra Sivilombudsmannen. Det ble for urettferdig for de meget velkvalifiserte jentene. Men det sier seg selv at en ren jenteskole høyst sannsynlig vil bli mindre interessant, og dessuten tape prestisje sammenlignet med en med god kjønnsfordeling.

Når det gjelder de franske lyceene, har vi i flere år måttet la plasser stå ledige i Rouen, skolen med plasser reservert for norske gutter. Derfor fikk vi for første gang i år gjennomført opptak av gutter og jenter til Rouen, slik at vi lettere kan få fylt plassene. Vi har arbeidet for at det kan åpnes for både jenter og gutter på alle skolene slik at fordelingen av gutter og jenter blir fleksibel. Det ønskede scenariet er at det er like mange velkvalifiserte gutter og jenter som søker, slik at vi kunne ta opp like mange av hvert kjønn. Det har vi til nå ikke vært i nærheten av, men dersom den dag kommer, ville det være fint å ha anledning til å ta opp 11 av hvert kjønn. Til og med 2013 var det 14 plasser som var reservert for jenter og åtte for gutter. Dette har vist seg å være uheldig for gode jentesøkere som har endt sin søkerprosess på en venteliste, mens skoleplasser har stått ledige i Rouen.

Kompetanseutviklingstiltak

Vårt systematiske arbeid gjenspeiles i vår deltakelse i styret for stiftelsen Sørlandsk lærerstevne. Eksempelvis kan nevnes noen av årets temaer som rettet seg mot barnehagene: «De gode relasjonene», «Matematikk og de minste barna i barnehagen» og «Natur, teknikk og miljø». Hele 2590 ansatte i barnehage- og skolesektorene fra begge Agderfylkene deltok på 56 dagskurs på stevnet i oktober 2014. En stor andel var ansatte i barnehage.

Alle 15 kommunene i Vest-Agder søkte om statlige *kompetansemidler* i 2014. Enkelte kommuner organiserer seg i regioner. Kommunene er dyktige på å innlemme de private barnehagene i de ulike kompetansehevende tiltak. Svært mange ansatte i sektoren drar nytte av kompetansemidlene staten tildeler kommunene. Vårt inntrykk er at kommunene blir mer målbevisste og tydelige i sine strategidokumenter. Strategidokumentet «Kompetanse for framtidens barnehage – 2014 – 2020» er utgangspunktet for kommunens søknad, og det er stort fokus på strategiens satsingsområder. Strategien har vært tema på flere samlinger med kommunene.

Fylkesmannen har i flere år hatt et veldig kompetanseløft i barnehagesektoren om bla; den autoritative voksne, tidlig innsats, selvregulering og empatisk kompetanse. Også i 2014 har Fylkesmannen bidratt til at kommuneadministrasjon og ansatte har fått økt kunnskap om dette, samt fokusert på kunnskap om implementering av strategier og endringsarbeid som et eget kompetanseområde. Dette er en meget viktig kunnskap som det er stort behov for å kunne mestre bedre.

KOMPASS

Høsten 2011 ble kompetansehevende studie (KOMPASS) igangsatt for første gang. Bestått eksamen gir 15 studiepoeng, og er et tiltak i samarbeid mellom UiA og Fylkesmannen i begge Agderfylkene. Vår 2014 avsluttet 23 assistenter tredje KOMPASS-kull. Det ble lagt særlig til rette for assistenter med flerspråklig/flerkulturell bakgrunn. Mindre gode ferdigheter i norsk gjorde det ekstra krevende dette året. Ny klasse fra vinter 2015 er finansiert av midler gitt til Fylkesmannen i 2014. Vi ser nå en mindre interesse for dette studiet da kun 17 personer tar KOMPASS- studiet nå.

BASIS-kurs

Det har vært en markert økning av assistenter som ønsker å delta på BASIS-kursene. Fem kursdager i «Barnehagefaglig grunnkompetanse». For midler gitt i 2014 er det 75 assistenter som deltar. Fylkesmannen engasjerer dyktige forelesere, ut over det tar Fylkesmannen hånd om hele dette tiltaket. Dette er et meget vellykket tiltak i Vest-Agder.

BARNEHAGEBASERT FAGBREV

For andre gang har vi igangsatt «Barnehagebasert fagbrev». Første kull besto av 40 kandidater, hvorav 36 fullførte og besto teoriprøven. Andre kull finansiert av 2014 midler er nå i gang med studiet, med avsluttende teoriprøve desember 2015. To av fire regioner ble invitert, og hele 49 assistenter er tatt opp! Dermed har assistenter i hele fylket blitt invitert ved to omganger. Vi hadde større pågang enn vi hadde anledning til å ta opp denne gangen.

Utdanning

Videreutdanning

Fylkesmannen har informert kommunene, fylkeskommunen og de private skolene om nasjonale føringer slik de fremkommer i "Kompetanse for kvalitet - strategi for videreutdanning av lærere" og de konkrete sentrale føringene for 2014, herunder den nye stipendordningen.

For best mulig samordning og informasjon deltar FM på møter i "Faggruppe Utdanning" som er et samarbeidsorgan for kompetansefeltet for skoleeierne i begge agderfylkene og som regelmessig har møter med Universitetet i Agder.

For skoleåret 2014/2015 deltar 115 lærere i videreutdanningsordningen, det høyeste antallet noensinne. Fylkesmannen oppfatter at den nye stipendordningen, samt bedre vilkår for skoleeiere har hatt en positiv effekt. Samtidig har Fylkesmannen gjentatte ganger formidlet til kommunale skoleeiere at de ikke har utnyttet sin avsatte ramme for videreutdanning og oppfordret dem til å endre prioritering. I 2014 har de kommunale skoleeierne samlet sett for første gang benyttet seg av hele rammen for videreutdanning.

Læringsmiljøprosjekt – målrettet mot mobbing

Fylkesmannen har informert om prosjektet på utdanningsmøter og gjennom kontakt med aktuelle kommuner etter risiko- og sårbarhetsanalyse i tillegg til oversikt fra Utdanningsdirektoratet over skoler med høye mobbetall. Fylkesmannen i Vest-Agder meldte inn en aktuell kommune, uten at denne kom med i første pulje. Høsten 2014 er en ny kommune meldt inn og tatt inn i pulje 2 som skal igangsettes våren 2015.

Fylkesmannen har i tillegg brukt tildelte midler for 2014 til å følge opp kommuner med høye mobbetall gjennom å støtte regionen i å gjennomføre fagsamlinger for ledere, lærer og foreldre i regi av Læringsmiljøsentret v/Tove Flack. Det er blitt gjennomført tre samlinger på tre forskjellige steder i regionen der avdekking av og inngripen i mobbesaker har vært tema samt en større regional samling med tema håndtering og oppfølging. Flere hundre skoleansatte og foreldre har deltatt

Kompetanse for mangfold 2013 - 2017

Fylkesmannen i Vest-Agder kommer med i prosjektet i 2016.

Strategi for etter- og videreutdanning av ansatte i PPT 2013 – 2018

Det er blitt informert om satsingen i ulike kanaler, hovedsakelig via e-post til kommunene og på PPT-ledermøter.

Fire PPT-rådgivere søkte om videreutdanning våren 2014. En søknad ble trukket, to ble avvist (søknad om selvvalgt studium) og en ble innvilget.

Ungdomstrinn i utvikling

Fylkesmannen har tatt initiativ til opprettelsen av en styringsgruppe for *Ungdomstrinnsatsningen*. Styringsgruppen består av skoleeierrepresentanter, Utdanningsforbundet og KS. FM har etter opprettelsen inntatt rollen som sekretariat for styringsgruppen. Hensikten med tiltaket er å medvirke til en helhetlig satsing i alle kommuner i Vest-Agder og for å støtte de sentrale aktørene i satsingen - utviklingsveilederne og Universitetet i

Agder.

Som et forsterkende tiltak for *Ungdomstrinn i utvikling* og etterutdanning har FM inngått et samarbeid med Universitet i Agder på gjennomføring av valgfagkurs for lærere. Dette ble gjennomført våren 2014 og med god oppslutning, ca. 200 deltakere. Som en effekt av kursene registrerer Fylkesmannen at det er opprettet fagnettverk for valgfaglærere på tvers av kommuner.

Bedre læringsmiljø 2009 – 2014

Vi lyste ut og informerte kommunene om muligheten til å søke midler til læringsmiljøarbeid. Vi vurderte og prioriterte seks innkomne søknader som ble oversendt Utdanningsdirektoratet fra Vest-Agder. To søknader ble innvilget (Kristiansand kommune og Kompetansesenter Sør).

Vurdering for læring - pulje 5

Fylkesmannen har valgt ut skoleeiere til satsingen. Pga. ressursituasjonen på utdanningsavdelingen har det ikke blitt iverksatt forsterkende tiltak utover oppgaver beskrevet i embedsoppdraget. Fylkesmannen ønsker for 2015 å kunne medvirke, f. eks. med nettverk for ressurspersoner, i større grad.

Fylkesmannens arbeid i forbindelse med Veilederkorps

Vi informert om ordningen på Fylkesmannens utdanningsmøte for skoleeiere og søknadsfrister for å søke veiledning eller søke om å bli veileder.

Etter vurdering av risiko og sårbarhet ble enkeltkommuner særskilt oppfordret til å søke veiledning. Det var likevel ingen søknader fra Vest-Agder da fristen utgikk i oktober, men en kommune har vurdert å søke i 2015.

Veiledning av nyutdannede barnehagelærere og lærere

UiA tilbyr Mentor A - veiledning til nyutdannede barnehagelærere og lærere. Fylkesmannen har vært engasjert i dette arbeidet. De fleste kommunene har egne opplegg for å følge opp nyutdannede.

Handlingsplan for likestilling

Direktøren har ledet Fylkesmannens likestillingsgruppe. Likestillingsplanen for Agder – ble ferdigstilt i 2014.

MiB – Menn i Barnehager er et prioritert prosjekt hos oss

Lokalt arbeid med læreplaner

Fylkesmannen har i tråd med embetsoppdraget arrangert en regional samling om lokalt arbeid med læreplaner og vurdering i samarbeid med Udir. Samlingen fikk god oppslutning med nærmere 150 deltakere. Som et forsterkende tiltak valgte Fylkesmannen å lage en så rimelig samling som mulig - for deretter å tildele de resterende midlene til videre arbeid i regi av de tre regionale sentrene for pedagogisk utviklingsarbeid. Effekten av tiltaket vises nå i form av pågående arbeidsprosesser rundt tema i hele fylket, både i form av arbeid i fagnettverk og samlinger. Skoleeierne synes å ha fått en større bevissthet om sin rolle og sitt ansvar, samt betydningen av å arbeide systematisk med lokale læreplaner

Prosjekt «Implementering av regelverket»

Sensorskolering

I 2014 hadde Vest-Agder sensuransvar for engelsk. Vi gjennomførte en sensorskolering midt i sensureringsperioden. Tilbakemeldinger fra sensorer er at denne skoleringen har stor verdi. Hensikten er å få til en så like vurderingspraksis som mulig og gi sensorer faglig påfyll. Jf. 31.5 Eksamen

32.6 Urfolk og nasjonale minoriteter

Ressursrapportering

I ressursrapporteringen på kap 0525 mangler resultatområde 360 landsdekkende oppgaver. Fylkesmannen i Vest-Agder hadde til og med 2014 et nasjonalt ansvar for internasjonale skoletilbud. På kap 0525-01 var ressursforbruket på resultatområde 360 totalt 730 323 kroner. **Totalt ressursforbruk på kap 0525-01 blir 5 267 014 kroner.**

Resultatområde 360 mangler også under ressursforbruket på fagkapitler. For landsdekkende oppgaver, resultatområde 360, var ressursforbruket 1 568 952 kroner. Dette er kostnader knyttet til internasjonale utdanningstilbud. Kostnadene er for en stor del knyttet til utbetaling av lønn og honorarer til lærere i utlandet. **Totalbeløpet på fagdepartement under kunnskapsdepartementet blir 2 957 665 kroner**

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
31.1 Tilsyn	kr 1 336 577,81	kr 11 038,03
31.9 Annet tilsyn og forv. på utd.omr. (rest 31)	kr 1 770 037,41	kr 1 247 331,21
Økt kvalitet i barnehage og grunnopplæringen	kr 1 430 075,85	kr 130 344,35
Sum:	kr 4 536 691,00	kr 1 388 713,00

Statens Helsetilsyn

Resultatområde 41 Tilsyn og klagesaksbehandling etter barnevernloven

41.1 Hendelsesbasert tilsyn

Fylkesmannen har behandlet 46 saker i 2014. Av disse er det konkludert med lovbrudd i 13 saker. Det var ved utgangen av året 6 saker som ikke var behandlet. Lovbruddene omhandler brudd på undersøkelsesfristen, oppfølgingen av fosterhjemmene, dokumentinnsyn og brudd på taushetsplikten.

41.2 Planlagt tilsyn

Fylkesmannen har gjennomført systemrevisjon i 2 interkommunale barneverntjenester bestående av 7 kommuner. Tilsynene var en del av et landsomfattende tilsyn med den kommunale barneverntjenesten. Ved det landsomfattende tilsynet ble det ikke gitt avvik.

Det er utført 58 "individtilsyn" i barnevernet, noe som tilsvarer 110% av de lovpålagte tilsyn.

41.3 Klagesaker

Fylkesmannen i Vest-Agder har behandlet 2 klager på enkeltvedtak etter barnevernloven. Klagen er behandlet innen 3 måneder. Begge saker er stadfestet.

Når det gjelder klager etter rettighetsforskriften er det behandlet 27 klager i 2014. Klagen omhandler 39 bestemmelser i rettighetsforskriften. Her har beboere fått medhold i 4 av sakene.

Alle klagen er behandlet innen 3 måneder.

41.9 Andre oppdrag

Fylkesmannen har gjennomgått kvartalsrapporteringer fra kommunene og gitt tilbakemeldinger der hvor frister ikke blir overholdt. Halvårsrapporter er gjennomgått og videresendt til departementet.

Det er fordelt øremerkede stillinger til kommunene i 2014.

Fylkesmannen har arrangert kurs for ansatte i barnehage, helsestasjon, skole, psykiatri og barnevern, hvor tema var "den vanskelige samtalen". Det er avholdt kurs for barneverntjenesten i undersøkelsessaker. Ledere i barneverntjenesten har fått innføring i LEAN metoden. Dette er en metode til bruk i undersøkelsessaker som vi ønsker å videreføre i 2015. 10 barnevernsarbeidere fordelt på alle barneverntjenestene i Vest-Agder har startet opplæring i DCM.

Resultatområde 73.1 Klager på individuelle tjenester etter lov om sosiale tjenester i Nav

I 2014 mottok vi 162 nye klager etter lov om sosiale tjenester i NAV. Det er behandlet 145 saker. Det er en økning i antall klager fra året før. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid: 1,6 mnd.

Det er rapportert til Statens helsetilsyn via dataprogrammet Nestor.

Resultatområde 74 Tilsyn etter lov om sosiale tjenester i Nav

74.1 Hendelsesbasert tilsyn

I 2014 fikk vi inn to hendelsesbaserte tilsynssaker. Begge ble avsluttet uten tilsynsmessig oppfølging etter lokal avklaring. I tillegg avsluttet vi en sak som kom inn i 2013.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for alle tre sakene: 3,4 mnd.

74.2 Planlagt tilsyn

I 2014 gjennomførte vi fire planlagte systemrevisjoner på NAV kontor.

Kvalifiseringsprogrammet i NAV var tema for tilsyn ved tre NAV kontor. Vi fant avvik ved alle tre kontorene. Avvikene gjaldt tildeling og gjennomføring av Kvalifiseringsprogrammet, og avvikene begrunnes med mangler ved styringssystemet.

Økonomisk stønad med vekt på barneperspektivet var tema ved et NAV kontor. Ved dette tilsynet ble det ikke funnet avvik.

Det er rapportert til Statens helsetilsyn via dataprogrammet Nestor.

74.9 Andre oppdrag

Det er ikke gjennomført kartlegginger på området i 2014.

Resultatområde 82 Tilsyn og klagesaksbehandling som gjelder helse- og omsorgstjenester

82.1 Hendelsesbasert tilsyn

Vi avsluttet 148 hendelsesbaserte tilsynssaker i 2014. Dette er en liten reduksjon fra 2013. 23 av sakene ble avsluttede med "lokal avklaring." 74 % av sakene var behandlet innen 5 måneder, det vil si at vi oppfylte kravet til saksbehandlingstid med god margin.

Fylkesmannen har ikke hatt oppdrag fra politiet i 2014. Vi har heller ikke bedt politiet om bistand i saker som vi har opprettet i 2014. Vi ønsker generelt en tettere dialog med politiet i 2015 med bevisgjøring av problemstillinger der kontakt kan være formålstjenlig.

82.2 Planlagt tilsyn

Fylkesmannen har gjennomført totalt 13 systemrevisjoner i 2014. Det er noe mindre enn planlagt. Resurssituasjonen med uskiftning av begge ass. fylkeslegene samt langtids sykefravær i avdelingen har gjort at 4 systemrevisjoner ble utsatt til og ble gjennomført tidlig i 2015. Dette ble medelt Statens helsetilsyn høsten 2014.

Fylkesmannen har gjennomført subregionalt tilsyn med totalt 3 distriktpsykiatriske sentra (DPS). Bakgrunnen for dette selvvalgte tilsynet var medlinger fra fastlegemiljøer i flere fylker hvor det var reist tvil om henvisninger til DPS-ene ble vurdert innenfor frister fastsatt i lov og forskrift. DPS -ene som var under tilssyn var DPS Aust- Agder, DPS Strømme i Vest-Agder og DPS Nedre Telemark i Telemark. Revisjonsteamet var sammensatt fra alle tre fylker. Det ble benyttet systemrevisjon som revisjonsmetode.

Det ble funnet avvik ved DPS Aust-Agder og ved DPS Nedre Telemark. Frist for lukking av avvik var hhv 01.10.2014 og 15.12.2014.

Det er videre gjennomført 2 tilsyn med helsestasjonsjonstjenesten (Åseral og Søgne). 1 tilsyn med ABUP Lister. 2 tilsyn med kommunens tilbud med misbrukere (Farsund og Lindesnes). 2 tilsyn med fysioterapitjenesten (Lyngdal og Mandal). 2 tilsyn med helse- og sosialt beredskap (Lindesnes og Lyngdal). 3 folkehelsetilsyn (Hægebostad, Mandal og Sogndalen).

Det vises forøvrig til tilsynsrapportene.

82.3 Klager på helse- og omsorgstjenester etter pasient- og brukerrettighetsloven m.fl.

Vi mottok 153 klager etter helse og omsorgslovgivningen. 13 saker ble avvist/trukket, og 131 ble realitetsbehandlet. 21 saker gjaldt nødvendig helsehjelp, 50 saker gjaldt syketransport og 60 var helse- og omsorgssaker for øvrig. 96 % ble behandlet innen tre måneder.

Pasientrettighetsloven kap 4A:Sakene ble behandlet godt innenfor kravet om 3 måneders saksbehandlingstid. Tilsammen ble det mottatt 184 vedtak i 2013. Dt er ikke mottatt klager på vedtak etter kapittel 4A i 2013.

82.9 Andre oppdrag

Fylkesmannen har gjennomgått 41 innkomne beslutninger om skadeavvergende tiltak, jf. helse- og omsorgstjenesteloven kap. 9 bokstav a. Tallet er noe lavere enn tidligere fordi to brukere med mange beslutninger nå er integrert i nye vedtak etter hhv. bokstav b og c.

Det er behandlet 52 innkomne vedtak etter bokstav b og c, hvorav 12 med søknad om dispensasjon fra kompetansekravet.

Fylkesmannen har på grunn av kapasitetshensyn kun gjennomført 2 stedlige tilsyn i desember 2014. Det ble ikke gitt avvik eller merknader under tilsynene. Rapporter vil bli ettersendt til Statens helsetilsyn så snart endelig rapport foreligger.

Fylkesmannen i Vest-Agder arrangerte 9. og 10. juni 2014 på vegne av Helsedirektoratet landskonferansen for Fylkesmannen med ca. 60 deltakere, inklusiv foredragsholdere. Vi fikk mange gode tilbakemeldinger på arrangementet, som i tillegg til gjennomgang og innspill til høringsutkast ny veileder, også hadde fokus på blant annet brukermedvirkning, historikk og tverrfaglig samarbeid.

Resultatområde 83 Folkehelse

83.2 Planlagt tilsyn

Fylkesmannen i Vest-Agder har gjennomført landsomfattende tilsyn med kommunenes folkehelsearbeid. Samtlige 15 kommuner i Vest-Agder er blitt ført tilsyn med. Vi har gjennomført tre tilsyn etter systemrevisjonsmetoden og 12 kartleggingstilsyn ved bruk av egenvurdering.

Av tre kommuner med systemrevisjon fikk en kommune avvik for ikke å ha kommet i gang med oversiktsarbeidet.

I kartleggingstilsynet var det seks kommuner som ikke kunne dokumentere at de var kommet i gang med oversiktsarbeidet, en kommune oppfylte lovkravet og fem kommuner var kommet igang, men hadde manglende internkontroll med tanke på videre arbeid.

83.3 Klagesaker

Vi behandlet tre saker om miljørettet helsevern i 2014. En av sakene ble avsluttet uten realitetsvurdering, fordi den støyende virksomheten opphørte. De to andre sakene hadde lang saksbehandlingstid (17 og 22 måneder).

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Resultatområde 42 Familierett

42.1 Ekteskapsloven

Fylkesmannen har gitt 457 bevillinger til separasjon og 412 bevillinger til skilsmisse i 2014.

42.2 Anerkjennelsesloven

Fylkesmannen har behandlet 61 søknader etter anerkjennelsesloven. 44 søknader er godkjent og 4 søknader er avslått. 9 søknader ligger i bero i påvente at søker skal sende inn etterspurt dokumentasjon.

4 søknader om skiftefritak er behandlet og innvilget.

42.3 Barneloven

Fylkesmannen har i 2014 hatt noen henvendelser på telefon og e-post der private parter og advokater ønsker råd og veiledning i barnerettslige spørsmål. Mange saker er i grenseområdet barnelov/barnevernlov.

Fylkesmannen har mottatt henvendelser på e-post og på telefon knyttet til reisekostnader ved samvær. Disse har ikke munnet ut i vedtak men har endt med muntlig og skriftlig råd og veiledning fra Fylkesmannes side.

42.4 Veiledning og informasjon

Fylkesmannen har i 2014 gitt råd og veiledning til private parter og advokater i forhold til barneloven både i form av brev til parter og telefonhenvendelser. Fylkesmannen mottar mange henvendelser fra parter som er i et tidlig stadiet i en separasjon/skilsmisse og der man har felles barn. Mange kontakter Fylkesmannen før de eventuelt benytter seg av advokatbistand. Fylkesmannen henviser også mange til andre instanser/etater for bistand i disse sakene.

Resultatområde 43 Føre tilsyn med kommunenes plikt til å sørge for et krisesentertilbud

Vest-Agder har et krisesenter, lokalisert i Kristiansand kommune. Kristiansand er vertskommune for alle de 15 kommunene i fylket, i tillegg til 7 kommuner fra Aust-Agder. Det ble i 2012 laget en driftsavtale mellom stiftelsen Vest-Agder Krisesenter og vertskommunen Kristiansand, med varighet ut 2015 og mulighet for forlengelse med 2+2 år. I avtalen inngår også et adskilt tilbud til kvinner med tilleggsproblematikk og et heldøgntilbud til menn.

Fylkesmannen har ikke utført tilsyn i kommunene eller med vertskommunen Kristiansand i løpet av 2014, utover det som er gjort tidligere med kartlegging i den enkelte kommune av krisesentertilbudet.

Resultatområde 44 Føre tilsyn med familievernkontor

Fylkesmannen skal føre tilsyn ved familiekontoret hvert 3- år. Vi har utført tilsyn som systemrevisjon i 2014 ved Familiekontoret i Vest-Agder, både avdelingen i Kristiansand og i Farsund. Det ble ikke gitt avvik. Fylkesmannen skal ha ny systemrevisjon i 2016.

Resultatområde 45 Barn og unge

45.1 Informasjonsvirksomhet og samordning

I Vest-Agder har kommunene inngått mange interkommunale samarbeid, slik at der er kun seks

barnevernstjenester i fylket. Fylkesmannen har hatt fokus på de kommuner som ikke er vertskommuner og hvordan barneverntjenesten klarer å ivareta samarbeidet med andre etater også i disse kommunene.

Fylkesmannen har hatt fokus på den nye ordningen med tilsynsførere og at kommunene har fått dette på plass.

Fylkesmannen har bidradd med å få til en metode som kan føre til at undersøkelsessaker blir gjennomført på en bedre måte. LEAN er inn introdusert i Vest-Agder og vil bli videreført i 2015.

Fylkesmannen har ofte kontakt med kommunen over telefon, hvor vi gir råd og veiledning. Om kommunene ønsker det er vi også representert i møter med barneverntjenesten.

45.2 Fritak for taushetsplikt

Fylkesmannen har i løpet av 2014 behandlet 13 søknader om fritak fra taushetsplikt. Dette er en dobling av antall søknader i forhold til 2013.

Fylkesmannen har også gitt råd og veiledning til advokater og påtalemyndighet i forhold til frister og vilkår for fritak.

45.4 Biologisk opphav

I 2014 har vi behandlet 8 forespørsler om biologisk opphav.

Per 1.1.2015 hadde vi i tillegg 4 ubehandlede saker.

45.5 Nasjonalt opplæringstilbud i undersøkelsessaker

Fylkesmannen har i samarbeid med RVTSS gjennomført dagskurs med tema den vanskelige samtalen. Invitasjon til kurset ble sendt til helsesøstre, bup, barnehager, skoler og barneverntjenester. Kurset ble fort fullbooket og noen måtte avvises.

Det nasjonale opplæringstilbudet i undersøkelsessaker er gjennomført i henhold til oppdraget.

45.7 Tilskudd til kommunalt barnevern

Fylkesmannen har utført oppdraget med å håndtere tilskuddsordningen til kommunene for å styrke det kommunale barnevernet. Det ble i 2014 tildelt 5,30 stillinger til barneverntjenestene i fylket. Kommunene er etter satsingen bedre rustet til å møte den økte saksmengden i tjenesten.

Resultatområde 46 Universell utforming

Fylkesmannen er representert i arbeidsgruppe med fylkeskommunen og råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Arbeidsgruppen har blant annet arbeidet med tilgjengeligheten på fylkeshuset. Plangruppa på embetet følger opp at innkomne planer tar hensyn til universell utforming.

Resultatområde 47 Integrering av innvandrere

47.1 Statsborgerseremonier

Fylkesmannen gjennomførte 26. oktober statsborgerseremoni i Kilden. Dette året hadde vi en deltakerprosent på 23,9 i motsetning til året før der vi hadde 29,4.

Seremonien ble gjennomført på en flott og verdig måte. Dette er en stor dag for de fleste som mottar statsborgerskapet.

Statsborgerseremonier

Embeter	Antall seremonier	Prosent nye statsborgere som har deltatt
FMVA	1	23,9
Sum	1	

47.2 Bosetting av flyktninger

Bosetting av flyktninger er et tema i det boligsosiale arbeidet. Fylkesmannen samarbeider med Husbanken, UDI og KS, for å nå målene om bolig til denne målgruppa.

47.3 Introduksjonsordning for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven)

Fylkesmannen har ikke fått noen klager til behandling etter introduksjonsloven. Noe stort avvik er ikke dette i forhold til fjoråret. Det er få klager på dette området, og årsak til dette må søkes dersom dette viser seg som en tendens over flere år.

47.4 Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere og norskopplæring for asylsøkere

Fylkesmannen har ikke behandlet noen klager vedr. opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Når det gjelder veiledning har vi tett samarbeid med kommunene. Vi har et nettverk bestående av rektorer på voksenopplæringene som har møter ca fire ganger i året.

47.5 Tilsyn med kommunenes gjennomføring av introduksjonsloven

Fylkesmannen har hatt tilsyn med kommunenes gjennomføring av introduksjonsloven i to kommuner, Kvinesdal og Kristiansand. Begge tilsynene var dokumenttilsyn og temaet var fulltid og helårlig. Vi har den praksis at vi har et møte med aktuelle parter i kommunen etter at foreløpig rapport er sendt .

Høsten 2014 var kontoret i en ressursmessig vanskelig situasjon. Resultatet av en OU-prosess endte med at vår avdeling skulle bli ny fra 2015. Vår leder sluttet i mai og ny leder ble tilsatt med tiltredelse i januar 2015. Vi gjennomførte to tilsyn, men rapportene ble ikke ferdig før i januar 2015. Begge kommuner har lovbrudd både på fulltid og helårlig.

Fylkesmannen ser at dette tilsynet er nyttig og vi opplever at kommunene tar godt i mot oss og er glad for det fokuset tilsynet har. Effekten er tydelig - flyktningetjensten (NAV) og voksenopplæringen må samarbeide. Det er kommunens ansvar at deltakeren får et program som er på full tid og er helårlig. Vi får gode tilbakemeldinger at nettopp dette tilsynet har vist hvor nødvendig samarbeidet er.

Resultatområde 48 Fremme likestilling og motvirke diskriminering

Oppdrag

Fylkesmannens likestillingsarbeid har i 2014, både eksternt og internt, fokusert på kjønn, etnisitet, funksjonsevne, alder, religion/livssyn, seksuell orientering/ kjønnsuttrykk/ kjønnsidentitet og sosial bakgrunn. Vår egen kompetanse er ikke like sterk på alle diskrimineringsgrunnlagene, men medlemmer av likestillingsutvalget på embetet søker aktivt gjennom å delta på kurs og konferanser å dyktiggjøre seg ytterligere. Vi har prioritert pådriverarbeidet i 2014.

Resultater

Fylkesmannen har

- Informert kommunene om lovpålagte plikter, både i ordinære møter og på andre arenaer
- I noen grad informert om likestilling under tilsynsaktiviteter
- Gitt råd og eksempler på hvordan kommunen kan følge opp ARP
- Vært pådriver for likestillingsperspektivet i kommunenes planarbeid og forankret dette i embetets plangruppe

I årsrapporten for 2013 redegjorde fylkesmannen under tema likestilling fra arbeidet med Regionplan Agder 2020 som har 6 hovedmålsettinger, herunder «Det gode livet: Agder for alle», som omfatter likestilling. Vi beskrev planens ambisiøse målsetting om at «Agder skal være en foregangsregion på utvikling av menneskelige ressurser». I løpet av 2014 arbeidet vi for å ferdigstille LIM-planen, som er Agder-fylkenes regionale likestillings-, inkluderings- og mangfolds-plan. Fra 2015 vil LIM-planen være regionens viktigste redskap for å styrke likestilling og levekår. Planen er også en viktig plattform for fylkesmennenes samarbeid med fylkeskommunene, kommunene og andre regionale instanser.

LIM-planen er Agder-fylkenes regionale likestillings-, inkluderings- og mangfolds-plan. Den ble vedtatt av Vest-Agder og Aust-Agder fylkesting i desember 2014. Planen er et klart svar på landsdelens utfordringer når det gjelder likestilling og levekår, og er utarbeidet som en del av oppfølgingen av Regionplan Agder 2020 og de to fylkenes regionale planstrategier. Det har vært gode medvirkningsprosesser som har involvert omtrent 200 personer med ulike ståsteder direkte. Fylkesmannen i Vest-Agder har vært representert i den arbeidende prosjektgruppa, og fylkesmann Ann-Kristin Olsen har vært medlem av den administrative styringsgruppa og en tydelig ambassadør for planprosessen. Arbeidet med LIM-planen har hatt høy prioritet i embetet og har vært omtalt i våre møter med kommunene og andre regionale partnere. Fylkesmannen har også bidratt til å gi planen god synlighet i media. Planarbeidet har vært embetets viktigste satsning på likestillingsfeltet i 2014.

Fra 2015 er LIM-planen regionens viktigste redskap for å styrke likestilling og levekår og gir en god arena for samhandling. Planen har et tolvårsperspektiv, og fokuserer på kjønn, etnisitet, funksjonsevne, alder, religion/livssyn, seksuell orientering/ kjønnsuttrykk/ kjønnsidentitet og sosial bakgrunn. LIM-planen behandler temaene demokratisk deltakelse, likestilt utdanning, et arbeidsliv for alle, likeverdige offentlige tjenester og trakassering og vold. Det blir spennende å følge opp planen og konkretisere tiltak.

Det første handlingsprogrammet til LIM-planen ble utarbeidet parallelt med planen, og gjelder perioden 2015-2019. Sammen med nye tiltak og anbefalinger har det vært intensjonen å ta med tiltak som allerede er i gang, for å fremme erfaringsdeling og samhandling. Ett viktig eksempel er det omfattende prosjektet Likestilling som regional kraft (2012-2015) der Agdermodellen for likestilling er et delprosjekt. Denne modellen skal bli en struktur for systematisk likestillingsarbeid i kommunene og en bred likestillingsallianse der fylkesmannen også deltar. Arbeidet er i oppstartsfasen. 2015 blir et pilotår for gjennomføring av LIM-planen. Arbeidet skal følgeevalueres av eksterne helt fra starten. Embetet har sagt seg villige til å bidra aktivt for å sikre oppmerksomhet, forankring og gjennomføring.

Avdelingene på embetet har i 2014 i varierende grad vært aktive på likestillingsfeltet, jf avdelingens delrapporter. Her er det rom for forbedring.

Vårt likestillingsutvalg har hatt jevnlig møter og arbeider med å revidere gjeldende likestillingsplan fra 1/1-15. Utvalget er aktivt og engasjert. Et prioritert område er å skolere utvalget til å kunne argumentere for at også viktige samfunnsøkonomiske insentiver tilsier likestilling. Utvalget tror dette er argumenter som vil vinne gjenklang, blant annet i kommunene. Utvalget arbeider med temaet: **Likestilling lønner seg** og vil i 2015 fremme konkrete tiltak om dette temaet.

Fylkesmannsembetet har meldt sin interesse for å være med i **Agder for alle**, som er et nettverk for alle som er engasjert i å utvikle Agder i retning av en mer åpen og inkluderende landsdel. Nettverket ønsker å fremme flerkulturell kompetanse, dra nytte av ressurser og synliggjøre både utfordringene ved og merverdien av mangfold. **Agder for alle** skal legge til rette for at private og offentlige aktører, frivillige organisasjoner og andre interesserte kan dele kunnskaper og erfaringer. Nettverket vil bidra til å utvikle felles prosjekter og strategier som fremmer inkludering og verdiskaping i regionen. Frem til 2015 organiseres Agder for alle som et delprosjekt under Aust-Agder og Vest-Agder fylkeskommuners felles likestillingssatsing, Likestilling som regional kraft.

Agder for alle består pr. i dag av: Vest Agder Fylkeskommune, Kristiansand kommune, IMDI, Universitetet i Agder, NLA Mediehøgskolen, Agderforskning, Arendal voksenopplæring, Ressurscenter om vold og traumatisk stress, Lyngdal for alle, Røde Kors, Batteriet, Senter for likestilling, Melinda Gateway, Arendal innvandrerråd, LO Vest Agder, Norske Kvinners Sanitetsforening, Sisters, Agder Bispedømme, NAV Søgne, Den afrikanske organisasjonen i Agder, Misjonsforbundets menighet på Sørlandet, Åseral kommune, NAV Arendal, Refugee Alliance, Grimstad kommune, Polonia Norweska, Lindesnes kommune, Selvhjelp for innvandrere Kristiansand, KIA Sør, Den norske Kirke Kristiansand, Kongsgården Voksenopplæring, Lindesnes kommune, samt flere engasjerte enkeltindivider. Deltagelse i nettverket vil gi embetet større muligheter for utveksling av erfaringer og kunnskap og koordinering av regionale tiltak ovenfor målgruppen. Nettverket organiserer også debatter og foredrag. Det vil legges opp til to heldagsseminarer i året der hele nettverket medvirker.

Vi samarbeider fortsatt godt med Likstillingsenteret på Universitetet i Agder, Universitetet som sådan, KS, Fylkeskommunen, NHO, LO og visse initiativ i næringslivet om konferanser og andre tiltak. En felles målsetting er å styrke kunnskapsgrunnlaget for likestillingsarbeidet i fylket. En annen viktig målsetting er å involvere flere unge mennesker, herunder Ungdommens fylkesting, som var med ved utformingen av LIM-planen og kom med viktige innspill til tiltak.

Fremtidige utfordringer

Det ligger store utfordringer foran oss, først og fremst skal LIM-planen implementeres og handlingsplanen ytterligere styrkes. Ambisiøse mål må følges opp av fremtidsrettede og djerpe tiltak som vil kreve politisk mot og lederskap. Før planen ble vedtatt i Vest-Agder fylkesting var det sterkest diskusjon om diskrimineringsgrunnlaget seksuell/orientering/kjønnsuttrykk/kjønnsidentitet og forslaget ble svekket på dette punktet. Men også når det gjelder kvinners deltakelse i yrkeslivet er det sterkt delte meninger om viktigheten av dette. Deltidskulturen (for kvinner) står sterkt.

På embetet er det krevende å få til god rapportering om likestilling, som lett glemmes eller underrapporteres. Det skjer en god del, men rapporteringen gjenspeiler etter mitt skjønn ikke dette fullt ut. Arbeidet med revidering av Likestillingsplanen blir spennende. Likestillingsutvalgets ønske om å styrke sin kompetanse på flere felt kan bli krevende, men målsettingen er på plass. Som nevnt foran arbeider utvalget med temaet: **Likestilling lønner seg** og vil i 2015 finne samarbeidspartnere og legge strategier for arbeidet med sikte på konkrete tiltak.

Det kommende året vil flere avdelinger på embetet samarbeide med UDI og andre om et prosjekt som går på innvandrerkvinner og lønnsarbeid. Etter fylkesmannens mening er dette et ytterst viktig felt som det vil være av stor betydning å få et bredt samarbeide om for å lykkes. Her ønsker fylkesmannen å spille en viktig rolle.

Ressursrapportering

Under ressursforbruket på kap 0525-01 er ikke resultatområde 431 tilsyn med kommunenes plikt til å sørge for et krisesentertilbud og resultatområde 440 Tilsyn med familievernkontor ikke med. Bokført forbruk på både resultatområde 431 og 440 er 26 510 kroner. **Totalt ressursforbruk på BLDs område er 2 903 056 kroner.**

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
Tilsyn og klagebeh. etter barnevernloven	kr 985 647,99	kr 0,00
42 Familierett	kr 605 549,19	kr 0,00
45 Barnevern	kr 878 405,38	kr 196 799,33
47 Integrering av innvandrere	kr 373 636,45	kr 0,00
47.5 Tilsyn med introduksjonsloven	kr 0,00	kr 0,00
Andre oppgaver under BLD	kr 6 796,25	kr 0,00

Justis- og beredskapsdepartementet

Resultatområde 51 Siviladministrasjon

51.2 Vergemålsloven og utlendingsloven kap. 11 A

Vurdering av måloppnåelse og resultatkrav

1) En forsvarlig beredskapsordning for hasteoppnevninger av verger og representanter

Fylkesmannen i Vest-Agder har god beredskapsordning for hasteoppnevninger av verger og representanter. Vi har et godt samarbeid med tingretten, og har utarbeidet rutiner for disse sakene. Sakene gis høy prioritet. Tingretten har flere kontaktpersoner de kan ringe direkte til. Vi har flere faste verger som kan ta disse oppdragene på kort varsel.

2) Trygg kapitalforvaltning

Vest-Agder har i løpet av 2014 hatt en prosess med Kristiansand kommune for å slutføre oppgaven med at alle aktive vergemålssaker ble overført Fylkesmannen med relevante dokumenter. Dette arbeidet ble slutført medio juli 2014. Denne prosessen krevde mye tid og ressurser, og arbeidet ble i stor grad konsentrert om å få oversikt over aktive saker. På denne bakgrunn ble arbeidet med å få oversikt over kapital som skal forvaltes forsinket, et etterslep som gjorde at vi i siste halvdel av 2014 fremdeles ikke hadde full oversikt over antall personer som har midler som skal forvaltes av Fylkesmannen. Dette gjelder både Kristiansand og øvrige kommuner. I tillegg til prosessen med overføring av saker fra Kristiansand, er bakgrunnen for øvrig for at man ikke har full oversikt over midler som skal forvaltes, at vi fra enkelte kommuner fremdeles må etterspørre saksdokumenter, verger har ikke levert regnskap, og økonomisk status ikke er levert, eller ikke har blitt gjennomgått av Fylkesmannen. Det ble i 2014 t gjort tiltak i forhold til å få på plass en trygg kapitalforvaltning, blant annet ved en gjennomgang av innkomne regnskap (utover de 15 % som var trukket ut til kontroll). Kommuner der overformynderiets praksis i stor utstrekning hadde vært å unnlate å inndra midler til forvaltning ble prioritert. Når det gjelder spredning av risiko for formuer over 2 millioner har Fylkesmannen hatt en gjennomgang, og hadde pr. mai 2014 oversikt over disse formuene. Med unntak for dette er imidlertid konklusjonen at kravet til en tilfredsstillende kapitalforvaltning ikke er oppfylt. Målet om å oppnå trygghet i kapitalforvaltningen har høyeste prioritet for 2015.

3) En tilfredsstillende tilgjengelighet overfor brukerne

Vi har daglig telefonvakt fra kl. 09.00- 13.30. Henvendelsene gjelder enkeltsaker og generell rådgivning og veiledning. Vi har i tillegg gjennomført en rekke møter med parter og pårørende i enkeltsaker. I tillegg er det henvendelser i servicetorget som krever oppfølging. Det ble gjennomført samlinger for faste verger i januar og september 2014. Informasjonsvirksomhet for øvrig ble av kapasitetshensyn nedprioritert i 2014.

4) En tilfredsstillende håndtering av godtgjøring og utgiftsdekning til verger og representanter

Fylkesmannen i Vest-Agder har gode rutiner for håndtering av godtgjørelse og utgiftsdekning til verger og representanter. Vi har et stort antall godtgjørelsesaker og det har vært helt nødvendig for oss å ha stort fokus på disse sakene. En saksbehandler i 60 % stilling jobber nå bare med disse sakene. Vi har utarbeidet maler og rutiner for å effektivisere arbeidet, og har også sendt brev til advokater som har mange vergeoppdrag for å styre når de sender inn søknad om godtgjørelse/faktura. Dette har til en viss grad fungert, men langt fra alle følger dette, og godtgjørelsessakene kommer inn jevnlig og et i et stort antall.

5) En sikring av at vergemålsapplikasjonen ARVE inneholder relevant og riktig informasjon

Vi hadde i 2014 store utfordringer knyttet til ARVE, både i forhold til grensesnitt og stabilitet. Dette regner vi med er kjent, og finner det ikke nødvendig å utdype dette nærmere.

6) En videreutvikling av den lokale vergemålsmyndigheten, herunder sikre nødvendig kompetanse, etablere hensiktsmessige rutiner for arbeidet og effektiv styring.

Vi har i løpet av 2014 arbeidet fortløpende med å utarbeide nye rutiner og maler og forbedre de eksisterende på ulike fagområder, eks bruk av kapital, salg av fast eiendom, forskudd på arv. Det gjennomføres vergemålsmøter hver 14 dag. Fylkesmannen er en del av et faglig nettverk med Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane, Vi har deltatt på fagsamling sammen med disse. To medarbeidere har deltatt på samling vedr. EMA i regi av Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Vi har et godt arbeidsmiljø hvor det er lav terskel for å diskutere og ta opp komplekse og utfordrende saker.

Tilstand og særlige risikomomenter i den lokale vergemålsforvaltningen.

Situasjonen vedrørende saksbehandling som gjelder oppnevning av verger, samtykkesaker, og utbetaling av godtgjørelse er pr. dags dato tilfredsstillende. Risikomomentene knytter seg til å få på plass en trygg kapitalforvaltning, jf. ovenfor. Arbeidet med dette vil fremover være prioritert og ta mye ressurser, og andre oppgaver må nedprioriteres. I forhold til omfanget av oppgaver som skal løses har vi utfordringer i forhold til ressursituasjonen. Flere medarbeidere har arbeidet veldig mye ekstra for å kunne håndtere den krevende arbeidssituasjonen. Det er viktig at vi også setter av tid til kompetanseheving og faglige oppdateringer, noe som grunne arbeidssituasjonen har blitt nedprioritert i 2014.

Antall saker som gjelder helt eller delvis fratakelse av rettslig handleevne, og som bringes inn for tingretten.

Pr. 31.12.2014 var det i alt registrert 5 personer i Vest-Agder som var umyndiggjort iht. umyndiggjørelsesloven av 1898. Disse vergemålene er videreført som vergemål med fratakelse av full rettslig handleevne, og Fylkesmannen har pr. dags dato ikke behandlet dem etter overgangsbestemmelsene i vergemålsloven.

Den 24. mars 2015 vil den første saken i Vest-Agder om fratakelse av rettslig handleevne bli behandlet i Kristiansand tingrett.

Oppgaver etter vergemålsloven

Embeter	Antall saker	Antall tilsyn
FMVA	0	0
Sum	0	0

51.3 Forliksrådene

Fylkesmannen har gitt råd og veiledning ved ulike problemstillinger vedrørende forliksrådene. Det er oppnevnt settemedlemmer til enkelte forlikrådsmøter. Vi har mottatt skriftelig klage på ett forliksråd i Vest-Agder i 2014. Det har ikke vært vurdert som nødvendig å gjennomføre tilsyn med forliksrådene i 2014.

Det er 8 forliksråd i Vest-Agder. Ett av forliksråd er slått sammen på tvers av fylketsgrensen.

51.5 Tomtefesteloven

Ingen saker etter tomtefesteloven i 2014.

Resultatområde 52 Borgerrettigheter

52.1 Fri rettshjelp

Det er rapportert kvartalsvis både elektronisk til Fylkesmannen i Sogn og Fjordane og til Statens sivilrettsforvaltning.

Sakene behandles fortløpende.

Det er i 2014 behandlet totalt 1128 saker, hvorav egeninnvilging av advokat er 928, herav 789 elektronisk innsendt. Utvidelse av rettshjelpbevillingen er innvilget i 62 saker.

Totalt anvist for fritt rettsråd i 2014 er kr. 6.980.264 - en liten nedgang fra 2013 hvor det ble anvist kr. 7.229.732.

52.3 Navneloven

Fylkesmannen behandlet 3 klagesaker etter navneloven i 2014. Vi opprettholdt Skatt Sør sitt vedtak om avslag på søknad om endring av navn.

Resultatområde 53 Forebyggende samfunnsikkerhet

Fylkesmannen i Vest-Agder har i 2014 disponert 2,8 årsverk til samfunnsikkerhet og beredskap, herunder 0,1 årsverk på IT-avdelingen til støtte bl. a. til DSB-CIM og 0,1 årsverk hos kommunikasjonsrådgiver. 2,6 årsverk jobber følgelig dedikert med beredskap.

Av aktiviteter som ikke dekkes av rapporteringskravene på det enkelte resultatområde, kan nevnes:

- Fylkesmannen har vært involvert i planarbeidet for ny E39 rundt og vestover fra Kristiansand, også i beredskapssammenheng.
- Fylkesmannen har gjennomført årlig samling for beredskapskoordinatorene i kommunene.
- Fylkesmannen har deltatt på to beredskapsrådsmøter i kommunene.
- Fylkesmannen holdt innlegg om samfunnsikkerhet i veiplanleggingen på NHOs miniseminar om samferdsel i august 2014.
- Fylkesmannen har to ganger holdt foredrag om kommunale ROS-analyser for beredskaputdanning trinn 3 på Norges Brannskole.

53.1 Oversikt over risiko og sårbarhet

ROS Agder - fylkes-ROS for Agder-fylkene - ble ferdigstilt i mai 2011. I utarbeidelsen ble etater og virksomheter som er eiere og drivere av samfunnskritisk infrastruktur og kritiske samfunnsfunksjoner involvert. De fleste av disse er representert i Fylkesberedskapsrådet, men noen er ikke. ROS Agder har vært benyttet til arbeid med kommunale og interkommunale ROS-analyser og som oppslagsverk i flere sammenhenger.

Det foreligger en oppfølgingsplan og plan for revisjon av ROS Agder. Fylkesmennene har imidlertid stanset revisjonsarbeidet etter at ny veileder for fylkes-ROS ble utgitt av DSB. Det vil bli utarbeidet en ny revisjonsplan som vil sikre at revidert ROS Agder blir i tråd med veilederen.

53.3 Samfunnsplanlegging

a. Fylkesmannen har reist innsigelse relatert til samfunnssikkerhet og beredskap i tre reguleringsplansaker - to relatert til havnivå og en relatert til for dårlig ROS-analyse.

b. 9 av 15 kommuner har mål, strategier og oppfølgingsplaner for samfunnssikkerhetsarbeidet i kommunen i kommuneplanens samfunnsdel.

c. Fylkesmannen har ikke gjennomført spesifikke veiledningsaktiviteter rettet mot kommunale ROS-analyser i 2014.

d. Fylkesmannen har revidert egen atomberedskapsplan i 2014. Det har ikke vært gjennomført kommunerettede aktiviteter på området. Fylkesmannen planlegger aktiviteter relatert til dette i 2015, sammen med Fylkesmannen i Aust-Agder.

53.4 Tilsyn

Fylkesmannen har gjennomført tilsyn i fire kommuner i 2014 og rapportert resultatene i DSBs innmeldingsløsning.

Resultatområde 54 Beredskapsforberedelser

I tillegg til de aktivitetene som dekkes av rapporteringskravene på hvert resultatområde, kan følgende aktiviteter nevnes som er relatert til resultatområde 54:

- Fylkesmannen, i samarbeid med Sivilforsvaret og Kristiansand kommune, gjennomførte Kristiansandskonferansen for andre gang i april. Konferansen er en nettverkskonferanse. Årets tema var "læring".

- Fylkesmannen har gjennomført kurs i DSB-CIM for en kommune og regionalt CIM-brukerforum for alle kommunene.

- Fylkesmannen har gjennomført to møter i internt arbeidsutvalg for beredskap, som består av representanter for alle avdelingene ved embetet.

- Fylkesmannen har gjennomført årlig samling for beredskapssaksbehandlere i de regionale etatene og virksomhetene i fylket.

- Fylkesmannen har gjennomført årlig møte i regional infopool, som er et forum for informasjonsmedarbeiderne hos etatene som er medlemmer i Fylkesberedskapsrådet.

- Fylkesmannen holdt foredrag på Brannsjefskonferansen, som ble gjennomført i Kristiansand i september.

- Fylkesmannen gjennomførte årlig møte i Atomberedskapsutvalget 21. oktober. Møtet var et fellesmøte for ABUene i Vest- og Aust-Agder.

- Fylkesmannen og Sivilforsvaret gjennomførte kontaktmøte for storulykkesbedriftene i fylket i oktober. Hensikten med møtet var å danne et nettverk også for disse beredskapsaktørene.

- Fylkesmannen gjennomførte møte i Fylkesberedskapsrådet i november. Tema var terrortrusselen. Møtet var felles for fylkesberedskapsrådene i begge Agder-fylker.

54.1 Beredskapsforberedelser og regional samordning

a. Fylkesmannen har gjennomført følgende veiledningsaktiviteter mot kommunene knyttet til beredskapsplanlegging og planverk:

- Temadag om evakuerte- og pårørendesenter i samarbeid med Fylkesmannen i Aust-Agder og Agder politidistrikt.

- Fagdag ekstremvær forut for årets kommuneøvelser. Gjennomført med deltakelse fra NVE, DNMI, Agder Energi, Post- og teletilsynet og Sivilforsvaret.

b. Alle kommuner i Vest-Agder har tatt i bruk DSB-CIM og gjennomført grunnkurs i regi av Fylkesmannen. Standpunkt og hyppighet i bruk er varierende.

c. Agder Energi deltok på fagdag ekstremvær, se pkt. a. I tillegg er kraftrasjoneringsplanverket oppdatert i 2014. Ingen aktiviteter relatert til damsikkerhet.

d. Fylkesmannen deltok på statusmøte Nødnett i regi av DNK i oktober.

54.2 Fylkesmannens beredskapsarbeid

a. Embetets kriseplan ble oppdatert i 2014.

b. Nytt gradert samband er installert men ikke tatt i bruk. Dette pga. forhold utenfor Fylkesmannens kontroll. Utover at sambandet omfattes av det sikkerhetsplanverket vi er pålagt å ha iht. sikkerhetsloven med forskrifter, er det ikke integrert i vårt kriseplanverk på annen måte.

c. Embetets kompetanse i bruk av SBS er synkende. Nøkkelpersonell har sluttet, det er få eller ingen øvelser i bruk av SBS og det gjennomføres ikke kurs. Vi uttaler oss til høringsutkast relatert til SBS og oppdaterer planverket så godt vi kan.

d. Personell i beredskapsstaben har kompetanse i DSB-CIM. Nøkkelpersonell i krisestaben er opplært og øvet i DSB-CIM.

e. Fylkesmannen har sendt ukerapporter til DSB i DSB-CIM.

f. Fylkesmannen har ikke sendt kopi av oppdatert kryptoplan til NSM.

g. Fylkesmannen har ikke rapportert til Kystverket at det er utpekt miljøfaglig personell hos oss som kan bistå Kystverket. Slikt personell forefinnes, både med forurensingskompetanse og GIS-kompetanse.

54.4 Øvelser

a. Fylkesmannen har en oppdatert øvings- og tilsynsplan. Iht. denne skal fylkesmannen hvert annet år initiere enten tilsyn eller øvelse i kommunen. Det er fire år mellom hvert tilsyn og fire år mellom hver øvelse. I vår virksomhetsplan ligger også inne at vi skal delta i planlegging og gjennomføring av LRS-øvelse når den gjennomføres i vårt fylke.

b. Gjennomførte øvelser i 2014.

- Fire kommuneøvelser (planlegger, øvingsledelse)

- Øvelse CMX 14 (planlegger, deltaker - DSB ansvarlig)

- Øvelse for kollektiv redningsledelse (planlegger, deltaker - Politihøgskolen ansvarlig)

- Øvelse for IUA Vest-Agder (deltaker - Kystverket ansvarlig)

- Internøvelse Audnedal kommune (deltaker - kommunen ansvarlig)

c. Gjeldende serie med kommuneøvelser gjennomføres med ekstremvær som scenario. Dette er et meget aktuelt scenario hentet fra ROS Agder. Ekstremvær vil sette kritisk infrastruktur og kritiske samfunnsfunksjoner under press og gi store utfordringer til kommunene.

d. Etter kommuneøvelsene skal kommunene lage en evalueringsrapport med handlingsplan. Handlingsplanen vil være en del av dokumentgrunnlaget for neste tilsyn, som kommer to år etter øvelsen. Kommunenes erfaringer varierer naturlig nok. Fylkesmannen følger opp med tilbud om veiledning og på tilsyn.

Den viktigste erfaringen etter CMX 14 var at status mht. sikkerhetsklareringer på deltakerne i Fylkesberedskapsrådet var høyst varierende. Etter øvelsen har vi bedt om å få oversendt kopi av klareringsbevis fra samtlige medlemmer.

Etter øvelsen for kollektiv redningsledelse var det en erfaring at vi må ha planverk og rutiner for hvordan vi skal bidra i dette forumet. Iht. ny instruks for redningsledelsen er Fylkesmannen medlem i kollektiv redningsledelse. Det kan være mange forum som skal aktiveres ifm. en hendelse - kollektiv redningsledelse, fylkesberedskapsråd, egen stab - og Fylkesmannen er sentral i alle. Både representasjon i og samvirkemekanismene mellom disse må avklares.

e. Embetsledelsen har øvet i 2012 (øvelse Orkan 12) og 2014 (øvelse CMX 14). Krisestaben har øvet i 2011 (stabstjeneste), 2012 (øvelse Orkan 12), 2013 (ny stabshåndbok) og 2014 (øvelse CMX 14).

f. I 2012 (øvelse Orkan 12) og 2014 (øvelse CMX 14) øvet Fylkesberedskapsrådet og fylkesmannens beredskapsorganisasjon sammen.

Resultatområde 55 Regional og kommunal krisehåndtering

55.1 Håndtering av uønskede hendelser

- Leirras på Heisel i Vennesla 2. januar 2014:

a. Leireras med påfølgende evakuering.

b. Vennesla kommune

c. Assistanse til politiet med å finne geolog. Kontakt med kommunen mht. status og utfordringer.

d. Ingen.

e. Ukjent.

- Problemer med GSM-baserte trygghetsalarmer 4.-6. april 2014

a. Pga. problemer i Telenors infrastruktur falt GSM-baserte trygghetsalarmer i 9 kommuner ut.

b. Hægebostad, Kristiansand, Kvinesdal, Lindesnes, Lyngdal, Mandal, Songdalen, Søgne og Vennesla.

c. Kontakt med Telenor, situasjonsrapporter fra kommunene.

d. Ingen

e. Hendelsen viste seg å være langt mer omfattende enn rapportene underveis tydet på. Langt flere kommuner og langt mer sambandsutstyr ble rammet enn det vi fikk vite mens det stod på. Rapportene fra kommunene og tjenesteleverandør i ettertid viste det reelle omfanget. Kommunikasjonen har følgelig et forbedringspotensial. Videre viste hendelsen sårbarheten i ekom-infrastrukturen.

- Terrortrusselen 24.-31. juli 2014

- a. Økt beredskap ift. uspesifisert terrortrussel kommunisert av PST 24. juli. Gjaldt hele landet.
- b. Alle kommuner berørt.
- c. Kontakt med politi og havn. Innhenting av planstatus fra kommunene til Helsedirektoratet. Monitorere situasjonen.
- d. Ingen.
- e. Fylkesmannens rolle i slike situasjoner må avklares. Kollektiv redningsledelse ble innkalt i Agder politidistrikt. Fylkesmannen burde vært innkalt.

- Problemer med Telenors mobiltelefonnett 30. oktober 2014

- a. Umulig å kommunisere via Telenors mobilinfrastruktur
- b. Alle kommuner
- c. Dialog med Telenor, varsling av kommunene.
- d. Ingen
- e. Nok et bevis på sårbarheten i ekom-infrastrukturen.

- Flom i Kristiansand 23. november 2014

- a. Store nedbørsmengder medførte flom i Kristiansand. Mye vanninntrengning i hus og kjellere. Flekkerøytunnelen stengt. Vanninntrengning på Sørlandet sykehus Kristiansand (SSK) medførte stenging av flere avdelinger, intern evakuering og omruting av akuttpasienter.
- b. Kristiansand kommune ble direkte berørt. Kommunene som sogner til SSK ble indirekte berørt.
- c. Fylkesmannen registrerte i media at ting begynte å skje som følge av kraftig nedbør. Kontaktet kommunen og politiet for å få situasjonsbilde. Ingen kunne gi et godt slikt bilde med en gang, men det kom etter hvert. Kontakt etterhvert med sykehuset. Involverte beredskap og fylkeslegen internt. Vår involvering bestod i å monitorere situasjonen og rapportere på eget initiativ til DSB og Helsedirektoratet.
- d. Ingen.
- e. Det ble funnet læringspunkter i forhold til at dette var en hendelse som begynte i det små, med mange små hendelser. Da blir ikke Fylkesmannen involvert og heller ikke politiet ettersom det ikke var fare for liv og helse. 110-sentralen, kommunen, sivilforsvaret og vegvesenet ble involvert. Mange aktører satt med fragmenter av et helhetlig situasjonsbilde men disse aktørene snakket ikke sammen. I ettertid har beredskapsfamilien på Agder diskutert hvordan vi kan unngå dette og kommet fram til at det må være lav terskel for å kalle inn redningsledelsen som forum for utveksling av informasjon og avklaring av ansvarsforhold. Denne hendelsen hadde potensial til å bli svært kritisk.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
51.2 Vergemålsloven	kr 318 503,80	kr 5 161 356,73
52.1 Fri rettshjelp	kr 429 185,57	kr 21 558,73
53 Forebyggende samfunnsikkerhet	kr 419 939,95	kr 0,00
54 Beredskapsforberedelser	kr 523 690,72	kr 0,00
55 Regional og kommunal krisehåndtering	kr 322 978,37	kr 0,00
Andre oppgaver under JD	kr 13 668,00	kr 0,00

51.9 Annen siviladministrasjon (rest 51)	kr 0,00	kr 0,00
Sum:	kr 2 027 966,00	kr 5 182 915,00

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Resultatområde 60 Ledelse, virksomhetsstyring og administrasjon

60.1 Helhetlig ledelse og virksomhetsstyring

60.1 Helhetlig ledelse og virksomhetsstyring

Fylkesmannen har også i 2014 hatt fokus på helhetlig ledelse og lederutvikling. Vi vil framholde to hovedsatsinger fra dette området:

Lederutviklingsprogram. Vi startet høsten 2013 et internt lederutviklingsprogram for embetet. Dette programmet omfatter embetsledelsen, avdelingsledere og nesteledere/gruppeledere. Programmet tok utgangspunkt i noen av de vesentligste funnene fra medarbeiderundersøkelsen i 2012. Her ble det pekt på at embetet bør arbeide videre med samarbeid mellom avdelingene internt i embetet og andre embeter, den vanskelige samtalen, fordeling av oppgaver mellom medarbeiderne og systematisk oppfølging av medarbeidersamtaler. Programmet inneholdt fire samlinger. Mellom samlingene arbeidet vi med hjemmeoppgaver i grupper på tre og tre. Vi hadde følgende temaer for de fire samlingene:

1. samling (29.10.13): Teoretisk rammeverk for ledelse, lederrollen, motivasjon, grunnleggende kommunikasjonsferdigheter, etablering av treningsgrupper
2. samling (03.12.13): Trening på kommunikasjonsferdigheter, team og gruppedynamikk, dialogkompetanse i lederteam, delegering
3. samling (06.02.14): Feedback, den "nødvendige" samtalen, medarbeidersamtaler, endringsledelse, presentasjonsteknikk
4. samling (03.-04.04.14): Kunnskapsledelse, ledelse i FMVA, "lederplakaten", veien videre

Vi har også et eget internt oppfølgingsprogram som bl.a. innebærer oppfølging av medarbeiderundersøkelsen fra 2014 og fire temasamlinger årlig for den utvidete ledergruppen.

Ny organisering av embetet. Vi avsluttet våren 2014 et eget OU-prosjekt i embetet. Bakgrunnen for prosjektet var et ønske om å vurdere om vi har en organisering som sikrer en effektiv gjennomføring av våre sektoroppdrag og som samtidig ivaretar våre samordningsoppgaver. Det ble som et ledd i OU-prosjektet også vurdert hvordan vi kan sikre bedre samhandling og samarbeid mellom fagavdelingene i embetet. Dette var en direkte oppfølging av medarbeiderundersøkelsen i 2012 hvor bl.a. samarbeid mellom avdelingene ble påpekt som en svakhet.

Prosjektet førte til noen organisatoriske endringer som ble iverksatt 1.1.2015. Oppdragene knyttet til barnevern, barnehage og utdanning er nå samlet i en ny utdannings- og barnevernsavdeling. Vi mener dette vil sikre en bedre samordnet innsats mot barn og unge. Oppdragene knyttet til samfunnssikkerhet og beredskap er lagt til en stabsenhet direkte under embetsledelsen.

Risikostyring forsøkes innarbeidet som et sentralt element i virksomhetsstyringen. Den overordnede risikovurderingen har tatt utgangspunkt i følgende overordnede krav:

- Fylkesmannens evne til å oppnå fastsatte mål i tråd med tildelingsbrev og embetsoppdrag
- Fylkesmannens evne til å oppfylle overordnet krav om effektiv ressursbruk
- Vår vurdering av om sentrale risikoforhold er innenfor akseptabelt nivå

Denne svært overordnede gjennomgangen avdekker etter vår vurdering risikoforhold som vi må følge opp:

- Tap av medarbeidere med nøkkelkompetanse uten at vi har dublerert kompetansen
- Et svært omfattende embetsoppdrag som krever stor ressursbruk bare for å sette seg inn i det, Embetsoppdraget er heller ikke utformet slik at det gir et godt grunnlag for prioritering av oppdragene. Det er absolutt en risiko for at enkelte oppdrag ikke blir fanget opp og utført.
- Sårbare systemer som kan føre til tap av vesentlig informasjon eller innsyn i sensitiv informasjon

- Manglende IKT-kompetanse blant våre medarbeidere som medfører at vi ikke får tatt ut hele effektiviseringsgevinsten av de store IKT-investeringene som er gjort.
- Risiko for at medarbeidere innen enkelte tjenesteområder kan bli utsatt for fare eller store personlige påkjenninger, f.eks. innen barnevern, sosialområdet, helse- og omsorg. Utfordringen her er at vi fortsatt ikke har sikker utforming av konferanserom m.v. og ikke tilstrekkelige rutiner for slike situasjoner.

Vi har som et ledd i OU-prosjektet, jf. omtalen over, arbeidet spesielt med å systematisere det interne samarbeidet mellom avdelingene i embetet. Vi utarbeidet høsten 2014 egne retningslinjer for internt samarbeid mellom Fylkesmannens avdelinger. Det innebærer bl.a. at fagavdelingene må gjennomgå embetsoppdraget for å skille ut oppdrag som det må samarbeides om. Dette drøftes videre i ledergruppen og tas inn i felles virksomhetsplan for embetet.

60.2 Mangfold og likeverd

1. Tiltak som er iverksatt og tiltak som planlegges iverksatt for å fremme diskriminerings- og tilgjengelighetslovens formål.

Fylkesmannen i Vest-Agder vedtok i 2012 handlingsplan for likestilling 2012 – 2014. Planen inneholder tiltak både for fylkesmannen som offentlig myndighet og som arbeidsgiver.

Avsnittet om fylkesmannen som arbeidsgiver angir virkemidler som skal fremme en bedriftskultur og arbeidsmiljø som ivaretar og verdsetter alle likt, uavhengig av kjønn, alder eller funksjonshemming.

Embetet har et eget likestillingsutvalg som har fokus både på likestillingsarbeidet generelt i fylket og rollen som arbeidsgiver.

2. Beskrivelse på hvilke tiltak som er planlagt, iverksatt og eventuelt gjennomført i forhold til aktivitetsplikten

Handlingsplan for likestilling 2012-2014 understreker at fylkesmannen skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme likestilling og hindre diskriminering i vår virksomhet. Den slår også fast at Fylkesmannen skal arbeide aktivt og målrettet for å fremme universell utforming innenfor virksomheten, samt foreta rimelig individuell tilrettelegging av arbeidsplass og arbeidsoppgaver.

Fylkesmannen arbeider aktivt for å fremme en bedriftskultur og et arbeidsmiljø som ivaretar og verdsetter alle likt, blant annet ved at vi:

- Jevnlig foretar arbeidsmiljøkartlegging, sist i 2014.
- Benytter virkemidlene som fremgår i embetets livsfasepolitikk aktivt.
- Tilpasser alle våre møter og konferanser i størst mulig grad for brukere med ulike funksjonshemninger

Det skal ikke være kjønnsbetingede lønnsforskjeller ved embetet, derfor har man:

- Ved lønns plassering og lønnsforhandlinger bevisst søkt å motvirke lønnsforskjeller. Ved hvert lønnsoppgjør utarbeides en lønnsstatistikk som gir partene grunnlag for å drøfte lønnsutviklingen i et likestillingsperspektiv i evalueringsmøtet.
- Vi legger vekt på å være kjønnsnøytrale når det velges ut medarbeidere til ulike oppdrag og mht. rekruttering til ledernivå.

Fylkesmannen bestreber seg på en jevnere kjønnsfordeling på ledelsesnivå og i alle avdelinger. Pr 31.12.14 var det like mange kvinner som menn i øverste ledelse; embetsledelsen og avdelingsdirektører; 4 menn og 4 kvinner. To avdelingsdirektører er skiftet i året og begge de to nye som har kommet inn er kvinner.

Ved tilsetninger følger vi disse retningslinjene:

- Så lenge det er ubalanse, tillegges kjønn spesiell vekt ved tilsetninger ved ellers like kvalifikasjoner (moderat kjønnkvotering)
- Ved sammensetning av prosjektgrupper og andre arbeidsgrupper brukes en kjønnsfordeling tilnærmet 50-50, så langt det er praktisk mulig
- Alle stillinger lyses ut eksternt og underrepresenterte grupper oppfordres til å søke

Fylkesmannen arbeider for å høyne andelen med innvandrerbakgrunn og nedsatt funksjonsevne i embetet, men det har vist seg krevende å få dette til på kort sikt:

- Bevisst bruk av alternative steder for annonsering av stillinger for å nå de underrepresenterte bedre, f.eks. jobbressurs.no.
- Vi sørger for at arbeidsplassene blir tilpasset aktuelle brukere

Vi legger til rette for å øke andelen ansatte med høyere utdanning:

- Embetet har i utgangspunktet en høy andel med høyere utdanning men forholdene legges aktivt til rette for at de som ønsker det kan ta videreutdanning. Flere ansatte har tatt utdanning med delvis permisjon, for å ta en bachelor- eller mastergrad. Det er i hovedsak kvinner som har benyttet seg av denne muligheten.

3. Tilstanden hos Fylkesmannen i Vest-Agder

Det vises til vedlagte tabeller med forklaringer. Inndelingen i tabellene er i samsvar med FAD's oppsett.

Fylkesmannen i Vest-Agder har fem ulike fagavdelinger og en administrasjonsavdeling i tillegg til embetsledelsen. I fagavdelingene er det overveiende ansatte med høyere utdanning på ulike fagområder eller medarbeidere med lang realkompetanse. I administrasjonsavdelingen/fylkeshuset er det en mer blandet utdanningsbakgrunn. Her har en overvekt av de ansatte kun utdanning på nivå videregående skole og lavere, hvorav et flertall er kvinner, i enkelte enheter. Nyrekruttering de siste årene øker imidlertid andelen med videre utdanning.

Forhold for embetet samlet

Pr. 31.12.14 var det 61 % kvinner og 39 % menn ansatt i embetet. Mannsandelen har gått ned med 1,0 % fra 2013 til 2014. Kvinners lønn utgjør 90,6 % av gjennomsnittlig lønnsnivå for menn, mot 92,3% i 2013 . Dette kan forklares ut fra de stillingskategorier en overvekt av kvinnene er ansatt i.

Med unntak av 1 person i kategori 5 , er samtlige ansatt i administrasjonsavdelingen. De aller fleste stillingene her er stillinger uten krav til høyere utdanning, og kun tre i disse stillingene er menn. De aller fleste i denne gruppen har videregående skole, fagbrev eller grunnskole. Dette forklarer mye lønnsforskjellen mellom menn og kvinner totalt i embetet.

Kategori 1 – Embetsledelse og avdelingsledelse

Denne gruppen består pr. 31.12 av 4 menn og 4 kvinner, hvorav fylkesmannen er den ene kvinnen. I motsetning til 2013 hvor kvinner hadde høyere snittlønn enn menn, er i 2014 kvinnenenes snitt 93,1 % av mennenes lønn i gruppen. I 2013 var fylkesmannen den ene av to kvinner. To nye kvinner har lavest lønn i gruppen. Samtidig har fylkeslege og ass. fylkesmann som begge er menn, fått en lønnsøkning i 2014 som gjør at de nå nærmer seg fylkesmannens lønn.

Kategori 2 – Mellomledelse

Det er et forholdsvis stort sprik i lønn for kvinnene i denne gruppen, fra arkivleder til ass. fylkeslege. Innenfor samme gruppe er en liten forskjell mellom mennenes og kvinnenenes årslønn, men kvinnene har samlet sett 3 % høyere gjennomsnittlig årslønn i denne stillingskategorien.

Kategori 3 – Saksbehandler I

Hele 55 av 115 ansatte kommer inn i denne gruppen som består av seniorrådgivere og senioringeniører og består av 24 menn og 31 kvinner. Ansatte i gruppen er godt fordelt på alle avdelinger så nær som administrasjonsavdelingen. I miljøvern avdelingen og landbruksavdelingen er menn i flertall, mens flertallet er kvinner i samfunnsavdelingen, helse- og omsorgsavdelingen og utdanningsavdelingen. Det er ikke grunnlag for å si at det er forskjell på lønnsnivå på kvinner og menn. På grunn av konkurranse i arbeidsmarkedet har flere nyansatte blitt tilgodesett med høyere lønn enn ansatte med flere års erfaring. Det er derfor liten sammenheng mellom lønn og ansettelsesår.

Kategori 4 – Saksbehandler II, overingeniører og rådgivere

Ansatte innenfor denne kategorien kan deles i tre grupper:

- Ansatte med liten formell utdanning, men med lang ansiennitet i embetet
- Ansatte med utdanning på bachelornivå (eks. sosionomer og sykepleiere)
- Ansatte med høyere universitetsutdanning med relativt liten yrkeserfaring

I den første gruppen er det alt overveiende kvinner. Alle disse lå tidligere i stillingskategori 5, og sett i denne sammenheng har de hatt en relativt sett god lønnsutvikling. Det er ellers flere nyutdannede av begge kjønn i denne gruppen.

Kategori 5 – Kontorstillinger

Med unntak av en mann er alle i denne gruppa ansatt i administrasjonsavdelingen. (Det er ansatte i administrasjonsavdelingen også på andre nivå). Det store flertallet i kategori 5 har grunnskole, videregående skole eller fagbrev.

Heltid/deltid

Det er en klart større andel av kvinner som jobber deltid. I 2014 arbeidet 14,3 % av kvinnene deltid mens 9,1 % av menn var i deltid. I 2013 var andelene 8,9 % for menn og 19,1 % for kvinner.

Grovt sett kan deltidsarbeidende i embetet deles i følgende grupper:

- Ansatte i deltidsstillinger i administrasjonsavdelingen, dette er kvinner.
- Ansatte i alle avdelinger med midlertidig redusert stilling grunnet omsorg for mindreårige barn.
- Ansatte som av ulike årsaker har redusert stilling, f.eks. på grunn av delvis uførhet eller alderspensjon.

Ved ledighet i stillinger jobbes det bevisst for å få til flest mulig heltidsstillinger.

Midlertidig ansatte (engasjement og vikarer)

Pr. 31.12.14 var det bare 10 ansatte uten fast tilsetting, 4 menn og 6 kvinner. Av disse er 4 i vikariater for ansatte som er ute i permisjon. En ansatt er knyttet til et sysselsettingstiltak gjennom NAV. De øvrige er engasjert i ulike prosjektstillinger med begrensa varighet.

Foreldrepermisjon

Prosenten er andelen av totale permisjonsdager fordelt på kvinner og menn. To kvinner har permisjon i forbindelse med fødsel, mens 4 menn har tatt ut «pappapermisjon».

Legemeldt fravær

Sykefraværet er generelt sett svært lavt i embetet. Det totale legemeldte fraværet i 2014 var 2,6 %, 3,5 % for kvinner og 1,5 % for menn. I 2013 var det legemeldte fraværet 4,9 % for kvinner og 1,2 % for menn. Av det totale legemeldte fraværet er 23 % sykefravær for menn og 77 % kvinner. Legemeldt sykefravær er for en stor del knyttet til lang tids sykefravær. (61 % av de absatte er kvinner)

Ut fra tabellene kan en trekke følgende slutninger ut fra grunnlaget kjønn:

Lønn

Det kan ikke påvises lønnsforskjeller som skyldes kjønn innenfor de ulike stillingskategoriene. Innenfor visse grupper var det tidligere en tendens til at arbeidstakere med lang ansiennitet i organisasjonen hadde sakkert akterut lønnsmessig i forhold til medarbeidere rekruttert i de seineste åra. Konkurransen på arbeidsmarkedet har ført til forholdsvis høyere lønn for nyansatte. Ved lokalt lønnsoppgjør høsten 2014 ble denne skjevheten for ansatte med lang ansiennitet langt på vei rettet opp.

4. Vurdering av barrierer mot likestilling og behov for tiltak

Vi har ikke identifisert **spesifikke** barrierer mot likestilling ved embetet ut fra de ulike diskrimineringsgrunnlagene, hverken ved nyansettelser eller i forbindelse med det løpende arbeidet, men vi er ikke tilfredse med dagens situasjon hverken når det gjelder tilsetting av personer med funksjonshemming eller annen etnisk bakgrunn enn den norske.

Kjønn

Embetet gjenspeiler i stor grad at innbyggerne i fylket tar tradisjonelle valg med hensyn til yrke og innretter seg i henhold til stereotype kjønnsroller når det gjelder deltid. Vi ser imidlertid at alle nybakte fedre er flinke til å benytte sin pappapermisjon. Ved tilsettinger søker vi å oppnå god kjønnsbalanse gjennom moderat kvotering av det underrepresenterte kjønn. Når kjønnsfordelingen likevel er skjev på de fleste avdelingene skyldes det

tradisjonelle yrkesvalg og det faktum at kvinner hiittil har hatt et lavere utdanningsnivå enn menn. Vi ser imidlertid en tendens til en økende kvinneandel i avdelinger som tidligere var sterkt dominert av menn som landbruksavdelingen og miljøvern avdelingen. I de øvrige avdelinger er det til dels en sterk overvekt av kvinner. Det kan se ut til at kvinneandelen heller har økt i disse avdelingene, tross forsøk med en moderat kvotering.

Etnisitet, religiøs tilhørighet og livssyn

Når det i 2014 i embetet kun var to personer ansatt med minoritetsbakgrunn, antas det i hovedsak å skyldes at vi har få søkere med slik bakgrunn. I stillingsannonse søkes aktivt etter folk med minoritetsbakgrunn. De kalles inn til intervju hvis de er faglig kvalifiserte. Hiittil har ingen søkere med minoritetsbakgrunn blitt vraket fra en stilling på grunn av mangelfulle norskkunnskaper. Det anses som et gode **i seg selv** å ha en allsidig sammensatt stab. Etterhvert vil nok 2. og 3. generasjons innvandrere gjøre sitt inntog på embetet. Det synes som om mange av disse f.eks. blir jurister og tida vil vise om disse søker jobb i embetet.

Vi ønsker å ha forskjellig livssyn representert ved embetet. Så lenge etniske nordmenn dominerer er ulikhetene begrenset. Utad legges det vekt på at embetet fremstår som en inkluderende og tolerant arbeidsplass.

Nedsatt funksjonsevne

Fylkeshuset oppfyller i hovedsak kravene til universell utforming. Embetet er en IA-virksomhet. Vi har lyktes med å tilrettelegge gode arbeidsplasser for ansatte som har fått nedsatt sin funksjonsevne mens de har arbeidet på embetet. Når vi ikke har rekruttert nyansatte uten full funksjonsevne, skyldes det at folk i denne gruppen ikke har søkt. Alle ledige stillinger i 2014 har blitt lyst ut på jobbressurs.no, for å få flere søkere med nedsatt funksjonsevne. Vi vil fortsette å ha fokus på dette i 2014. En person med nedsatt funksjonsevne har praksis plass i embetet.

5. Vurdering av mulige tiltak

Status hos Fylkesmannen i Vest-Agder kan oppsummeres slik:

- Det er overvekt av menn i miljøvern avdelingen og landbruksavdelingen. Rekruttering de seineste år har langt på vei utjevnet kjønnsforskjellene, men det kan bli tilfeldige årlige svingninger.
- Det er overvekt av kvinner i øvrige avdelinger.
- Kvinner er overrepresentert blant ansatte med deltidsstillinger.
- Få ansatte med innvandrerbakgrunn
- Få ansatte med nedsatt funksjonsevne
- Ingen kjente tilfeller av trakassering
- I lederstillinger er det nå like mange menn som kvinner
- En kan ikke se at det er lønnsforskjeller som skyldes kjønn

Likestillingsutvalget vurderer proaktive tiltak med sikte på å rekruttere fra underrepresenterte grupper. Av grunner som det er gjort rede for under pkt. 4 krever dette langvarig innsats. Embetets Handlingsplan for likestilling 2012-2014 målretter arbeidet.

Vi har ingen kjente tilfeller av mobbing og derfor ingen spesifikke tiltak på gang, men legger stor vekt på å ha en åpen og vennlig omgangstone i embetet.

Lønn

		Kjønnsbalanse			Lønn	
		m%	k%	Totalt(N)	m (kr/%)	k (kr/%)
Embetsledelse/direktør	2014	50,0	50,0	8	100	93,1
	2013	75,0	25,0	8	100	113,3
Seksjonssjef/ass. direktør	2014	60,0	40,0	10	100	103,0
	2013	55,6	44,4	9	100	108,4
Saksbehandler I	2014	43,6	56,4	55	100	99,5
	2013	42,6	57,4	54	100	101,9
Saksbehandler II	2014	25,9	74,1	27	100	94,8
	2013	32,1	67,9	28	100	97,3
Kontorstillinger	2014	23,1	76,9	13	100	103,5
	2013	15,4	84,6	13	100	101,7

Fagarbeiderstillinger	2014	0,0	0,0	0	100	0,0
	2013	0,0	0,0	0	100	0,0
Unge arb.takere inkl lærlinger	2014	0,0	100,0	1	100	100,0
	2013	0,0	0,0	0	100	0,0
Totalt i embetet	2014	38,6	61,4	114	100	90,7
	2013	40,2	59,8	112	100	92,1

Deltid

		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm.		Legemeldt fravær	
		M%	K%	M%	K%	M%	K%	M%	K%
Totalt i virksomheten	2014	28,6	71,4	40,0	60,0	66,7	33,3	23,0	77,0
	2013	23,5	76,5	37,5	62,5	100,0	0,0	16,0	84,0

Ansatte

	2014	Ledere med personalansvar			Medarbeidere			Lønn	
		M%	K%	Totalt	M%	K%	Totalt	M%	K/M i %
FMVA	72,7	27,3	11	36,3	63,7	102	100	92,3	

60.3 Informasjonssikkerhet og IKT

60.4 Embetsspesifikke oppdrag på IKT-området

60.4.5 Kartapplikasjoner, presentasjonsprogramvare og mulig innsynsløsning mot ePhorte

Oppfølgingsansvar for kartinnsynsverktøyet GeoPort:

GeoPort er besluttet avvirket fra produsenten (Powel), og er dermed et utgående system. Vest-Agder viderefører eksisterende drift til et nytt innsynsverktøy er på plass, men legger ikke lenger ned ressurser i videreutvikling. Vi anser derfor at dette oppdraget er fullført, så langt det lot seg gjøre, og at det ikke bør videreføres. Vest-Agder planlegger overgang til et nytt innsynsverktøy sammen med Aust-Agder i løpet av 2015.

Innsynsløsning mot ePhorte:

Av historiske årsaker har innsynsløsningen mot ePhorte (Sak-I-Kart) vært tett sammenvevd med Geoport (opprinnelig samme underleverandør/utvikler). Fagutvalget og departementet har oppnådd å få Evry til å ta fullt leverandøransvar for dette området, som nå er et programtillegg til ePhorte. Det inngår derfor fra nå av i Nordlands test- og veiledningsansvar, og det er ikke lenger logisk at Vest-Agder skal ha noe spesielt ansvar for dette.

Resultatområde 61 Samordning og modernisering i kommunene

61.1 Kommunerettet samordning

Det regionale samordningsansvaret ivaretas bl.a. gjennom statlige etatsjefsmøter, regionalt planforum og eksternt tilsynsforum. I tillegg foregår det utstrakt samordning mellom fagavdelingene og andre statsetater innenfor sine fagfelt.

Fylkesmannen har også etablert et eksternt tilsynsforum som bidrar til å samordne tilsynsaktiviteten i fylket på en god måte.

Den kommuneretta samordningen er administrativ lagt til embetsledelsen. Som en del av styringsdialogen med kommunene er det gjennomført fire kommunebesøk der Fylkesmannens ledergruppe har møtt kommunens politiske og administrative ledelse. **Kommunebildene** utgjør sammen med **Tilstandsrapporten** og kommunens

planverk tyngden i dialoggrunnlaget i disse møtene. Både kommunebildene og tilstandsrapporten fungerer som tilfredsstillende samordningstiltak og er gode hjelpemidler i vårt samordningsarbeid.

Et annet tiltak for å styrke kommunedialogen og samhandlingen med kommunene er en årlig konferanse for ordførere og rådmenn. Konferansen i 2014 satt fokus på kommunereform og miljøpolitikk.

Fylkesmannen utarbeider årlig en rapport om tilstanden i fylket. Siktemålet er med tilstandsrapporten er å gi et riss av nåsituasjonen for kommunene i Vest-Agder med utgangspunkt i tilgjengelig offentlig statistikk, først og fremst KOSTRA-data. Tilstandsrapporten har fungert tilfredsstillende som et hjelpemiddel i samordningsarbeidet og er et av flere utgangspunkt for styringsdialogen mellom fylkets kommuner og regional stat.

Fylkesmannen har gjennom hele 2014 deltatt i et prosjekt der begge fylkeskommunene og fylkesmennene i Aust- og Vest-Agder sammen har etablert en nettbasert statistikk- og analyseportal. Realisering av portalen er viktig i forhold til et mer systematisk og effektivt statistikkarbeid som viser utviklingstrekk i kommunene, regionene, og de to Agderfylkene, samt mer konkret; oppfølging av Regionplan Agder 2020, arbeid med regionale planstrategier og oversikt over helsetilstanden i befolkningen.

61.2 Modernisering i kommunene

Retningslinjene for tildeling av skjønnsmidler ble revidert i 2012 og i 2014. Aktuelle områder som Fylkesmannen har et særlig fokus på de nærmeste årene er bl.a. barn og unges levekår. I 2014 har vi også åpnet opp for at prosjekter knyttet til kommunereformen kan motta støtte.

Embetet stiller krav om målsetting i tråd med de sentrale føringene og våre lokale retningslinjer. Prosjektene skal fortrinnsvis være politisk forankret, tidsavgrenset og kommunal egenandel/innsats må inngå. Videre krever vi en vurdering av overføringsverdi til andre kommuner. For å sikre en god faglig vurdering av prosjektene er avdelingene involvert i tildelingsprosessen. For alle prosjekter kreves årlig statusrapport, samt sluttrapport der bruken av midlene er spesifisert. I 2014 mottok Fylkesmannen 42 søknader om støtte på til sammen 12,3 mill. kroner, hvorav 25 prosjekter fikk støtte på til sammen 5 mill. kroner. I 2013 mottok embetet 49 søknader om støtte til prosjekter, hvorav 26 prosjekter fikk støtte. Det hadde vært ønskelig at fagavdelingene i større grad fulgte opp prosjekter som har fått støtte. Fylkesmannen ser også behov for å legge bedre til rette for erfaringsutveksling mellom kommunene. Av konkrete tiltak for å sikre erfaringsoverføring, er bruken av skjønnsmidler et fast punkt på dagsorden i kommunemøtene, der vi får informasjon utover statusrapportering 1 gang i året og sluttrapportering.

Det har vært utstrakt erfaringsutveksling i forbindelse med kommunereformprosjektene. Vår vurdering er at for å sikre erfaringsoverføring må det gjennomføres møter der aktuelle interessenter deltar. Dette har vært mulig i tilknytning til kommunereformprosessen der embetet har hatt en særlig rolle med å tilrettelegge for gode prosesser.

Sjumilssteget i Mandal kommune mener vi også er et godt prosjekt, med stort potensiale. Erfaringskonferansen i desember 2014 hadde som målsetting å inspirere kommunene til å ta i bruk Sjumilssteget som verktøy i planlegging og utvikling av tjenestetilbudet til barn og unge.

61.3 Samordning av statlig tilsyn

Fylkesmannen samordner de praktiske forhold rundt tilsynet med kommunene og fylkeskommunen. Som ledd i dette arbeidet fører Fylkesmannen en tilsynskalender som viser de ulike tilsynsetatenes planer. Denne kalenderen er tilgjengelig for tilsynsetatene. Fylkesmannen arrangerte i februar 2014 en "Kvalitetskonferanse" for kommunene hvor vi gjennomgikk viktige funn fra tilsynet med kommunene. Målsettingen med konferansen var å formidle viktige funn fra tilsynsvirksomheten som kan brukes i kommunal kvalitetsutvikling. Det var femte gang denne konferansen ble gjennomført. De øvrige statlige tilsynsetatene med tilsynsoppgaver rettet mot kommunene inviteres til å delta på denne konferansen.

Fylkesmannen etablerte i 2013 "Fylkesmannens tilsynsforum". Dette forumet skal være en møtearena for alle regionale statsetater i Vest-Agder som har tilsynsoppgaver rettet mot kommunene samt fylkesrevisjonen og

kommunerevisjonene i Vest-Agder. KS Agder deltar også. Fylkesmannens tilsynsforum skal sørge for at bestemmelsene i kommuneloven kap. 10 A om statlig tilsyn med kommunene og fylkeskommunen, blir ivarettatt. Fylkesmannens tilsynsforum skal sikre informasjonsutveksling mellom de deltakende tilsynsetatene og kommunerevisjonene om erfaringer fra gjennomførte tilsyn og bruk av ulike tilsynsmetoder. Ass. fylkesmann leder Fylkesmannens tilsynsforum. Forumet har normalt to faste møter årlig, i mars og september

Resultatområde 62 Kommuneøkonomi

62.1 Kontroll og godkjenning etter økonomibestemmelsene i kommuneloven

Fylkesmannen har lovlighetskontrollert ROBEK- kommunen Lindesnes sitt årsbudsjett.

Når det gjelder arbeidet med godkjenning av låneopptak for ROBEK-kommuner så er embetets rutiner ved lånegodkjenning at

- budsjett og økonomiplan må være i balanse og nye lån må være innarbeidet.
- å bare oppta lån som er selvfinansierende
- å unngå opptak av lån som øker driftsutgiftene

Forutsetningen for godkjenning er at låneopptakene er innarbeidet i årets budsjett, og at budsjettet er i samsvar med kommunelovens bestemmelser. Videre er det en viktig premiss at konsekvensene av låneopptakene; renter/avdrag, driftskonsekvenser m.m., er innarbeidet i et balansert og realistisk budsjett/økonomiplan. Grunnlaget for å godkjenne låneopptak vil være om kommunen har økonomisk bæreevne over tid.

Fylkesmannen godkjente i 2014 låneopptak til selvfinansierende investeringer (VAR), startlån, men også noen investeringer av en slik karakter at det ville være lite gunstig å utsette tiltakene til kommunen ble meldt ut av ROBEK når regnskapet for 2013 ble behandlet. Lindesnes kommune ble meldt ut av ROBEK våren 2014.

Vi har behandlet 2 garantisøknader og som begge ble godkjent.

Vi har ikke behandlet lånesøknad fra interkommunale selskaper hvor deltakerkommuner er oppført i ROBEK.

Fylkesmannen har ikke fått inn søknad om godkjenning av vedtekter for kraft/hjemfallsfond.

62.2 Økonomiforvaltning - veiledning

Veiledningsarbeidet: Fylkesmannen gir fortløpende veiledning muntlig og skriftlig om kommunaløkonomiske spørsmål. Det har vært en del henvendelser knyttet til garantibestemmelsene, selvkostregelverket, hvilke forhold som kvalifiserer for ROBEK-registrering og vurderinger knyttet til realisme og balanse i årsbudsjett og økonomiplan. Vi arrangerer informasjonsmøter om kommuneopplegget i forbindelse med framleggelsen av kommuneproposisjonen og statsbudsjettet.

Fordeling av skjønnsmidler: Ordinære skjønnsmidlene fordeles til kommunene med utgangspunkt i retningslinjene for skjønnsfordelingen. Alle kommunene blir bedt om å komme med skriftlig innspill knyttet til særegne forhold og kan også be om eget møte.

Oppfølging av ROBEK-kommuner og kommuner i faresonen. Fylkesmannen har en tett oppfølging av Lindesnes kommune fram til utmelding våren 2014. Vi imøtekommer alle anmodninger om møter med administrativt og/eller politisk nivå i kommuner som opplever budsjettsituasjonen som vanskelig.

Kvalitetssikring av KOSTRA-data. Kommunenes rutiner for innrapportering av KOSTRA-data vurderes til å være godt innarbeidet, og alle kommunene i fylket har i mange år rapportert tidnok til foreløpig publisering. Bruk av dataene og kvaliteten på dataene blir kommentert i kommunemøtene, dersom vi har avdekket mangler. Dette skjer også i forbindelse med utarbeidelse av kommunebilder og tilstandsrapport. Vi understreker viktigheten av at dataene faktisk blir rettet opp, og at kommunene innarbeider rutiner for dette.

Resultatområde 63 Kommunalrett, forvaltningsrett, kommuneinndeling og valg

63.1 Kommunalrett

Det er mange muntlige henvendelser fra kommunene (ordførere og rådmenn) om forståelsen av kommuneloven. Det gis generell veiledning om regelverket.

Fylkesmannen får også flere henvendelser fra publikum om å foreta lovlighetskontroll av eget tiltak. Det gjøres som regel noen forundersøkelser før henvendelsen eventuelt avvises. Sakene blir ofte avsluttet uten noe formelt vedtak om lovlighetskontroll. Det gis også en del skriftlig og muntlig veiledning om regelverket.

Lovlighetskontroll

Embeter	Saker om lovlighetskontroll etter klage som det er truffet vedtak i			Lovlighetskontroll initiert av fylkesmannen			Vedr. habilitet	Vedr. lukking av møter
	Antall saker	Antall opprettholdt	Antall ulovelig	Antall saker	Antall opprettholdt	Antall ulovelig		
FMVA	2	1	1	1	0	1	0	0
Sum	2	1	1	1	0	1		

63.3 Kommuneinndeling

Embetet startet arbeidet med kommunereformen på forsommeren, og prosessveileder var på plass 1. august. Samarbeidet med KS Agder er nært og godt, og vi har regelmessige samordningsmøter på toppnivå politisk og administrativt mellom KS Agder, begge fylkeskommunene og begge Fylkesmannsembetene. I oppstarten var hovedaktiviteten vår informasjon om reformen til enkeltkommuner og våre tre faste regionsamarbeid. Vi konkluderte i november med at trinn 1 i oppdraget var utført, dvs. at alle kommuner var kjent med reformen og i gang med vurderinger og utredninger. Vi har fordelt 1 mill kr (av totalt 5) i prosjektskjønnsmidler for 2014 til kommunereformprosjekter, og tar sikte på minst tilsvarende for 2015.

Det er i alt 9 utredningsprosjekter/konstellasjoner mellom de 30 kommunene på Agder, hvorav 3 krysser fylkesgrensen. 4 prosjekter er rene Vest-Agder-konstellasjoner, og disse ligger i front med hensyn til framdrift. Det arbeides svært godt i mange av prosjektene, men forståelsen for reformbehovet er svært varierende. Noen kommuner er med i flere prosjekter, og det er foreløpig helt åpent hvordan retningsvalgene vil ende til slutt. Vi antar at fasen med retningsvalg vil starte i april. Ett prosjekt arbeider konkret mot løp 1, men det er uklart om dette kan lykkes.

Vi har etablert et uformelt samarbeid med Kartverket i regionen for å sjekke behovet for grensejusteringer. Det er aktuelt å etablere et eget prosjekt for å se på grensen mellom Flekkefjord og Sokndal kommuner i den "delte" bygda Åna-Sira.

63.4 Valg

Ingen spesielle tiltak eller saker i 2014. Det er gitt noe råd og veiledning på saksfeltet.

63.5 Forvaltningslovens og offentleglovas anvendelse i kommunesektoren

Fylkesmannen har behandlet 2 klagesaker på avslag om innsyn etter offentleglova. Fylkesmannen opprettholdt

avslagene. I tillegg er fem klagesaker ikke ferdigbehandlet.

Vi har behandlet en klagesak etter fvl. § 28 andre ledd. Kommunens vedtak ble opprettholdt.

Det gis fortløpende veiledning til kommunene om forvaltningsloven og offentleglova. Vi har i 2014 ikke hatt spesielle opplæringsiltak om regelverket.

Resultatområde 66 Planlegging, bolig- og bygningsrett

66.1 Byggesaker

Fylkesmannen avgjorde 228 klagesaker (227 saker i 2013) etter plan- og bygningsloven. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid var 3,8 måneder. Det er rapportert fortløpende i Sysam i løpet av året.

I embetsoppdraget for 2014 er det et rapporteringskrav for hvor mange saker som ikke blir avgjort innen 12 uker og hvor stor overskridelsen er. For å rapportere dette er det laget en oversikt over mer eksakt saksbehandlingstid.

For hele 2014 er 66 saker, dvs. 29 % av klagesakene, er avgjort innen fristen på 12 uker. Det bemerkes at både planklager og byggesaksklager er med i denne statistikken. 49 saker, dvs. 21 %, er avgjort innen 12 uker + 30 dager. 100 saker, dvs. 44 %, er avgjort innen 12 uker + 90 dager. 13 saker, dvs. 6 % av sakene, hadde mer enn 6 måneders behandlingstid. Vi var i god gjenge med å få nedarbeidet restanser og saksbehandlingstid mot slutten av 1. tertial. Vi klarte ikke å holde dette gjennom sommeren. Resultatene nå viser at vi mot slutten av året har hentet inn dette igjen, slik at mange av desembervedtakene ble gjort innen 12 uker.

Vi har ikke praktisert å avtale lengre frist enn angitt i forskrift om byggesak, og har heller ikke praktisert forlengelse av fristen på 12 uker.

Antall mottatte nye klagesaker gikk noe opp i 2014, til 216 saker mot 196 året før.

Resultatet av klagebehandlingen viser at 125 saker (55 %) ble stadfestet, 58 saker ble opphevet (25 %), 41 saker ble omgjort (18 %) og 4 saker ble avvist/trukket (2 %). Andelen opphevede saker er høy. Vi har i 2014 stadfestet en større andel av klagen enn foregående år (49 %).

Det ble fattet vedtak i 61 settefylkesmannssaker fra Rogaland, mot 54 saker i fjor. Det betyr at 27 % av klagesakene er settefylkesmannssaker. Ordningen er ressurskrevende for Vest-Agder. I 2014 ble 8 saker stadfestet, 22 saker ble opphevet, 30 saker ble omgjort og 1 sak avvist. Omgjorte og opphevede saker utgjør 85 % av avgjørelsene, som er på nivå med fjoråret.

I 2 klagesaker var vedtaket gitt utsatt iverksettelse/oppsettende virkning. Disse klagen ble prioritert.

I flere klagesaker har det også vært krav om dekning av sakskostnader. I de fleste tilfellene skyldes kravet feil ved kommunens avgjørelse slik at kostandsansvaret blir lagt på kommunene. Fylkesmannen har i 2014 ikke hatt noen ekstraordinært store sakskostnadskrav.

Det har ikke vært rettssaker i 2014.

I tillegg til det som fremgår av Sysamrapporten har det vært mange tunge omgjøringsbegjæringer. Flere klagere slår seg ikke til ro med Fylkesmannes avgjørelser og begjærer vedtaket omgjort eller bringer saken inn for Sivilombudsmannen. Veiledningsoppgavene er mange og krevende. Henvendelser fra kommunene er prioritert fremfor henvendelser fra private parter.

66.2 Saker om ekspropriasjon

Fylkesmannen har i 2014 avgjort tre saker om ekspropriasjon. To av sakene gjaldt samme planområde. Fylkesmannen behandlet først søknad om samtykke til forhåndstiltredelse. Samtykke ble gitt. Deretter behandlet vi klage over ekspropriasjonsvedtaket, og opprettholdt kommunens vedtak. Den tredje saken gjaldt søknad om ekspropriasjonstillatelse og forhåndstiltredelse for fremføring av lavspent kabel. Fylkesmannen innvilget søknaden om ekspropriasjonstillatelse og ga samtykke til forhåndstiltredelse.

66.3 Klage etter eierseksjonsloven og lov om kommunal forkjøpsrett til leiegårder

Klage etter eierseksjonsloven - antall

Embeter	Antall klager	Tatt til følge	Ikke tatt til følge	lovbestemmelser er vurdert under klagebehandlingen
FMVA	1			Klagen er ikke behandlet enda.
Sum	1	0		

66.5 Planlegging og geodata

Fylkesmannen gir gjennom skriftlige uttalelser og ved muntlige henvendelser veiledning om planbehandling, herunder at risiko- og sårbarhetsundersøkelser blir gjennomført og samfunnssikkerhet ivaretatt. Kommuneplanene blir juridisk kvalitetssikret, mens reguleringsplaner/bestemmelser blir nedprioritert av kapasitetshensyn.

Fylkesmannen har meklet i en sak i 2014. Det gjaldt reguleringsplan for Bjørnestad. Det ble oppnådd enighet i meklingen.

Fylkesmannen behandlet 29 klager på planer i 2014. Det gjaldt 20 detaljreguleringsplaner, 3 områdereguleringsplaner og 6 reguleringsplaner etter gammel plan- og bygningslov. I en sak ble vedtaket opphevet. Ellers ble kommunens vedtak opprettholdt. Gjennomsnittlig behandlingstid for planklagene var 4,7 måneder. En av planklagene gjaldt Karmøy kommune der vi var settefylkesmann. Dette vedtaket ble stadfestet.

Vi har hatt innsigelse til 22 ulike planforslag i 2014. Nasjonale interesser innsigelsene er begrunnet med er strandsone- og landskapsverdier, naturmangfold, barn og unges interesser, støyproblematikk, risiko og sårbarhet og jordvern. Fylkesmannen har samme år påklaget 6 ulike vedtak om dispensasjon fra planer. 3 av disse var strandsonesaker og 3 var relatert til jordvern.

Fylkesmannen har i flere år samarbeidet med fylkeskommunen og kartverket i opplæringsteamet, som arbeider med opplæring innen plan- og bygningsloven. I september 2014 arrangerte vi en konferanse for kommunene om temaet Fremtidens løsninger.

Resultatområde 68 Samepolitiske hensyn

Ikke aktuelt

Resultatområde 69 Partistøtte

Ressursrapportering

Etter en brevlig ompostering skal ressursbruk på område 600 reduseres fra 25 466 592 kroner til 24 900 322 kroner. **Totalt ressursforbruk på KMDs område blir 30 425 345 kroner.**

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
Ressursbruk knyttet til adm/felles oppg./drift	kr 25 466 591,83	kr 0,00

Embetsspesifikke landsdekkende oppgaver (f.eks. FRI og trippelnett)	kr 0,00	kr 0,00
62 Kommuneøkonomi	kr 505 962,38	kr 0,00
66 Planlegging, bolig- og bygningsrett	kr 4 315 787,15	kr 64 663,91
Andre oppgaver under KMD	kr 700 073,75	kr 258 437,36
Konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sameting	kr 0,00	kr 0,00
Sum:	kr 30 988 415,00	kr 323 101,00

Arbeids- og sosialdepartementet

Resultatområde 73 Sosiale tjenester

73.1 Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen

Vi fikk inn 162 nye klagesaker i 2014, og hadde en restanse fra 2013 på 11 saker. Det er behandlet totalt 145 klagesaker. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid er 1,6 mnd. Restanse ved årsslutt: 26. Det er en økning i antall saker fra 2013 til 2014.

Vi har gjennomført kurs for ansatte i NAV i ny veileder til lov om sosiale tjenester i NAV § 17, der vi også hadde fokus på individuell vurdering og barneperspektivet.

73.2 Sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen – formidlingstiltak og kompetanseutvikling

Vi deltar fortsatt i koordineringsutvalg med NAV Fylke, KS og representant for rådmannsutvalget i fylket.

Vi samarbeidet med NAV Fylke om en felles kompetanseplan.

Vi har en representant i styringsgruppa for Praxis-NAV på Universitetet i Agder. Gjennom prosjektmidler har vi støttet fagutviklingen "Fokus på barn" i NAV Kristiansand. Dette er knyttet til Praxis-NAV. Vi har en representant i tre styringsgrupper knyttet til utsatt ungdom, og bidrar med økonomisk støtte til to av de samme prosjektene.

Våre opplæringstiltak og deltakelse i styringsgruppene er i nært samarbeid med NAV Fylke.

73.3 Kvalifiseringsprogrammet

To medarbeidere deltok på Arbeids- og velferdsdirektoratets fagsamling "sosial inkludering" der KVP var et av flere tema. Vi holdt faglig innlegg om våre erfaringer med KVP tilsyn på NAV kontor i vårt fylke. AV-dir har fått tilsendt egen årsrapport for 2014.

Vi har arrangert NAV ledersamling der vi blant annet tok opp tilsynserfaringer og hva vi kan lære av det. Vi hadde særlig fokus på rekruttering til KVP. Lederforankring er helt avgjørende for hvilket fokus KVP-arbeidet får i den enkelte kommune.

På forespørsel har vi deltatt på et fagmøte om KVP på et NAV kontor. Vi har også gitt økonomisk støtte i form av kompetansemidler til en kommune, for å stimulere til økt fokus og bedret kvalitet i det arbeidet som gjøres med KVP.

Vi har arrangert to fagsamlinger om KVP for ansatte i NAV som jobber med dette til daglig. Fokus var både tilsynserfaringer (KVP-tilsyn på NAV kontor), lovforståelse og presentasjon av "suksess-historier" fra NAV kontor. Det var mange deltakere på begge samlingene (51 første samlingen og 44 andre samlingen) og stort faglig engasjement. Planen er å fortsetter med slike samlinger i 2015.

73.4 Økonomisk rådgivning

Det ble ikke arrangert noen kurs i økonomisk rådgivning i 2014.

73.5 Boligsosialt arbeid

I 2014 fikk vi kr 3 272 305,- til disposisjon fra AV-dir.

Følgende 8 kommuner fikk tilskudd til boligsosialt arbeid:
Kvinesdal, Marnardal Audnedal, Søgne, Vennesla og Flekkefjord.

Mandal, Farsund,

Sammen med Husbanken, Fylkesmannen i Aust-Agder og Fylkesmannen i Telemark arrangerte vi "Boligsosial konferanse" for ansatte i kommunene/NAV.

73.6 Barn og unge

I 2014 ble det bevilget totalt kr 2 137 881,- fra AV-dir. Midlene ble fordelt på følgende fire kommuner: Mandal, Flekkefjord, Marnardal og Vennesla.

Barneperspektivet har vært i fokus både på fagsamlinger om KVP og opplæring i ny veileder til lov om sosiale tjenester i NAV § 17.

Universitetet i Agder og NAV Kristiansand samarbeider fortsatt om fagutvikling med fokus på barn. NAV Vennesla deltar også i dette samarbeidet, og deler av sine erfaringer fra arbeidet med utsatt ungdom. Det samme gjør prosjekt "Jobbskolen" i Kristiansand. De har fokus på å motivere ungdom tilbake til skole/jobb.

Representanter fra alle fagavdelingene har samarbeidet om å arrangere konferansen "Sjumilssteget". Vi har samarbeidet med fylkeskommunen i Vest-Agder om "Ny Giv".

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
73.3 Kvalifiseringsprogrammet	kr 121 233,89	kr 205 512,57
73.9 Andre oppgaver – Sosialtjeneste (rest 73)	kr 606 760,56	kr 418 152,67
Tilsyn etter lov om sosiale tj. i NAV	kr 300 957,95	kr 169 730,20
Andre oppgaver under ASD	kr 22 901,58	kr 35 507,05
Sum:	kr 1 051 853,00	kr 828 902,00

Helse- og omsorgsdepartementet

Resultatområde 76 Samhandling, kvalitet og helseberedskap

76.1 Samarbeid mellom kommune- og spesialisthelsetjenesten

Fylkesmannens representant har deltatt på møtene i Oslo med regional samhandlingskoordinator Sør-Øst.

Øyeblikkelig hjelp døgnplasser: Alle 15 kommuner i Vest-Agder har nå mottatt oppstartsmidler til øyeblikkelig hjelp døgnbehandling (ØHD). Fylkesmannen var på egenintiert befaring ved ØHD-tilbud i Vennesla kommune den 09.10.2014. Oppsummering av befaringen ble presentert på nettverksmøte med samhandlingskontakter FM

Sør Øst i Oslo den 21.10.2014

Elektronisk meldingsutveksling mellom kommuner og helseforetak. Elektroniske pleie- og omsorgsmeldinger (PLO-meldinger) kan nå mottas og sendes mellom helseforetak og samtlige kommuner både innen somatikk, rus og psykisk helse.

Fylkesmannen støttet økonomisk og deltok på fagdagen "Samhandling innen rehabiliteringsfeltet" den 01.12.2014.

Fylkesmannen deltok på Sjumilstegkonferansen som Fylkesmannen arrangerte sammen med KS og Mandal kommune den 10. 12.2014. Sjumilsteget er et arbeid rettet mot kommunene for å implementere barn og unges rettigheter med utgangspunkt i barnekonvensjonen.

Rus og psykisk helse: Fylkesmannen arrangerte nettverkssamling i mai for fagledere innen rus og psykisk helsefeltet. Ny veileder for behandling av rus / psykisk lidelse ble presentert.

To kommuner har fått prosjektmidler til å prøve ut nye modeller for behandling / rehabilitering innefor rus og psykisk helse og fra disse kommuner er det to gode eksempler på nybrottsarbeid innen rus og psykisk helse:

1. Mandal kommune: "Housing First". I samarbeid med spesialisthelsetjenesten skaffer kommunen bostedsløse bolig med tett oppfølging, uten å gå veien om rehabilitering og botrening først. Kontaktperson: Prosjektleder i Mandal kommune: Geir B. Henriksen, tlf: 94884830

2. Søgne kommune: "Sammen om fremtiden". Rus / psykisk helse og arbeid. Kommunen har fått midler fra Fylkesmannen til et prosjekt hvor kommunen har gått sammen med brukerforeningen Alarm og med handelsstanden i kommunen om å tilby jobb til personer med ruslidelse / psykisk lidelse. Prosjektet retter seg mot unge personer som ikke er i tyngste kategori med rus/ psykisk lidelse men som har falt ut av skole / arbeid. Følgeforskes av Agderforskning. Prosjektleder: Jan Ivar Ekeberg, Søgne kommune.

På alle samlinger som Fylkesmannen har med kommunene i forbindelse med rus/psykisk helse, Omsorgsplan 2015 mv., blir alltid helseforetaket Sørlandet sykehus invitert.

Hverdagsrehabilitering har blitt løftet fram i Kristiansand kommune på nettverkssamling hvor denne var i et samarbeid med FMAA.

Univeristetet i Agder (UiA) og Undervisningscenteret (USHT) har ansvar for utdanningen Advansert sykepleie. FM bidrar med tilskudd og deltar i utdanningsprosjektets referansegruppe. Utdanningen har særlig fokus på kompetanseheving til kommunal øyeblikkelig hjelp døgnbehandling (ØHD).

Folkehelse tema: Fylkesmannens gjennomgang i løpet av året har vist at ca. halvparten av kommunene har utført folkehelseovens krav om oversiktsarbeid på en tverrsektoriell måte.

76.3 Kvalitetsforbedring i helse og omsorgstjenesten

Fylkesmannen arrangerte i juni 2014 landskonferanse for fylkesmannen på kap. 9, hvor blant annet lokale pårørende fortalte om sin opplevelse av saksbehandling, og opplegg for BPA. Her ble også høringsinnspill til ny revidert veileder for kap 9, diskutert.

Fylkesmannen følger tett med på interkommunalt arbeid med samhandlingsreformen i de tre regionene Knutepunkt Sør, Lindesnesregionen og Helsenettverk Lister, ved å delta som observatør på møter når vi har anledning samt referatmottaker og rådgivning løpende ved forespørsel. Vi henter inn og deler erfaringer via presentasjoner på våre nettverkssamlinger for alle kommunene.

Nasjonal strategi for kvalitetsforbedring .. Og bedre skal det bli! (2005-2015) har vært trukket frem i flere sammenhenger, som for eksempel ved tilskudd og oppfølging av sertifiseringsprosessen av Kvinesdal bo - og omsorgssenter til "livsgledesykehjem" i 2014.

Fylkesmannen har deltatt på oppstartseminar for demensomsorgens ABC, og holdt innledningsforedrag om hvordan vi kan bidra til kompetanseutvikling, veiledning og informasjon om nasjonale føringer for eksempel på tilskudd til tilrettelagte dagplasser for personer med demens.

Videre har kvalitet og fokus på verktøy og metoder for fagutvikling vært presentert fra USHT Songdalen og Kristiansand innen lindring (for eksempel LCP- prosjekt i 13 av 15 kommuner og mulighetsrommet i Kristiansand som presenterer velferdsteknologiløsninger for brukere, pårørende og helsearbeidere - tilgjengelig for alle kommuner i Agder

Fylkesmannen har gitt støtte via Omsorgsplan 2015 til konferanser innen demensomsorg, oppdateringskonferanse for ansatte som jobber med personer med utviklingshemming, samt støtte til faglig oppdatering for sykepleiere innen lindrende behandling og omsorg. Foruten økonomisk støtte har Fylkesmannen også deltatt med foredrag på frivillige organisasjoners fylkessamlinger.

Fylkesmannen har holdt egne samlinger sammen med USHT i Vest-Agder for å fokusere på faglig utvikling og nasjonale føringer/ planer på Omsorgsfeltet, med demens, velferdsteknologi, kompetanse, habilitering/ rehabilitering og lederutvikling som gjennomgående tema.

Hvordan drive systematisk kvalitetsforbedring har vært fulgt opp via deltakelse i interne møter hos Fylkesmannen på samhandlingsreformen, eksterne referansegruppemøter på utviklingsprosjekter i regi av USHT Vest-Agder innen forebygging, utdanningen innen lindring og psykisk helse/ demens og regionale nettverk mellom fylkesmennsembetene i region sør -øst.

Det har vært avholdt Iplos-konferanse i Agder i oktober 2014, hvor revidert veileder av IS-1112 ble delt ut og gjennomgått. Konferansen ble arrangert som et samarbeid mellom Fylkesmannen i Aust-Agder og Fylkesmannen i Vest-Agder og Helsedirektoratet. Iplos- vurderinger blir etterspurt som dokumentasjonsgrunnlag i klagesaker. Det var god deltakelse fra kommunene på konferansen, 100 deltakere fra 26 av 30 kommuner på Agder.

Fylkesmannen har bistått USHT Songdalen og Kristiansand med innlegg fra fylkeslegen på konferanser om pasientsikkerhetskampanjen, og sendt ut invitasjoner fra fylkeslegen til kommuneoverleger, fastleger og annet aktuelt helsepersonell.

Fylkesmannen arrangerte i november 2014 studietur Odense i Danmark for helse- og omsorgsledere/USHT for ledere i Vest-Agder med 44 deltagere, inklusiv prosjektleder på Omsorgsplan 2015, rus/ psykisk helse koordinator og jurister på kommunal saksbehandling hos Fylkesmannen. Her deltok vi på konferansen "Ny velfærd- ny virkelighed" med hovedfokus på innovasjon, rehabilitering og velferdsteknologi. Deltakerne ble utfordret på innovative grep i egen kommune, og vi fikk hjelp av konsulentfirmaet "Public intelligence" til denne prosesen på eget arrangement på turen. Dette firmaet har jobbet tett på Odesne kommune i deres omstillingsprosess.

76.5 Felles digitalt nødnett

Fylkesmannen i Vest-Agder er godt orientert om etableringen av felles digitalt nødnett. Ass. fylkeslege har deltatt på kurs i digitalt nødnett 02.10.14. Innføringen av digitalt nødnett i Agderfylkene var planlagt 22.10.14, men ble dagen før utsatt inntil videre av Helsedirektoratet på grunn av tekniske vansker. Det er fortsatt ikke satt ny dato for oppstart.

Dette gjør at opplæringsprosessen var gjennomført for alt personell slik at det var klart for iverksetting 22.10.14. Etatene har dermed vært forberedt på oppstart. Det må påregnes nytt opplæringsbehov for personellet i og med den lange utsettelsen.

Fylkesmannen anser at helseforetaket og kommunene totalt sett er adekvat informert både om nødnettet generelt og om de helsemessige aspektene knyttet til dette ved fase 2 i utbyggingen.

76.6 Helseberedskap og smittevern

Fylkesmannen bruker krisestøtteverktøyet CIM Varslingspunkt for helsemessig og sosial beredskap. Fylkesmannen er registrert og skal være kjent i Helsedirektoratet. Varslingspunkt i kommunen er kjent hos Fylkesmannen, derunder rådmann og beredskapskoordinatorer.

Atomberedskapsplanen er oppdatert.

Situasjonen med Ebola-utbrudd har vært fulgt nøye hos Fylkesmannen. Kristiansand kommune har internasjonal flyplass og har vært spesielt fulgt opp. Det har blitt videresendt informasjon fra Helsedirektoratet til kommuneoverlegene. Ass. fylkeslege har deltatt på fagseminar i Oslo i oktober 2014. Videre har det blitt avholdt møte med SSHF, AMK, legevaktsoverleger, smittevernleger i kommunene og Siviltforsvaret i november 2014.

Det har ikke vært noen eget smittevernarrangement for helsepersonell i fylket i 2014.

Fylkesmannen har vært på tilbudssiden med smitteverninformasjon i sin løpende kontakt med helsetjenesten i fylket. Smittevern har også inngått som delemne under planlagt tilsyn med helsemessig og sosial beredskap i kommunene. Slike tilsyn har vært utført i to kommuner i 2014.

76.7 Personell og kompetanse

Kompetanseløftet

Kompetansetilskuddet/Kompetanseløft 2015 utgjorde kr. 6 017200,- for Vest-Agder i 2014. Vi gjennomførte to søknads- og tildelingsprosesser, da vi fikk ekstrafullmakt utpå høsten 2014. Alle kommuner samt utviklingssentrene i Kristiansand og Songdalen kommuner søkte og fikk innvilget tilskudd i 2014.

I 2014 ble det søkt om og gitt støtte til deltakelse på RO sin lederutdanning for 80 personer i fylket. Rundt 30 sykepleiere i fylket begynte i 2014 på utdanning i avansert sykepleie ved UIA. Studiet er støttet av kompetanseløftet via USHT og deltakerne har søkt og fått støtte gjennom sine kommuner.

Kompetanseløftet har vært tema på Fylkesmannens samlinger med omsorgsledernetverket i fylket.

For å nå målene i kompetanseløftet om tilstrekkelig nyrekruttering av helsefagarbeidere i Vest-Agder, må det fortsatt være fokus på dette gjennom støtte til rekrutteringstiltak for ungdom og kompetansetilskudd til utdanning av ufaglært personell i omsorgssektoren. I tillegg er kommunene i Vest-Agder oppfordret til å vise i sine kompetanseplaner hvordan de vil gjennomføre strategi med økning av 20% i læreplasser inne omsorgsfeltet, jf. nasjonal målsetting. Det er informert om ulike måter å utdanne helsefagarbeidere på, enten via ordnært videregående skolesystem, Nasjonalt kompetansesenter for aldring og helse eller via egne tilrettelagte samarbeidsprosjekter mellom skole og helse/ omsorg. Fylkesmannen har også tatt initiativ for å prøve å få i gang Menn i helse prosjektet i Agder.

Det rapporteres særskilt på kompetanseløftet med frist 01.03.2015.

Turnustjenesten

Leger

Vest-Agder har 15 turnusplasser for leger i distrikt, fordelt på 10 kommuner. Turnusplassene har stort sett vært fylt opp etter innfasing av ny turnusordning.

Fylkesmannen har deltatt på jevnlig samarbeidsmøter og fordelingsmøter i regi av SSHF og kommunene på Agder, hvor fordelingen av turnusleger til distrikt har blitt gjennomført. SSHF og Agderkommunene er enige om at turnuslegestillingen i sykehus ikke skal være koblet mot spesifisert kommune, men at dette skal avklares etter ansettelse i sykehus ved egne fordelingsmøter. Turnuslegene fremmer sine ønsker hvilket imøtekommes så langt det lar seg gjøre. Ved samtidskonflikter foretas trekning. Fylkesmannen og tillitsvalgt for turnuslegene deltar som observatør på fordelingsmøtene. Fylkesmannen i Vest-Agder deltok også på et møte om turnusordningen i regi av Helsedirektoratet i mai 2014.

Gruppeveileder for turnuslegene har avholdt introduksjonskurs og oppstartmøte over én dag, et todagers akuttkurs, 15 timers kurs i offentlig helsearbeid, samt to todagers samlinger mot slutten av turnustjenesten hvert halvår. Det samlede antall kursdager har vært 6-7 hvert halvår. Akuttkurset, kurset i offentlig helsearbeid og introduksjonskurset har vært felles kurs med turnuslegene i Aust- Agder. Turnusveileder dekker begge fylkene. Akuttmedisinkurset og offentlig helsearbeidkurset har vært godkjente emnekurs av DNLF og således åpent for fastleger/leger som har turnuslege.

Kursene og samlingene får gjennomgående svært gode evalueringer. Det har vært nær 100% oppmøte på kursene, og gjennomgående gode evalueringer fra deltagere.

Turnuslegeordningen vurderes som kvalitetsmessig tilfredsstillende jf. veiledning, faglig innhold og fysisk arbeidsmiljø. Kapasitetsmessig befinner vi oss svært nær, eller ved maksimum når det gjelder kvalitetsmessige turnuslegeplasser i kommunene. Antallet turnusleger har også medført at Fylkesmannens gruppeveiledningskapasitet er overskredet. Vi har derfor hatt ny gruppeveileder i 20% stilling, og jobber nå konkret med å dele turnuslegene i begge agderfylker inn i 3 grupper.

I forhold til forskriftsfestet krav om praktisk tjeneste for turnusleger i sykehjem mv., erfarer vi at nærmest alle turnuslegene har slik tjeneste i ulikt omfang og med god stedlig veiledning

Fysioterapeuter og kiropraktorer

Vest-Agder hadde ved utgangen av 2014 fem koblede turnusplasser mellom Sørlandet sykehus og kommuner i Vest-Agder samt en enkel kommuneturnusplass.

På forespørsel om kommunene og spesialistinstitusjonene kunne ta imot flere fysioterapeutkandidater, svarte de fleste at de opprettholdt status quo. Årsakene som oppgis, er økonomisk betingede, men også behovet for forutsigbarhet i tjenesten. Sørlandet sykehus svarte i denne omgang ja til å opprette en ekstra turnusplass på Avdeling for fysikalsk medisin og rehabilitering. Derfor har vi nå bare en enkel kommuneplass. Det har vært kommuneplasser som har blitt stående uten turnuskandidat i 2014 og vi får reaksjoner fra kommunene på brevet vi sender ut der vi likevel ber om at flere plasser opprettes.

I 2014 har agderfylkene hatt ansvaret for å arrangere turnuskurs for turnuskandidater i fysioterapi og kiropraktikk for fem fylker (Telemark, Vestfold, Buskerud og Agderfylkene). Vi har arrangert lunsj til lunsj samlinger i april og september med ca 25 deltakere på hvert kurs. Kiropraktorene er alltid få i forhold til fysioterapeutene, og det er vanskelig å legge opp kursene slik at de også føler de får godt utbytte av det. Vi skal arrangere ett kurs til før Fylkesmannen i Buskerud overtar.

Vi har ikke hatt kapasitet til å arrangere veilederkurs i år, men veilederne fikk mulighet til å være med på en inspirasjonssamling for sykepleierveiledere i regi av sykehuset m.fl. der flere av våre var med.

76.8 Rettsikkerhetsarbeid

96 % av sakene etter lov om kommunale helse- og omsorgstjenester og pasient- og brukerrettighetsloven, med tilhørende forskrifter er behandlet innen tre måneder.

Innkomne saker etter pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 4A er behandlet innen tre måneder.

Kommunehelsetjenesten, spesialisthelsetjenesten og tannhelsetjenesten har alle fått individuelle tilbakemeldinger når de har sendt kopi av vedtak etter kapittel 4A til Fylkesmannen. I hver tilbakemelding blir det gitt en veiledning og evt. anvisning på hvordan vedtakene kan bli mer i samsvar med reglene. I noen situasjoner blir vedtakene opphevet.

Fylkesmannen har gjennomgått 41 innkomne beslutninger om skadeavvergende tiltak kap. 9 bokstav a. Tallet er noe lavere enn tidligere fordi to brukere med mange beslutninger nå er integrert i nye vedtak etter hhv. bokstav b og c.

Det er behandlet 52 innkomne vedtak etter bokstav b og c, hvorav 12 med søknad om dispensasjon fra kompetansekravet. (59 i 2013, 66 i 2012) Antall varierer lite, men noen har avsluttet vedtak og noen nye er kommet inn. Både ungdom som flytter ut fra familiehemmet, og personen som blir eldre og dermed trenger mer oppfølging er representert blant de som har nye vedtak fra 2014. Vi prioriterer nye vedtak på stedlig tilsyn, men legger også opp stedlig tilsyn basert på Ros- vurderinger. Fylkesmannen har på grunn av kapasitetshensyn kun gjennomført to stedlige tilsyn i 2014. Det ble ikke gitt avvik eller merknader under tilsynene. Rapporter vil bli ettersendt til Statens helsetilsyn så snart endelig rapport foreligger. Vi vil følge opp med flere tilsyn i 2015.

Fylkesmannen i Vest-Agder arrangerte på vegne av Helsedirektoratet landskonferansen for Fylkesmenn 9. og 10. juni 2014 på Aquarama Scandic hotell med ca. 60 deltakere inklusiv foredragsholdere. Fylkesmannen fikk mange gode tilbakemeldinger på arrangementet, som i tillegg til gjennomgang og innspill til høringsutkast ny veileder, også hadde fokus på bla. brukervedvirkning, historikk og tverrfaglig samarbeid.

Det er gjennomført en to dagers oppdateringskonferanse 27.-28. november 2014 for ansatte i kommunehelsetjenesten som jobber med oppfølging av personer med utviklingshemming, og da spesielt ift. bruk av begrenset tvang og makt etter kap. 9 i kommunal helse- og omsorgstjenestelov. Spesialisthelsetjenesten deltok også. Det ble tatt opp flere tema som gjelder innovasjon/ bruk av velferdsteknologi ved at en bruker sammen med

ansatte holdt foredrag om livet sitt etter å ha begynt med nettbrett som oppfølgingsverktøy, livsstilsendring hos voksne personer med utviklingshemming relatert til ernæring/ fysisk aktivitet, erfaringer med bruk av kap. 4A overfor personer med utviklingshemming, gjennomgang av den nye vergemålsloven og statistikkoversikt på bruk av begrenset tvang og makt presentert ved Fylkesmannen i Vest-Agder.

Resultatområde 77 Andre oppdrag

77.2 Fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt

Fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMVA	1	3
Sum	1	

77.3 Særfradrag

Særfradrag for utgifter til behandling utenfor den offentlige helsetjenesten. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid.

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMVA	0	0
Sum	0	

77.4 Førerkortsaker

Totalt 1143 saker behandlet i 2014 mot 1000 saker året før.

Det rapporteres halvårlig til sentralt førerkortregister (trafikk).

Førerkortsaker utgjør en betydelig del av saksmengden ved Helse- og omsorgsavdelingen. Saksmengden har, etter en nedgang i 2013 fra årene før, økt i 2014 med 143 saker. På landsbasis er vi nå oppe på 2011-nivå. Det brukes totalt 2 årsverk på behandlingen av førerkortsaker. Den store saksmengden går på bekostning av andre oppdrag fra Helsedirektoratet.

Fylkesmannen har tett kontakt med Helsedirektoratet sentralt og med politiet og Statens vegvesen lokalt for å få til mest mulig rasjonell og effektiv behandling av førerkortsakene, og for å sikre likebehandling av like saker. Det holdes årlig samarbeidsmøte med fylkesmannen i Aust-Agder, politiet og Statens vegvesen.

Førerkort. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMVA	1143	16
Sum	1143	

77.5 Pasientjournaler

Pasientjournaler. Antall saker.

Embeter	Antall
FMVA	2

Resultatområde 83 Folkehelsearbeid

83.1 Folkehelsearbeid

Ut fra en overordnet vurdering av kommunenes og fylkeskommunenes oppfølging av folkehelseloven er det en hovedutfordring å få implementert arbeidet med å ha oversikt over helsetilstanden i befolkningen og faktorer som påvirker denne; samt å benytte slik informasjon for iverksetting av tiltak og som grunnlag for planlegging. En annen utfordring er å følge opp folkehelseiltak som blir igangsatt med vurdering av effekt.

Fylkesmannens tiltak for å styrke kommuners og fylkeskommunens kompetanse på folkehelseloven og et kunnskapsbasert folkehelsearbeid har vært basert på generell veiledning, rådgivning, foredrag på kommuneseminar/besøk/workshop, samt kompetansekurs for folkehelserådgivere. Fylkesmannen har vært på kommunebesøk i Farsund for å hjelpe til i arbeid med oversikt over folkehelsen. Det har vært utført tilsyn med kommunenes folkehelsearbeid. Dette har blitt gjort gjennom systemrevisjon i tre av fylkes kommuner; Hægebostad, Mandal og Songdalen. Det ble her påpekt avvik i Hægebostad. Videre har det vært gjennomført kartleggingstilsyn gjennom egenvurdering i de resterende 12 kommunene i Vest-Agder. Vi fant da at 7 av kommunene ikke var kommet i gang med oversikten over folkehelseilstanden og faktorer som påvirker den. Det fremkom av tilsynene at kun 2 av 15 kommuner har etablert og sikret rutiner for arbeidet. Fylkeskommunen jobber med en statistikkportal for Agder, men har ikke utarbeidet rutiner for oversiktsarbeidet for fylket som sådan.

Det er ikke gjennomført særlige kompetansetiltak for kommunene og fylkeskommunen om helsemessige forhold ved skolemiljøer, men temaet har vært tatt opp i sammenhenger der dette har vært naturlig, bl.a. av Fylkesmannens utdanningsavdeling i sin kontakt med skolene. Fylkesmannen har fulgt med på den kartleggingen av godkjenningsstatus ved skolene og kommunenes tilsynspraksis på området som er foretatt i regi av Helsedirektoratet og Utdanningsdirektoratet.

Fylkesmannen i Vest-Agder, Fylkesmannen i Aust Agder og Fylkesmannen i Telemark har sammen med Kompetansesenter Rus Sør (KoRus) samarbeidet om å etablere et regionalt alkoholnettverk. Dette ble etablert 2013 og det ble igjen avholdt en nettverksamling i 2014. Saksbehandlere og ledere for salgs- og skjenkebevillinger i kommunene ble invitert og det var ca 50 deltagere.

Fri-programmet har vært fulgt opp overfor skolene for å opprettholde den høye deltakerfrekvensen i fylket. Det har bl.a. vært deltakerkonkurranse blant alle ungdomsskolene i fylket, finansiert ved tilskuddsmidler.

Ad handlingsplan for forebygging av uønskede svangerskap og abort 2010-2015: Det ble tildelt midler til forebygging av uønskede svangerskap og abort til ulike prosjekter i fylket. Følgende kommuner søkte og fikk tilskudd i 2014:

- *Farsund kommune kr. 99.000,-*. Tiltak/prosjekt: Helsestasjon for ungdom, videreføring av prosjekt. Målsetting: Alle skal ha mulighet til et godt seksualliv og kunne ivareta sin seksuelle helse. Redusere forekomst av uønsket/tidlig svangerskap, samt seksuelt overførbare sykdommer. Å styrke egen mestringsevne i seksuelle situasjoner. Målgruppe: Ungdom og unge voksne, med spesielt fokus på aldersgruppen 14-24 år. Ungdom med minoritetsbakgrunn.

- *Mandal kommune kr. 25.000,-*. Tiltak/prosjekt: Informasjonsdager videregående skole og ungdomsskolene i Mandal. Målsetting: Å redusere aborttallene og å bidra til at alle skal ha et best mulig utgangspunkt for å kunne planlegge svangerskap og ha et trygt seksualliv. Å forebygge seksuell uhelse. Målgruppe: Unge mellom 13 og 24 år.

- *Søgne kommune kr. 80.000,-*. Tiltak/prosjekt: Helsestasjon for unge 20-24 år. Målsetting: Bidra til å videreutvikle og styrke den unges muligheter for veiledning, konsultasjon og sunn seksuell helse. Nytt tilbud til unge voksne mellom 20 og 24 år.

- *Vennesla kommune kr. 50.000,-*. Tiltak/prosjekt: Moonlight, jente- og guttegruppe. Målsetting: Forebyggende arbeid og bevissthet for egen kropp og seksualitet. Målgruppe: Gutter og jenter i ungdomsskolealder.

- *Kristiansand kommune kr. 96.000,-*. Tiltak/prosjekt: Helsestasjon for unge voksne. Målsetting: Økt prevensjonsbruk/forebygging av uønskede svangerskap samt forebygging av seksuelt overførbare infeksjoner. Målgruppe: Unge voksne i aldersgruppen 20-24 år.

- *Lyngdal kommune kr. 50.000,-*. Tiltak/prosjekt: Sisterhood. Metodikk i forhold til jentegrupper. Målsetting: Motivere unge jenter og hjelpe dem til å utvikle sunne holdninger og verdier. Målgruppe: Jenter i ungdomsskole og første år i videregående skole.

Resultatområde 84 kommunale helse- og omsorgstjenester

84.1 Allmennlegetjenesten inkludert fastlegeordningen

Sett i nasjonal sammenheng har Vest-Agder god og ikke minst stabil fastlegedekning og kapasitet, uten langtidsvakante hjemler. Mens det for noen år siden var problemer med dekningen av allmennleger i små innlandskommuner, er dette nå et marginalt problem. Det har i Vest-Agder aldri vært aktuelt med dispensasjon fra fastlegeordningen etter tidligere forskrifts § 17. Økende gjennomsnittsalder på legene i mange kommuner har dog som konsekvens at andelen fastleger som deltar i legevakt går ned.

84.4 Helsetjenesten til innsatte i fengsel

Fylkesmannen i Vest-Agder har ikke gjennomført spesielle tiltak overfor fengselshelsetjenesten i 2014. Forholdene ved Kristiansand fengsel er som før. To sykepleiere har tilsammen 140% stilling. To fastleger i Kristiansand kommune har deltidsstilling som fengselsleger, tilsammen 12 timer per uke. Disse er begge spesialister i allmenmedisin. Fysioterapeut har stilling på 6 timer per uke. Det er avtale med psykiater om ukentlig oppmøte i fengselet, arbeidstid 4 timer per uke. Vedkommende er tilsatt ved SSHF og har spesiell kompetanse på rus. En sykepleier er tilsatt både ved Kristiansand legevakt og i fengselshelsetjenesten. Hun bidrar derved til forenklet og nødvendig samhandling med legevakten.

84.6 Helse- og omsorgstjenester i et flerkulturelt samfunn

Den 03.06.2014 ble det holdt konferanse i Kristiansand om vold i nære relasjoner, med tema «Et liv uten vold». Helse- og omsorgsavdelingen bevilget kr. 40.000,- til konferansen. Arrangør var Kristiansand kommune i samarbeid med IMDi, Redde små, Stine Sofies stiftelse og senter for likestilling. Målgruppen var politikere, ledere og ansatte i helse-, sosial-, og barne- og ungdomssektorer, samt frivillige organisasjoner på Sørlandet. Det var påmeldt 150 deltakere. Konferansen var en del av et prosjekt mot tvangsekteskap, æresrelatert vold og sterk begrensning av unges frihet. For å forankre arbeidet mot æresrelatert vold, må arbeidet mot vold i nære relasjoner generelt styrkes og forankres. Konferansen tok mål av seg til å være et forebyggende tiltak mot tvangsekteskap, æresrelatert vold, alvorlig begrensning av unges frihet og kjønnslemlestelse. Undertema var: Hvordan kan du som politiker bidra? Hvordan kan du som jobber med barn og unge gjøre en forskjell? Hvordan kan ansatte i de offentlige hjelpetjenesten jobbe bedre sammen? Har vi nødvendige handlingsplaner, kompetanse og ressurser?

Den 16.12 ble det arrangert en konferanse med tema «samtalegrupper som metode mot kvinnelig omskjæring». Helse- og omsorgsavdelingen støttet konferansen med kr. 20.000,- Arrangør: Fylkesmannen i Aust-Agder og Fylkesmannen i Vest Agder, RVTS Sør og IMDi.

Målgruppe: Kommunejordmødre, barnevernansatte, fastleger, kommuneleger og psykologer. Det var 50 påmeldte deltakere.

Tema: Samtale-grupper kan brukes til å påvirke og sette i gang prosesser som kan føre til forandring og utvikling. Hvordan forberede og gjennomføre samtalegrupper for kvinner, jenter og menn fra berørte områder?

84.8 Forebyggende helsetjenester

Kapasiteten i helsestasjon- og skolehelsetjenesten og jordmortjenesten i 2014:

Åseral: Ingen økning i 2014

Søgne: Ingen økning i 2014

Sirdal: Ingen økning i 2014

Hægebostad: Ingen økning i 2014

Kristiansand: Skolehelsetjenesten i videregående skole ble økt med 80% stilling i 2014

Kristiansand sentrum: Helsestasjonen fikk økt 140% på helsestasjon 0-5 år + 50% i skolehelsetjenesten. Ingen økning i jordmorstilling.

Kristiansand øst: Leder fikk økt stillingen sin med 30%, helsestasjonen fikk økt med 35% stilling, skolehelsetjenesten fikk økt med 55% stilling. Ingen økning i stilling til jordmor.

Kristiansand vest: Tjenesten er styrket med 0,5% til leder, 0,3 til helsestasjonen og 0,5 til skolehelsetjenesten.

Songdalen ingen økning av helsestasjon/skolehelsetjeneste i 2014. Ingen styrking av jordmortjenesten.

Audnedal: Skolehelsetjenesten fikk 20 %, ingen økning av jordmorstilling i 2014

Lyngdal: Skolehelsetjenesten fikk økt med 80% stilling + 30% prosjekt til styrking av skolehelsetjenesten i videregående skoler. Ingen økning av jordmortjenesten i 2014.

Marnardal: Skolehelsetjenesten er styrket med 30%. Har ikke jordmor for tiden.

Vennesla: Helsestasjonen er styrket med 80% stilling. Ingen økning av jordmorstilling i 2014.

Kvinesdal: Skolehelsetjenesten ble styrket med 40% i 2014. Ingen økning av jordmorstilling.

Mandal: Helsestasjonen ble styrket med 30%, skolehelsetjenesten ble styrket med 30%, og jordmortjenesten ble styrket med 30%

Flekkefjord: Ungdomsskolen ble styrket med 20%, merkantil ble styrket med 10%, barneskolen ble styrket med 10% og helsestasjonen ble styrket med 10%. Ingen styrking av jordmortjenesten i 2014.

Kommentar: Kapasiteten i jordmortjenesten er for liten til å gjennomføre de nye faglige retningslinjene i barselomsorgen.

Fylkesmannen har deltatt på møte med ledende helsesøstre og i den forbindelse tatt opp tema om journalføring og taushetsplikt. Det er gjennomført to tilsyn med helsestasjonstjenesten for barn 0-6 år. Ved begge tilsynene ble det funnet avvik når det gjelder forsvarlige helsetjenester. Blant annet ble det anbefalte programmet ikke fulgt. I Fylkesmannens planlagte møter med kommuneledelsen er forebyggende helsetjenester med vekt på tidlig oppfølging fra helsestasjonens side et fast tema. I den forbindelse er det også kommentert bruk av midler til styrking helsestasjons- og skolehelsetjenesten, som gis gjennom økt rammetilskudd.

Når det gjelder frisklivssentraler, finnes eller planlegges det tilbud under denne paraplyen i alle kommuner. Fylkesmannen har sammen med fylkeskommunen et nettverk av kontaktpersoner, som omfatter de fleste kommunene. Det er herfra gitt generell veiledning, rådgivning, foredrag, samt kompetansekurs for folkehelserådgivere og ansatte i frisklivssentraler.

84.11 Tannhelse

Fylkesmannen hadde i september 2014 et samarbeidsmøte med fylkeskommunen om status for offentlig tannhelsetjeneste i kommunene, med vekt på deltaking i forebyggende tjenester, med spesielt okus for rutiner for melding av mistanke av overgrep/vold mot barn.

Den offentlige tannhelsetjenesten i fylkeskommunen har samarbeidsavtaler med kommunene om forebyggende tannhelsearbeid, derunder aktiviteter i helsestasjonen.

Det er fastsatte rutiner for tannhelsetjenestens kontakt med barnevernet i tilfeller der det er mistanke om omsorgssvikt eller overgrep mot barn.

84.12 Habilitering og rehabilitering, individuell plan og koordinator

I Vest-Agder har vi i 2014 vedlikeholdt arbeidet fra i fjor med vår oversikt over de enkelte kommunenes koordinerende enheter. I brev som gikk ut i den forbindelse har vi informert om lovendringer med betydning for de koordinerende enhetenes ansvar for individuell plan. Fra tidligere kartlegging er vi kjent med at kommunene har etablert koordinerende enhet for habilitering og rehabilitering selv om organisering og funksjoner kan være noe ulikt. Oversikten ligger ute på Fylkesmannens nettside, og oppdateres. De fleste kommunene har informasjonen om Koordinerende enhet og individuell plan lagt ut på sine nettsider.

Rehabilitering og habilitering har vært tema på samling med helse- og omsorgsledernetverket også i 2014. Vi registrerer at rehabilitering er et felt kommunene har merket økt press på etter at samhandlingsreformen trådte i kraft og at de opplever et behov for oppjustering av ressursser på dette feltet. Flere kommuner har økt stillingsantall for nøkkelpersonell innen rehabilitering det siste året. Noen av disse er knyttet til hverdagsrehabiliteringsprosjekter.

Vi har registrert at rehabilitering og samhandling har vært tema i tilsynssaker. Det har også vært pågang fra brukere og kommuner om tema knyttet til dette feltet. Dette har igjen resultert i at noen kommuner har tatt tak i sin organisering av disse tjenestene og gjort endringer til det bedre.

Vi har støttet en konferanse for hele fylket der målet var å sette fokus på rehabiliteringsfeltet. Konferansen var både for spesialisthelsetjenesten og for kommunene, og Helsedirektoratet var til stede og bidro med et innlegg.

Vi var til stede med to representater på rehabiliteringskonferansen på Lillestrøm i regi av Sunnaas sykehus i oktober.

84.13 Omsorgsplan 2015/2020

Omsorgsplan 2015 løfter fram fire hovedsaker:

- 12 000 omsorgsplasser
- 12 000 nye årsverk
- Kompetanseløftet 2015
- Demensplanen 2015

Det er etablert en gruppe hos Fylkesmannen som ivaretar arbeidet med å gjennomføre Omsorgsplan 2015. Denne kontinuerer for 2015 under nytt navn: Omsorg 2020. Vi har en styringsgruppe med Fylkesmannen, Fylkeslegen og Utdanningsdirektøren, samt en medarbeider i en prosjektgruppe med hovedansvar for det konkrete arbeidet med planen.

Vi er to ansatte som har jobbet med Omsorg2020 som en del av våre arbeidsoppgaver i helse- og omsorgsavdelingen. I 2014 har vi strukturert det tverrfaglige arbeidet mellom omsorgsplan, habilitering/rehabilitering, barn/unge, folkehelse og rus psykisk helse i en utviklingsgruppe som møtes annehver uke for å få bedre oversikt, opptre mer samlet utad og gjøre felles tiltak der dette er naturlig å gjøre, for eksempel på samhandlingsreformen, rehabilitering, og investeringstilskudd/omsorgsboliger og høringsuttalelser på kommunale helse- og omsorgsplaner. Det har vært avholdt et møte i styringsgruppen 11.04.2014

I 2014 er det etablert en plangruppe med prosjektmedarbeidere som har ansvar for omsorg 2020 på fylkesembetene i Vest-Agder, Hedmark, Oslo/Akershus og Vestfold, som har jobbet med utarbeiding av en sjekklister for vurdering av kommunale helse- og omsorgsplaner og hvordan samle og velge ut nøkkeltall fra statistikk og informasjon om hva kommunale planer (samfunnsdel og evt. sektorplaner) bør inneholde. Vi har i den forbindelse sett på prosjekt HELSE OG OMSORG I PLAN presentert ved Bente Kne Haugdal fra Fylkesmannen i Nord Trøndelag, og hvordan de bruker statistikk i sin portal for å få oversikt på hver kommune i fylket på sentrale parametre relatert til Helse- og omsorgstjenesten og andre relevante områder som f.eks. levekårsutfordringer. Dette arbeidet pågår inn i 2015. jf. oppdrag om oversikt på kommunale helse- og omsorgsplaner.

Kartlegging av personer under 50 år med nedsatt funksjonsevne i sykehjem og aldershjem ble presisert i brev av 07.03.2014 og ble besvart i e-post av 23.05.2014. Vest-Agder hadde åtte personer registrert i denne kartleggingen. Det var for alle disse gjennomført vurderinger om annen boform. Det forelå ved rapporteringen konkrete flytteplaner for disse.

I arbeidet med Kompetanseløftet er det etablert en ressursgruppe med deltakere fra Fylkeskommunens utdanningsavdeling, Universitetet i Agder og KS Agder, men vi har ikke avholdt møte i 2014, men derimot jobbet aktivt i et samarbeid med KS, NAV på oppstart av et prosjekt Menn i helse fra 2015. Videre har det vært kontaktmøter med Universitetet i Agder, NKAH og USHT på bla. prosjekt forebyggende hjemmebesøk, ABC-status i fylket, videreutdanning i avansert sykepleie og palliativ omsorg og behandling.

I Fylkesmannens styringsdialog med kommunene (kommunebilder) har Omsorgsplan 2015 vært tema i 2014. Spesiell fokus har vært rettet mot individuelt tilrettelagte dagtilbud til demente, gjennomgang av dokumentasjon i eksisterende helse- og omsorgsplaner på delplaner i Omsorgsplan 2015 (demensplan, kompetanseplan, investeringstilskudd sykehjem og omsorgsboliger og lindrende behandling) og rehabilitering.

Prosjektansatte har fulgt opp Omsorgsplan 2015 via nettverksforum for helse- og omsorgsledere med samling 14.05.14 fokus på LCP -prosjektet, lærings- og mestringsprosjekt på KOLS, E-helse og velferdsteknologi - hva blir fremtidens tjenester og kommunens rolle? Videre informasjon fra fagutvalget for Ehelse- og velferdsteknologi Agder, SAVE prosjektet og besøk fra Pasientombudet i Vest-Agder med foredrag om kommunikasjon, roller og etikkprosjektet (KS/Hdir)13 av 15 kommuner i Vest-Agder er med i etikkprosjektet.

Arbeidet med Omsorgsplan innebærer mye nettverksoppfølging både mot ledere i kommunen, læringsmiljøer og kunnskapssentre, andre fylkesmenn på regionale samlinger, Husbanken og Helsedirektoratet. Vi har forsøkt gjennom tilskudd, studietur og tema på samlinger å invitere inn kommuner som gjennom kostra- og Iplodata og vår lokalkunnskap på faglige, organisatoriske, ressursmessige og kvalitetsmessige utfordringer har behov for veiledning, kompetanseheving og støtte for å stimulere til en best mulig faglig forsvarlig men også innovativ (bærekraftig) helse- og omsorgstjeneste. I 2014 har det vært fokus på spredning av prosjekterfaringer på dagtilbud til demente, trygghettpakken i velferdsteknologiprogrammet, Livlsgelde for eldre sertifisering, kompetanse på aktiv omsorg og hverdagsrehabilitering, samhandlingsreformen, samt en endring i strukturen i flere kommuner med reduksjon i antall langtidsplasser i sykehjem. flere korttidsplasser og alternativt mulighet for eldre til å bo lenger i eget hjem med nye hjelpemidler og større vekt på egenmestring/hverdagsrehabilitering. Økonomisk støtte til satsing på lederopplæring er gjort kjent på konferanser, spesielt muligheten til å få lokal lederutdanning i regi av Fagkademiet, RO og Høgskolen i Hedmark. Flere kommuner kom med i 2014.

Aktiv omsorg

Prosjekt "Friskere liv med forebygging" er et viktig prosjekt som Fylkesmannen også fulgte i 2014 i tett i samarbeid med Fylkesmannen i Aust-Agder, gjennom deltakelse i styringsråd. Prosjektet er et av fem nasjonale prosjekt på hjemmebesøk til eldre i regi av Helsedirektoratet, hvor fem kommuner har vært involvert til nå. Gjennom deltakelse i styringsgruppen får Fylkesmannen verdifull informasjon om kommunale variasjoner innen boligmasse, mestringsstrategier og løsninger som fokuseres innen forebygging og helsetjenester generelt, og hvilke ønsker, planer og helsesituasjon eldre på 78 år i de kommunene som er involvert i prosjektet. Prosjektet ble avsluttet i 2014, og flere kommuner har etablert stillingsprosenter til videre oppfølging av forebyggende hjemmebesøk.

I tillegg følger vi opp saker som vedrører samhandlingsreformen lokalt, og deltar på aktuelle møter og konferanser som har dette som tema og som berører Omsorgsplanen spesifikt.

I 2014 har vi som jobber med Omsorg 2020 orientert internt om HelseOmsorg21, og følger med på arbeidet via nettinformasjon og i dialog med USHT lokalt. Fylkesmannen gav ingen egen høringsuttalelse til HelseOmsorg

Ansvar for lindrende tilskudd i region sør

FMVA innstiller, behandler og sender ut tilskudd til kommunale prosjekter innen juni 2014 i samarbeid med Kompetansesenter for lindrende behandling ved Ullevål (post 6.7. 3,2 mill (3,3 mill reelt utbetalt pga. redusert utbet. via FMOA etter avtale med Helsedir.) region sør, 16 mill. totalt)

-Arrangert erfaringskonferanse i samarbeid med FMOA og Nasjonalt kunnskapssenter på Ullevål for prosjektkommuner 28. oktober 2014

-Enkelttilskudd til kommuner, regionale nettverk eller Utviklingssenter for hjemmetjenesten og sykehjem / (Songdalen og Kristiansand) for stimulering til fagutvikling og kvalitetsforbedring i tjenesten

Demensplan 2015

Fylkesmannen har i møter med kommunene (konferanser, ABC- samlinger, rehab. /aktiv omsorgsnettverk,demensnettverk i regi av USHT Songdalen) lagt vekt på tilrettelegging av boliger, opprettelse av dagsenter samt kompetanseheving ved bruk av materiell fra Nasjonalt kompetansesenter for aldring og helse (NKAH).

I Vest-Agder har alle kommunene pårørendeskoler, og alle har tilbud om opplæring i demensomsorgens ABC. Det er søkt om prosjektmidler til etablering og drift av tilrettelagte dagtilbud for demente i fem av femten kommuner, så her er det fortsatt trykk på kommunene på etablering av flere tilrettelagte dagtilbudsplasser for personer med demens.

Fylkesmannen har bidradd til gjennomføring og kvalitetssikring av nasjonal kartlegging av kommunale tilbud til personer med demens i november/ desember 2014. Vi deltok også på dialogkonferanse i Oslo i desember 2014, og ble der inspirert til økt fokus på å få frem brukerstemmen og familiens stemme ved utforming av helse- og omsorgstilbudet til personer som rammes av demenslidelse.

Prosjektmedarbeidere har løpende kontakt med Utviklingssentrene for sykehjem og hjemmetjenester i Kristiansand og Songdalen, og deltatt på felles Fag- og samarbeidsråd, med felles virksomhets- og styringsdokument, som er svært positivt sett fra Fylkesmannens side. Prosjektmedarbeidere har deltatt i referansegrupper ved UiA relatert til videreutdanning innen lindrende omsorg og behandling, og Avansert sykepleie (som har vektlagt tema eldre med kognitiv svikt). I tillegg har vi arrangert lokalt samarbeidsmøte med Nasjonalt kompetansesenter for aldring og helse sammen med Utviklingssentrene.

Vi har deltatt på to møter internt mellom landbrukavdelingens prosjektrådgiver for Inn på tunet og prosjektarbeidere i Helse- og omsorgsavdelingen og samfunnsavdelingen. Vi har i tillegg deltatt på eksterne samlinger og spredt informasjon i aktuelle nettverk om Inn på tunet som alternativ til dagsenter lokalisert på sykehjem, spesielt for menn og yngre brukere med alzheimers diagnose.

Tv- aksjonen i 2013 har medført et tettere samarbeid med Nasjonalforeningen for folkehelsen. Vi har hatt forberedende møter med demensforeningen lokalt og ledere/FOU-ledere i Kristiansand og Songdalen for mobilisering av aktiv omsorg, støtte til pårørendeforeningene og involvering av flere frivillige. Fylkesmannen har her en bistå- funksjon både praktisk på gjennomføring av konferanser, fremdrift i arbeidet og eventuelle økonomiske tilskudd.

Investeringsstilskudd til sykehjem og omsorgsboliger med heldøgns bemanning

Fylkesmannen har et løpende samarbeid med Husbankens regionkontor i Arendal når det kommer søknader fra kommunene i Vest-Agder på investeringsstilskudd til sykehjem og omsorgsboliger.

Det har vært få søknader i 2014, mest ombygging av sykehjemrom/ endring i Kristiansand med 10 sykehjemsplasser på andre sykehjem som følge av kommunale øyeblikkelig døgnplasser på Valhalla omsorgssenter, dagsenter,omsorgsboliger for personer med utviklingshemming som er under behandling og noe på omsorgsteknologi. Brukt ca. 09.904.000,- mill. fra Husbanken i 2014. Samarbeidet er godt mellom kommuner, Husbanken og Fylkesmannen på dette området, og vi vurderer fra sak til sak behovet for møter, samkjøring etc. Fylkesmannen deltar på årlig møte ved hovedkontoret til Husbanken i Drammen, sammen med Nav hjelpemidler og de andre FM i region SØR.

84.14 Psykisk helse og rus

Fylkesmannen i Vest-Agder har rådgiver for psykisk helse og rådgiver for rusfaglig arbeid finansiert over kap 525, jfr embetsoppdraget om finansiering.

Resultatkrav:

1. Veilednings- og opplæringstiltakene skal på fag- og tjenesteområder med sammenfallende målgruppe, være koordinert og samordnet med de nasjonale og regionale kompetansemiljøene, bruker- og pårørendeorganisasjonene og spesialisthelsetjenesten.

- KORUS SØR, helseforetaket, FM i regionen - Samarbeidsnettverk med KORUS sør og fylkesmennene fortsetter. Temaer knyttet til rus og psykisk helse. Faste møter

Motiverende intervju, målgruppe er tverrsektorielle faggrupper i kommunene som arbeider med rus og psykisk helse og spesialisthelsetjenesten

- NAPHA/ Universitetet i Agder (UIA)/Agderforskning - Samarbeid særlig på områdene oppfølging av kommunene og samarbeid med brukerorganisasjonene

Brukermedvirkning på systemnivå i kommunene, samling for kommunene, innlegg av jurist fra Fylkesmannen fulgt opp med en liten undersøkelse av Agderforskning, kartlegging av BM systemnivå i kommunene

Modeller for ettervern rus, arrangert av Universitetet i Agder, ROM Agder (brukerstyrt senter) A-larm og Agderforskning. Fagsamling for kommuner og brukermiljøer

- Sørlandet sykehus, KPH samarbeid om kompetansebygging

Litt samarbeid om nettverkssamling i forbindelse med veilederen.

2. Ha kunnskap om den lokale tjenesteutviklingen

Dialogmøte med DPS Strømme og kommunene i Lindesnes og Knutepunktkommunene. Her drøftes problemstillinger knyttet til samhandlingen i lokalbasert arbeid, innleggelse, utskrivninger, akutteam, sviktområder mv. FM deltar

Fagnettverkssamling med presentasjon av veilederen " sammen om mestring" v/ Helsedirektoratet. Presentasjon av lokalt tiltaksarbeid i kommuner og DPS og innlegg av NAPHA. Stor oppslutning fra kommune, men mindre deltakelse fra DPS.

Samling med kommunene i Lindesnesregionen - på tvers av helse og omsorgsfeltet. Temaet var generelle utfordringer for de fem kommunene.

Vi har hatt planlagt tilsyn med rus kommune i en kommuner

Generell kommunekontakt og rådgivning oppfølging gjennom blant annet tilskudsarbeid og satsinger.

3. Ha oversikt over hvordan aktiviteter for å styrke kommunenes og fylkeskommunenes innsats overfor barn og unge med sammensatte problemer er koordinert

- KS / Helsedir: God samhandling barn og unge. Nettverket følges av FM og vi hadde innlegg på åpningen. ca 80 deltakere fra FM AA og FMVA, ABUP og brukerdeltakelse.

- Barn som pårørende, nettverk for barneansvarlige i SSHF og barnekontakter i kommunene. Samling i juni 2014. Skal bli et årlig arrangement.

- NY Giv samarbeid med koordinator i fylkeskommunen. Hun hadde innlegg på en av våre samlinger. Gjensidig informasjonsutveksling som har vært nyttig i vår kommunekontakt. Vi har lite samarbeid med Fylkeskommunen ut over dette innsatsområdet.

-Seminar om tidlig innsats. Dette har vært arrangert årlig de senere år. Barnet i sentrum om foreldreskap rus og

psykisk helse. I samarbeid med FMAA og ABUP.

-Fagseminar om spiseforstyrrelser. Faggruppe i ABUP fikk penger av FM til faglig studietur mot at de arr fagopplæring for kommunene. En del fastleger deltok også. Gode tilbakemeldinger

- Sjumilstegskonferanse i Mandal i desember 2014 var en start på innsats mot kommunenes barn og unge-arbeid sett i lys av FN's barnekonvensjonen. Det vil i 2015 etableres en sektorovergripende gruppe i embetet.

- Fylkesmannen har ikke mottatt klager om tvangsbruk i institusjoner for personer med rusmiddelavhengighet.

Resultatområde 85 Spesialhelsetjenesten

85.1 Abort og steriliseringsnemndene

Ingen endring i abortnemdas medlemmer fra tidligere år.

85.3 Lov om transplantasjon

Antall saker

Embeter	Antall
FMVA	0
Sum	0

85.5 Kosmetisk plastiskkirurgiske inngrep

Kosmetisk plastikkirurgiske inngrep. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMVA	0	0
Sum	0	

85.8 Behandling av klager etter psykisk helsevernloven

Rapporteres via Nestorsytemet i Statens Helsetilsyn

85.9 Øvrige oppgaver knyttet til det psykiske helsevernet

Vi har behandlet og innvilget en søknad om dispensasjon fra psykisk helsevernforskriften § 5 om faglig ansvarlig for vedtak i det psykiske helsevernet.

85.10 Kontrollkommisjonsoppgaver

85.11 Hjemsendelse, hjemhenting og gjennomføring av tvungen psykisk helsevern for pasienter som ikke har bosted i riket

Det har vært gjennomført tre hjemhentinger av psykiatriske pasienter fra utlandet i 2014. Disse hjemhentingene har vært fordelt på pasienter. En pasient måtte ha bistand til å komme hjem fra Austrtalia men det ble

tilstrekkelig å dekke billettutgifter, da han var i en tilstand som gjorde at han klarte å komme seg hjem på egen hånd. Den andre pasienten ble hentet hjem fra Bangkok i april og deretter i desember. Som et resultat av henting nr. to ble passet hans inndratt av politiet ved hjemkomst.

Det har ikke vært noen hjemhenting eller hjemsendelse og gjennomføring av tvungen psykisk helsevern av psykisk syke i Vest-Agder i 2014, for pasienter som ikke har bosted i riket.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
82 Tilsyn og klagesaksbeh. etter helsetj. loven	kr 4 560 444,99	kr 0,00
83 Folkehelsearbeid	kr 556 226,18	kr 48,86
83.1 Folkehelsearbeid generelt	kr 8 395,50	kr 0,00
83.2 Tilsyn etter folkehelseloven	kr 31 194,44	kr 0,00
84 Kommunale helse- og omsorgstjenester	kr 2 364 733,45	kr 21 928,88
85 Spesialhelsetjenesten	kr 319 142,07	kr 1 388 465,12
76 og 77 Kvalitet og samhandling og Andre oppdrag	kr 1 872 146,28	kr 0,00
Andre oppgaver under HOD	kr 343 264,44	kr 38 976,56
Sum:	kr 10 055 547,00	kr 1 449 419,00

Samferdselsdepartementet

Resultatområde 91 Oppdrag for Samferdselsdepartementet

91.1 Avkjørselssaker etter vegloven

Ingen klagesaker i 2014.

91.2 Konesjon til anlegg og drift av taubaner

Embetsoppdraget ber ikke om rapportering på dette punktet.

Fylkesmannen i Vest-Agder mener dette er en oppgave som umiddelbart bør gå ut at av embetenes portefølje, slik at Taubanetilsynet får et helhetlig ansvar for tilsyn og tillatelser med denne typen aktivitet.

Dagens situasjon er faktisk et eksempel på unødvendig byråkrati.

Fylkesmannen vil delta i behandlingen av nye anlegg ved behandlingen etter plan- og bygningsloven.

Utenriksdepartementet

Resultatområde 92 Oppdrag for Utenriksdepartementet

92.1 Apostiller

Det er i året behandlet 1230 saker fra 56 land. Dette er en nedgang fra 1780 saker i 2013 og 2128 saker i 2012.

Innføring av kr 258,- i gebyr for notarialbehandling pr dokument har medført nedgang i antall enkeltdokument, og det kan muligens ha ført til at flere får forsegle flere dokument sammen så det framstår som ett dokument.

92.2 Forberedelse av saker om honorære konsuler

Ingen saker i 2014.

Kulturdepartementet

Resultatområde 95 Tros- og livssynssamfunn

Ett nytt trossamfunn er registrert i 2014. Ett trossamfunn ble avslått registrert da det framsto som useriøst. Fylkesmannens vedtak ble påklaget. Kulturdepartementet stadfestet Fylkesmannens vedtak.

Fylkesmannen fører tilsyn med 40 trossamfunn. Samtlige registrerte trossamfunn pr. 01.01.2014 fikk utbetalt statstilskudd med totalt kr. 5.195.124,-.

Resultatområde 96 Gravferdsloven

Det har vært 38 søknader om askespredning i 2014, herunder forhåndsgodkjenning. 33 søknader er innvilget, 3 søknader er avslått og 2 søknader videresendt til annet fylke.

I henhold til Fornyings-, administrasjons- og kirke departementets rundskriv av desember 2012 har Fylkesmannen ført en mer liberal praksis med hensyn til hvor det gis tillatelse til askespredning.

Resultatområde 97 Lov om helligdager og helligdagsfred

Fylkesmannen i Vest-Agder behandlet 4 søknader vedrørende dispensasjon fra åpningstidsbestemmelsene. Av disse ble 2 avslått og 1 innvilget. I tillegg ble en søknad, som gjaldt flere søndager, delvis avslått og delvis innvilget. Alle søknadene gjaldt sommermånedene juni-august.

Det ble også behandlet en søknad om å få fastsatt forskrift om at et område skal regnes som typisk turiststed. Fylkesmannen har ved forskrift bestemt at Farsund kommunen skal regnes som typisk turiststed i sommermånedene juni-august.

Andre

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 0525 Fagdep.	
91 Andre faglige oppg. på oppd. for statlige virk.	kr 328 580,35	kr 0,00
92 Andre faglige oppgaver for ikke-statlige virk.	kr 0,00	kr 0,00
Sum:	kr 328 580,00	kr 0,00